"കേരളവൎമ്മ വിദ്യാമൺഡരഗ്രന്ഥാവലി"

പ്രവേശകം.

സവ്യാഖ്യാനം.

ജലധിജാശ്രിതവാമകളേബരം
ഭജത രെ മനുജാഃ കമലാപതിം (൨)

കിമുജപൈശ്ച തപോഭിരുതാദ്ധ്വരൈ-
രപി കിമുത്തമതീർത്ഥനിഷേവണൈഃ
കിമുതശാസ്ത്രകദംബവിലോകനൈ-
ർഭജത രെ മനുജാഃ കമലാപതിം (൩)

മനുജദേഹമിമം ഭുവിദുർല്ലഭം
സമധിഗമ്യ സുരൈരപി വാഞ്ഛിതം
വിഷയലംപടതാമപഹായ വൈ
ഭജത രെ മനുജാഃ കമലാപതിം (൪)

ന വനിതാ ന സുതൊ ന സഹോദരൊ
ന ഹി പിതാ ജനനീ ന ച ബാന്ധവഃ
വ്രജതി സാകമനേന ജനേന വൈ
ഭജത രെ മനുജാഃ കമലാപതിം (൫)

സകലമേവ ചലം സചരാചരം
ജഗദിദം സുതരാം ധനയൌവനം
സമവലോക്യ വിവേകദൃശാ ദ്രുതം
ഭജത രെ മനുജാഃ കമലാപതിം (൬)

വിവിധരോഗയുതം ക്ഷണഭംഗുരം
പരവശം നവമാർഗ്ഗമലാകുലം
പരിനിരീക്ഷ്യ ശരീരമിദം സ്വകം
ഭജത രെ മനുജാഃ കമലാപതിം (൭)

മുനിവരൈരനിശം ഹൃദി ഭാവിതം
ശിവവിരിഞ്ചിമഹേന്ദ്രനുതം സദാ
മരണജന്മജരാഭയമോചനം
ഭജത രെ മനുജാഃ കമലാപതിം (൮)

ഹരിപദാഷ്ടകമേതദനുത്തമം
പരമഹംസജനേന സമീരിതം

മുഖവുര

ഈ ഗ്രന്ഥത്തിന്റെ മാഹാത്മ്യത്തെപ്പറ്റി അധികമൊന്നും പറയുവാനില്ല. ഈ ഗ്രന്ഥം (മൂലം) പാണ്ഡിത്യംകൊണ്ടും കവിതാഗുണംകൊണ്ടും പ്രതിഷ്ഠയെ പ്രാപിച്ചിട്ടുള്ള കേരളീയന്മാരിൽവെച്ചു സർവ്വപ്രഥമഗണനീയനും വൃദ്ധപ്രാണനുമായ, മേപ്പത്തൂർ നാരായണഭട്ടപാദരെ അഭ്യസിപ്പിക്കുന്നതിനായി അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഗുരുനാഥൻ തൃക്കണ്ടിയൂർ അച്യുതപ്പിഷാരടിയെന്ന മഹാത്മാവിനാൽ ഉണ്ടാക്കപ്പെട്ടതാണ്. ഉചിതമായ ഒരു വ്യാഖ്യാനം ഇല്ലാതിരുന്നതുകൊണ്ടു ഇതിന്റെ പ്രചാരം കേരളത്തിൽ തന്നെയും അപൂർവ്വമായിരുന്നു. കോവിൽകണ്ടിയിൽ ആറാംപുറത്തു ഉദയവർമ്മൻ ഗുരുക്കൾ എന്ന മഹാവിദ്വാനാൽ ഉണ്ടാക്കപ്പെട്ട 'പ്രകാശികാ' എന്ന നാമധേയത്തോടുകൂടിയ ഈ വ്യാഖ്യാനം മേൽപറയപ്പെട്ട ന്യൂനതയെ സവിശേഷം പരിഹരിച്ചിരിക്കുന്നുവെന്നു പണ്ഡിതാഗ്രേസരന്മാരായ പലരും ഐകകണ്ഠ്യേന സമ്മതിക്കുന്നുണ്ട്. ഇതിനുമുമ്പ് അച്ചടിച്ചു പ്രസിദ്ധം ചെയ്തിട്ടില്ലാത്തതും ഈ വ്യാഖ്യാതാവിനാൽ തന്നെ വ്യാഖ്യാനിക്കപ്പെട്ടിട്ടുള്ളതുമായ ഇതിന്റെ ഉത്തരഭാഗവും, ലഘുകൗമുദിയെന്ന വ്യാകരണഗ്രന്ഥത്തിന്റെ എത്രയും ലളിതമായ ഒരു വ്യാഖ്യാനവും എന്റെ ഗുരുനാഥനായ ശ്രീ ഗുരുനാണുചരണാലയം കുഞ്ഞനാശാനവർകളാൽ വ്യാഖ്യാനിക്കപ്പെട്ട 'ബാലപാഠാമൃത'ത്തിന്റെ ഒരു വ്യാഖ്യാനവും അച്ചടിച്ചുവരുന്നതു ഉടനെതന്നെ പുറപ്പെടുന്നതാകുന്നു. ഇവകൂടാതെ പലവിഷയങ്ങളിലായി അനേകം സംസ്കൃതഗ്രന്ഥങ്ങളെ കേരളവർമ്മവിദ്യാലയത്തിൽനിന്നും വ്യാഖ്യാനിപ്പിച്ചു വരുന്നുണ്ട്. അവയെല്ലാം കേരളീയവിദ്യാർത്ഥികളുടേയും മഹാജനങ്ങളുടേയും സമാരാധനത്തിനായി ഭവിക്കണമെന്നുള്ള ആശംസയോടുകൂടി ഈ അവതാരികയെ ഇവിടെ അവസാനിപ്പിച്ചുകൊള്ളുന്നു.

എന്ന്

കെ. ഭാരതി

൧൦൮൭
തുലാം ൨൦.

കീഴ്ക്കരയാം.
കരുവാ
കൊല്ലം.

ശ്രീ.

വന്ദേ വന്ദാരുവൃന്ദാർജ്ജിതദുരിതഭരധ്വംസകൃത്യപ്രവീണം
ശുണ്ഡാദണ്ഡാഗ്രധാരാപ്രഭവമദധുനീമണ്ഡിതാശാവകാശം
ഗംഗാസ്രോതോനിനാദപ്രതിഭടമധുപധ്വാനജാതപ്രമോദം
ബ്രഹ്മാദ്യാരാധിതാംഘ്രിദ്വയമിഭവദനം ശ്രേയസേ വിഘ്നരാജം. ൧

കോലംബദേശനിലയാ മഹിഷാസുരാദി-
ഘോരാഹിതപ്രകരദർപ്പഭരാപഹന്ത്രീ
ദേവീമദീയദുരിതോപശമം തനോതു
നീലാംബുജദ്യുതിവിഡംബിഭിരക്ഷിപാതൈഃ. ൨

ശ്രീമാനംബരമൌലിനാമകഗൃഹാലങ്കാരഹീരായിതഃ
ശ്രീരാമാഭിധയാഗ്രജന്മജയതേ ശാസ്ത്രജ്ഞചൂഡാമണിഃ
യസ്യാനല്പഗുണോൽകരാ സുകവിതാപ്രൌഢ്യോരസാലങ്കൃതിഃ
സംഭാതി സുരസുന്ദരീവ ബുധലോകാനന്ദസന്ദായിനീ. ൩

തദന്തേവാസിനാ തസ്യ പ്രസാദേന മയാകൃതാ
പ്രബോധകസ്യ വ്യാഖ്യേയം ജീയാന്നാമ്നാ പ്രകാശികാ. ൪

"കേരളവർമ്മ വിദ്യാർത്ഥിഗ്രന്ഥാവലി"

പ്രവേശകം.

സവ്യാഖ്യാനം.

ഹരിഃ ശ്രീ ഗണപതയേ നമഃ

സംജ്ഞാപ്രകരണം.

അശേഷാഗമതാൽപര്യകൈരവോൽബോധചന്ദ്രികാം
ഉപാസ്മഹേ ജ്ഞാനമുദ്രാം രാമചന്ദ്രകരോദിതാം. ൧

അശേഷാഗമതാല്പര്യകൈരവോൽബോധചന്ദ്രികയായി രാമചന്ദ്രകരോദിതയായിരിക്കുന്ന ജ്ഞാനമുദ്രയെ ഞങ്ങൾ ഉപാസിക്കുന്നു.

അശേഷാഗമതാല്പര്യകൈരവോൽബോധചന്ദ്രികാ= അശേഷങ്ങളായിരിക്കുന്ന ആഗമങ്ങളുടെ താല്പര്യമാകുന്ന കൈരവത്തിന്റെ ഉൽബോധത്തിങ്കൽ ചന്ദ്രികയായുള്ളത്. അശേഷങ്ങൾ=ശേഷിക്കാതെയുള്ളവ. ആഗമങ്ങൾ=ശാസ്ത്രങ്ങൾ. കൈരവം=ആമ്പൽ. ചന്ദ്രികാ=ചന്ദ്രപ്രകാശം. രാമചന്ദ്രകരോദിത=രാമനാകുന്ന ചന്ദ്രന്റെ കരങ്ങളാകുന്ന കരങ്ങളിൽനിന്ന് ഉദിതയായുള്ളത്. കരങ്ങൾ=ഹസ്തങ്ങൾ. രശ്മികൾ=ഉദിതാ (ഉണ്ടായ) ജ്ഞാനമുദ്ര=തത്ത്വജ്ഞാനം. ഉപാസിക്കുക=സേവിക്കുക.

ലക്ഷ്മ്യാ പ്രകാശവിഷയം രഞ്ജയന്നിജയാ നിജം
നിത്യമുദ്യോതി ജയതാത് സുകൃതാലംബനഃ കവിഃ. ൨

നിജയായിരിക്കുന്ന ലക്ഷ്മിയെക്കൊണ്ടു നിജമായിരിക്കുന്ന പ്രകാശവിഷയത്തെ രഞ്ജിപ്പിച്ചായി നിത്യം ഉദ്യോതായി സുകൃതാലംബനമായിരിക്കുന്ന കവി ജയിക്കുന്നു.

ദ്വിജരാ=ആത്തിയാ. ലക്ഷ്മി=രാജലക്ഷ്മി ശോഭയെന്നും. പ്രകാശവിഷയം=പ്രകാശമായിരിക്കുന്ന വിഷയം. പ്രകാശം=ശോഭമാനം. വിഷയം=ദേശം. പ്രകാശത്തിന്റെ വിഷയമെന്നും. പ്രകാശം=തേജസ്സ്. വിഷയം=ആശ്രയം. രഞ്ജയൻ=രഞ്ജിപ്പിക്കുന്നവൻ. രഞ്ജിപ്പിക്കുക=സന്തോഷിപ്പിക്കുക ശോഭിപ്പിക്കുക എന്നും. ഉദ്യൻ=ഉദിച്ചിയങ്ങുന്നവൻ. ഉദിക്കുക=അഭിവൃദ്ധിയെ പ്രാപിക്കുക. ആവിർഭവിക്കുക എന്നും. സുകൃതാലംബനം=സുകൃതത്തിന്റെ ആലംബനം. സുകൃതം=പുണ്യം. ആലംബനം=ആധാരം. രവിഃ=വിശാഖരാജാവ് ആദിത്യനെന്നും.

പ്രവേശകസ്സംസ്ക്രിയതേ ശബ്ദശാസ്ത്രപ്രവേശകഃ
സുഗമോയമൃജുർമ്മാർഗ്ഗോ ബാലാനാമന്ദചേതസാം. ൮

ശബ്ദശാസ്ത്രപ്രവേശകമെന്നിരിക്കുന്ന പ്രവേശകം സംസ്കരിക്കപ്പെടുന്നു. ഇത് മന്ദചേതസ്സുകളായിരിക്കുന്ന ബാലന്മാർക്കു സുഗമമായി ഋജുവായിരിക്കുന്ന മാർഗ്ഗമാകുന്നു.

ശബ്ദശാസ്ത്രപ്രവേശകം=ശബ്ദശാസ്ത്രത്തിന്റെ പ്രവേശകം. ശബ്ദശാസ്ത്രം=വ്യാകരണം. പ്രവേശകം=പ്രവേശിപ്പിക്കുന്നത്. പ്രവേശകം=പ്രവേശകാഖ്യഗ്രന്ഥം. മന്ദചേതസ്സുകൾ=അല്പബുദ്ധികൾ. ബാലന്മാർ=അവ്യുല്പന്നന്മാർ. സുഗമം=സുഖേന ഗമിക്കാവുന്നത്. ഋജു=അവക്രം.

പ്രവേശകേന ജാനന്തി ശബ്ദാൻ വ്യാകരണാക്ഷമാഃ
ഇക്ഷൂൻ ചാദന്തി നാദന്താ രസം ശർക്കരയാ വിദുഃ ൯

വ്യാകരണാക്ഷമന്മാർ പ്രവേശകംകൊണ്ടു ശബ്ദങ്ങളെ അറിയുന്നു. അദന്തന്മാർ ഇക്ഷുക്കളെ ചവിക്കുന്നില്ല. ശർക്കരകൊണ്ടു രസത്തെ അറിയുന്നു.

വ്യാകരണാക്ഷമന്മാർ=വ്യാകരണത്തിങ്കൽ അക്ഷമന്മാരായുള്ളവർ. അക്ഷമന്മാർ=അസമർത്ഥന്മാർ. അദന്തന്മാർ=ദന്തരഹിതന്മാർ. ഇക്ഷുക്കൾ=കരിമ്പുകൾ. ചവിക്കുക=ഭക്ഷിക്കുക. ശർക്കര=പഞ്ചസാര.

ദുഷ്പ്രവേശം പുണ്യാത്മാപി [illegible] പ്രതിപാലഭ്യോ
അല്പാല്പമപി പ്രവേശേന മഹാവ്യാകരണം സ്മരേൽ. ൰

ഫണമാത്രമായെങ്കിലുമിരിക്കുന്ന ദൎപ്പണത്തിങ്കൽ യാതൊരു പ്രകാരം ദന്തി പ്രതിഫലിക്കും അപ്രകാരം അല്പമായെങ്കിലുമിരിക്കുന്ന പ്രകരണത്തിങ്കൽ മഹത്തായിരിക്കുന്ന വ്യാകരണം സ്ഫുരിക്കും.

ഫണമാത്രം=ഫണപ്രമാണം. ദൎപ്പണം=കണ്ണാടി. ദന്തി=ഗജം. പ്രതിഫലിക്കുക=പ്രതിബിംബിക്കുക. പ്രകരണം=പ്രബന്ധം. സ്ഫുരിക്കുക=പ്രകാശിക്കുക.

പാഠക്രമഃ പ്രസിദ്ധോത്ര പഞ്ചാശദ്വൎണ്ണസന്തതേഃ
ലളയോരവിശിഷ്ടത്വം മതം വ്യാകരണേ സതാം. ൩

ഇതിങ്കൽ പഞ്ചാശദ്വൎണ്ണങ്ങളുടെ സന്തതിക്കു പ്രസിദ്ധമായിരിക്കുന്ന പാഠക്രമം ഭവിക്കുന്നു. സത്തുക്കൾക്കു വ്യാകരണത്തിങ്കൽ ലളങ്ങളുടെ അവിശിഷ്ടത്വം മതമായി.

ഇതു=പ്രാവേശികാഖ്യഗ്രന്ഥം. പഞ്ചാശദ്വൎണ്ണസന്തതി=പഞ്ചാശദ്വൎണ്ണങ്ങളുടെ സന്തതി. പഞ്ചാശദ്വൎണ്ണങ്ങൾ=അൻപതക്ഷരങ്ങൾ. സന്തതി=സമൂഹം. പാഠക്രമം=പാഠത്തിന്റെ ക്രമം. സത്തുക്കൾ=മഹാന്മാർ. ലളങ്ങൾ=ലകാരളകാരങ്ങൾ. അവിശിഷ്ടത്വം=അഭേദം.

ഈ ഗ്രന്ഥത്തിങ്കൽ അമ്പതക്ഷരങ്ങൾക്കും ലോകപ്രസിദ്ധമായിരിക്കുന്ന പാഠക്രമം അംഗീകരിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. മററുള്ള വ്യാകരണഗ്രന്ഥങ്ങളിൽ അമ്പതു് അക്ഷരങ്ങളുടെ പാഠം ഈ ക്രമത്തെ അനുസരിക്കുന്നില്ല. അതുകൊണ്ടു് ഈ ഗ്രന്ഥത്തിനു മററുള്ള വ്യാകരണഗ്രന്ഥങ്ങളിൽനിന്നു് ഇങ്ങനെ ഒന്നാമത്തെ നിലയിൽനിന്നു തന്നെ ഭേദം പ്രത്യക്ഷപ്പെടുന്നു. പാണിനീയഗ്രന്ഥത്തിങ്കലും മററും വ്യഞ്ജനങ്ങൾ ഹകാരാദിയായിട്ടു പഠിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. ലോകപ്രസിദ്ധപാഠക്രമമാകട്ടെ കകാരാദിയായിരിക്കുന്നു.

സ്വരാശ്ചതുൎദ്ദശാത്രാദ്യാ അചഇത്യാദിസംജ്ഞിതാഃ
അനുസ്വാരോ വിസൎഗ്ഗശ്ച തൽപരൗ ക്രമശഃ സ്മൃതൗ. ൪

ഇവിടെ ആദ്യങ്ങളായിരിക്കുന്ന പതിനാലു സ്വരങ്ങളെന്നും അച്ചുകളെന്നും ഇങ്ങിനെ അഭിസംജ്ഞിതങ്ങളായി തൽപരങ്ങൾ ക്രമത്താലെ അനുസ്വാരമെന്നും വിസൎഗ്ഗമെന്നും സ്മൃതങ്ങളായി.

അഷ്ടിസംജ്ഞിതങ്ങൾ= സംജാതാഷ്ടിസംജ്ഞങ്ങൾ. തൽപരങ്ങൾ=അവയിൽനിന്നു പരങ്ങൾ. അവ=ചതുർദ്ദശവർണ്ണങ്ങൾ. സ്മൃതങ്ങൾ=സ്മരിക്കപ്പെട്ടവ.

മേല്പറഞ്ഞ അമ്പതക്ഷരങ്ങളിൽ ഒന്നാമത്തെ പതിന്നാലക്ഷരങ്ങൾക്കു സ്വരങ്ങളെന്നും അച്ചുകളെന്നും സംജ്ഞയാകുന്നു. ഇതിങ്കൽ ലോകപ്രസിദ്ധപാഠക്രമം അംഗീകരിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു എന്നു പറഞ്ഞിരിക്കയാൽ ഒന്നാമത്തെ പതിന്നാലു വർണ്ണങ്ങൾ അ ആ ഇ ഈ എന്നീ ക്രമത്തെ അനുസരിക്കുന്നു.

ഈ പതിന്നാലു വർണ്ണങ്ങൾക്കു മേല്പെട്ട് അം അഃ എന്നുള്ളവററിന്നു ക്രമത്താലെ അനുസ്വാരമെന്നും വിസർഗ്ഗമെന്നും സംജ്ഞയാകുന്നു. ആദ്യത്തിന്ന് അനുസ്വാരമെന്നും പിന്നത്തേതിന്നു വിസർഗ്ഗമെന്നും സംജ്ഞയുണ്ടെന്നു താൽപര്യം.

ഉച്ചാരണാർത്ഥമത്രാകാരഃ സ്വരവദ്വ്യഞ്ജനേഷ്വപി
കാദയോന്യേ ഹലാഖ്യാശ്ച വ്യഞ്ജനാഖ്യാശ്ച കീർത്തിതാഃ. വ്യ

ഇവിടെ അകാരം ഉച്ചാരണാർത്ഥം. അപ്രകാരംതന്നെ വ്യഞ്ജനങ്ങളിലും. അന്യങ്ങളായിരിക്കുന്ന കാദികൾ ഹലാഖ്യങ്ങളായിട്ടും വ്യഞ്ജനാഖ്യങ്ങളായിട്ടും കീർത്തിതങ്ങൾ.

ഉച്ചാരണാർത്ഥം=ഉച്ചാരണം അർത്ഥമായുള്ളത്. അർത്ഥം=പ്രയോജനം. ഹലാഖ്യങ്ങൾ=ഹല്ലുകളെന്ന ആഖ്യയോടുകൂടിയവ. വ്യഞ്ജനാഖ്യങ്ങൾ= വ്യഞ്ജനങ്ങളെന്ന ആഖ്യയോടുകൂടിയവ. ആഖ്യ=നാമം.

അനുസ്വാരവിസർഗ്ഗങ്ങളിൽ കാണപ്പെടുന്നതായ അകാരം സുഖോച്ചാരണത്തിന്നു വേണ്ടി സ്വീകരിക്കപ്പെട്ടതാകുന്നു. വ്യഞ്ജനങ്ങളിൽ കാണപ്പെടുന്നതായ അകാരവും ഈ പ്രയോജനത്തെ തന്നെ വഹിക്കുന്നു. ഇപ്പോൾ വ്യഞ്ജനങ്ങൾ ഏവയെന്ന് അറിയേണ്ടിയിരിക്കയാൽ കാദയോന്യേ എന്നു തുടങ്ങിയുള്ള ഗ്രന്ഥാംശംകൊണ്ട് അവയെ കാണിക്കുന്നു. ഇവിടെയും "പാഠക്രമപ്രസിദ്ധാത്" എന്നുള്ള പ്രതിജ്ഞയെ പ്രമാണിച്ചിട്ടു കാദികളെന്നു പറഞ്ഞതുകൊണ്ടു ക ഖ ഗ എന്നു തുടങ്ങി ലോകപ്രസിദ്ധപാഠക്രമത്തെ അനുസരിക്കേണ്ടതാകുന്നു. വ്യഞ്ജനങ്ങളിൽ അകാരം ഉച്ചാരണാ

ത്ഥമാണെന്നു പറഞ്ഞിരിക്കയാൽ അവററിന്റെ ഉദാഹരണസ്വരൂപം ക് ഖ് ഗ് എന്നിങ്ങിനെയാകുന്നു.

ഖരശ്ചാതിഖരസ്സൃദുർമൃദുർഘോഷോനുനാസികഃ
പഞ്ചാനാമപിവർഗ്ഗാണാം പഞ്ചവർണ്ണാ യഥാക്രമം. ൯

അഞ്ചു വർഗ്ഗങ്ങൾക്കു ഖരമെന്നും അതിഖരമെന്നും അതുപോലെ മൃദുവെന്നും ഘോഷമെന്നും അനുനാസികമെന്നും ക്രമത്തിന്നു തക്കവണ്ണം അഞ്ചുവർണ്ണങ്ങൾ.

കവർഗ്ഗം, ചവർഗ്ഗം, ടവർഗ്ഗം, തവർഗ്ഗം, പവർഗ്ഗം ഇങ്ങിനെ അഞ്ചു വർഗ്ഗങ്ങൾ. ഈ അഞ്ചു വർഗ്ഗങ്ങളിൽനിന്നും ക്രമത്താലെ അഞ്ചുവർണ്ണങ്ങൾ ഉണ്ടാകുന്നു.

ഖരശ്ചാതിഖരസ്സൃദുർമൃദുർഘോഷോനുനാസികഃ
പഞ്ചാനാമപിവർഗ്ഗാണാം പഞ്ചവർണ്ണായഥാക്രമം. ൯

അഞ്ചു വർഗ്ഗങ്ങളുടേയും അഞ്ചു വർണ്ണങ്ങളും ക്രമത്തിന്നു തക്കവണ്ണം ഖരമായും അതിഖരമായും അതുപോലെ മൃദുവായും ഘോഷമായും അനുനാസികമായും ഭവിക്കുന്നു.

വർണ്ണങ്ങൾ=അക്ഷരങ്ങൾ.

കവർഗ്ഗം, ചവർഗ്ഗം, ടവർഗ്ഗം, തവർഗ്ഗം, പവർഗ്ഗം എന്നിങ്ങിനെ അഞ്ചു വർഗ്ഗങ്ങൾ ഇവററിന്റെ അഞ്ചു വർണ്ണങ്ങൾക്കു ക്രമത്താലെ ഖരം, അതിഖരം, മൃദു, ഘോഷം, അനുനാസികം എന്നിങ്ങിനെ സംജ്ഞയാകുന്നു. എങ്ങിനെ എന്നാൽ കവർഗ്ഗത്തിലെ അഞ്ചു വർണ്ണങ്ങളായ ക ഖ ഗ ഘ ങ എന്നുള്ളവററിൽ ക എന്നുള്ളതു ഖരവും ഖ എന്നുള്ളത് അതിഖരവും ഗ എന്നുള്ളതു മൃദുവും ഘ എന്നുള്ളതു ഘോഷവും ങ എന്നുള്ളത് അനുനാസികവും ആകുന്നു. ഇങ്ങിനെതന്നെ മററുള്ള വർഗ്ഗങ്ങളിലെ അഞ്ചു വർണ്ണങ്ങളിൽ ക്രമത്താലെ ഓരോന്നിന്നു ഖരം അതിഖരം എന്നിങ്ങനെയുള്ള അതാതു സംജ്ഞകളെ കല്പിക്കേണ്ടതാകുന്നു. ഇങ്ങിനെ ക ച ട ത പ എന്ന ഖരങ്ങളും ഖ ഛ ഠ ഥ ഫ എന്ന അതിഖരങ്ങളും ഗ ജ ഡ ദ ബ എന്ന മൃദുക്കളും ഘ ഝ ഢ ധ ഭ എന്ന ഘോഷങ്ങളും ങ ഞ ണ ന മ എന്ന അനുനാസികങ്ങളും സിദ്ധിക്കുന്നു.

അന്തസ്ഥാസ്യുര്യരലവാ ഊഷ്മാണശ്ശഷസഹാഃ.

യരലവങ്ങൾ അന്തസ്ഥങ്ങളായിട്ട ഭവിക്കുന്നു. ശഷങ്ങളും സഹങ്ങളും ഊഷ്മാക്കളായിട്ട ഭവിക്കുന്നു.

യരലവങ്ങൾക്ക് അന്തസ്ഥങ്ങളെന്നും ശഷസഹങ്ങൾക്ക ഊഷ്മാക്കൾ എന്നും സംജ്ഞയാകുന്നു.

പാഠക്രമാൽ സ്വരൌ ദ്വൌ ദ്വൌ ഹ്രസ്വദീൎഘൌ സവൎണ്ണകൌ
ഏകാരാദിഷു നോ ഹ്രസ്വസ്തേ ച സന്ധ്യക്ഷരാഭിധാഃ. ൧൦

പാഠക്രമത്തിങ്കൽനിന്ന ഹ്രസ്വദീൎഘങ്ങളായിരിക്കുന്ന ഈ രണ്ട സ്വരങ്ങൾ സവൎണ്ണങ്ങൾ. ഏകാരാദികളിൽ ഹ്രസ്വം ഭവിക്കുന്നില്ല. അവ സന്ധ്യക്ഷരാഭിധങ്ങൾ.

സന്ധ്യക്ഷരാഭിധങ്ങൾ=സന്ധ്യക്ഷരങ്ങൾ എന്ന് അഭിധയോടുകൂടിയവ. അഭിധാ=നാമധേയം.

പാഠക്രമത്തെ അനുസരിച്ച ഹ്രസ്വദീൎഘങ്ങളായി വരുന്ന ഈ രണ്ട സ്വരങ്ങൾ സവൎണ്ണങ്ങളാകുന്നു. എങ്ങിനെയെന്നാൽ അ ആ എന്നുള്ളേടത്തു ഹ്രസ്വമായിരിക്കുന്ന അകാരത്തിന്ന ശേഷമായിട്ട ദീൎഘമായിരിക്കുന്ന ആകാരമത്രെ പഠിക്കപ്പെടുന്നു. അതുകൊണ്ട അവ രണ്ടും ലോകപ്രസിദ്ധപാഠത്തെ അനുസരിച്ച ഹ്രസ്വദീൎഘങ്ങളായിരിക്കയാൽ സവൎണ്ണങ്ങളാകുന്നു. ഇങ്ങിനെതന്നെ ഉ ഊ എന്ന തുടങ്ങി പാഠക്രമത്തിന്ന തക്കവണ്ണം ഹ്രസ്വദീൎഘങ്ങളായിരിക്കുന്ന ഈ രണ്ട സ്വരങ്ങളും സവൎണ്ണങ്ങളാണെന്ന കണ്ടുകൊള്ളേണ്ടതാകുന്നു. ഏ ഐ ഓ ഔ എന്നുള്ള നാലു സ്വരങ്ങൾ കേവലം ദീൎഘങ്ങളാകുന്നു. അവറ്റിൽ ഹ്രസ്വമില്ല. പാഠക്രമത്തെ അനുസരിച്ച ഹ്രസ്വദീൎഘങ്ങളായിരിക്കുന്ന ഈ രണ്ട സ്വരങ്ങൾ മാത്രം സവൎണ്ണങ്ങളാണെന്ന പറഞ്ഞിരിക്കകൊണ്ടും ഏകാരാദികളിൽ ഹ്രസ്വദീൎഘഭേദമില്ലാത്തതുകൊണ്ടും അവറ്റിൽ സവൎണ്ണവിഭാഗമില്ലെന്ന കാണേണ്ടതാകുന്നു. അവറ്റിന്ന സന്ധ്യക്ഷരങ്ങളെന്ന സംജ്ഞയാകുന്നു. ഇവിടെ പാഠക്രമത്തിങ്കൽനിന്ന ഹ്രസ്വദീൎഘങ്ങളെന്ന പറഞ്ഞിട്ടില്ലെങ്കിൽ അകാരവും ഈകാരവും ഇകാരവും ഊകാരവും മറ്റും സവൎണ്ണങ്ങളായിരിപ്പാൻ സംഗതി വന്നുപോകുന്നതാകുന്നു.

ഏകമാത്രാജച് ഭവേദ്ധ്രസ്വോ ദ്വിമാത്രോ ദീർഘ ഉച്യതേ
ത്രിമാത്രസ്തു പ്ലുതോ ജ്ഞേയോ വ്യഞ്ജനന്ത്വർദ്ധമാത്രകം. ൧൫

ഏകമാത്രമായിരിക്കുന്ന അച് ഹ്രസ്വമായിട്ടു ഭവിക്കും. ദ്വിമാത്രമായിരിക്കുന്ന അച് ദീർഘമെന്നു വചിക്കപ്പെടുന്നു. ത്രിമാത്രമായിരിക്കുന്ന അച് ആകട്ടെ പ്ലുതമെന്നറിഞ്ഞാലും. വ്യഞ്ജനമാകട്ടെ അർദ്ധമാത്രകം.

ഏകമാത്രം=ഏകയായിരിക്കുന്ന മാത്രയോടുകൂടിയതു. ദ്വിമാത്രം=രണ്ടു മാത്രകളോടുകൂടിയതു. ത്രിമാത്രം=മൂന്നു മാത്രകളോടുകൂടിയതു. അർദ്ധമാത്രകം=അർദ്ധമാത്രയോടുകൂടിയതു.

പൂർവ്വശ്ലോകംകൊണ്ടു ഹ്രസ്വാദികളുടെ പ്രസ്താവം വന്നിരിക്കയാൽ ഇപ്പോൾ അവയുടെ സ്വരൂപത്തെ വിചാരിക്കുന്നു. ഒരു മാത്രകൊണ്ടു ഉച്ചരിക്കപ്പെടുന്ന സ്വരം ഹ്രസ്വമെന്നും രണ്ടു മാത്രകളെക്കൊണ്ടു ഉച്ചരിക്കപ്പെടുന്നതു ദീർഘമെന്നും മൂന്നു മാത്രകളെക്കൊണ്ടു ഉച്ചരിക്കപ്പെടുന്നതു പ്ലുതമെന്നും നിർണ്ണയിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. വ്യഞ്ജനമാകട്ടെ അർദ്ധമാത്രകൊണ്ടു ഉച്ചരിക്കപ്പെടുന്നു. "ദൂരാദാഹ്വാനേ ഗാനേ രോദനേ ച പ്ലുതാ മതാഃ" എന്നു പറഞ്ഞിരിക്കകൊണ്ടു ദൂരാഹ്വാനാദികളിൽ മാത്രം സ്വരങ്ങൾ മൂന്നുമാത്രകൊണ്ടു ഉച്ചരിക്കപ്പെടുമെന്നു കാണേണ്ടതാകുന്നു.

സ്വമാത്രരൂപം ഗൃഹ്ണാതി തപരഃ കോ വാപി
സവർണ്ണമപി ഗൃഹ്ണാതി വർണ്ണശബ്ദേന വർണ്ണിതഃ. ൧൬

തപരവും കാരപരവും സ്വമായിരിക്കുന്ന രൂപത്തെത്തന്നെ ഗ്രഹിക്കുന്നു. വർണ്ണശബ്ദംകൊണ്ടു വർണ്ണിതം സവർണ്ണത്തെയും ഗ്രഹിക്കുന്നു.

തപരം, തകാരം പരമായുള്ളതു പരം പ്രധാനം കാരവാൻ കാരശബ്ദമുള്ളതു വർണ്ണശബ്ദം, വർണ്ണമെന്നിങ്ങനെയുള്ള ശബ്ദം വർണ്ണിതം, കഥിതം.

ഒരു വർണ്ണത്തിന്റെ പിന്നാലെ തകാരത്തെ ചേർത്തു ഉച്ചരിക്കുന്നതായാൽ അവിടെ സ്വരൂപത്തെ മാത്രം ഗ്രഹിക്കേണ്ടതാകുന്നു. അതായതു ആ തകാരം ഏതു വർണ്ണത്തോടുകൂടി നില്ക്കുന്നുവോ അതിനെ മാത്രം ഗ്രഹിക്കേണ്ടതാകുന്നു. അതിന്റെ സവർണ്ണത്തെ ഗ്രഹിക്കേണ്ടതല്ലെന്നു താല്പര്യം. കാരശബ്ദത്തോടുകൂടി ഉച്ചരിക്കു

പ്പെടുന്ന വൎണ്ണവും സ്വരൂപത്തെ തന്നെ ഗ്രഹിക്കുന്നു എങ്ങിനെ യെന്നാൽ അത് ഇത് ഉത് എന്നുള്ളെടത്തു അ ഇ എന്നിങ്ങനെ യുള്ള വൎണ്ണങ്ങൾ തപരങ്ങളായിരിക്കയാൽ അവ സ്വരൂപത്തെ മാത്രം കാണിക്കുന്നു. അതായതു അ ഇ ഉ എന്നല്ലാതെ അവറ്റിന്റെ സവൎണ്ണങ്ങളായ ആ ഈ ഊ എന്നുള്ളവറ്റെയും കൂടി കാണിക്കുന്നില്ലെന്നു താല്പൎയ്യം. ഇങ്ങിനെതന്നെ അകാരം ഇകാരം ഉകാരം എന്നുള്ളെടത്തു കാരശബ്ദമുണ്ടായിരിക്കയാൽ അവറ്റിന്നും സ്വരൂപങ്ങളായ അ, ഇ, ഉ, എന്നുള്ളവറ്റെ കാണിപ്പാനല്ലാതെ ആ, ഈ, ഊ, എന്നിങ്ങനെയുള്ള സവൎണ്ണങ്ങളെ കാണിപ്പാൻ കഴിവില്ലെന്നു വിചാരിക്കേണ്ടതാകുന്നു. എന്നാൽ വൎണ്ണശബ്ദത്തോടുകൂടി ഉച്ചരിക്കപ്പെടുന്നതിന്നു അതിന്റെ സവൎണ്ണത്തെയും കൂടി കാണിപ്പാൻ കഴിവുള്ളതാകുന്നു എങ്ങിനെയെന്നാൽ അവൎണ്ണഃ ഇവൎണ്ണഃ എന്നുള്ളെടത്തു കാരതകാരങ്ങളുള്ളെടത്തു എന്നപോലെ സ്വരൂപത്തെ മാത്രം ഗ്രഹിക്കേണ്ടതല്ല അവറ്റിന്റെ സവൎണ്ണങ്ങളായ ആകാരത്തെയും ഈകാരത്തെയും കൂടി ഗ്രഹിക്കേണ്ടതാകുന്നു.

കുശ്ചുഷ്ടുസ്തുപുരിത്യേതേ വൎഗ്ഗാൻഗൃഹ്ണന്തി പഞ്ചച

കു, ചു, ടു, തു, പു, എന്നിവ അഞ്ചു വൎഗ്ഗങ്ങളെയും ഗ്രഹിക്കുന്നു

കു എന്നു പറയുന്നെടത്തു കവൎഗ്ഗത്തിലേയും,

ചു എന്നു പറയുന്നെടത്തു ചവൎഗ്ഗത്തിലേയും,

ടു എന്നു പറയുന്നെടത്തു ടവൎഗ്ഗത്തിലേയും,

തു എന്നു പറയുന്നെടത്തു തവൎഗ്ഗത്തിലേയും

പു എന്നു പറയുന്നെടത്തു പവൎഗ്ഗത്തിലേയും അഞ്ചുവൎണ്ണങ്ങളെ ഗ്രഹിക്കേണ്ടതാകുന്നു.

ഇതി സംജ്ഞാപ്രകരണം.

അഥ പരിഭാഷാപ്രകരണം.

പഞ്ചമ്യന്താദ്വിഹിതം ഷഷ്ഠ്യന്തസ്യാദ്യകസ്യ തന്നേകാൽ

പരസ്യ ഹി സപ്തമ്യന്താൽ ഷഷ്ഠ്യന്തസ്ഥാന ഇത്യയം. ന്ന

പഞ്ചമികൊണ്ടു ഉക്തമായിരിക്കും വിഷയത്തിങ്കൽ ഷഷ്ഠ്യന്ത

മായും, സപ്തമികൊണ്ടു ഉക്തമായിരിക്കും വിഷയത്തിങ്കൽ തദന്തകമായും, ഇരിക്കുന്ന പരശബ്ദവും ഷഷ്ഠികൊണ്ടു ഉക്തമായിരിക്കും വിഷയത്തിങ്കൽ സ്ഥാനെ എന്നുള്ള ഈ ശബ്ദവും അധിയോജ്യമായിട്ടു ഭവിക്കും.

തദന്തകം=അത് അന്തത്തിലുള്ളത്. അത്=സപ്തമി. അധിയോജ്യം=അധിയോജിപ്പിക്കപ്പെടുവാൻ യോഗ്യം. അധിയോജിപ്പിക്കുക=ചേൎക്കുക.

പഞ്ചമ്യന്തമായിരിക്കുന്ന പദം വരുന്നേടത്തു ഷഷ്ഠ്യന്തമായിരിക്കുന്ന പരശബ്ദത്തെ ചേൎത്തു കൊള്ളേണ്ടതാകുന്നു. ഉദാഹരണം "അതഷ്ടാങസിങസാം" എന്നുള്ളേടത്തു അതഃ എന്നുള്ളതു പഞ്ചമ്യന്തമായിരിക്കയാൽ അവിടെ ഷഷ്ഠ്യന്തമായിരിക്കുന്ന പരശബ്ദത്തെ ചേൎക്കേണ്ടതാകുന്നു. ഇങ്ങിനെ ചേൎക്കപ്പെടുന്ന പരശബ്ദം, "ടാങസിങസാം" എന്നുള്ളതിന്റെ വിശേഷണമായിരിക്കേണ്ടതാകകൊണ്ടു ഷഷ്ഠീബഹുവചനമായും വരേണ്ടതാകുന്നു. അപ്പോൾ "അതഃ പരേഷാം ടാങസിങസാം" എന്നിരിക്കും. സപ്തമ്യന്തമായിരിക്കുന്ന പദം വരുന്നേടത്തു സപ്തമ്യന്തമായിരിക്കുന്ന പരശബ്ദത്തെയും ചേൎക്കേണ്ടതാകുന്നു. ഉദാഹരണം "വൎഗ്ഗാന്ത്യത്രിതയാദ്യസ്ഥാനാദികാരേഷു വികല്പ്യതെ" എന്നു തുടങ്ങിയേടത്തു വൎഗ്ഗാന്ത്യ എന്നു തുടങ്ങിയുള്ള പദം സപ്തമ്യന്തമായിരിക്കയാൽ അവിടെ സപ്തമ്യന്ത(തദന്തകം)മായിരിക്കുന്ന പരശബ്ദത്തെ ചേൎക്കേണ്ടതാകുന്നു. വൎഗ്ഗാന്ത്യ എന്നു തുടങ്ങിയുള്ളതു സപ്തമീബഹുവചനാന്തമായിരിക്കയാൽ ചേൎക്കപ്പെടുന്ന പരശബ്ദവും സപ്തമീബഹുവചനാന്തമായിരിക്കണം. അപ്പോൾ വൎഗ്ഗാന്ത്യത്രിതയാദ്യസ്ഥാനാദികാരേഷു പരേഷു എന്നു വരും. ഷഷ്ഠ്യന്തമായിരിക്കുന്ന പദം വരുന്നേടത്തു സ്ഥാനെ എന്ന ശബ്ദത്തെ ചേൎക്കേണ്ടതാകുന്നു. ഉദാഹരണം "പദാന്തേയസ്സ്യ റാൽ സരയോൎവ്വിസൎഗ്ഗഃ" എന്നുള്ളേടത്തു സരയോഃ എന്നുള്ളതു ഷഷ്ഠ്യന്തമായിരിക്കയാൽ അവിടെ സ്ഥാനെ എന്നു ചേൎക്കേണ്ടതാകുന്നു. പദാന്തേയോഃ സരയോഃ സ്ഥാനെ വിസൎഗ്ഗഃ എന്നു വരും.

ടിൽപിവദധസ്സിതസ്സുൽ കിൻശ്ലുപ്സിഗിതിടവൽ
മിതസ്യാദന്ത്യസ്വരാദ്ധ്വംസം ലോപാദ്യുൺമ്യാദേശകഃ. ൧.

ടിത് പീഠംപോലെ അധോഭാഗത്തിങ്കൽ സ്ഥിതിചെയ്യും കിത് മൂൎദ്ധാവിങ്കൽ കിരീടംപോലെയും സ്ഥിതിചെയ്യും മിത് അന്ത്യസ്വരത്തിങ്കൽനിന്നു ഊൎദ്ധ്വമായിട്ടും ഭവിക്കും ആഗമം ഫാലത്തിങ്കൽ പുണ്ഡ്രംപോലെയും ഭവിക്കും.

ടിത്=ടകാരം ഇത്തായുള്ളത്. കിത്=കകാരം ഇത്തായുള്ളത്. മിത്=മകാരം ഇത്തായുള്ളത്. അന്ത്യസ്വരം = അന്ത്യമായിരിക്കുന്ന സ്വരം അന്ത്യം=അന്തത്തിങ്കൽ ഭവിച്ചത്. ഫാലം=നെററിത്തടം പുണ്ഡ്രം=തൊടുകുറി.

എതിന്നു ടകാരം ഇത്തായിട്ടു കല്പിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നുവോ അത് തനിക്കു വിഷയമായിരിക്കുന്നതിന്നു കീഴിൽവരും ഉദാഹരണം "ഹ്രസ്വനദ്യാപശ്ചാമിതസ്യനുട്" എന്നു പറഞ്ഞിരിക്കകൊണ്ട് വൃക്ഷശബ്ദത്തിന്റെ ഷഷ്ഠീബഹുവചനത്തിങ്കൽ വരുന്ന ആം പ്രത്യയത്തിനു നുട് വരുന്നു ഈ നുട്ടിന്റെ ടകാരം ഇത്തായിട്ടു കല്പിക്കപ്പെട്ടിരിക്കകൊണ്ടു അത് തനിക്കു വിഷയമായിരിക്കുന്ന ആം പ്രത്യയത്തിന്റെ കീഴിൽ വരുന്നു. വൃക്ഷ=നുട് ആം എന്നു നില്ക്കുന്നു എതൊന്നിന്നു കകാരം ഇത്തായിട്ടു കല്പിക്കപ്പെടുന്നുവോ അത് തനിക്കു വിഷയമായിരിക്കുന്നതിന്നു മുകളിൽ വരുന്നു എതിന്നു മകാരം ഇത്തായിട്ടു കല്പിക്കപ്പെടുന്നുവോ അത് തനിക്കു വിഷയമായിരിക്കുന്നതിന്റെ അവസാനത്തിങ്കലെ സ്വരത്തിന്നു മേല്പെട്ടും വരും ഇവററിന്നു മേലിൽ ഉദാഹരണങ്ങളെ കാണപ്പെടും ആഗമം പ്രകൃതിപ്രത്യയങ്ങൾക്കു വികാരം ചെയ്യാത്തതാകകൊണ്ടത്രേ അത് നെററിത്തടത്തിങ്കൽ തൊടുകുറിപോലെ എന്നു പറയപ്പെടുന്നത്.

സ്ഥാനേ ശത്രുവദാദേശഃ സ്ഥാനിവൽ പ്രത്യയാഃ പരഃ

ആദേശം ശത്രുവെപ്പോലെ സ്ഥാനത്തിൽ പ്രത്യയങ്ങൾ മിത്രംപോലെ പരങ്ങൾ.

ആദേശമാകട്ടെ പ്രകൃതിപ്രത്യയങ്ങൾക്കു വികാരം ചെയ്യുംകൊണ്ടും മറെറാന്നിന്റെ സ്ഥാനത്തിങ്കൽ വരുന്നതാകുന്ന സംഗതികൊണ്ടത്രേ അതു ശത്രുവെപ്പോലെ ആകുന്നു എന്നു പറയപ്പെട്ടിരിക്കുന്നത്. പ്രത്യയങ്ങൾ മിത്രംപോലെ പ്രകൃതിക്കു പിന്നാലെ വരുന്നു.

ഇതി പരിഭാഷാപ്രകരണം.

അഥ വിസർഗ്ഗസന്ധിപ്രകരണം.

സംശ്ലേഷേ പദയോസ്തദ്വൽ പ്രകൃതേഃ പ്രത്യയസ്യ ച
വിശേഷസിദ്ധയേ തേഷാം കഥ്യതേ സംഹിതാക്രമഃ. ൧

പദത്തിന്റെയും അതുപോലെ പ്രകൃതിയുടെയും പ്രത്യയത്തിന്റെയും സംശ്ലേഷത്തിങ്കൽ അവറ്റിന്റെ വിശേഷസിദ്ധിക്കായുള്ള സംഹിതാക്രമം കഥിക്കപ്പെടുന്നു.

സംശ്ലേഷം=സംയോഗം. പ്രകൃതി=പദത്തിന്റെ മൂലവിഭാഗം. വിശേഷസിദ്ധി=വിശേഷത്തിന്റെ സിദ്ധി. വിശേഷം=ഭേദം. സിദ്ധി=ലാഭം. സംഹിതാക്രമം=സംഹിതയുടെ ക്രമം. സംഹിത=വർണ്ണാത്യന്തസാന്നിദ്ധ്യം.

രണ്ടു പദങ്ങൾ തമ്മിൽ ചേരുന്നേടത്തും പ്രകൃതി പ്രത്യയത്തോടു ചേരുന്നേടത്തും മുമ്പിൽ നില്ക്കുന്ന ശബ്ദത്തിന്റെ അവസാനത്തെ അക്ഷരത്തിന്നും പിമ്പിൽ നില്ക്കുന്ന ശബ്ദത്തിന്റെ ആദ്യത്തെ അക്ഷരത്തിന്നുംകൂടി ഉച്ചാരണസുഖത്തിന്നു വേണ്ടി ചില മാററങ്ങൾ ചെയ്യേണ്ടുന്നതിൽ സംഹിതയെന്ന പേരായ വർണ്ണങ്ങളുടെ ഏററവും അടുത്തുള്ള സ്ഥിതി കാരണമായിരിക്കുന്നു. സംഹിതയുള്ളേടത്തു മാത്രം മേല്പറഞ്ഞ പ്രകാരം അക്ഷരങ്ങളുടെ മാററത്തിന്നു സംഗതി വരുന്നതാകകൊണ്ട് അതിന്റെ ക്രമത്തെ അനുസരിച്ച് ഏതേതു സ്ഥലങ്ങളിൽ വർണ്ണങ്ങൾക്കു മാററത്തിന്നു ഇടയുണ്ടെന്നു ഒട്ടു വിചാരിക്കുന്നു.

ഇങ്ങിനെ സംഹിതയുള്ള ദിക്കിൽ ചെയ്യപ്പെടുന്ന വർണ്ണങ്ങളുടെ മാററത്തിന്നു സന്ധിയെന്നു പേരാകുന്നു.

ചാദിവർഗ്ഗത്രയാദ്യന്ത്യദ്വയേഷു ശഷസേഷു വാ
ക്രമാൽ പരേഷു ശഷസാൻ വിസർഗ്ഗഃ പ്രതിപദ്യതേ. ൨

ചാദിവർഗ്ഗത്രയാദ്യന്ത്യദ്വയങ്ങളും ശഷസങ്ങളും പരങ്ങളായിരിക്കും വിഷയത്തിങ്കൽ വിസർഗ്ഗം ക്രമത്താലെ ശഷസങ്ങളെ പ്രാപിക്കുകയോ ചെയ്യുന്നു.

ചാദിവർഗ്ഗത്രയാദ്യന്ത്യദ്വയങ്ങൾ=ചാദികളായിരിക്കുന്ന വർഗ്ഗത്രയങ്ങളുടെ ആദിയിങ്കലെ അന്ത്യദ്വയങ്ങൾ. ചാദികൾ=ചവർഗ്ഗം തുടങ്ങിയുള്ളവ. അന്ത്യദ്വയങ്ങൾ=വർണ്ണദ്വയങ്ങൾ. ശഷസങ്ങൾ=ശകാര ഷകാര സകാരങ്ങൾ.

ചവൎഗ്ഗം, ടവൎഗ്ഗം, തവൎഗ്ഗം ഈ മൂന്നു വൎഗ്ഗങ്ങളുടെ ആദിയിങ്കലെ ഈരണ്ടക്ഷരങ്ങളായ ച ഛ, ട ഠ, ത ഥ എന്നുള്ളവയും ശകാര ഷകാര സകാരങ്ങളും ഒരു വിസൎഗ്ഗത്തിന്റെ പിന്നിൽ നില്ക്കുമ്പോൾ ആ വിസൎഗ്ഗം ക്രമത്താലെ ശകാരത്തെയും, ഷകാരത്തെയും, സകാരത്തെയും പ്രാപിക്കുന്നു. ഇവിടെ ക്രമത്താലെ എന്നു പറഞ്ഞിരിക്കയാൽ ച ഛ ശ എന്നുള്ള അക്ഷരങ്ങൾ പിന്നിൽ നില്ക്കുമ്പോൾ വിസൎഗ്ഗത്തിന്നു ശകാരത്തെയും ട ഠ ഷ എന്നുള്ള അക്ഷരങ്ങൾ പിന്നിൽ നില്ക്കുമ്പോൾ വിസൎഗ്ഗത്തിന്നു ഷകാരത്തെയും ത ഥ സ എന്നുള്ള അക്ഷരങ്ങൾ പിന്നിൽ നില്ക്കുമ്പോൾ വിസൎഗ്ഗത്തിന്നു സകാരത്തെയും ആദേശിക്കണമെന്നു താല്പൎയ്യം. ഉദാഹരണം—

സനശ്ചിരം വിജോഷ്ടങ്കസ്തുഷ്ടശ്ശൎമ്മസമീഹതാം
സ്വതഷ്ഷഡ്വൎഗ്ഗകാന്താരോ യശ്ചിത്തേസുഖദസ്സതാം.

നഃ ചിരം എന്നുള്ളെടത്തു വിസൎഗ്ഗത്തിന്റെ പിന്നാലെ ചവൎഗ്ഗത്തിലെ ആദ്യക്ഷരമായിരിക്കുന്ന ചകാരം വന്നിരിക്കയാൽ അവിടെ വിസൎഗ്ഗത്തിന്നു ശകാരം ആദേശിക്കപ്പെടുന്നു. നശ്ചിരം എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. അങ്ങിനെതന്നെ വിജോഃ ടങ്കഃ എന്നുള്ളെടത്തു വിസൎഗ്ഗത്തിന്റെ പിന്നാലെ ടകാരം വന്നിരിക്കയാൽ ആ വിസൎഗ്ഗത്തിന്നു ഷകാരത്തെ ആദേശിക്കുന്നു. വിജോഷ്ടങ്കഃ എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. അപ്രകാരം ടങ്കഃ തുഷ്ടഃ എന്നുള്ളെടത്തു വിസൎഗ്ഗത്തിന്റെ പിന്നാലെ തവൎഗ്ഗത്തിലെ ആദ്യക്ഷരമായ തകാരം വന്നിരിക്കയാൽ വിസൎഗ്ഗത്തിന്നു സകാരം ആദേശിക്കപ്പെടുന്നു. ടങ്കസ്തുഷ്ടഃ എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. തുഷ്ടഃ ശൎമ്മ എന്നുള്ളെടത്തു വിസൎഗ്ഗത്തിന്റെ പിന്നാലെ ശകാരം വന്നിരിക്കയാൽ അവിടെ ശകാരം ആദേശിക്കപ്പെടുന്നു. തുഷ്ടശ്ശൎമ്മ എന്നു സിദ്ധിക്കുകയും ചെയ്യുന്നു. സ്വതഃ ഷഡ്വൎഗ്ഗകാന്താരഃ എന്നുള്ളെടത്തു വിസൎഗ്ഗത്തിന്റെ പിന്നാലെ ഷകാരം വന്നിരിക്കയാൽ അതിന്നു (വിസൎഗ്ഗത്തിന്നു) ഷകാരത്തെ ആദേശിക്കുന്നു. സ്വതഷ്ഷഡ്വൎഗ്ഗകാന്താരഃ എന്നു സിദ്ധിക്കുകയും ചെയ്യുന്നു. സുഖദഃ സതാം എന്നുള്ളെടത്തു വിസൎഗ്ഗത്തിന്റെ പിന്നാലെ സകാരം വന്നിരിക്കയാൽ അതിന്നു സകാരത്തെയും ആദേശിക്കുന്നു. സുഖദസ്സതാം എന്നു സിദ്ധിക്കുകയും ചെയ്യുന്നു.

“ചാദിവൎഗ്ഗത്രയാദ്യൎണ്ണ” എന്ന തുടങ്ങിയുള്ള ശ്ലോകത്തിൽ വാ ശബ്ദത്തെ പ്രയോഗിച്ചിരിക്കകൊണ്ട് അവിടെ വിസൎഗ്ഗത്തിന്നു കല്പിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്ന ആദേശങ്ങൾ നിയമേന സംഭവിക്കയില്ലെന്നു വിചാരിക്കേണ്ടതാകുന്നു.

അകാരമദ്ധ്യഗസ്യാഭ്യാം സാകമോത്വമവൎണ്ണഗഃ
സ്വരേഷു പരതോ ലോപം യകാരം വാ ക്വചിദ്വ്രജേൽ. ൩.
പദാന്തയവസൎഗ്ഗാണാം ലോപേ ന സ്വരവിക്രിയാ
പ്രീതോത്ര ദേവ ആയാതി നരാ അപി ശ്രുതാ ഇഹ. ൪

അകാരമദ്ധ്യഗമായിരിക്കുന്ന വിസൎഗ്ഗം അവയോടുകൂടെ ഒത്വത്തെയും അവൎണ്ണഗമായിരിക്കുന്ന വിസൎഗ്ഗം സ്വരങ്ങൾ പരങ്ങളായിരിക്കും വിഷയത്തിങ്കൽ ലോപത്തെയോ ചിലെടത്തു യകാരത്തെയോ വ്രജിക്കുകയും ചെയ്യും. പദാന്തയവസൎഗ്ഗങ്ങളുടെ ലോപത്തിങ്കൽ സ്വരവിക്രിയാ ഭവിക്കുന്നില്ല.

അകാരമദ്ധ്യഗം=അകാരങ്ങളുടെ മദ്ധ്യത്തെ ഗമിക്കുന്നത്. അവ=അകാരങ്ങൾ. ഒത്വം=ഒകാരം. അവൎണ്ണഗം=അവൎണ്ണത്തെ ഗമിക്കുന്നത്. വ്രജിക്കുക=പ്രാപിക്കുക. പദാന്തയവസൎഗ്ഗങ്ങൾ=പദാന്തത്തിങ്കലെ യവസൎഗ്ഗങ്ങൾ. യവസൎഗ്ഗങ്ങൾ=യകാര വകാര വിസൎഗ്ഗങ്ങൾ. സ്വരവിക്രിയ=സ്വരത്തിന്റെ വിക്രിയ. വിക്രിയ=വികാരം.

രണ്ടു അകാരങ്ങളുടെ മദ്ധ്യത്തിങ്കലിരിക്കുന്ന വിസൎഗ്ഗം അവയോടുകൂടെ ഒകാരത്തെ പ്രാപിക്കുന്നു. എങ്ങിനെയെന്നാൽ പ്രീതഃ അത്ര എന്നുള്ളെടത്തു പ്രീത ശബ്ദത്തിങ്കലെ തകാരത്തിന്റെ മേല്പെട്ടു നില്ക്കുന്നതായ അകാരത്തിന്റെയും അത്രശബ്ദത്തിന്റെ ആദിയിങ്കൽ കാണപ്പെടുന്നതായ അകാരത്തിന്റെയും മദ്ധ്യത്തിങ്കലിരിക്കുന്ന വിസൎഗ്ഗത്തിന്ന് ആ രണ്ട് അകാരങ്ങളോടുകൂടെ ഒകാരം വരുന്നു. ആ രണ്ട് അകാരങ്ങൾക്കും വിസൎഗ്ഗത്തിന്നും കൂടി ഒകാരത്തെ ആദേശിക്കുന്നു എന്നു താല്പൎയ്യം. അതുകൊണ്ടു പ്രീതഃ അത്ര എന്നുള്ള ദിക്കിൽ രണ്ട് അകാരങ്ങൾക്കും വിസൎഗ്ഗത്തിന്നുംകൂടി ഒകാരത്തെ ആദേശിക്കുമ്പോൾ പ്രീത് ഒ ത്ര എന്നു നില്ക്കുന്നു. അവിടെ പിന്നെ ഒകാരത്തോടു തകാരത്തെ ചേൎക്കുമ്പോൾ പ്രീതോത്ര

എന്നു സിദ്ധിക്കുകയും ചെയ്യുന്നു. ഇവിടെ രണ്ട് അകാരങ്ങളോടുകൂടാതെ വിസൎഗ്ഗത്തിന്നു മാത്രം ഉകാരത്തെ ആദേശിക്കുന്ന പക്ഷം ആ ഉകാരം പ്രിതശബ്ദത്തിങ്കലെ തകാരത്തിന്റെ മേല്പെട്ടു നില്ക്കുന്ന അകാരത്തോടു ചേരുന്നതായാൽ പ്രിതോ എന്നു വരികയും അതിന്റെ പിന്നാലെ അതശബ്ദത്തിങ്കലെ ആദിയിലെ അകാരം വരുമ്പോൾ "അയായ പാവ ആദേശോ" എന്നു മേല്പെട്ടു പറയും പ്രകാരം ഇപ്പോൾ പ്രിതശബ്ദത്തിലിരിക്കുന്ന ഒകാരത്തിന്ന് അവാദേശം വരുന്നതാകകൊണ്ടു അനിഷ്ടസിദ്ധിക്കു കാരണമായിത്തീരുകയും ചെയ്യുമെന്നു വിചാരിക്കേണ്ടതാകുന്നു. ആപ്രകാരം വരാതിരിപ്പാൻവേണ്ടി "ത്രാദ്യം സാദ്ധ്യം" എന്നു പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു. അകാരത്തിലോ ആകാരത്തിലോ ശേഷിച്ചിരിക്കുന്ന വിസൎഗ്ഗം (അവൎണ്ണഗവിസൎഗ്ഗം) പിന്നാലെ സ്വരങ്ങൾ വരുമ്പോൾ ലോപത്തെ പ്രാപിക്കും. ചില ദിക്കിൽ ആ വിസൎഗ്ഗത്തിന്നു യകാരവും ആദേശിക്കപ്പെടാം. എങ്ങിനെ എന്നാൽ ദേവ ആയാതി എന്നുള്ളെടത്തു വിസൎഗ്ഗം ദേവശബ്ദത്തിങ്കലെ വകാരത്തിന്നു മേല്പെട്ടിരിക്കുന്ന അകാരത്തെ ശേഷിപ്പിച്ചിരിക്കയാലും പിന്നാലെ ആയാതി എന്ന ശബ്ദത്തിന്റെ ആദ്യത്തിൽ കാണപ്പെടുന്ന ആകാരം നില്ക്കുകയാലും ആ വിസൎഗ്ഗത്തിന്നു ലോപത്തെ വിധിക്കുകയും ദേവആയാതി എന്നു സിദ്ധിക്കുകയും ചെയ്യുന്നു. ഇങ്ങിനെ തന്നെ നരാ അപി ഋഷോ ഇഹ എന്നുള്ളെടത്തും കണ്ടുകൊള്ളേണ്ടതാകുന്നു. ദേവ ആയാതി നരാ അപി എന്നുള്ള ദിക്കുകളിൽ "സ്വഃ ദീൎഘഃസ്യാദ സന്ധ്യൎണ്ണ സവൎണ്ണ സ്വരസംയുതിഃ" എന്നു മേല്പെട്ടു പറയും പ്രകാരം ഇപ്പോൾ സവൎണ്ണദീൎഘത്തെ ചെയ്തിട്ടു ദേവായാതി എന്നും നരാപി എന്നും ഋഷോ ഇഹ എന്നുള്ള ദിക്കിൽ "അവൎണ്ണസ്യ ഒ ചത്ര്യാനന്ത" എന്നു തുടങ്ങിയുള്ള വാക്യമാണെന്നുംകൊണ്ട് ഏകാരാദേശത്തെ ചെയ്തിട്ടുണ്ടെ എന്നും വരുന്നതിന്ന് അവകാശം ശേഷിച്ചിരിക്കുന്ന പ്രകാരം ശങ്കിപ്പാനുള്ളതാകയാൽ അവിടെ സമാധാനത്തിന്നുവേണ്ടി "പദാന്ത യവ സൎഗ്ഗാണാം ലോപഃ" എന്നുള്ള വിശേഷശാസ്ത്രത്തെ ആരംഭിച്ചിരിക്കുന്നു. അതുകൊണ്ടു പദത്തിന്റെ അന്തത്തിൽ ഇരിക്കുന്ന വിസൎഗ്ഗത്തെ ലോപിച്ചാൽ അവിടെ പിന്നെ സ്വരസന്ധികൾ (സ്വരാദിക്രിയകൾ) അവകാശ

മില്ലന്നു വന്നിരിക്കയാൽ ഇവിടെ ദേവശബ്ദത്തിന്റെയും നരശബ്ദത്തിന്റെയും ഋതുശബ്ദത്തിന്റെയും അന്തത്തിൽ ഇരിക്കുന്ന വിസൎഗ്ഗങ്ങളെ ലോപിപ്പിച്ചതിൽപിന്നെ സവൎണ്ണദീൎഘത്തെ ചെയ്യിട്ടു ദേവായാതി എന്നും നരാപി എന്നും ഏകാദേശത്തെ ചെയ്യിട്ടു ഋതൂഢ എന്നും വരുത്തിക്കൂടുന്നതല്ല. പദാന്തത്തിൽ ഇരിക്കുന്ന യകാരവകാരങ്ങളെ ലോപിപ്പിച്ചതിൽപിന്നെ സ്വരസന്ധി പാടില്ലന്നുള്ളത് അവസരത്തിൽ ഉദാഹരണങ്ങളെക്കൊണ്ടു മെച്ചെട്ടു കാണിക്കപ്പെടും.

ചിലെടത്തു വിസൎഗ്ഗം യകാരംകൊണ്ട് ആദേശിക്കപ്പെടും എന്നു പറഞ്ഞിരിക്കയാൽ പ്രീതഃ അത്ര എന്നിരുന്നെടത്തു വിസൎഗ്ഗത്തിന്നു യകാരം വന്നിട്ടു പ്രീതയ് അത്ര എന്നും യകാരത്തെ അത്രശബ്ദത്തിങ്കലെ അകാരത്തോടു ചേൎക്കുമ്പോൾ പ്രീതയത്ര എന്നും സിദ്ധിക്കുന്നു. ഈ വിധം പ്രയോഗങ്ങൾ മഹാകവികൾ ആദരിച്ചു കാണുന്നില്ല.

വൎഗ്ഗാന്ത്യത്രിതയാന്തസ്ഥാ ഹകാരേഷു വിലുപ്യതേ
ആകാരസ്ഥസ്സൎഗ്ഗ ഒത്വമകാരസ്ഥസ്സഹ വ്യഞ്ജനൈഃ. ൬

വൎഗ്ഗാന്ത്യത്രിതയാന്തസ്ഥാഹകാരങ്ങൾ പരങ്ങളായിരിക്കും വിഷയത്തിങ്കൽ സപ്തമ്യൎത്ഥകതന്ത്രകഃ എന്നു മുൻപരിഭാഷാപ്രകരണത്തിൽ പറഞ്ഞിരിക്കയാൽ ഇവിടെ സപ്തമീബഹുവചനാന്തമായിരിക്കുന്ന വൎഗ്ഗാന്ത്യത്രിതയാന്തസ്ഥാ എന്നു തുടങ്ങിയുള്ള പദം കാണപ്പെടുന്നതുകൊണ്ട് അതുപോലെ സപ്തമീബഹുവചനമായിരിക്കുന്ന പരശബ്ദത്തെയും ചേൎത്തിരിക്കുന്നു. ആകാരസ്ഥമായിരിക്കുന്ന സൎഗ്ഗം ലോപിക്കപ്പെടുന്നു. അകാരസ്ഥമായിരിക്കുന്ന സൎഗ്ഗംകൂടെ ഒത്വത്തെ പ്രാപിക്കും.

വൎഗ്ഗാന്ത്യത്രിതയാന്തസ്ഥാ ഹകാരങ്ങൾ=വൎഗ്ഗാന്ത്യത്രിതയങ്ങളും അന്തസ്ഥകളും ഹകാരവും. വൎഗ്ഗാന്ത്യത്രിതയങ്ങൾ=വൎഗ്ഗങ്ങളുടെ അന്ത്യങ്ങളായിരിക്കുന്ന ത്രിതയങ്ങൾ. വൎഗ്ഗങ്ങൾ=പഞ്ചവൎഗ്ഗങ്ങൾ. അന്ത്യങ്ങൾ=അന്തത്തിങ്കൽ ഭവിച്ചവ. ത്രിതയങ്ങൾ=വൎണ്ണത്രയങ്ങൾ. അന്തസ്ഥകൾ=യരലവങ്ങൾ. ആകാരസ്ഥം=ആകാരത്തിങ്കൽ സ്ഥിതിചെയ്യുന്നത്. അകാരസ്ഥം=അകാരത്തിങ്കൽ സ്ഥിതിചെയ്യുന്നത്. ഒത്വം=ഒകാരം. പ്രാപിക്കും=പ്രാപിക്കുക.

അഞ്ചു വൎഗ്ഗങ്ങളുടേയും അവസാനത്തിൽ ഇരിക്കുന്ന മൂന്നക്ഷരങ്ങളും യരലവങ്ങളും ഹകാരവും ആകാരത്തോടുകൂടി നില്ക്കുന്ന വിസൎഗ്ഗത്തിന്റെ പിന്നാലെ വരുമ്പോൾ ആ വിസൎഗ്ഗം ലോപിപ്പിക്കപ്പെടുന്നു മേല്പറഞ്ഞ അക്ഷരങ്ങൾ തന്നെ ആകാരത്തോടുകൂടി നില്ക്കുന്ന വിസൎഗ്ഗത്തിന്റെ പിന്നാലെ വരുമ്പോൾ ആ വിസൎഗ്ഗത്തിന്റേയും അകാരത്തിന്റേയും സ്ഥാനത്തിങ്കൽ ഒകാരത്തേയും ആദേശിക്കുന്നു.

ഉദാഹരണം.

ബാലാഗതാവരാഹേലാ വിപ്രാദീനോഹതോരസഃ. ബാലാഃ ഗതാഃ എന്നുള്ളേടത്ത് വിസൎഗ്ഗം ലകാരത്തിന്റെ മേല്പെട്ടിരിക്കുന്ന ആകാരത്തോടുകൂടി നില്ക്കുന്നു. അതിന്റെ പിന്നാലെ കവൎഗ്ഗത്തിന്റെ അവസാനത്തിങ്കലെ മൂന്ന് അക്ഷരങ്ങളിൽ ഒന്നായ ഗകാരം വന്നിരിക്കയാൽ ആ വിസൎഗ്ഗത്തെ ലോപിപ്പിക്കുന്നു. ബാലാഗതാഃ എന്നായിത്തീരുന്നു. ഗതാഃ വരാഃ എന്നുള്ളേടത്ത് വിസൎഗ്ഗം ആകാരത്തോടുകൂടി നില്ക്കുന്നു. അതിന്റെ പിന്നാലെ അന്തസ്ഥകളിലൊന്നായ വകാരവും വന്നിരിക്കുന്നു. അതുകൊണ്ട് വിസൎഗ്ഗത്തെ ലോപിപ്പിച്ചിട്ട് ഗതാവരാഃ എന്നു നില്ക്കുന്നു വരാഃ ഹേലാഃ എന്നുള്ളേടത്തു വിസൎഗ്ഗം ആകാരത്തോടുകൂടി നില്ക്കുന്നു. അതിന്റെ പിന്നാലെ ഹകാരവും വന്നിരിക്കുന്നു. അതുകൊണ്ടു വിസൎഗ്ഗത്തെ ലോപിച്ചിട്ട് "വരാഹേലാഃ" എന്നു വരുന്നു. വിപ്രഃ ദീനഃ എന്നുള്ളേടത്തു വിസൎഗ്ഗം വിപ്ര ശബ്ദത്തിങ്കലെ രേഫത്തിന്റെ മേല്പെട്ടു കാണപ്പെടുന്ന അകാരത്തോടു കൂടി നില്ക്കുന്നു. വിസൎഗ്ഗത്തിന്റെ പിന്നാലെ തവൎഗ്ഗത്തിന്റെ അവസാനത്തെ മൂന്നക്ഷരങ്ങളിൽ ഒന്നായ ദകാരവും വന്നിരിക്കുന്നു. അതുകൊണ്ടു വിസൎഗ്ഗത്തിന്നു "വിപ്ര" ശബ്ദത്തിങ്കലെ രേഫത്തിന്നു മേല്പെട്ടു നില്ക്കുന്ന അകാരത്തോടുകൂടി ലോപം വരുന്നു. വിപ്-ര്-ഒ-ദീനഃ-എന്നു നില്ക്കുന്നു. യോജിപ്പിക്കുമ്പോൾ വിപ്രോദീനഃ എന്നു സിദ്ധിക്കുകയും ചെയ്യുന്നു. അകാരസ്ഥമായിരിക്കുന്ന വിസൎഗ്ഗത്തിന് ആ അകാരത്തോടുകൂടാതെ ഓകാരത്തെ ആദേശിക്കുന്ന പക്ഷം-വിപ്രഃ-ദീനഃ-എന്നതുടങ്ങിയുള്ള സ്ഥലങ്ങളിൽ വിസൎഗ്ഗത്തിന്റെ സ്ഥാനത്തു ആദേശിക്കപ്പെടുന്നതായ ഒകാരത്തിന്നും വി

പ്രയോഗത്തിങ്കലെ രേഫത്തിന്നു മേല്പെട്ടു നില്ക്കുന്ന അകാരത്തിന്നും കൂടി ഔകാരം വന്നിട്ടു "പിപ്രൌദിനഃ" എന്നുള്ള രൂപസിദ്ധിക്കു കാരണമായിത്തീരുകയും ചെയ്യും. അങ്ങിനെ വരുന്നതിന്നു വിചാരിച്ചിട്ടത്രെ "അകാരസ്ഥസ്സ്വഃപ്രഭൃതൌ" എന്നുള്ളേടത്തു സ്വഃശബ്ദത്തെ പ്രയോഗിപ്പാൻ കാരണം "ഹരോരസഃ" എന്നുള്ളേടത്തും ഇങ്ങിനെ തന്നെ കണ്ടുകൊള്ളേണ്ടതാകുന്നു.

വർഗ്ഗാദി ദ്വയശഷസാൻ ഹിത്വാ പര ഉദന്ത്യതാം
ഇവർണ്ണാദിഗതസ്സർഗ്ഗോ രേഫാദേശം പ്രപദ്യതേ. ൩
അവർണ്ണാദപി ചൈവ യാസ്യാൽ സർഗ്ഗോ പ്രകൃതിസ്ഥിതി
രേഫേ തു പരതോ ലോപം പൂർവ്വസ്യാപ്യതിദീർഘതാം. ൧

വർഗ്ഗാദിദ്വയശഷസങ്ങളെ ഒഴിച്ചിട്ടു അന്യം ഉത്തരമെങ്കിൽ ഇവർണ്ണാദി ഗതമായിരിക്കുന്ന സർഗ്ഗം രേഫാദേശത്തെ പ്രാപിക്കുന്നു. സർഗ്ഗം പ്രകൃതിയെങ്കിൽ അവർണ്ണത്തിങ്കൽ നിന്നും ഈവർണ്ണം ഭവിക്കും. രേഫം പരമായിരിക്കും വിഷയത്തിങ്കലാകട്ടെ സർഗ്ഗം ലോപത്തെയും പൂർവ്വം ദീർഘതയേയും പ്രാപിക്കുന്നു.

വർഗ്ഗാദിദ്വയശഷസങ്ങൾ=വർഗ്ഗാദിദ്വയങ്ങളും ശഷസങ്ങളും. വർഗ്ഗാദിദ്വയങ്ങൾ=വർഗ്ഗങ്ങളുടെ ആദിയിങ്കലെ ദ്വയങ്ങൾ. വർഗ്ഗങ്ങൾ=പഞ്ചവർഗ്ഗങ്ങൾ. ദ്വയങ്ങൾ=വർണ്ണദ്വയങ്ങൾ. ഇവർണ്ണാദിഗതം=ഇവർണ്ണാദികളെ ഗമിച്ചത്. ഇവർണ്ണാദികൾ=ഇവർണ്ണം തുടങ്ങിയുള്ളവ. സർഗ്ഗം=വിസർഗ്ഗം. രേഫാദേശം=രേഫംകൊണ്ടുള്ള ആദേശം. സപ്രകൃതി=രേഫത്തിന്റെ പ്രകൃതിയോടുകൂടിയത്. പ്രകൃതി=സ്വഭാവം.

അഞ്ചു വർഗ്ഗങ്ങളുടേയും ആദിയിങ്കലെ രണ്ടക്ഷരങ്ങളായ ക-ഖ, ച-ഛ, ട-ഠ, ത-ഥ, പ-ഫ, എന്നുള്ളവയും ശഷസങ്ങളും ഒഴികെയുള്ള അക്ഷരങ്ങൾ ഇകാരം തുടങ്ങി ഔകാരം വരെയുള്ള സ്വരങ്ങളോടു കൂടിനില്ക്കുന്ന വിസർഗ്ഗത്തിന്റെ പിന്നാലെ വരുമ്പോൾ അതിന്റെ (വിസർഗ്ഗത്തിന്റെ) സ്ഥാനത്തു രേഫം ആദേശിക്കേണ്ടതാകുന്നു. വിസർഗ്ഗം ആദ്യം രേഫത്തിന്റെ സ്വഭാവത്തിലിരുന്നതാണെങ്കിൽ മേല്പറഞ്ഞ പ്രകാരമുള്ള അക്ഷരങ്ങൾ തന്നെ പിന്നാലെ വരുമ്പോൾ അകാരത്തോടും ആകാരത്തോടും കൂടി

നില്ക്കുന്ന വിസർഗ്ഗത്തിന്നും രേഫാദേശം വരുന്നതാകുന്നു. മേല്പ്പറഞ്ഞപ്രകാരം ഇവർണ്ണാദികളെ ഗമിക്കുന്നതോ രപ്രകൃതിയായിട്ടു അവർണ്ണഗമായിരിക്കുന്നതോ ആയ വിസർഗ്ഗത്തിന്റെ പിന്നാലെ രേഫം വരുന്നതായാൽ ആ വിസർഗ്ഗം ലോപത്തെയും അതിന്റെ മുമ്പിൽ നില്ക്കുന്ന സ്വരം ദീർഘതയെയും പ്രാപിക്കും.

ഉദാഹരണം.

കവിരത്രപടുർവ്വിദ്വാൻ പുനരസ്തിനവാരിഹ
വാർഗ്ഗുഹേഷു പിതരന്ത്യയം പുനാരമേപടൂരഹി

കവിഃ അത്ര എന്നുള്ളേടത്തു ഇകാരത്തെ ഗമിച്ചിരിക്കുന്ന വിസർഗ്ഗത്തിന്റെ പിന്നാലെ വർഗ്ഗാദിദ്വയശഷസങ്ങളിൽ ഉൾപ്പെടാത്തതായ അകാരം വന്നിരിക്കയാൽ ആ വിസർഗ്ഗത്തെ രേഫംകൊണ്ടു് ആദേശിക്കുന്നു. കവിര് അത്ര എന്നു നില്ക്കുന്ന ര എന്നുള്ളതിനെ അകാരത്തോടു [illegible] “കവിരത്ര” എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. [illegible] “പടുർവ്വിദ്വാൻ” എന്നുള്ളേടത്തും [illegible] “പുനഃ” അസ്തി എന്നുള്ളേടത്തു [illegible] സംബന്ധിച്ച വിസർഗ്ഗം രേഫപ്രകൃതിയാകുന്നു. എന്തെന്നാൽ ആ ശബ്ദം ആദ്യത്തിങ്കൽ പുനര് എന്ന രേഫാന്തമായിരുന്നപ്പോൾ “പദാന്തയോസ്സ്യാൽ സരയോർവ്വിസർഗ്ഗഃ” എന്നു മേല്പട്ടു പറയുംപ്രകാരം അവിടെ നില്ക്കുന്ന രേഫത്തിന്നു വിസർഗ്ഗത്തെ ആദേശിച്ചതാകുന്നു. “വാഃ” ഇഹ എന്നുള്ളേടത്തു വാശ്ശബ്ദവും ആദ്യത്തിൽ വാര് എന്നു നിന്നപ്പോൾ അന്തത്തിലിരിക്കുന്ന രേഫത്തിന്നു വിസർഗ്ഗത്തെ ആദേശിച്ചിരിക്കയാൽ ഈ വിസർഗ്ഗവും രപ്രകൃതിയാകുന്നു. ഈ രണ്ടു സ്ഥലങ്ങളിലും വിസർഗ്ഗം അകാരത്തെയും ആകാരത്തെയും ഗമിച്ചാണെങ്കിലും അതു രപ്രകൃതി ആയിരിക്കയാൽ മാത്രം രേഫംകൊണ്ടു ആദേശിക്കപ്പെടുന്നു. അതുകൊണ്ടു അവർണ്ണഗമായിരിക്കുന്ന വിസർഗ്ഗം രപ്രകൃതി അല്ലെങ്കിൽ വർഗ്ഗാദിദ്വയശഷസങ്ങളിൽ ഉൾപ്പെടാത്ത വർണ്ണങ്ങൾ പിന്നാലെ വന്നാലും അതിനെ രേഫംകൊണ്ടാദേശിച്ചുകൂടുന്നതല്ല. വാർഗ്ഗുഹേഷു എന്നും പിതരന്ത്യയം എന്നുമുള്ള ദിക്കുകളിലും വിസർഗ്ഗം രപ്രകൃതി ആയതുകൊണ്ടുമാത്രം രേഫാദേശത്തിന്നു

കാരണമായിരിക്കുന്നു എന്നു വിചാരിക്കേണ്ടതാകുന്നു. ഋകാരാന്തമായിരിക്കുന്ന പിതൃശബ്ദത്തിന്റെ സംബോധനൈകവചനം പിതര് എന്നിരുന്നതിൽ പിന്നെ രേഫത്തിന്റെ സ്ഥാനത്തു വിസർഗ്ഗത്തെ ആദേശിച്ചിരിക്കുന്നു എന്നു വിചാരിക്കേണ്ടതാകുന്നു. പുനഃ രമെ എന്നുള്ളടത്തു അകാരത്തെ ശരിച്ചതും രപ്രകൃതിയായുമിരിക്കുന്ന വിസർഗ്ഗത്തിന്റെ പിന്നാലെ രേഫം വന്നിരിക്കയാൽ "രേഫസ്യ പരേ ലോപഃ" എന്നു തുടങ്ങിയുള്ള വചനത്തെ പ്രമാണിച്ചിട്ട വിസർഗ്ഗത്തെ ലോപിപ്പിക്കുകയും വിസർഗ്ഗത്തിന്റെ മുമ്പിലിരിക്കുന്ന അകാരത്തെ ദീർഘിക്കുകയും ചെയ്തിട്ട "പുനാരമെ" എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. ഇപ്രകാരംതന്നെ പടുഃ രഥീ എന്നുള്ളേടത്ത് ഈ പങ്ക്തിയിൽ ഉൾപ്പെട്ട ഉകാരാന്തത്തോടുകൂടി നില്ക്കുന്ന വിസർഗ്ഗത്തിന്റെ പിന്നാലെ രേഫം വന്നിരിക്കയാൽ മുൻപെ പറഞ്ഞശാസ്ത്രപ്രകാരം വിസർഗ്ഗത്തെ ലോപിപ്പിക്കുകയും അതിന്റെ മുമ്പിലിരിക്കുന്ന ഉകാരത്തെ ദീർഘിക്കുകയും ചെയ്തിട്ട പടൂരഥീ എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു.

അഘോ ഭഗോ ഭോ എതേഷാം വിസർഗ്ഗസ്സു വിലുപ്യതേ
ആയാഹി ഭോ അഘോ അത്ര ഭഗോ ആഗച്ഛ ഭോവ്രജ. വ്യ

"അഘോ" "ഭഗോ" "ഭോഃ" എന്നിവറ്റിന്റെ വിസർഗ്ഗം ഇവിടെ ലോപിപ്പിക്കപ്പെടുന്നു.

വർഗ്ഗാദിചയങ്ങളിലും ശഷസങ്ങളിലും ഉൾപ്പെടാത്ത മറ്റുള്ള അക്ഷരങ്ങൾ അഘോഃ ഭഗോഃ ഭോഃ എന്നുള്ളവറ്റിന്റെ വിസർഗ്ഗത്തിനു ലോപത്തെ വിധിക്കേണ്ടതാകുന്നു. "ആയാഹിഭോഃ" എന്നു തുടങ്ങി ഇവിടെ ഉദാഹരണം കണ്ടുകൊള്ളേണ്ടതാകുന്നു. ഭോഃ അഘോഃ എന്നുള്ളേടത്തു വിസർഗ്ഗത്തിന്റെ പിന്നാലെ വർഗ്ഗാദിചയങ്ങളിലും ശഷസങ്ങളിലും ഉൾപ്പെടാത്ത അകാരം വന്നിരിക്കയാൽ ആ വിസർഗ്ഗത്തിനു ലോപത്തെ വിധിക്കുന്നു. "ഭോ" അഘോ എന്നു സിദ്ധിക്കുകയും ചെയ്യുന്നു.

പരതോ ഹലി ലുപ്യേത വിസർഗ്ഗ സൈഷയോഃ പരഃ
സഗച്ഛതി മഹാ രാജഃ കരോത്യേഷ സതാം ഹിതം. ന്ദ

സൈഷങ്ങൾക്കു പരമായിരിക്കുന്ന വിസർഗ്ഗം ഹല്, പരമായിരിക്കും വിഷയത്തിങ്കൽ ലോപിപ്പിക്കപ്പെടും.

ഷൈസൈഷണാം, സഃ ഏഷഃ എന്നിരണ്ടു ശബ്ദങ്ങൾ:

സഃ ഏഷഃ ഈ ശബ്ദങ്ങളുടെ വിസൎഗ്ഗത്തിന്നു പിന്നാലെ ഒരു വ്യഞ്ജനം വരുന്നതായാൽ ആ വിസൎഗ്ഗത്തെ ലോപിപ്പിക്കേണ്ടതാകുന്നു. ഉദാഹരണം "സഃ ഗച്ഛതി" എന്നുള്ളെടത്തു വിസൎഗ്ഗത്തിന്റെ പിന്നാലെ വ്യഞ്ജനമായ ഗകാരം വന്നിരിക്കയാൽ ആ വിസൎഗ്ഗത്തെ ലോപിപ്പിക്കുന്നു, സഗച്ഛതി എന്നു സന്ധിക്കുകയും ചെയ്യുന്നു. ഏഷഃ സതാം എന്നുള്ളെടത്തു വിസൎഗ്ഗത്തിന്റെ പിന്നാലെ വ്യഞ്ജനമായ സകാരം വന്നിരിക്കയാൽ ആ വിസൎഗ്ഗത്തെ ലോപിപ്പിച്ചതിൽ ഏഷ സതാം എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു.

ഇതി വിസൎഗ്ഗസന്ധിപ്രകരണം.

അഥ സ്വരസന്ധിപ്രകരണം.

ഇവൎണ്ണാദി ചതുൎവ്വൎണ്ണാ അസവൎണ്ണേ സ്വരേ പരേ
ആദേശാ സ്യുൎയ്യവരലാ സ്സംഹിതായാം യഥാക്രമം. ൭

ഇവൎണ്ണാദിനാലിന്നു അസവൎണ്ണസ്വരങ്ങൾ പരങ്ങളെങ്കിൽ സംഹിതയിങ്കൽ ക്രമത്തിന്നു തക്കവണ്ണം യവരലങ്ങൾ ആദേശങ്ങളായിട്ടു ഭവിക്കും.

അസവൎണ്ണസ്വരങ്ങൾ=സവൎണ്ണസ്വരങ്ങളെന്നിയെ ഇരിക്കുന്നവ,

ഇവൎണ്ണം, ഉവൎണ്ണം, ഋവൎണ്ണം, ഌവൎണ്ണം ഈ നാലിന്റെയും പിന്നാലെ അവറ്റിന്നു സവൎണ്ണങ്ങളല്ലാത്ത സ്വരങ്ങൾ വരുമ്പോൾ അവിടെ യവരലങ്ങളെ ആദേശിക്കുന്നു. ക്രമത്തിന്നു തക്കവണ്ണം എന്നു പറഞ്ഞിരിക്കകൊണ്ടു ഇവൎണ്ണത്തിന്റെ സ്ഥാനത്തു യകാരത്തെയും ഉവൎണ്ണത്തിന്റെ സ്ഥാനത്തിങ്കൽ വകാരത്തെയും ഋവൎണ്ണത്തിന്റെ സ്ഥാനത്തു രേഫത്തെയും ഌവൎണ്ണത്തിന്റെ സ്ഥാനത്തു ലകാരത്തെയും ആദേശിക്കേണമെന്നു താല്പൎയ്യം.

സ്വരസ്ഥരഹാം ദ്വിസ്സ്യാ ദ്വ്യഞ്ജനം വ്യഞ്ജനോത്തരം
ഝഷ്മാ ദ്വിതീയാ വൎഗ്ഗസ്യ പൂൎവ്വതാം യാന്ത്യധഃസ്ഥിതാഃ. ൮

സ്വരസ്ഥിതമായി രഹമായി വ്യഞ്ജനോത്തരമായിരിക്കുന്ന വ്യഞ്ജനം രണ്ടുവട്ടം ഭവിക്കും. ഇവിടെ അധഃസ്ഥിതങ്ങളായിരിക്കുന്ന വൎഗ്ഗത്തിലെ ഝഷ്മങ്ങളും ദ്വിതീയങ്ങളും പൂൎവ്വതയെ യാനം ചെയ്യുന്നു.

സ്വരസ്ഥം=സ്വരത്തിങ്കൽ സ്ഥിതിചെയ്യുന്നത്. അരഹം=രേഫഹകാരങ്ങളോടു കൂടാത്തത്. രേഫഹകാരങ്ങൾ, രേഫവും ഹകാരവും. വ്യഞ്ജനോത്തരം=വ്യഞ്ജനം ഉത്തരമായിട്ടുള്ളത്. അധഃസ്ഥിതങ്ങൾ=അധോഭാഗത്തിങ്കൽ സ്ഥിതിചെയ്യുവ. തുൎയ്യങ്ങൾ=നാലാമത്തവ. ദ്വിതീയങ്ങൾ=രണ്ടാമത്തവ.

രേഫത്തെയും ഹകാരത്തെയും ഒഴിച്ചു ഒരു സ്വരത്തിന്റെ പിന്നാലെ വരുന്ന വ്യഞ്ജനത്തിന്ന ദ്വിത്വം ഭവിക്കും. എന്നാൽ ഈ വ്യഞ്ജനത്തിന്റെ പിന്നാലെ മറ്റൊരു വ്യഞ്ജനം വരുന്നതായാൽ മാത്രം ഇപ്രകാരം ദ്വിത്വം സംഭവിക്കുന്നതാണെന്നും വിചാരിക്കേണ്ടതാകുന്നു.

ഉദാഹരണം.

ദേയം ദദ്ധ്യസ്യ നത്വാജ്യം ഭോക്തൄണാം പത്ഥ്യസൽകലം.

ദധി അസ്യ എന്നുള്ളേടത്ത ദധിശബ്ദത്തിന്റെ അവസാനത്തിൽ കാണപ്പെടുന്നതും ഇവൎണ്ണത്തിൽ ഉൾപ്പെട്ടതുമായ ഇകാരത്തിന്റെ പിന്നാലെ അതിന്ന സവൎണ്ണമല്ലാത്തതായ അകാരം വന്നിരിക്കയാൽ "ഇവൎണ്ണാദി ചതുൎണ്ണാം" എന്ന തുടങ്ങി മുൻപെ പാഠത്തിലിരിക്കുന്ന വചനത്തെ പ്രമാണിച്ചിട്ട ഇകാരത്തിന്റെ സ്ഥാനത്തിങ്കൽ യകാരത്തെ ആദേശിക്കുന്നു. അപ്പോൾ ദധ് യ് അസ്യ എന്ന നില്ക്കുന്നു. പിന്നത്തേതിൽ, "സ്വരസ്ഥമരഹം ദ്വിസ്യാൽ" എന്ന തുടങ്ങിയുള്ള വചനപ്രകാരം ദധ് യ് എന്നേടത്തു ദകാരത്തിന്റെ മേൽപ്പറ്റിയിരിക്കുന്ന അകാരത്തിന്റെ പിന്നാലെ വന്നിരിക്കുന്ന ധകാരത്തിന്ന ദ്വിത്വം ഭവിക്കും. അതിന്റെ പിന്നാലെ ഇപ്പോൾ ആദേശിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്ന യകാരം ഇരിക്കുന്നതുകൊണ്ട ഈ ധകാരം വ്യഞ്ജനോത്തരമാണെന്നും വിചാരിക്കേണ്ടതാകുന്നു. ഇങ്ങിനെ ധകാരത്തിന്ന ദ്വിത്വം വിധിക്കപ്പെട്ടപ്പോൾ, ദധ്, ധ്, യ് എന്ന നില്ക്കുന്നു. ഇതിന്റെ ശേഷം തുൎയ്യാദ്വിതീയാ എന്ന തുടങ്ങിയുള്ള വചനപ്രകാരം കീഴ്പ്പെട്ടുനില്ക്കുന്നതും തവൎഗ്ഗത്തിൽ നാലാമത്തേതുമായ ധകാരം പൂൎവ്വതയെ പ്രാപിക്കുന്നു. അതു തവൎഗ്ഗത്തിൽ മൂന്നാമത്തെ അക്ഷരമായ ദകാരമായിട്ട മാറുന്നു എന്ന താല്പൎയ്യം. ഇപ്പോൾ ദദ്-ധ്-യ് അസ്യ എന്ന നിന്നിട്ട യോജിപ്പിക്കുമ്പോൾ ദദ്ധ്യസ്യ

എന്നായിത്തീരുന്നു. നതു ആജ്യം എന്നുള്ളെടത്തു തകാരത്തിന്റെ മേലപ്പെട്ടു കാണപ്പെടുന്നതും ഉവൎണ്ണത്തിൽ ഉൾപ്പെട്ടതുമായ ഉകാരത്തിന്റെ പിന്നാലെ അതിന്റെ സവൎണ്ണസ്വരമല്ലാത്ത ആകാരം വന്നിരിക്കയാൽ ആ ഉകാരത്തിന്റെ സ്ഥാനത്തിങ്കൽ വകാരത്തെ ആദേശിക്കുന്നു. നത് വ് ആജ്യം എന്നു നിന്നിട്ടു യോജിപ്പിക്കുമ്പോൾ "നത്വാജ്യം" എന്നായിത്തീരുന്നു. ഇവിടെ അധഃസ്ഥിതങ്ങളായിരിക്കുന്ന വൎഗ്ഗത്തിലെ തുൎയ്യങ്ങളും ദ്വിതീയങ്ങളും എന്നു പറഞ്ഞിരിക്കകൊണ്ടു അവറ്റിന്നു മാത്രം ദ്വിത്വം വരുന്നതാകുന്നു. തകാരം തവൎഗ്ഗത്തിലെ ഒന്നാമത്തെ അക്ഷരമാകകൊണ്ടു അതിന്നു ഇവിടെ ദ്വിത്വം വരുന്നതല്ല. ക്രോഷ്ട്രന്നം എന്നുള്ളെടത്തു ക്രോഷ്ടൃശബ്ദത്തിന്റെ അവസാനത്തിൽ ഇരിക്കുന്നതും ഋവൎണ്ണത്തിൽ ഉൾപ്പെട്ടതുമായ ഋകാരത്തിന്റെ പിന്നാലെ അസവൎണ്ണമായിരിക്കുന്ന അകാരം വന്നിരിക്കയാൽ ആ ഋകാരത്തിന്റെ സ്ഥാനത്തിങ്കൽ രേഫത്തെ ആദേശിക്കുന്നു. ക്രോഷ്ട്ര് അന്നം എന്നു നിന്നിട്ടു, യോജിപ്പിക്കുമ്പോൾ ക്രോഷ്ട്രന്നം എന്നായിത്തീരുന്നു. "പഥി" "അസൽകലം" എന്നുള്ളെടത്തു ഇകാരത്തിന്റെ പിന്നാലെ അസവൎണ്ണസ്വരമായിരിക്കുന്ന അകാരം വന്നിരിക്കയാൽ ആ ഇകാരത്തിന്റെ സ്ഥാനത്തു യകാരത്തെ ആദേശിക്കുന്നു. "പഥ് യ് അസൽകലം" എന്നു നില്ക്കുന്നു. പിന്നത്തേതിൽ "സ്വരസ്ഥ രഹാംദ്വിസ്യാൽ" എന്നു തുടങ്ങി നടെ പറഞ്ഞപ്രകാരം ഇവിടെ പകാരത്തിന്റെ മേലപ്പെട്ടുനില്ക്കുന്ന അകാരത്തിന്റെ പിന്നാലെ വന്നിരിക്കുന്ന ഥകാരത്തിന്നു ദ്വിത്വംവരും. ഈ ഥകാരത്തിന്റെ പിന്നാലെ ഇപ്പോൾ ആദേശിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്ന യകാരമുണ്ടാകകൊണ്ടു അതു വ്യഞ്ജനാന്തരമായും വന്നിരിക്കുന്നു. പഥ്-ഥ്-യ് എന്നുനിന്നിട്ടു "ഝ്ലാദ്വിതീയാ വൎഗ്ഗേ" എന്നു തുടങ്ങി നടെ പറഞ്ഞപ്രകാരം തവൎഗ്ഗത്തിലെ രണ്ടാമത്തെ അക്ഷരമായ ഥകാരം പൂൎവ്വത്വയാനം ചെയ്യുന്നു. അതായതു, തവൎഗ്ഗത്തിലെ ഒന്നാമത്തെ അക്ഷരമായ തകാരത്തെ പ്രാപിക്കുന്നു എന്നു താല്പൎയ്യം. ഇപ്പോൾ പത്-ഥ്-യ് അസൽകലം എന്നു നിന്നിട്ടു യോജിപ്പിക്കുമ്പോൾ പത്ഥ്യസൽകലം എന്നായി തീരുന്നു.

അയായാവാവ ആദേശാസ്സന്ധ്യർണ്ണാനാം സ്വരേ പരേ
അവർണ്ണാൽ പരയോർല്ലോപോ യവയോർവ്വാ പദാന്തയോഃ. ൩.

സന്ധ്യർണ്ണങ്ങൾക്കു സ്വരം പരമായിരിക്കും വിഷയത്തിങ്കൽ അയായാവാവുകൾ ആദേശങ്ങളായിട്ടു ഭവിക്കും. അവർണ്ണത്തിങ്കൽ നിന്നു പരങ്ങളായി, പദാന്തങ്ങളായിരിക്കുന്ന യവങ്ങൾക്കു ലോപം വികല്പേന ചെയ്യും.

സന്ധ്യർണ്ണങ്ങൾ=സന്ധ്യക്ഷരങ്ങൾ. അയായാവാവുകൾ അയ്, അവ്, ആയ്, ആവ് എന്നുള്ളവ. യവങ്ങൾ=യകാരവകാരങ്ങൾ.

സന്ധ്യക്ഷരങ്ങളായിരിക്കുന്ന എ-ഐ-ഒ-ഔ എന്നുള്ളവറ്റിന്റെ പിന്നാലെ സ്വരം വരുന്നതായാൽ അവറ്റിന്നു ക്രമത്താലെ അയ്-ആയ്-അവ്-ആവ് എന്നി ആദേശങ്ങൾ വരും ക്രമത്താലെ എന്നു പറഞ്ഞിരിക്കയാൽ എകാരത്തിന്റെ സ്ഥാനത്തു "അയ്" എന്നും ഐകാരത്തിന്റെ സ്ഥാനത്തു "ആയ്" എന്നും ഒകാരത്തിന്റെ സ്ഥാനത്തു "അവ്" എന്നും ഔകാരത്തിന്റെ സ്ഥാനത്തു "ആവ്" എന്നും ആദേശങ്ങൾ വരുമെന്നു താല്പൎയ്യം.

അകാരത്തിന്റെയോ ആകാരത്തിന്റെയോ പിന്നാലെയും പദാന്തത്തിങ്കലും വരുന്ന യകാരവകാരങ്ങൾക്കു ഒരു സമയം ലോപവും വരും.

ഉദാഹരണം.

ത ഇഹ ശ്രിയൈ അസൂയന്തി വടാവഹി ക്രതാവിവ

തെ ഇഹ എന്നുള്ളെടത്തു സന്ധ്യക്ഷരമായിരിക്കുന്ന എകാരത്തിന്റെ പിന്നാലെ സ്വരമായ ഇകാരം വന്നിരിക്കയാൽ ആ എകാരത്തിന്റെ സ്ഥാനത്തിങ്കൽ അയ് എന്നാദേശിക്കുമ്പോൾ തയ് ഇഹ എന്നു നില്ക്കുന്നു. പിന്നെ അതിൽ "അവർണ്ണാൽ പരയോർല്ലോപഃ" എന്നു തുടങ്ങി നടെപറഞ്ഞപ്രകാരം ഇവിടെ അകാരത്തിങ്കൽനിന്നു പരമായി പദാന്തത്തിങ്കലിരിക്കുന്ന യകാരത്തിന്നു ലോപം വന്നിട്ടു ത ഇഹ എന്നു നില്ക്കുന്നു. അതെന്ന്യെ ശ്രിയൈ അസൂയന്തി എന്നുള്ളെടത്തു സന്ധ്യക്ഷരമായ ഐകാരത്തിന്റെ പിന്നാലെ അകാരം വന്നിരിക്കയാൽ അതിന്റെ (ഐകാരത്തിന്റെ)

സ്ഥാനത്തിങ്കൽ ആയ് എന്നാദേശത്തെ ചെയ്യുമ്പോൾ "അസ്മ്" "ആയ്" എന്നു നിന്നിട്ടു "അസ്മായ്" എന്നായി തീരുന്നു. പിന്നെ അതിൽ "അവൎണ്ണാൽ പരയൊൎല്ലൊപൊ" എന്നു നടെ പറഞ്ഞപ്രകാരം ആകാരത്തിൽനിന്നു പരമായി പദാന്തത്തിൽ ഇരിക്കുന്ന യകാരത്തിന്നു ലോപംവന്നിട്ടു അസ്മാ അസ്മയന്തി എന്നായി തീരുന്നു. "വടൌ, ഏഹി" എന്നുള്ളേടത്തു സന്ധ്യക്ഷരമായ ഔകാരത്തിൽ പരമായിട്ടു സ്വരമായ ഏകാരം വന്നിരിക്കയാൽ അതിന്റെ (ഔകാരത്തിന്റെ) സ്ഥാനത്തിങ്കൽ "ആവ്" എന്നാദേശത്തെ ചെയ്യുന്നു. "വട്–ആവ്"എന്നു വരുന്നു. യോജിപ്പിക്കുമ്പോൾ "വടാവ്"എന്നു കിട്ടുന്നു. ഇവിടെ അവസാനത്തിങ്കലെ വകാരത്തെ ഏഹി എന്നുള്ളതിങ്കലെ ഏകാരത്തോടു ചേൎത്തിട്ടു "വടാവേഹി" എന്നു വരുത്തുന്നു. "അവൎണ്ണാൽ പരയൊൎല്ലൊപൊ യവയൊൎവ്വാ പദാന്തയൊഃ" എന്നുള്ളേടത്തു വാ ശബ്ദത്തെ പ്രയോഗിച്ചിരിക്കകൊണ്ടു യകാരവകാരങ്ങളുടെ ലോപം വൈകല്പികമാണെന്നു അഭിപ്രായപ്പെട്ടിരിക്കയാൽ ഇവിടെ അകാരത്തിൽനിന്നു പരമായി പദാന്തമായിരിക്കുന്ന വകാരത്തെ ലോപിപ്പിച്ചിട്ടില്ലെന്നു വിചാരിക്കേണ്ടതാകുന്നു. "ക്രതൌ, ഇവ" എന്നുള്ളേടത്തു സന്ധ്യക്ഷരമായ ഔകാരത്തിൽ നിന്നു പരമായിട്ടു ഇകാരം വന്നിരിക്കയാൽ അതിന്നു (ഔകാരത്തിന്നു) ആവ് എന്നാദേശം വരുന്നു. ക്രത്, ആവ് എന്നു നിന്നിട്ടു ക്രതാവ് എന്നും വരുന്നു. ഇവിടെ അവസാനത്തിങ്കലെ വകാരത്തെ ഇവശബ്ദത്തിങ്കലെ ഇകാരത്തോടു ചേൎത്തിട്ടു 'ക്രതാവിവ, എന്നു വരുത്തുന്നു. ഇവിടെയും വകാരത്തെ ലോപിപ്പിക്കാത്തതിന്നു കാരണം മുൻപെ പറഞ്ഞപ്രകാരം ലോപവിധിയുടെ വൈകല്പികത്വമാണെന്നു വിചാരിക്കേണ്ടതാകുന്നു. ത ഇഹ എന്നുള്ളേടത്തു തകാരത്തിന്റെ മേല്പെട്ടു നില്ക്കുന്ന അകാരത്തിന്നും ഇവശബ്ദത്തിങ്കലെ ഇകാരത്തിന്നും കൂടി ഏകാരത്തെയും "അസ്മാ, അസ്മയന്തി" എന്നുള്ളേടത്തു ആദ്യപദത്തിന്റെ അവസാനത്തിൽ ഇരിക്കുന്ന ആകാരത്തിന്നും അസ്മയന്തി എന്നുള്ള പദത്തിന്റെ ആദിയിങ്കലിരിക്കുന്ന അകാരത്തിന്നും കൂടി ദീൎഘത്തെയും ആദേശിക്കേണ്ടതാണെന്നു ശങ്കിക്കുന്നതു

യാൽ ഈ സ്ഥലങ്ങളിൽ പദത്തിന്റെ അന്തത്തിൽ ഇരിക്കുന്ന യകാരത്തെ ലോപിപ്പിച്ചിരിക്കകൊണ്ട് അവിടെ "പദാന്ത യവസ്ഥ്വാണാം ലോപോ ഥ സ്വര വിക്രിയാ" എന്നു നടേ വിസൎഗ്ഗ സന്ധിയിൽ പറഞ്ഞിരിക്കുന്ന പ്രമാണത്തെ ആശ്രയിച്ചിട്ടു പിന്നത്തിൽ സ്വരസന്ധി പാടില്ലെന്നു സമാധാനം കണ്ടുകൊള്ളേണ്ടതാകുന്നു.

അവൎണ്ണസ്യ ഭവേദ്യോഗ ഇവൎണ്ണേന പരേണ ചേൽ
ഏകാരോ സാധുവൎണ്ണേന തദ്വദോകാര ഇഷ്യതേ. ൪
ഏദൈതോസ്തദ്വദൈകാര ഓദൌതോരൌദപിസ്മൃതഃ
തദ്വയം വിഫലേ ഹ്രസ്വാന്നോല്പലേ കമലാദയഃ. ൫
തദൈവൈഷാ വനിതൈകസ്ഥ നവൌദനേദിവൌഷധം
ഓഷ്ഠ്യാന്ത സമാസേത്വോഷ്ഠ് പ്രിയോ തു ബധോരോഷ്ഠ്യവൽ.()

അവൎണ്ണത്തിന്നു പരമായിരിക്കുന്ന ഇവൎണ്ണത്തോടു യോഗം ഭവിക്കുമെങ്കിൽ ഇത് ഏകാരമായിട്ടും അതുപോലെ ഉവൎണ്ണത്തോടുള്ള യോഗം ഒകാരമായിട്ടും ഇച്ഛിക്കപ്പെടുന്നു. അതുപോലെ ഏദൈത്തുകളോടുള്ള യോഗം ഐകാരമായിട്ടും ഓദൌത്തുകളോടുള്ള യോഗം ഔത്തായിട്ടും സ്മൃതമായി. ഓഷ്ഠ്യാന്തമായിരിക്കുന്ന സമാസത്തിങ്കലാകട്ടെ പ്രിയോഷ്ഠ എന്നും അധരോഷ്ഠമെന്നും പോലെ ഓത്തായിട്ടും ഭവിക്കുന്നു.

യോഗം = സംബന്ധം. ഏദൈത്തുകൾ = ഏത്തും ഐത്തും. ഏത് = ഏകാരം. ഒത് = ഒകാരം. ഔത് = ഔകാരം. സ്മൃതം = സ്മരിക്കപ്പെട്ടത്. സ്മരിക്ക = വിചാരിക്ക. ഓഷ്ഠ്യാന്തം = ഓഷ്ഠ്യങ്ങൾ അന്തത്തിങ്കൽ ഉള്ളത്. ഓഷ്ഠ്യങ്ങൾ = ഉവൎണ്ണവും പവൎഗ്ഗവും.

അകാരത്തെയോ ആകാരത്തെയോ പരമായിരിക്കുന്ന ഇകാരത്തോടൊ ഈകാരത്തോടൊ യോജിപ്പിക്കുമ്പോൾ അവിടെ ഏകാരവും, ഉകാരത്തോടൊ ഊകാരത്തോടൊ യോജിപ്പിക്കുമ്പോൾ ഒകാരവും, ഏകാരത്തോടൊ ഐകാരത്തോടൊ യോജിപ്പിക്കുമ്പോൾ ഐകാരവും, ഒകാരത്തോടൊ ഔകാരത്തോടൊ യോജിപ്പിക്കുമ്പോൾ ഔകാരവും വരുന്നതാകുന്നു. എന്നാൽ ഒരു സമാസത്തിന്റെ അവ

സ്ഥാനത്തിൽ ഇരിക്കുന്ന ഓത്തു ശബ്ദത്തിങ്കലേയും ഓഷ്ഠശബ്ദത്തിങ്കലേയും ഓകാരത്തെ അകാരത്തോടൊ ആകാരത്തോടൊ യോജിപ്പിക്കുന്നതായാൽ അവിടെ ഔകാരം വരുന്നതല്ല ഓകാരമെ വരികയുള്ളു. ഉദാഹരണം.

തവ "ഇദം" എന്നുള്ളേടത്തു തവ എന്ന ശബ്ദത്തിങ്കലെ വകാരത്തിങ്കലിരിക്കുന്ന അകാരത്തിന്നു പിൻപിലെ ഇകാരത്തോടു യോഗമുണ്ടായിരിക്കയാൽ ആ അകാരത്തിന്നും ഇകാരത്തിന്നുംകൂടി ഏകാരത്തെ ആദേശിച്ചിട്ടു തവേദം എന്നു വരുത്തിയിരിക്കുന്നു. ഇപ്രകാരംതന്നെ "വിഫലാ ഈഹാ" എന്നുള്ളേടത്തും ആകാരത്തിന്നും ഈകാരത്തിന്നുംകൂടി ഏകാരത്തെ ആദേശിച്ചിട്ടു വിഫലേഹാ എന്നും വരുത്തിയിരിക്കുന്നു. "ന, ഉല്പലെ" എന്നുള്ളേടത്തു "ന" എന്ന ശബ്ദത്തിങ്കലെ അകാരത്തോട് "ഉല്പലെ" ശബ്ദത്തിങ്കലെ ഉകാരത്തിന്നു യോഗമുണ്ടായിരിക്കയാൽ അവിടെ ഓകാരത്തെ ആദേശിച്ചിട്ടു "നോല്പലെ" എന്നും വരുത്തിയിരിക്കുന്നു. "കമലാ ഉദയഃ" എന്നുള്ളേടത്തു കമലാശബ്ദത്തിങ്കലെ ആകാരത്തോടു ഉദയശബ്ദത്തിങ്കലെ ഉകാരത്തിന്നു യോഗമുണ്ടായിരിക്കയാൽ അവിടെയും ഓകാരത്തെ ആദേശിച്ചിട്ടു കമലോദയാ എന്നു വരുത്തിയിരിക്കുന്നു "തവ ഏഷാ" എന്നുള്ളേടത്തു തവശബ്ദത്തിങ്കലെ വകാരത്തിങ്കലിരിക്കുന്ന അകാരത്തിന്നു ഏഷാ എന്ന ശബ്ദത്തിങ്കലെ ഏകാരത്തോടു യോഗമുണ്ടായിരിക്കയാൽ അവിടെ ഐകാരത്തെ ആദേശിച്ചിട്ടു "തവൈഷാ എന്നും" വനിതാ ഐശ്വര്യം എന്നുള്ളേടത്തു വനിതാശബ്ദത്തിങ്കലിരിക്കുന്ന ആകാരത്തിന്നു "ഐശ്വര്യം" എന്ന ശബ്ദത്തിങ്കലെ ഐകാരത്തോടു യോഗമുണ്ടായിരിക്കയാൽ അവിടെയും ഐകാരത്തെ ആദേശിച്ചിട്ടു "വനിതൈശ്വര്യം" എന്നും "നവ, ഓദനം" എന്നുള്ളേടത്തു നവശബ്ദത്തിങ്കലെ വകാരത്തിങ്കലിരിക്കുന്ന അകാരത്തിന്നും ഓദനശബ്ദത്തിങ്കലെ ഓകാരത്തോടുകൂടി യോഗമുണ്ടായിരിക്കയാൽ അവിടെ ഔകാരത്തെ ആദേശിച്ചിട്ടു "നവൗദനമെന്നും" ഇവ ഔഷധം എന്നുള്ളേടത്തു ഇവശബ്ദത്തിങ്കലെ വകാരത്തിലിരിക്കുന്ന അകാരത്തിന്നു "ഔഷധ" ശബ്ദത്തിങ്കലെ ഔകാരത്തോടു യോഗമുണ്ടായിരിക്കയാൽ അവിടെയും ഔകാരത്തെ ആദേശിച്ചിട്ടു "ഇ

രൌഷ്ഠ"മെന്നും വരുത്തിയിരിക്കുന്നു. "പ്രിയൊതു" എന്നും "അധരോഷ്ഠ"മെന്നും ഉള്ളെടത്തു പ്രിയാധരശബ്ദങ്ങളിലെ യകാരധകാരങ്ങളിലിരിക്കുന്ന അകാരത്തിന്നു "ഒതു"ശബ്ദത്തിങ്കലും "ഒഷ്ഠ" ശബ്ദത്തിങ്കലും ഇരിക്കുന്ന ഒകാരത്തോടു യോഗമുണ്ടായിട്ടും ആ ശബ്ദങ്ങൾ "ഓത്വോഷ്ഠശബ്ദങ്ങൾ" ഇവിടെ സമാസാന്തത്തിൽ ഇരിക്കകൊണ്ടു "ഓത്വോഷ്ഠാന്തസമാസേത്വോത്" എന്നു മുൻപറഞ്ഞ പ്രകാരം അവർണ്ണത്തിന്ന് അവിടെ "ഓത്വോഷ്ഠ" ശബ്ദങ്ങളിൽ കാണപ്പെടുന്ന ഒകാരത്തോടുള്ള യോഗത്തിങ്കൽ ഒകാരം മാത്രം വന്നുകൂടുന്നതാകുന്നു, ഔകാരം വന്നുകൂടുന്നതല്ല. ഈ വിശേഷശാസ്ത്രം ഇല്ലാത്തപക്ഷം "ഒദൌതസ്ത്വൌദപിസ്മൃതഃ" എന്നു മുൻപറഞ്ഞപ്രകാരം ഇവിടെയും ഔകാരം വന്നിട്ടു "പ്രിയൌതു, അധരൌഷ്ഠം" എന്നു നിൽക്കുന്നതായിരുന്നു.

അവർണ്ണാദൃവർണ്ണസ്യ രത്വമാതോപ്യകാരതാ
സ്യാദ്രേഫാൽ സ്വരഗാദ്ധസ്യം ഹലോ ദ്വിത്വമനൂഷ്മണഃ. ൧

അവർണ്ണത്തിങ്കൽനിന്നു മേൽപ്പെട്ടുള്ള ഋവർണ്ണത്തിന്നു രത്വും ആത്തിന്നു അകാരതയും ഭവിക്കും. സ്വരഗമായിരിക്കുന്ന രേഫത്തിങ്കൽനിന്നു മേൽപ്പെട്ടുള്ളതും അനൂഷ്മാവായും ഇരിക്കുന്ന ഹല്ലിന്നു ദ്വിത്വം ഭവിക്കും.

രത്വം=രേഫത്തിന്റെ ഭാവം. ആത്=ആകാരം. അകാരത=അകാരത്തിന്റെ ഭാവം. അനൂഷ്മാവ്=ഊഷ്മാക്കളോടുകൂടാത്തത്.

അകാരത്തിന്നും ആകാരത്തിന്നും മേൽപ്പെട്ടിരിക്കുന്ന ഋകാരത്തിന്നും ൠകാരത്തിന്നും രേഫം വരും.

അതുകൂടാതെ അവിടെയുള്ള ആകാരത്തിന്നു അകാരവും വരും. സ്വരത്തിന്റെ പിന്നാലെ വരുന്ന രേഫത്തിന്നു മേൽപ്പെട്ടിരിക്കുന്നതും ഊഷ്മാക്കളിൽ ഉൾപ്പെടാത്തതുമായ വ്യഞ്ജനത്തിന്നു ദ്വിത്വവും വരും.

ഉദാഹരണം.

ഇഹർദ്ധിർവ്വിപുലർത്തൂനാം മഹർഷേ കാസ്മരത്വഃ

"ഇഹ, ഋധി" എന്നുള്ളെടത്തു ഇഹശബ്ദത്തിങ്കലെ ഹകാരത്തിങ്കലിരിക്കുന്ന അകാരത്തിന്റെ മേൽപ്പെട്ടുള്ള ഋകാരത്തിന്ന് "അവർണ്ണാദൃ" എന്നു തുടങ്ങി മുൻപെ പറഞ്ഞിരിക്കുന്ന ശാസ്ത്രപ്രകാരം രേഫം വന്നിട്ട് ഇഹ-ർ-ധി എന്നു നിൽക്കും. പി

ഒന്നാമത്തിൽ ഇഹശബ്ദത്തിങ്കലെ ഹകാരത്തിങ്കലുള്ള അകാരത്തിന്റെ പിന്നാലെ വന്നിരിക്കുന്ന രേഫത്തിന്റെ മേലെപ്പെട്ടിരിക്കുന്നതും ഊഷ്മാക്കളിൽ ഉൾപ്പെടാത്തതുമായ ധകാരത്തിന്നു 'സ്വരാദ്ദ്വഹാൽ' എന്നു തുടങ്ങി മുമ്പെ പറഞ്ഞ ശാസ്ത്രപ്രകാരം ദ്വിത്വം വന്നിട്ടു 'ഇഹ്ധ്ധി' എന്നു നില്ക്കും. ഇപ്പോൾ 'ഝഷ്ടാ ദ്വിതീയാ' എന്നു തുടങ്ങി മുമ്പിൽ പറഞ്ഞിരിക്കുന്ന ശാസ്ത്രപ്രകാരം വർഗ്ഗത്തിങ്കലെ നാലാമത്തെ അക്ഷരമായിക്കൂട്ടി നില്ക്കുന്ന ധകാരം പൂർവ്വത്തെ യാനം ചെയ്യുന്നു. അതായതു വർഗ്ഗത്തിലെ മൂന്നാമത്തെ അക്ഷരമായ ദകാരമായി വരും എന്നു താല്പര്യം. അതുകൊണ്ടു ഇവിടെ ഇ-ഹ-ര്-ദ്-ധി എന്നു നിന്നിട്ടു യോജിപ്പിക്കുമ്പോൾ ഇഹർദ്ധി എന്നായിത്തീരുന്നു. 'വിപുലാഋതൂനാം' എന്നുള്ളേടത്തു ആകാരത്തിന്റെ പിന്നാലെ വന്നിരിക്കുന്ന ഋകാരത്തിന്നു രേഫവും ആകാരത്തിന്നു അകാരവും വന്നിട്ടു വിപുല-ര്-തൂനാം എന്നു നില്ക്കുന്നു-പിന്നത്തേതിൽ സ്വരാദ്ദ്വഹാൽ എന്നു തുടങ്ങിയുള്ള ശാസ്ത്രപ്രകാരം ലകാരത്തിങ്കലെ അകാരത്തിന്നു പിന്നാലെ വന്നിരിക്കുന്ന രേഫത്തിന്റെ മേലെപ്പട്ടുള്ള തകാരത്തിന്നു ദ്വിത്വം വന്നിട്ടു വിപുല-ര്-ത്-തൂനാം-എന്നു നില്ക്കുന്നു. യോജിപ്പിക്കുമ്പോൾ വിപുലർത്തൂനാം എന്നായിത്തീരുന്നു. 'മഹേശ്വരർഷഃ' എന്നുള്ളേടങ്ങളിൽ സ്വരത്തിന്റെ പിന്നാലെ വരുന്ന രേഫത്തിന്നു മേലെപ്പട്ടു ഊഷ്മാവായിരിക്കുന്ന ഹല്ല് വന്നിരിക്കകൊണ്ടു ദ്വിത്വവിധിക്കു കാരണമില്ലെന്നും കാണിച്ചിരിക്കുന്നു.

സ്വദീർഘഃ സ്യാദസന്ധ്യർണ്ണ സവർണ്ണ സ്വര സംയുതിഃ
മമാത്ര മനാസീന്ദ്രാണീ ഭവ തുല്യം പിതൄഷഭഃ. ൯

അസന്ധ്യർണ്ണ സവർണ്ണ സ്വരസംയുതി സ്വദീർഘമായിട്ടു ഭവിക്കും.

അസന്ധ്യർണ്ണ സവർണ്ണ സ്വരസംയുതി=അസന്ധ്യർണ്ണങ്ങളായിരിക്കുന്ന സവർണ്ണസ്വരങ്ങളുടെ സംയുതി- അസന്ധ്യർണ്ണങ്ങൾ=സന്ധ്യർണ്ണങ്ങൾ എന്നിയെ ഇരിക്കുന്നവ. സംയുതി=സംയോഗം.

സന്ധ്യക്ഷരങ്ങളെ ഒഴിച്ചു സവർണ്ണങ്ങളായിരിക്കുന്ന രണ്ടു സ്വരങ്ങൾ തമ്മിൽ ചേരുമ്പോൾ അവിടെ ആ രണ്ടിന്നുംകൂടി ദീർഘവിധി ചെയ്യേണ്ടതാകുന്നു. മമ അത്ര എന്നുള്ളേടത്തു മമശബ്ദത്തിങ്കലെ അവസാനത്തിങ്കലെ മകാരത്തോടു ചേർന്നിരിക്കുന്ന അകാരത്തിന്നും അത്രശബ്ദത്തിന്റെ ആദിയിങ്കലിരിക്കുന്ന അകാര

ത്തിന്നും തമ്മിൽ സാവർണ്ണ്യമുണ്ടായിരിക്കയാൽ അവറ്റിന്റെ യോഗം ദീർഘമായിത്തീർന്നിട്ട മാത്ര എന്ന സിദ്ധിക്കുന്നു. മനസീന്ദ്രാണി എന്നുള്ളെടത്തു മനസി എന്നുള്ള ശബ്ദത്തിങ്കലെ ഇകാരത്തിന്നും ഇന്ദ്രാണി ശബ്ദത്തിന്റെ ആദ്യത്തിലിരിക്കുന്ന ഇകാരത്തിന്നും തമ്മിൽ സാവർണ്ണ്യം ഉണ്ടായിരിക്കയാൽ അവിടെ (ഇകാരത്തിന്റെ) ദീർഘമായ ഈകാരം വന്നിട്ട മനസീന്ദ്രാണി എന്ന സിദ്ധിക്കുന്നു. 'വേത്തു, ഊർദ്ധ്വം' എന്നുള്ളെടത്തു വേത്തു എന്ന ശബ്ദത്തിങ്കലെ ഉകാരത്തിന്നും അതിന്റെ സവർണ്ണമായ ഊർദ്ധ്വശബ്ദത്തിങ്കലെ ഊകാരത്തിന്നും തമ്മിലുള്ള യോഗത്തിങ്കൽ സ്വദീർഘമായ ഊകാരം വന്നിട്ട വേത്തൂർദ്ധ്വം എന്നായിത്തീരുന്നു. ഇങ്ങിനെതന്നെ 'പിതൃൠഷഭഃ' എന്നുള്ളെടത്തും ൠകാരത്തിന്ന ദീർഘം വന്നിട്ട പിതൄഷഭഃ എന്നായിത്തീരുന്നു.

ഏദോദ്ഭ്യാം പരോകാരഃ പദാന്താഭ്യാം വിലുപ്യതെ
ക്രിയമാണേഗ്നിചയനേ ശതമന്യോനുജാഗൃഹി. ൨൦

പദാന്തങ്ങളായിരിക്കുന്ന ഏദോത്തുകളിൽനിന്ന പരമായിരിക്കുന്ന അകാരമാകട്ടെ ലോപിപ്പിക്കപ്പെടുന്നു.

പദത്തിന്റെ അവസാനത്തിൽ ഇരിക്കുന്ന ഏകാരത്തിന്റെയും ഓകാരത്തിന്റെയും പിന്നാലെ വരുന്ന അകാരത്തിന്ന ലോപം വരുന്നു. 'ക്രിയമാണെ അഗ്നിചയനെ' എന്നുള്ളെടത്തു 'ക്രിയമാണെ' എന്ന പദത്തിന്റെ പിന്നാലെ വന്നിരിക്കുന്ന 'അഗ്നിചയനെ' എന്ന പദത്തിന്റെ ആദിയിങ്കലിരിക്കുന്ന അകാരം ലോപിച്ചിട്ട 'ക്രിയമാണെഗ്നിചയനെ' എന്നായിത്തീരുന്നു. 'ശതമന്യൊ, അനുജാ ഗൃഹി' എന്നുള്ളെടത്തു 'ശതമന്യൊ' എന്ന പദത്തിന്റെ അവസാനത്തിലെ ഒകാരത്തിന്റെ പിന്നാലെ വന്നിരിക്കുന്ന 'അനുജാ, ഗൃഹി' എന്ന പദത്തിന്റെ ആദിയിങ്കലെ അകാരം ലോപിച്ചിട്ട 'ശതമന്യൊനുജാഗൃഹി' എന്നായിത്തീരുന്നു.

ഈദൂദേത് പ്രകൃത്യാസ്യു ർദ്വിവാചക പദാന്തഗാഃ
കൃതീ അമൂ ഉഭേ അസ്മിന്നാധത്തേ ഇഹ നിർമ്മലേ.

ദ്വിവാചകപദാന്തഗങ്ങളായിരിക്കുന്ന ഈദൂദേത്തുകൾ പ്രകൃത്യാ ഭവിക്കും.

ദ്വിവാചകപദാന്തഗങ്ങൾ=ദ്വിവാചകങ്ങളായിരിക്കുന്ന പദങ്ങളുടെ അന്തത്തെ ഗമിക്കുന്നവ. ദ്വിവാചകങ്ങൾ=ദ്വിവചന

ങ്ങാം ഈദൂദേത്തുകൾ=ഈത്തും ഊത്തും ഏത്തും. ഈത്=ഈകാരം. ഊത്=ഊകാരം. ഏത്=ഏകാരം. പ്രകൃതി=സ്വഭാവം.

ദ്വിവചനങ്ങളായിരിക്കുന്ന പദങ്ങളുടെ അവസാനത്തിങ്കൽ ഇരിക്കുന്ന ഈകാരവും ഊകാരവും ഏകാരവും പ്രകൃത്യാ ഭവിക്കും. അവ സ്വഭാവേന എങ്ങിനെ ഇരുന്നുവോ അപ്രകാരം ഇരിക്കകയല്ലാതെ സന്ധികാൎയ്യം വരുന്നതല്ലെന്നു താല്പൎയ്യം. 'കൃതീ' 'അത്ര' എന്നുള്ളെടത്തു ദ്വിവചനമായിരിക്കുന്ന കൃതീ ശബ്ദത്തിങ്കലെ ഈകാരത്തിന്നു 'അത്ര' ശബ്ദത്തിങ്കലെ അകാരത്തോടുകൂടി യകാരാദേശരൂപമായ സന്ധികാൎയ്യം വരുന്നില്ല. അപ്രകാരംതന്നെ 'അമൂ, ഉഭേ' എന്നുള്ളെടത്തു അമൂ ശബ്ദത്തിങ്കലെ ഊകാരത്തിന്നും 'ഉഭയ' ശബ്ദത്തിങ്കലെ ഉകാരത്തിന്നുംകൂടി സവൎണ്ണദീൎഘമായ സന്ധികാൎയ്യവും വരുന്നില്ല. 'ഏധേതേ' ഇവ എന്നുള്ളെടത്തു ദ്വിവചനമായ ഏധേതേ എന്ന പദത്തിന്റെ അവസാനത്തിലിരിക്കുന്ന ഏകാരത്തിന്നു ഇകാരം പരമായിരുന്നിട്ടും അയാദേശം വരുന്നില്ല.

അമീ ഇതി പദേ തിഷ്ഠന്നീകാരോപി തഥാവിധഃ
ഏകസ്വരോ നിപാതോനാ ഓദന്തോപി തഥാ ഭവേൽ.

അമീ എന്നിങ്ങിനെയുള്ള പദത്തിങ്കൽ തിഷ്ഠന്നായിരിക്കുന്ന ഈകാരവും തഥാവിധം ഏകസ്വരമായും അനാങ്ങ് ആയും ഓദന്തമായും ഇരിക്കുന്ന നിപാതവും അപ്രകാരം ഭവിക്കും.

ഏകസ്വരം=ഏകമായിരിക്കുന്ന സ്വരത്തോടുകൂടിയത്. അനാങ്ങ്=ആങ്ങ് എന്നിയെ ഇരിക്കുന്നത്. ഓദന്തം=ഓകാരാന്തം. നിപാതം=അവ്യയം.

അമീ എന്ന പദത്തിങ്കലിരിക്കുന്ന ഈകാരവും പ്രകൃത്യാ ഭവിക്കും. ഒരേ സ്വരമായിട്ടുള്ളതും ആങ്ങ് അല്ലാത്തതും ഓകാരം അന്തത്തിൽ ഉള്ളതുമായ അവ്യയവും പ്രകൃത്യാ ഭവിക്കും. ഇവറ്റിന്നു ഒന്നിന്നും സന്ധികാൎയ്യം വരുന്നതല്ലെന്നു താല്പൎയ്യം. ഉദാഹരണം—

ആ ഏവം കിലതന്നാ ഏതദ്ധോ ഏഹ്യേഹ്യുജ്ജ്വ മോദനം

ആ ഏവം എന്നുള്ളെടത്ത് ആ എന്നുള്ളതു ഏകസ്വരമായിരിക്കുന്ന നിപാതമാകുന്നു. അതുകൊണ്ട് അതിന്നു ഏകാരത്തോടുള്ള യോഗത്തിങ്കൽ ഐകാരം വരുന്നില്ല. ആങ്ങ് അല്ലാത്തതായ നിപാതത്തിങ്കൽ സന്ധികാൎയ്യം വരുന്നതല്ലെന്നുള്ളതിന്നും ഇതുതന്നെ ഉദാഹരണം 'നൊ, ഏതൽ' എന്നുള്ളെടത്തു നൊ എ

ന്നുള്ളതു ഒകാരാന്തമായിരിക്കുന്ന നിപാതമാകുന്നു. അതുകൊണ്ടു ഇതികലെ ഒകാരത്തിന്നു ഏകാരം പരമായിരുന്നിട്ടും അവാദേശം വരുന്നില്ല 'അഹോ, ഏഹി!' എന്നുള്ളേടത്തു അഹോ എന്നതു ഒകാരമായിരിക്കുന്ന അവ്യയമായിരിക്കയാൽ അവിടെ ഏകാരം പരമായിരുന്നിട്ടും സന്ധികാര്യം വരുന്നില്ല. 'ആ, ഉഷ്ണം' എന്നുള്ളേടത്തു 'ആ' എന്നുള്ളതു ഏകസ്വരമായിരിക്കുന്ന നിപാതമായിരുന്നിട്ടും അതിന്നു ഈഷദർത്ഥത്തിങ്കൽ 'ആങ്' എന്ന സംജ്ഞ ഉണ്ടായിരിക്കയാൽ 'ഉഷ്ണ'ശബ്ദത്തിന്റെ ഉകാരത്തോടുള്ള യോഗത്തിങ്കൽ 'ഓകാരം' വന്നിട്ടു 'ഓഷ്ണ'മെന്നായിത്തീരുന്നു.

ഈഷദർത്ഥേ ക്രിയായോഗേ മര്യാദാഭിവിധൗ ച യഃ
ഏതമാതം ങിതം വിദ്യാദ്വാക്യസ്മരണയോരങിത്.

ഈഷദർത്ഥത്തിങ്കലും ക്രിയായോഗത്തിങ്കലും മര്യാദാഭിവിധിയിങ്കലും യാതൊന്നു ഈ ആ അതിനെ ങിത്തെന്നറിഞ്ഞാലും. വാക്യസ്മരണങ്ങളിൽ അങിത്.

മര്യാദാഭിവിധി=മര്യാദയും അഭിവിധിയും. മര്യാദ=സീമ. അഭിവിധി=അഭിവ്യാപ്തി. ആത്=ആകാരം. ങിത്=ങകാരം ഇത്തായുള്ളത്. വാക്യസ്മരണങ്ങൾ=വാക്യവും സ്മരണവും. അങിത്=ങിത്തല്ലാത്തത്.

യാതൊരാകാരത്തിന്നു ക്രിയായോഗം, അതായതു ക്രിയാവാചകപദപൂർവ്വവർത്തിത്വം സംഭവിക്കുന്നു, ആ ആകാരം ങിത്താകുന്നു. ആങ് എന്നു താല്പര്യം. യാതൊന്നു ഈഷദർത്ഥത്തിങ്കലും മര്യാദയിങ്കലും അഭിവ്യാപ്തിയിങ്കലും സംഭവിക്കുന്നു അതുവും ങിത്താകുന്നു. ക്രിയായോഗത്തിങ്കൽ "ഏഹി" എന്നും "ആവസൽ" എന്നും ഉദാഹരണങ്ങൾ. ഈഷദർത്ഥത്തിങ്കൽ ഓഷ്ണമെന്നു ഉദാഹരണം. മര്യാദയിങ്കൽ "ആത്മബോധാൽ" എന്നു ഉദാഹരണം. ഇവിടെ "ആ, ആത്മബോധാൽ" എന്നിരുന്നിട്ടു ദീർഘവിധിയിങ്കൽ ആ ആത്മബോധാൽ എന്നു വന്നതാകുന്നു. അവിടെ കാണുന്ന ആങ് മര്യാദാർത്ഥകമായിരിക്കയാൽ ആത്മബോധാൽ എന്നുള്ള ഈ പദത്തിന്ന് ആത്മബോധപര്യന്തമെന്നർത്ഥമാകുന്നു. അഭിവിധിയിങ്കൽ ഉദാഹരണം. "ആ, ഏകദേശാൽ" എന്നാകുന്ന "ഐകദേശാൽ" എന്നതിന്ന് ഏകദേശമായിരിക്കുന്ന കാ

ചാരണാദികളെ വ്യാപിച്ചിട്ടെന്നർത്ഥം. വാക്യത്തിങ്കലും സ്മരണത്തിങ്കലും സംഭവിക്കുന്ന ആകാരം ആങ് അല്ല സ്മരണമെന്നാൽ പൂർവ്വവാക്യാർത്ഥാനുഭവമാകുന്നു ഇവിടെക്കുദാഹരണം.

ആ എവം തത്വമസ്മാദാ ആ എവം തൽകൃതം മയാ

“ആ, എവം “തത്വമസ്മാദാ” എന്നുള്ളേടത്തു ആകാരം വാക്യാർത്ഥത്തിലിരിക്കുന്നതാകകൊണ്ട് ആങ് അല്ലെന്നു വിചാരിക്കേണ്ടതാകുന്നു. അതുനിമിത്തം അതിന്നു സന്ധികാർയ്യവും വന്നിട്ടില്ല. “ആ” “എവം, “തൽകൃതാമയാ” എന്നുള്ളേടത്തു ആകാരത്തിന്നു സ്മരണാർത്ഥകത്വമുണ്ടായിരിക്കയാൽ അതു ആങ് അല്ലെന്നും അതുനിമിത്തം അതിന്നു സന്ധികാർയ്യം വന്നിട്ടില്ലെന്നും വിചാരിക്കേണ്ടതാകുന്നു.

ഇതി സ്വരസന്ധിപ്രകരണം.

അഥ വ്യഞ്ജനസന്ധിപ്രകരണം.

സ്വരാൽ പരോ ദ്വിത്വമുപൈതി ഛകാരോ മധുരാച്ഛവിഃ
സ്ലുകാർയ്യം വർജ്ജം വിധയഃ പദാന്തവിഷയാഃ പരേ

സ്വരത്തിങ്കൽ നിന്നു പരമായിരിക്കുന്ന ഛകാരം രണ്ടുവട്ടം വചിക്കപ്പെടും. പരങ്ങളായിരിക്കുന്ന വിധികൾ സ്ലുകാർയ്യത്തെ വർജ്ജിച്ചിട്ടു പദാന്തവിഷയങ്ങൾ.

പദാന്തവിഷയങ്ങൾ=പദാന്തം വിഷയമായുള്ളവ.

ഒരു സ്വരത്തിങ്കൽ നിന്നു മേല്പെട്ടിരിക്കുന്ന ഛകാരത്തിന്നു ദ്വിത്വം വരും. മധുരാഛവിഃ എന്നുള്ളേടത്തു രേഫത്തിന്നു മേല്പെട്ടിരിക്കുന്ന ആകാരത്തിന്നു പരമായിട്ടു ഛകാരം വന്നിരിക്കയാൽ ആ ഛകാരത്തിന്നു ദ്വിത്വം വന്നിട്ടു മധുരാച്ഛവിഃ എന്നിരിക്കും.

ഢ്ലാള്ളത്വംസ്യാൽ ള്ളനാദേശയോഗേ (സ്ലുകാർയ്യം) എന്നുള്ളതിനെ ഒഴിച്ചു മേല്പെട്ടുപറയപ്പെടുന്ന എല്ലാ വിധികളും പദാന്തത്തെ സംബന്ധിച്ചിട്ടാണെന്നു വിചാരിക്കേണ്ടതാകുന്നു.

പദാദിത്വേന ങണനാഃ പരേ ഹ്രസ്വാൽ സ്വരോത്തരാഃ
ദ്വിരുച്യന്തേ ക്രുങ്ങ്ഡാര സ്സുഗണ്ണാദ്യു ദ്വിഷന്നരീൻ. ൨

ഹ്രസ്വത്തിങ്കൽ നിന്നു പരങ്ങളായി സ്വരോത്തരങ്ങളായിരിക്കുന്ന ങണനങ്ങൾ പദാദിത്വേന രണ്ടുവട്ടം വചിക്കപ്പെടുന്നു.

സ്വരോത്തരങ്ങൾ=സ്വരം ഉത്തരമായുള്ളവ.

ഒരു ഹ്രസ്വത്തിന്റെ മേല്പെട്ടിരിക്കുന്നതും പിന്നിൽ ഒരു സ്വരം ഉള്ളതുമായ ങകാരത്തിന്നൊ ണകാരത്തിന്നൊ നകാരത്തിന്നൊ ദ്വിത്വം ഭവിക്കും. ഈ ദ്വിത്വം പിന്നിൽ നില്ക്കുന്ന പദത്തിന്റെ ആദ്യാവയവമായിട്ടും വരുന്നതാകുന്നു. ക്രുങ് ഉദാരഃ എന്നുള്ളെടത്തു ഹ്രസ്വവും ക്രുങ് ശബ്ദത്തിങ്കലിരിക്കുന്നതുമായ ഉകാരത്തിന്നു പരമായി ങകാരം വന്നിരിക്കുന്നു. ഇതിന്നു മേല്പെട്ടു ഉദാരശബ്ദത്തിലെ ഉകാരം ഉണ്ടായിരിക്കയാൽ സ്വരാന്തരത്വവും ഉണ്ടെന്നു കാണുന്നതാകുന്നു. അതുകൊണ്ട് ആ ങകാരത്തിന് ഉദാരശബ്ദത്തിന്റെ ആദ്യാവയവമായിട്ടു ദ്വിത്വംവരും ക്രുങ്ങുദാരഃ എന്നിരിക്കയും ചെയ്യും ക്രുങ് എന്ന പദത്തിന്റെ അന്തത്തിലിരിക്കുന്ന ങകാരം ദ്വിത്വത്തിന്നു വിഷയമായിരിക്കയാൽ ഈ വിധി "സ്ഥകാര്യ്യ വർണ്ണ വിധയഃ പദാന്ത വിഷയാഃ പരെ" എന്നു പറഞ്ഞ പ്രകാരം പദാന്തവിഷയമായും വന്നിരിക്കുന്നു. ഇങ്ങിനെത്തന്നെ "സുഗൺ, ആസ്യ" എന്നുള്ളെടത്തു ണകാരത്തിന്നും ദ്വിഷൻ-അരീൻ എന്നുള്ളെടത്തു നകാരത്തിന്നും ദ്വിത്വം വന്നിട്ടു സുഗണ്ണാസ്യ ദ്വിഷന്നരീൻ എന്നും ആയി തീർന്നിരിക്കുന്നു.

ഖരാസ്സ്യുർമ്മൃദവോ ഘോഷമൃദ്വന്തസ്ഥാസ്വരാൽ പരെ
വാഗ്ഗതാജ്ജനതാഽമ്ലൂദ്യ മിതബ്ഭൂതാഷഡബ്ധയഃ. ൩.

ഘോഷമൃദ്വന്തസ്ഥാസ്വരങ്ങൾക്കു പരങ്ങളായിട്ടു ഖരങ്ങൾ മൃദുക്കളായിട്ടു ഭവിക്കും.

ഘോഷമൃദ്വന്തസ്ഥാസ്വരങ്ങൾ=ഘോഷങ്ങളും മൃദുക്കളും അന്തസ്ഥകളും സ്വരങ്ങളും.

ഘ, ഝ, ഢ, ധ, ഭ എന്നുള്ള ഘോഷങ്ങളിലും ഗ, ജ, ഡ, ദ, ബ, എന്നുള്ള മൃദുക്കളിലും യ, ര, ല, വ, എന്നുള്ള അന്തസ്ഥകളിലും അ, ആ, ഇ എന്നു തുടങ്ങിയുള്ള സ്വരങ്ങളിലും വച്ചു എതെങ്കിലും ഒന്നു ക, ച, ട, ത, പ, എന്നുള്ള ഖരങ്ങളുടെ പിന്നാലെ വരുന്നതായാൽ അവ ഗ, ജ, ഡ, ദ, ബ, എന്നുള്ള മൃദുക്കളായിത്തീരും. ഉദാഹരണം. വാക് ഗതാ എന്നുള്ളെടത്തു ഖരമായ കകാരത്തിന്റെ പിന്നാലെ മൃദുവായ ഗകാരം വന്നിരിക്കയാൽ അതിന് (കകാരത്തിന്നു) മൃദുവായ ഗകാരം വരും. വാഗ്ഗതാ എന്നായിത്തീരുകയും ചെയ്യും. അച് ജനതാ എന്നുള്ളെടത്തു ഖര

മായ ചകാരത്തിന്റെ പിന്നാലെ സ്വരമായ അകാരം വന്നിരിക്കയാൽ അതിന്നു (ചകാരത്തിന്നു) മൃദുവായ ജകാരം വരും. അജന്തം എന്നായി തീരുകയും ചെയ്യും. അപ്-ജേഷ്ഠ എന്നുള്ളേടത്തു ഖരമായ പകാരത്തിന്റെ പിന്നാലെ മൃദുവായ ജകാരം വന്നിരിക്കയാൽ അതിന്നു (പകാരത്തിന്നു) മൃദുവായ ബകാരം വരും. അബ്ജേഷ്ഠ എന്നായിത്തീരുകയും ചെയ്യും. മരുദ്വൃതാഃ എന്നുള്ളേടത്തും മററും ഇങ്ങിനെ തന്നെ കണ്ടുകൊള്ളേണ്ടതാകുന്നു.

ഹകാരേ ച പരേ സോപി പൂർവ്വഘോഷത്വമാപ്നുയാൽ
വാഗ്ഘസത്യജ്ഝലൌതദ്ധി ത്രിഷ്ടുബ്ഭ്യേയ തദ്ധിതാഃ. ൪

ഹകാരം പരമായിരിക്കും വിഷയത്തിങ്കലും ഖരങ്ങൾ മൃദുക്കളായിട്ടു ഭവിക്കും അതു പൂർവ്വഘോഷത്വത്തെയും പ്രാപിക്കും.

അതു=ഹകാരം. പൂർവ്വഘോഷത്വം=പൂർവ്വത്തിന്റെ ഘോഷത്വം.

ഒരു ഖരത്തിന്റെ പിന്നാലെ ഹകാരം വരുന്നതായാലും ആ ഖരം മൃദുവായിട്ടു ഭവിക്കും. ഹകാരം മുൻപിലിരിക്കുന്ന ഖരത്തിന്റെ ഘോഷമായിട്ടും മാറും എങ്ങിനെയെന്നാൽ വാക് ഹസതി എന്നുള്ളേടത്തു ഖരമായ കകാരത്തിന്റെ പിന്നാലെ ഹകാരം വന്നിരിക്കയാൽ കകാരത്തിന്നു മൃദുവായ ഗകാരവും ഹകാരത്തിന്നു കകാരത്തിന്റെ ഘോഷമായ ഘകാരവും വന്നിട്ടു വാഗ്ഘസതി എന്നായിത്തീരുകയും ചെയ്യുന്നു. അച്-ഹലൌ എന്നുള്ളേടത്തും മററും അജ്ഝലൌ എന്നും മററും ആയിത്തീരുന്നതും ഇങ്ങിനെ തന്നെ എന്നു കണ്ടുകൊള്ളേണ്ടതാകുന്നു.

വർഗ്ഗപഞ്ചമയോഗേ തു ഖരസ്യാൽ സ്വസ്യപഞ്ചമഃ
തന്മാത്രവാങ്മയോങ്മാത്രം കകുമ്മദ്ധ്യൂഢഷൺമുഖാഃ. ൫

വർഗ്ഗപഞ്ചമയോഗത്തിങ്കലാകട്ടെ ഖരം തന്റെ പഞ്ചമമായിട്ടു ഭവിക്കും.

വർഗ്ഗപഞ്ചമയോഗം=വർഗ്ഗപഞ്ചമത്തിന്റെ യോഗം. വർഗ്ഗപഞ്ചമം=വർഗ്ഗങ്ങളുടെ പഞ്ചമം.

ഒരു ഖരത്തിന്നു വർഗ്ഗങ്ങളിൽ ഏതെങ്കിലും ഒന്നിന്റെ അഞ്ചാമത്തെ അക്ഷരത്തോടു സംബന്ധമുണ്ടാകുന്നതായാൽ അതു(ഖരം) തന്റെ അഞ്ചാമത്തെ അക്ഷരമായിട്ടുമാറും. എങ്ങിനെയെന്നാൽ

ത്വത്+മതെ എന്നുള്ളെടത്തു ഖരമായ തകാരത്തിന്ന പവൎഗ്ഗത്തിലെ അഞ്ചാമത്തെ അക്ഷരമായ മകാരത്തോടു യോഗമുണ്ടായിരിക്കയാൽ അത് (തകാരം) തന്റെ അഞ്ചാമത്തെ അക്ഷരമായ നകാരമായി വന്നിട്ടു ത്വന്മതെ എന്നായി തീൎന്നിരിക്കുന്നു. വാങ്മമ എന്നുള്ളെടത്തും മാറം ഇങ്ങിനെ തന്നെ കണ്ടുകൊള്ളെണ്ടതാകുന്നു.

ഖരാൽ പരസ്വരാന്തസ്ഥാമപൂൎവ്വശ്ച്ഛതാം വ്രജേൽ
സ്തോശ്ചുത്വംസ്യാൽ ശ്ചുനാ യോഗേ ഷ്ടുനാ ഷ്ടുത്വം യഥാക്രമം. ൩

ഖരത്തിങ്കൽ നിന്ന പരമായും സ്വരാന്തസ്ഥാമപൂൎവ്വമായും ഇരിക്കുന്ന ശകാരം ഛത്വത്തെ വ്രജിക്കും. സ്തുവിന്ന ശ്ചുവോടുള്ള യോഗത്തിങ്കൽ ശ്ചുത്വവും ഷ്ടുവോടുള്ള യോഗത്തിങ്കൽ ഷ്ടുത്വവും ക്രമത്തിന്നുതക്കവണ്ണം ഭവിക്കും.

സ്വരാന്തസ്ഥാമപൂൎവ്വം=സ്വരാന്തസ്ഥാമകാരങ്ങളിൽ നിന്ന പൂൎവ്വമായുള്ളത്. സ്വരാന്തസ്ഥാമകാരങ്ങൾ=സ്വരങ്ങളും അന്തസ്ഥകളും മകാരവും. പൂൎവ്വം=പൂൎവ്വസ്ഥിതം. ഛതാം=ഛകാരത്തിന്റെ ഭാവം. സ്തു=സകാരതവൎഗ്ഗങ്ങൾ. ശ്ചു=ശകാരചവൎഗ്ഗങ്ങൾ. ഷ്ടു=ഷകാരടവൎഗ്ഗങ്ങൾ.

ഒരു ഖരത്തിന്റെ പിന്നാലെ ശകാരം വരികയും അതിന്റെ (ശകാരത്തിന്റെ) പിന്നാലെ സ്വരങ്ങളിലൊ അന്തസ്ഥകളിലൊ മകാരങ്ങളിലൊ വെച്ച് ഏതെങ്കിലും ഒന്നുണ്ടായിരിക്കുകയും ചെയ്യുൽ ആ ശകാരം ഛകാരമായി മാറും. സകാരതവൎഗ്ഗങ്ങൾക്കു ശകാരചവൎഗ്ഗങ്ങളോടു യോഗമുണ്ടായിരുന്നാൽ അവ (സകാരതവൎഗ്ഗങ്ങൾ) ശകാരചവൎഗ്ഗങ്ങളായും മാറും. അവറ്റിന്നുതന്നെ ഷകാരടവൎഗ്ഗങ്ങളോടു യോഗമുണ്ടായിരുന്നാൽ അവിടെ ഷകാരടവൎഗ്ഗങ്ങളും വരും.

ഉദാഹരണം.

ത്വക്ഛീതാ ഷട്ഛതം തച്ഛം തഥാ ത്വക്ഛ്മശ്രു വാക്ഛ്ലഥാ
തച്ചരാദയതി തജ്ജ്ഞായാ തഡ്ഢൌകെ തച്ച തഡ്ഢയെ. ൧

ത്വക്+ശീതാ എന്നുള്ളെടത്തു ഖരത്തിന്റെ പിന്നാലെ ശകാരവും അതിന്റെ (ശകാരത്തിന്റെ) പിന്നാലെ സ്വരമായ ഈകാരവും വന്നിരിക്കയാൽ അതിന്ന (ശകാരത്തിന്ന) ഛകാരം വന്നി

ട്ട ത്വക്ഛരിതാ എന്നിരിക്കും. ഷട്-ശതം എന്നുള്ളെടത്തു ഖരമായ ടകാരത്തിന്റെ പിന്നാലെ ശകാരവും അതിന്റെ (ശകാരത്തിന്റെ) പിന്നാലെ സ്വരമായ അകാരവും വന്നിരിക്കയാൽ അതിന്ന (ശകാരത്തിന്ന) ഛകാരം വന്നിട്ട ഷട്ഛതം എന്നിരിക്കും. തത്ശം എന്നുള്ളെടത്തു ഖരമായ തകാരത്തിന്റെ പിന്നാലെ ശകാരവും അതിന്റെ (ശകാരത്തിന്റെ) പിന്നാലെ സ്വരമായ അകാരവും വന്നിരിക്കയാൽ അതിന്ന (ശകാരത്തിന്ന) ഛകാരം വന്നിട്ട തത് ഛം എന്നിരിക്കയും പിന്നെ അതിൽ "സ്തോശ്ചുത്വം സ്യാൽ ശ്ചുനായോഗേ" എന്നു പറഞ്ഞ പ്രകാരം തത് എന്നുള്ളെടത്ത് അവസാനത്തിൽ ഇരിക്കുന്ന തകാരത്തിന്നു ഛകാരത്തോട്ട യോഗമുണ്ടായിരിക്കയാൽ ചകാരം വന്നിട്ട തച്ഛം എന്നായിത്തീരുകയും ത്വക് ശ്മശ്രു എന്നുള്ളെടത്തു ഖരമായ കകാരത്തിന്റെ പിന്നാലെ ശകാരവും അതിന്റെ (ശകാരത്തിന്റെ) പിന്നാലെ മകാരവും വന്നിരിക്കയാൽ അതിന്ന (ശകാരത്തിന്ന) ഛകാരം വന്നിട്ട ത്വക് ഛ്മശ്രു എന്നിരിക്കും. വാക്ശ്ലഥ എന്നുള്ളെടത്തു ഖരമായ കകാരത്തിന്റെ പിന്നാലെ ശകാരവും അതിന്റെ പിന്നാലെ അന്തഃസ്ഥകളിൽ ഒന്നായ ലകാരവും വന്നിരിക്കയാൽ അതിന്നു(ശകാരത്തിന്നു)ഛകാരം വന്നിട്ട വാക്ഛ്ലഥാ എന്നിരിക്കും. തത് ഛാദയതി എന്നുള്ളെടത്തു തവർഗ്ഗത്തിലടങ്ങിയിരിക്കുന്ന തകാരത്തിന്റെ പിന്നാലെ ചവർഗ്ഗത്തിലുൾപ്പെട്ടിരിക്കുന്ന ഛകാരം വന്നിരിക്കയാൽ അതിന്ന (തകാരത്തിന്ന) ശ്ചുത്വം വരും. ഇവിടെ യഥാക്രമമെന്നു പറഞ്ഞിരിക്കകൊണ്ടു തകാരത്തിന്റെ സ്ഥാനത്തിങ്കൽ ചവർഗ്ഗത്തിലുൾപ്പെട്ട ചകാരം വരേണ്ടതാകുന്നു. അപ്പോൾ തച്ഛാദയതി എന്നു നിൽക്കുകയും ചെയ്യും. തത് ജായാ എന്നുള്ളെടത്തു തകാരത്തിന്നു ചവർഗ്ഗത്തിലുൾപ്പെട്ട ചകാരം വരികയും പിന്നെ അതിൽ "ഖരാസ്യർമൃദവാ" എന്നു തുടങ്ങി നടേ പറഞ്ഞ വചനപ്രകാരം ചകാരത്തിന്നു മൃദുവായ ജകാരം വന്നിട്ട തജ്ജായാ എന്നായിത്തീരുകയും ചെയ്യും. തത് ഡൌകെ എന്നുള്ളെടത്തു തവർഗ്ഗത്തിലുൾപ്പെട്ട തകാരത്തിന്റെ പിന്നാലെ ടവർഗ്ഗത്തിലുൾപ്പെട്ട ഡകാരം വന്നിരിക്കയാൽ അതിന്നു തകാരത്തിന്നു ഷ്ടുത്വം വരും. അതായതു ടവർഗ്ഗത്തിലുൾപ്പെട്ട ടകാരം വരുമെന്നു താല്പര്യം.

പിന്നത്തതിൽമുൻപാദത്ത വഴിക്കതേഡ്ഢൌകെഎന്നായിത്തീരുകയും ചെയ്യും. ഇങ്ങിനെതന്നെ മറ്റുള്ളേടത്തും കണ്ടുകൊള്ളേണ്ടതാകുന്നു.

നശാൽ പരസ്യ സ്തോഃശ്ചുത്വം വിശ്നപ്രശ്നൌ നിദർശനം.
പദാന്താട്ടോഃ പരസ്യ സ്തോർന ഷ്ടുത്വം മധുലിട് തരേൽ
തോഃഷി പരേപി ഷ്ടുത്വം ന താൻ ഷണ്ഡാൻ ഷഡാദയഃ ൮. വ്യ

ശകാരത്തിൽനിന്നു പരമായിരിക്കുന്ന സ്തുവിന്നു ശ്ചുത്വം ഭവിക്കുന്നില്ല. വിശ്നപ്രശ്നങ്ങൾ നിദർശനം. പദാന്തടുവിങ്കൽ നിന്നു പരമായിരിക്കുന്ന സ്തുവിന്നു ഷ്ടുത്വം ഭവിക്കുന്നില്ല. തുവിന്നു ഷകാരം പരമായിരിക്കും വിഷയത്തിങ്കലും ഷ്ടുത്വം ഭവിക്കുന്നില്ല.

ശകാരത്തിന്നു മേല്പെട്ടു നില്ക്കുന്ന സകാര തവർഗ്ഗങ്ങൾക്കു ശ്ചുത്വം വിധിക്കപ്പെടുന്നതല്ല. വിശ്ന എന്നുള്ളേടത്തു നകാരം ശകാരത്തിൽനിന്നു മേല്പെട്ടു വന്നിരിക്കയാൽ ശ്ചുത്വവിധിയെ അനുസരിക്കുന്നില്ല. ഇങ്ങിനെതന്നെ പ്രശ്നശബ്ദത്തിലും കണ്ടുകൊള്ളേണ്ടതാകുന്നു. പദത്തിന്റെ അന്തത്തിലിരിക്കുന്ന ടവർഗ്ഗത്തിന്നു മേല്പെട്ടു വരുന്ന സകാരതവർഗ്ഗങ്ങൾക്കു ഷ്ടുത്വവും വിധിക്കപ്പെടുന്നതല്ല. മധു, ലിട്, തരേൽ എന്നുള്ളേടത്തു തകാരം ടവർഗ്ഗത്തിൽ ഉൾപ്പെട്ടതും പദാന്തത്തിൽ ഇരിക്കുന്നതുമായ ടകാരത്തിന്റെ മേല്പെട്ടു വന്നിരിക്കയാൽ ഷ്ടുത്വവിധിയേയും അനുസരിക്കുന്നില്ല. ഷകാരം പരമായിരിക്കും വിഷയത്തിങ്കലും തവർഗ്ഗത്തിന്നു ഷ്ടുത്വം വിധിക്കപ്പെടുന്നില്ല. താൻ ഷണ്ഡം എന്നുള്ളേടത്തു തവർഗ്ഗത്തിൽ ഉൾപ്പെട്ടതായ നകാരത്തിന്നു ഷകാരം പരമായിരിക്കുന്നതുകൊണ്ടു ഷ്ടുത്വവിധിസംഭവിക്കുന്നില്ല.

ചാദിവർഗ്ഗത്രയാദ്യന്ത്യദ്വയേഷു പരതഃ ക്രമാൽ
സ്യുർനകാരസ്യ ശഷസാ സ്തേച ചാനുസ്വാരപൂർവ്വകാഃ. ൯

ചാദിവർഗ്ഗത്രയാദ്യന്ത്യദ്വയങ്ങൾ പരങ്ങളായിരിക്കും വിഷയത്തിങ്കൽ നകാരത്തിന്നു ക്രമത്താലെ ശഷസങ്ങൾ ഭവിക്കും; അവയാകട്ടെ അനുസ്വാരപൂർവ്വകങ്ങൾ.

ചാദിവർഗ്ഗത്രയാദ്യന്ത്യദ്വയങ്ങൾ=ചാദികളായിരിക്കുന്ന വർഗ്ഗത്രയങ്ങളുടെ ആദിയിങ്കലെ അന്ത്യദ്വയങ്ങൾ. അന്ത്യദ്വയങ്ങൾ=

വൎഗ്ഗദ്വയങ്ങൾ. അവ=ശഷസങ്ങൾ. അനുസ്വാരപൂൎവ്വകങ്ങൾ=അനുസ്വാരം പൂൎവ്വമായുള്ളവ.

ചവൎഗ്ഗം തുടങ്ങിയുള്ള മൂന്ന വൎഗ്ഗങ്ങളുടെ ആദിയിങ്കലെ രണ്ടക്ഷരങ്ങൾ നകാരത്തിന്ന മേല്പെട്ട വരുന്നെങ്കിൽ ആ നകാരത്തിന്ന ക്രമത്താലെ ശഷസങ്ങളെ ആദേശിക്കേണ്ടതാകുന്നു. ക്രമത്താലെ എന്ന പറഞ്ഞതുകൊണ്ടു ചവൎഗ്ഗത്തിന്റെ ആദിയിങ്കലെ രണ്ടക്ഷരങ്ങളായ ച ഛ എന്നുള്ളവ പരങ്ങളാകുമ്പോൾ ശകാരത്തെയും ടവൎഗ്ഗത്തിന്റെ ആദിയിങ്കലെ രണ്ടക്ഷരങ്ങളായ ട ഠ എന്നുള്ളവ പരങ്ങളാകുമ്പോൾ ഷകാരത്തെയും തവൎഗ്ഗത്തിന്റെ ആദിയിങ്കലെ രണ്ടക്ഷരങ്ങളായ ത ഥ എന്നുള്ളവ പരങ്ങളാകുമ്പോൾ സകാരത്തെയും ആദേശിക്കേണമെന്ന താല്പൎയ്യം. ഇങ്ങിനെ ആദേശിക്കപ്പെടുന്ന ശഷസങ്ങൾ മുൻപിൽ അനുസ്വാരത്തോടു കൂടിയവയും ആയിരിക്കണം.

ഉദാഹരണം.

ഭവാംശ്ഛിനത്തു താംഷ്ടങ്കൈഃ കാംശ്ചന പ്രവരാംസ്ത്രൂൻ

ഭവാൻഛിനത്തു എന്നുള്ളടത്തു നകാരത്തിന്ന മേല്പെട്ട ചവൎഗ്ഗത്തിലെ രണ്ടാമത്തെ അക്ഷരമായ ഛകാരം വന്നിരിക്കയാൽ അതിന്ന (നകാരത്തിന്ന) അനുസ്വാരപൂൎവ്വകമായിരിക്കുന്ന ശകാരം ആദേശിക്കപ്പെടുന്നു. ഭവാംശ്ഛിനത്തു എന്നായി തീരുകയും ചെയ്യുന്നു. താൻ ടങ്കൈഃ എന്നുള്ളടത്തു നകാരത്തിന്ന മേല്പെട്ട തവൎഗ്ഗത്തിലെ ആദ്യത്തെ അക്ഷരമായ ടകാരം വന്നിരിക്കയാൽ അതിന്ന (നകാരത്തിന്ന്) അനുസ്വാരപൂൎവ്വകമായിരിക്കുന്ന ഷകാരം ആദേശിക്കപ്പെടുമ്പോൾ താംഷ്ടങ്കൈഃ എന്ന വരുന്നു. കാൻചന എന്നുള്ളടത്തു നകാരത്തിന്ന മേല്പെട്ട ചവൎഗ്ഗത്തിന്റെ ആദിയിങ്കലെ അക്ഷരമായ ചകാരം വന്നിരിക്കയാൽ അതിന്ന (നകാരത്തിന്ന) ശകാരം ആദേശിക്കപ്പെടുമ്പോൾ കാംശ്ചന എന്ന വരുന്നു. പ്രവരാൻ ത്രൂൻ എന്നുള്ളടത്തു നകാരത്തിന്ന മേല്പെട്ട തവൎഗ്ഗത്തിലെ ആദ്യത്തെ അക്ഷരമായത് തകാരം വന്നിരിക്കയാൽ അതിന്ന (നകാരത്തിന്ന) സകാരം ആദേശിക്കപ്പെടുമ്പോൾ പ്രവരാംസ്ത്രൂൻ എന്നായി തീരുന്നു.

നൈതൽ പ്രശാന്നകാരസ്യ പരേ ചേൽ ത്സരുകാദികേ
പുമോമസ്യാപി തദ്വൽ സ്യാൽ കപാദ്യാർണ്ണദ്വയേപി സഃ

പ്രശാന്നകാരത്തിന്നും ത്സരുകാദികം പരമായിരിക്കുംവിഷയത്തിങ്കലും ഇതു ഭവിക്കുന്നില്ല പുമ്മിന്റെ മകാരത്തിന്നും അതുപോലെ ഭവിക്കും. കപാദ്യാർണ്ണദ്വയം പരമായിരിക്കുംവിഷയത്തിങ്കൽ സകാരവും ഭവിക്കും.

പ്രശാന്നകാരം=പ്രശാൻ ശബ്ദത്തിങ്കലെ നകാരം. ത്സരുകാദിക്=ത്സരുകം തുടങ്ങിയുള്ളത്. ഇത്=അനുസ്വാരപൂർവ്വകശഷസാദേശം. പുമ്=പുമ് എന്നുള്ള ശബ്ദം. കപാദ്യാർണ്ണദ്വയം=കപൃക്കളുടെ ആദിയിങ്കലെ അർണ്ണങ്ങളുടെ ദ്വയം. കപൃക്കൾ=കവർഗ്ഗപവർഗ്ഗങ്ങൾ. അർണ്ണങ്ങൾ=അക്ഷരങ്ങൾ.

പ്രശാൻശബ്ദത്തിലെ നകാരത്തിന്ന ചവർഗ്ഗം തുടങ്ങി മൂന്ന വർഗ്ഗങ്ങളിലെ ആദിയിലെ രണ്ടക്ഷരങ്ങൾ പരങ്ങളായിരുന്നാലും അനുസ്വാരത്തോടുകൂടിയ ശഷസാദേശം വരുന്നതല്ല. ത്സരുകശബ്ദം തകാരസകാരങ്ങളുടെ സംയോഗത്തോടുകൂടിയിരിക്കുന്നതാകകൊണ്ട ആ വക ശബ്ദങ്ങൾ പിന്നിൽ നില്ക്കുമ്പോൾ നകാരത്തിന്ന മേല്പറഞ്ഞ ആദേശം വരുന്നതല്ല. പുമ് ശബ്ദത്തിങ്കലെ മകാരത്തിന്നും ചാദികളായിരിക്കുന്ന മൂന്ന വർഗ്ഗങ്ങളുടെ ആദിയിങ്കലെ രണ്ടക്ഷരങ്ങൾ പിന്നിൽ വരുമ്പോൾ അനുസ്വാരപൂർവ്വങ്ങളായിരിക്കുന്ന ശഷസങ്ങളെ ആദേശിക്കേണ്ടതാകുന്നു. കവർഗ്ഗത്തിങ്കലേയും പവർഗ്ഗത്തിങ്കലേയും ആദിയിലെ രണ്ടക്ഷരങ്ങൾ പിന്നിൽ നില്ക്കുമ്പോൾ പുമ് ശബ്ദത്തിന്റെ മകാരത്തിന്ന അനുസ്വാരപൂർവ്വമായ സകാരവും വരുന്നതാകുന്നു.

ഉദാഹരണം.

പുംസ്കാമാ പുംശ്ചലീ പുംസ്പാ പുംസ്പുത്രഃ പുംഗവോപരഃ

പുംസ്കാമാ എന്നുള്ളേടത്തു കവർഗ്ഗത്തിലെ ആദ്യാക്ഷരമായ ககാരം പിന്നിലുണ്ടായിരിക്കകൊണ്ട പുമ് ശബ്ദത്തിന്റെ മകാരത്തിന്ന് അനുസ്വാരപൂർവ്വമായ സകാരത്തെ ആദേശിച്ചിരിക്കുന്നു. പുംശ്ചലി എന്നുള്ളേടത്തു ചവർഗ്ഗത്തിലെ ആദ്യാക്ഷരമായ ചകാരം പിന്നിലുണ്ടായിരിക്കകൊണ്ട പുമ് ശബ്ദത്തിന്റെ മകാരത്തിന്ന, അ

നുസ്വാരപൂൎവ്വമായ ശകാരത്തെയും ആദേശിച്ചിരിക്കുന്നു. പുംസ്ത്വം എന്നുള്ളേടത്തു തവൎഗ്ഗത്തിലെ ആദ്യാക്ഷരമായ തകാരം പിന്നിൽ വന്നിരിക്കകൊണ്ടു പുമ് ശബ്ദത്തിന്റെ മകാരത്തിന്നു അനുസ്വാരപൂൎവ്വമായ സകാരത്തെയും ആദേശിച്ചിരിക്കുന്നു. പുംസ്പുത്രഃ എന്നുള്ളേടത്തു പവൎഗ്ഗത്തിലെ ആദ്യാക്ഷരമായ പകാരം പിന്നിൽ വന്നിരിക്കകൊണ്ടു പുമ് ശബ്ദത്തിന്റെ മകാരത്തിന്നു അനുസ്വാരപൂൎവ്വമായ സകാരത്തെയും ആദേശിച്ചിരിക്കുന്നു. പുംഗവഃ എന്നുള്ളേടത്തു ചാദിവൎഗ്ഗത്രയാദ്യദ്വയങ്ങളിലും കപാദ്യദ്വയത്തിലും ഉൾപ്പെടാത്തതായ ഗകാരം പിന്നിൽ വന്നിരിക്കകൊണ്ടു പുമ് ശബ്ദത്തിന്റെ മകാരത്തിന്നു അനുസ്വാരത്തെയും ആദേശിച്ചിരിക്കുന്നു. ഉദാഹരണശ്ലോകത്തിൽ പുംഗവോപരഃ എന്നുള്ളേടത്ത് അപരശബ്ദത്തെ പ്രയോഗിച്ചതു ചാദിവൎഗ്ഗത്രയാദ്യദ്വയങ്ങളേയും കപാദ്യദ്വയത്തെയും ഒഴിച്ചു മറ്റുള്ള അക്ഷരങ്ങൾ പരങ്ങളാകുമ്പോൾ സംഭവിക്കുന്ന ഭേദത്തെ ഉദ്ദേശിച്ചിട്ടാകുന്നു.

സ്യാന്നകാരാൽ പരസ്യാഥ ശസ്യ ഛത്വം ഭവാഞ്ഛിശുഃ

നകാരത്തിങ്കൽനിന്നു പരമായിരിക്കുന്ന ശകാരത്തിന്ന് ഇവിടെ ഛത്വം ഭവിക്കും.

നകാരത്തിന്നു പിന്നിൽ വരുന്നതായ ശകാരത്തിന്നു ഛകാരത്തെ ആദേശിക്കേണ്ടതാകുന്നു ഭവാൻ ശിശുഃ എന്നുള്ളേടത്തു നകാരത്തിന്നു പിന്നിൽ ശകാരം വന്നിരിക്കകൊണ്ട് അവിടെ ഛകാരത്തെ ആദേശിച്ചിട്ടു ഭവാഞ്ഛിശുഃ എന്നു വരുന്നു.

അനുസ്വാരോ മകാരസ്യ പദാന്തസ്യ പരേ ഹലി
വൎഗ്ഗ്യപരതോസ്യ സ്യാദ്വികല്പാദ്വൎഗ്ഗപഞ്ചമഃ

പദാന്തമായിരിക്കുന്ന മകാരത്തിന്നു ഹല് പരമായിരിക്കുംവിഷയത്തിങ്കൽ അനുസ്വാരവും വൎഗ്ഗ്യങ്ങൾ പരങ്ങളായിരിക്കുംവിഷയത്തിങ്കൽ ഇതിന്നു വികല്പത്തിങ്കൽനിന്നു വൎഗ്ഗപഞ്ചമവും ഭവിക്കും.

വൎഗ്ഗ്യങ്ങൾ=വൎഗ്ഗത്തിങ്കൽ ഭവിച്ചവ. വൎഗ്ഗപഞ്ചമം=വൎഗ്ഗത്തിങ്കലെ പഞ്ചമം. പഞ്ചമം=പഞ്ചമവൎണ്ണം.

ഒരു പദത്തിന്റെ അന്തത്തിലിരിക്കുന്ന മകാരത്തിന്റെ പിന്നാലെ വ്യഞ്ജനം വരുന്നതായാൽ ആ മകാരം അനുസ്വാരമായിട്ടു

മാറം. അതിന്റെ പിന്നാലെ വർഗ്ഗാക്ഷരങ്ങളിലേതെങ്കിലും ഒന്നു വരുന്നതായാൽ അതിന്നു (മകാരത്തിന്നു) പിന്നിൽ നില്ക്കുന്ന അക്ഷരം ഏതു വർഗ്ഗത്തിൽ ചേർന്നിരിക്കുന്നുവോ ആ വർഗ്ഗത്തിലെ അഞ്ചാമത്തെ അക്ഷരത്തെയും ആദേശിക്കേണ്ടതാകുന്നു.

ഉദാഹരണം.

തം വന്ദേ ഗിരിശം ശാന്തം സന്തതം കരുണാനിധിം
കാമഞ്ഝഷധ്വം ധ്വജമൈരന്നനഘന്തം നയനാഗ്നിനാ

തമ് വന്ദേ എന്നുള്ളേടത്തു പദത്തിന്റെ അന്ത്യത്തിലിരിക്കുന്ന മകാരത്തിന്റെ പിന്നാലെ വ്യഞ്ജനമായ വകാരം വന്നിരിക്കയാൽ അതിന്നു (മകാരത്തിന്നു) അനുസ്വാരത്തെ ആദേശിച്ചിട്ടു തം വന്ദേ എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. ഇങ്ങിനെ തന്നെ ഗിരിശം ശാന്തം സന്തതം കരുണാനിധിം എന്നുള്ള സ്ഥലങ്ങളിലും കണ്ടുകൊള്ളേണ്ടതാകുന്നു. കാമ് ഝഷധ്വജം എന്നുള്ളേടത്തു പദാന്തത്തിലിരിക്കുന്ന മകാരത്തിന്നു പിന്നാലെ ചവർഗ്ഗത്തിലുൾപ്പെട്ട ഝകാരം വന്നിരിക്കയാൽ അതിന്നു (മകാരത്തിന്നു) ചവർഗ്ഗത്തിലെ അഞ്ചാമത്തെ അക്ഷരമായ ഞകാരത്തെ ആദേശിച്ചിട്ടു കാമഞ്ഝഷധ്വജം എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. ഇങ്ങിനെ തന്നെ ധ്വജമെന്നും മുതലായ മററുള്ള സ്ഥലങ്ങളിലും കണ്ടുകൊള്ളേണ്ടതാകുന്നു.

നാസിക്യോ ലോ ലകാരേ വാ സ്യാൽ പുല്ലിംഗം ലിപിം ലിഖേൽ
തോല്ലകാരേ പരേ ലസ്സ്യാൽ തല്ലുനാതി ഭവാല്ലിഖേൽ.

൧൩-ാം ശ്ലോകത്തിൽനിന്നു പദാന്തസ്യ 'മകാരസ്യ എന്നീരണ്ടു പദങ്ങളെ ഇവിടെ ചേർത്ത് അന്വയിക്കേണ്ടതാകുന്നു. പദാന്തമായിരിക്കുന്ന മകാരത്തിന്നു ലകാരം പരമായിരിക്കുംവിഷയത്തിങ്കൽ നാസിക്യമായിരിക്കുന്ന ലകാരം ഭവിക്കുകയോ ചെയ്യും. തുവിന്നു ലകാരം പരമായിരിക്കുംവിഷയത്തിങ്കൽ ലകാരം ഭവിക്കും.

നാസിക്യം=നാസികയിങ്കൽ ഭവിച്ചത്. നാസിക്യമായിരിക്കുന്ന ലകാരം=അനുനാസികലകാരം.

പദാന്തത്തിലിരിക്കുന്ന മകാരത്തിന്റെ പിന്നാലെ ലകാരം വരുന്നതായാൽ അതിന്നു (മകാരത്തിന്നു) ഒരു സമയം അനുനാസികലകാരത്തെ ആദേശിക്കാം. തവർഗ്ഗത്തിന്നു പിന്നാലെ ലകാരം വരുന്നതായാൽ അതിന്നു (തവർഗ്ഗത്തിന്നു) ലകാരത്തെയും ആദേശിക്കുന്നു

പുമ്-ലിംഗം എന്നുള്ളേടത്തു മകാരത്തിന്റെ പിന്നാലെ ലകാരം വന്നിരിക്കകൊണ്ടു അതിന്നു (മകാരത്തിന്നു) അനുനാസികലകാരത്തെ ആദേശിക്കുമ്പോൾ പുല്ലിംഗം എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു.

ശ്ലോകത്തിൽ വാ ശബ്ദം പ്രയോഗിച്ചിരിക്കകൊണ്ടു ഈ വിധി വൈകല്പികമാകുന്നു. ലിപിംലിഖേൽ എന്നുള്ളേടത്തു വികല്പപക്ഷത്തെ അനുസരിച്ചു ലകാരത്തെ ആദേശിച്ചിട്ടില്ലെന്നും അറിയേണ്ടതാകുന്നു. തത് ലുനാതി എന്നുള്ളേടത്തു തവൎഗ്ഗത്തിലുൾപ്പെട്ട തകാരത്തിന്റെ പിന്നാലെ ലകാരം വന്നിരിക്കകൊണ്ടു അതിന്നു (തകാരത്തിന്നു) ലകാരത്തെ ആദേശിച്ചിട്ടു തല്ലുനാതി എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. ഭവാൻ ലിഖേൽ എന്നുള്ളേടത്തു തവൎഗ്ഗത്തിലുൾപ്പെട്ട നകാരത്തിന്റെ പിന്നാലെ ലകാരം വന്നിരിക്കകൊണ്ടു അതിന്നു (നകാരത്തിന്നു) ലകാരത്തെ ആദേശിച്ചിട്ടു ഭവാല്ലിഖേൽ എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു.

സംഹിതൈകപദേ നിത്യാ നിത്യാ ധാതൂപസൎഗ്ഗയോഃ
നിത്യാ സമാസേ വാക്യേ തു സാ വിവക്ഷാമപേക്ഷതേ

ഏകപദത്തിങ്കൽ സംഹിതാ നിത്യാ, ധാതൂപസൎഗ്ഗങ്ങളിലും നിത്യാ, സമാസത്തിങ്കലും നിത്യാ, വാക്യത്തിങ്കലാകട്ടെ അതു വിവക്ഷയെ അപേക്ഷിക്കുന്നു.

സംഹിതാ=വൎണ്ണാത്യന്തസാന്നിദ്ധ്യം. ധാതൂപസൎഗ്ഗങ്ങൾ=ധാതുവും ഉപസൎഗ്ഗവും. വിവക്ഷാ=വചിപ്പാനുണ്ടാകുന്ന ഇച്ഛ.

ഇപ്രകാരം സന്ധിക്രമത്തെ കാണിച്ചതിന്റെ ശേഷം അതിന്നു ഹേതുവായിരിക്കുന്ന സംഹിതയുടെ (വൎണ്ണാത്യന്തസാന്നിദ്ധ്യത്തിന്റെ) നിയമത്തെ കാണിക്കുന്നു. ഏകപദങ്ങളായ ദൈത്യാരി മുതലായ സ്ഥലങ്ങളിൽ സംഹിത നിയമേന വരേണ്ടതാകുന്നു. അവിടെ ദൈത്യ അരി എന്നും മറ്റും നിൎത്തിക്കൂട്ടുന്നതല്ല. ഉപസൎഗ്ഗം ധാതുവോടു എത്രയും അടുത്തു നില്ക്കേണ്ടതാകയാൽ അവിടെയും സംഹിത എപ്പോഴും വേണ്ടതാകുന്നു. പൎയ്യടതി എന്നും മറ്റും അവിടേക്കു ഉദാഹരണമെന്നു കണ്ടുകൊള്ളേണ്ടതാകുന്നു. സമാസത്തിങ്കലും സംഹിത നിയമേന വരുന്നതാകുന്നു. ഏകപദത്തിൽ സംഹിതക്കു നിത്യതയുണ്ടെന്നു പറഞ്ഞതുകൊണ്ടുതന്നെ സമാസ

ത്തിങ്കലും സംഹിതാനിത്യത്വം സിദ്ധിച്ചിരിക്കെ പിന്നെ പ്രത്യേകിച്ചു പറഞ്ഞതുകൊണ്ടു അലുക് സമാസത്തിലുള്ള സംഹിതയുടെ നിത്യതയെ അഭിപ്രായപ്പെട്ടിട്ടാണെന്നു വിചാരിക്കേണ്ടതാകുന്നു. അതുകൊണ്ടു അംഭസാന്നിധിയെന്നും മററും ഉള്ള സ്ഥലങ്ങളിൽ അംഭഃസാംനിധിയെന്നും മററും നിൎശിക്കൂടുന്നതല്ല. വാക്യത്തിൽ സംഹിതയുടെ കാൎയ്യത്തിൽ നിയമമില്ല. അവിടെ വക്താവിന്റെ ഇഷ്ടംപോലെ സംഹിത ഉണ്ടായിട്ടും ഇല്ലാതെയും വരുന്നതാകുന്നു.

ഇതി വ്യഞ്ജനസന്ധിപ്രകരണം.

അഥ രൂപസിദ്ധിഃ

അജന്തപുല്ലിംഗപ്രകരണം

രൂപസിദ്ധിസ്സുബന്താനാം ലിങ്മാത്രേണോപലിഖ്യതേ
വിഭക്ത്യൎത്ഥഗതിഃ പശ്ചാൽ സംക്ഷേപേണോപലക്ഷ്യതേ.

സുബന്തങ്ങളുടെ രൂപസിദ്ധി ലിങ്മാത്രംകൊണ്ടുപദേശിക്കപ്പെടുന്നു. പിന്നെ സംക്ഷേപംകൊണ്ടു വിഭക്ത്യൎത്ഥഗതി ഉപദേശിക്കപ്പെടും.

താല്പൎയ്യം:— ഇവിടെ സംക്ഷേപിച്ചു (ലിങ്മാത്രം) സുബന്തരൂപങ്ങളുടെ രൂപനിഷ്പത്തിയെ കാണിക്കുന്നു, മേല്പെട്ടു വിഭക്ത്യൎത്ഥക്രമത്തെയും സംക്ഷേപിച്ചുപദേശിക്കും.

അൎത്ഥവൽ പ്രാതിപദികം ധാതുവാക്യപദോജ്ഝിതം
ഭൂവാദ്യാശ്ച സനാദ്യന്താഃ ക്രിയാൎത്ഥാ ധാതവോ ദ്വിധാ

ധാതുവാക്യപദങ്ങളെ ഒഴിച്ച് അൎത്ഥവത് പ്രാതിപദികം ക്രിയാൎത്ഥങ്ങളായിരിക്കുന്ന ധാതുക്കൾ ഭൂവാദ്യങ്ങളായും സനാദ്യന്തങ്ങളായും രണ്ടു പ്രകാരം.

മേല്പെട്ടു പറയപ്പെടുന്ന സു-ഔ-ജസ് മുതലായ വിഭക്തിപ്രത്യയങ്ങൾ പ്രാതിപദികത്തിൻപിന്നാലെ ചേൎക്കപ്പെടേണ്ടവയാകയാൽ ഇവിടെ മുമ്പിനാലെ പ്രാതിപദികമെന്താണെന്നു വിചാരിക്കേണ്ടതു യുക്തമാകകൊണ്ടു ധാതുക്കളെയും വാക്യങ്ങളെയും പദങ്ങളെയും ഒഴിച്ചു അൎത്ഥമുള്ളതു യാതൊന്നോ അതത്രെ പ്രാതിപദി

കമെന്നു നിൎണ്ണയിക്കപ്പെടുന്നു. എന്നിട്ടും ധാതുവാക്യപദങ്ങളുടെ സ്വരൂപത്തെ ബോധിക്കാതെ പ്രാതിപദികത്തോന്നതിന്നു സംഗതിവരാത്തതുകൊണ്ടു ഭൂവാദ്യാഃ എന്നുതുടങ്ങി അവററിന്റെ സ്വരൂപത്തെ വിചാരിക്കുന്നു. ഭൂവാകൾ ആദ്യങ്ങളായുള്ളവ=ഭൂവാദ്യങ്ങൾ. ഭൂവാകൾ=ഭൂധാതുവും വാധാതുവും. സനാദികൾ അന്തത്തിലുള്ളവ=സനാദ്യന്തങ്ങൾ. ക്രിയാ അൎത്ഥമായുള്ളവ=ക്രിയാൎത്ഥങ്ങൾ. ഇങ്ങിനെ ക്രിയാവാചികൾ ധാതുക്കൾ. അവ രണ്ടുവിധം ഭൂവാദികളും. സനാദ്യന്തങ്ങളും പിപഠിഷതി ചികീൎഷതിമുതലായവ സന്നന്തങ്ങളാകുന്നു.

സനാദികളെന്നെടത്ത് ആദിശബ്ദംകൊണ്ട് യങ് ക്യച് ക്യഷ്. തുടങ്ങി മററുചില പ്രത്യയങ്ങളെയും ഗ്രഹിക്കേണ്ടതാകുന്നു.

സുപ്തിങന്തം പദം വാക്യം സമൎത്ഥഃ പദസഞ്ചയഃ
പുംസ്ത്രീനപുംസകൈല്ലിംഗൈസ്സ്യാത് പ്രാതിപദികം ത്രിധാ

സുപ്തിങന്തം പദം, സമൎത്ഥമായിരിക്കുന്ന പദസഞ്ചയം, വാക്യം, പുംസ്ത്രീനപുംസകങ്ങളായിരിക്കുന്ന ലിംഗങ്ങളെക്കൊണ്ടു പ്രാതിപദികം മൂന്നു പ്രകാരം.

സുപ്തിങ്ങുകൾ അന്തത്തിലുള്ളത് സുപ്തിങന്തം. സു, ഔ, ജസ്, മുതലായ വിഭക്തിപ്രത്യയങ്ങളെയും തിപ് മുതലായ ലകാരാദേശങ്ങളെയും അന്തത്തിൽ ചേൎത്തുണ്ടാക്കപ്പെട്ടതു യാതൊന്ന് അതാകുന്നു പദം. വഴിപോലെ അൎത്ഥത്തോടുകൂടിയത്=സമൎത്ഥം. പദങ്ങളുടെ സഞ്ചയം=പദസഞ്ചയം. സഞ്ചയം=സമൂഹം. ഉചിതാൎത്ഥ സംബന്ധത്തെ ആശ്രയിക്കുന്നതായ പദസമൂഹം വാക്യമാകുന്നു. ഈ പ്രാതിപദികമാകട്ടെ പുല്ലിംഗസ്ത്രീലിംഗനപുംസകങ്ങളെ അപേക്ഷിച്ചുകൊണ്ടു മൂന്നുപ്രകാരം ഭേദിക്കുന്നു.

ധാതവഃ പ്രാതിപദികാനീതി പ്രകൃതയോ ദ്വിധാ
പ്രത്യയാസ്സ്യുഃ പരേ താഭ്യസ്സ്വാപേക്ഷാൎത്ഥവിവക്ഷയാ

ധാതുക്കളെന്നും പ്രാതിപദികങ്ങളെന്നും ഇങ്ങിനെ പ്രകൃതികൾ രണ്ടുപ്രകാരം. പ്രത്യയങ്ങൾ വിവക്ഷകൊണ്ടു സ്വാപേക്ഷങ്ങളായിരിക്കുന്ന അൎത്ഥങ്ങളിൽ അവററിൽനിന്നു പരങ്ങളായിട്ടു ഭവിക്കും. വചിപ്പാനായിക്കൊണ്ടുള്ള ഇച്ഛ വിവക്ഷാ, അവ പ്രകൃതികൾ, പ്രകൃ

തിയെന്നാൽ പദത്തിന്റെ മൂലവിഭാഗമാകുന്നു. പ്രകൃതി എന്നു വ്യവഹരിക്കപ്പെടുന്നതായ ഈ മൂലവിഭാഗം ധാതുതന്നിരൂപിതമായും പ്രാതിപദികതന്നിരൂപിതമായും ഇരിക്കുന്നു. ഏതൊരർത്ഥത്തെ വചിപ്പാനിച്ഛിക്കുന്നുവോ ആ അർത്ഥത്തെ ഫലിപ്പിക്കുന്ന പ്രത്യയമാകട്ടെ ഈ പ്രകൃതിക്കു പിന്നാലെ ചേർക്കപ്പെടെണം. ധാതുപ്രകൃതിയോടു പ്രത്യയത്തെ ചേർത്തിട്ടു ഭവതി മുതലായ തിങന്തങ്ങളും പ്രാതിപദികപ്രകൃതിയോടു പ്രത്യയത്തെ ചേർത്തിട്ടു വൃക്ഷഃ എന്നു തുടങ്ങിയുള്ള സുബന്തങ്ങളും സിദ്ധിച്ചപ്രകാരം കണ്ടുകൊള്ളേണ്ടതാകുന്നു.

സ്വാദ്യസ്സ്യുഃ പ്രാതിപദികാൽ ങ്യാബൂങ്ഭ്യ സ്തദ്ധിതാന്തതഃ
തത്ര സ്വൗജസമൗട് ഛസ്ടാഭ്യാം ഭിസ് ങേഭ്യാം ഭ്യസിത്യപി
ങസിഭ്യാം ഭ്യസ് ങസോസാം ങ്യോസ്സുബിതി പ്രത്യയാസ്സുപഃ
ത്രിശസ്ത്വിമേ വാച്യാസ്സു ക്രമാൽ സപ്തവിഭക്തയഃ

പ്രാതിപദികങ്ങളിൽനിന്നും ങ്യാബൂങ്ങിൽനിന്നും അപ്രകാരം തദ്ധിതങ്ങളിൽനിന്നും പരങ്ങളായിട്ടു സുപ്പുകൾ ഭവിക്കും. അവിടെ സു-ഔ-ജസ്-അം-ഔട്-ശസ്-ടാ-ഭ്യാം-ഭിസ്-ങെ-ഭ്യാം-ഭ്യസ് എന്നിങ്ങിനെയുള്ളവയും, ങസി-ഭ്യാം-ഭ്യസ്-ങസ്-ഓസ്-ആം-ങി-ഓസ്-സുപ്-എന്നിങ്ങിനെയും പ്രത്യയങ്ങൾ സുപ്പുകൾ. അവ മുമ്മൂന്നുകൊണ്ടു ക്രമത്താലെ ഏഴുവിഭക്തികളായിട്ടു ഭവിക്കും. ങ്യാബൂങ്=ങീപ്രത്യയവും ആപ്=പ്രത്യയവും ഊങ് പ്രത്യയവും അവ സുപ്പുകൾ.

പ്രാതിപദികത്തിന്റെയും ങീ ആപ് ഊങ് പ്രത്യയങ്ങളുടെയും തദ്ധിതത്തിന്റെയും പിന്നാലെ സുപ്പുകൾ ചേർക്കപ്പെടും വൃക്ഷ എന്നിങ്ങിനെയുള്ള പ്രാതിപദികത്തിന്റെ പിന്നാലെ സുപ്പിൽ അടങ്ങിയതായ സു എന്ന പ്രഥമൈകവചനത്തെ ചേർത്തിട്ടു മേൽ പെട്ടുകാണുംപ്രകാരം വൃക്ഷഃ എന്നിങ്ങിനെയുള്ള ശബ്ദം സിദ്ധിക്കുന്നു.

ഗൌരീ എന്നിങ്ങിനെ ങീ പ്രത്യയത്തിന്റെ പിന്നാലെ സുപ്പിൽ അടങ്ങിയ സു ചേർത്തിട്ടു ഗൌരീ സു എന്നു നിൽക്കി "ഹ്രൊബന്താദീർഘതസ്സ്യാല്ലുപ്" എന്നു മേല്പെട്ടു പറയപ്പെട്ടപ്രകാരം ങ്യന്തദീർഘമായിരിക്കുന്ന ഗൌരീശബ്ദത്തിന്റെ പിന്നാലെ ചേ

ന്നിരിക്കുന്ന സുപ്രത്യയത്തെ ലോപിപ്പിക്കുമ്പോൾ ഗൌരീ എന്ന രൂപം സിദ്ധിക്കുന്നു. അപ്രകാരംതന്നെ രമാ എന്ന ആബന്തമായിരിക്കുന്ന ശബ്ദത്തിന്റെ പിന്നാലെ സുപ്പിൽ അടങ്ങിയ സു ചേൎത്തിട്ട രമാ് സു എന്നു നിൎത്തി ങ്യാബന്താദ്ദീൎഘാൽ എന്ന മുൻപെ പറഞ്ഞ ശാസ്ത്രത്തെ അനുസരിച്ചു സു പ്രത്യയത്തെ ലോപിപ്പിക്കുമ്പോൾ രമാ എന്ന രൂപം സിദ്ധിക്കുന്നു. ശംഭു എന്നുള്ള ഉകാരാന്തത്തിന്റെ പിന്നാലെ സുപ്രത്യയത്തെ ചേൎത്തിട്ട ശംഭുഃ എന്നു രൂപം സിദ്ധിക്കുന്നു. രാഘവ എന്ന തദ്ധിതപ്രത്യയത്തിന്റെ പിന്നാലെ സുപ്രത്യയത്തെ ചേൎത്തിട്ട രാഘവഃ എന്നും രൂപം സിദ്ധിക്കുന്നു. മുൻപറഞ്ഞ സുപ്പുകളിൽ മുമ്മൂന്നിനെകൊണ്ടു ക്രമത്താലെ പ്രഥമമുതലായിട്ടു് ഏഴു വിഭക്തികൾ സിദ്ധിക്കുന്നു; എങ്ങിനെയെന്നാൽ:—

സു.	ഔ.	ജസ്,	പ്രഥമാ.
അം.	ഔട്.	ശസ്,	ദ്വിതീയാ.
ടാ.	ഭ്യാം	ഭിസ്,	തൃതീയാ
ങെ.	ഭ്യാം.	ഭ്യസ്,	ചതുൎത്ഥീ
ങസി.	ഭ്യാം.	ഭ്യസ്,	പഞ്ചമീ.
ങസ്.	ഓസ്.	ആമ്,	ഷഷ്ഠീ.
ങി.	ഓസ്.	സുപ്,	സപ്തമീ.

തേപി ത്രയാ യഥാസംഖ്യമേകദ്വിബഹുവാചിനഃ
ഇത്യനുബന്ധാഃ കാൎയ്യാൎത്ഥാസ്തേഷാം ലോപഃ പുനൎഭവേൽ

അവ മൂന്നും സംഖ്യയ്ക്കു തക്കവണ്ണം ഏകദ്വിബഹുവാചികൾ-കാൎയ്യാൎത്ഥങ്ങളായിരിക്കുന്ന അനുബന്ധങ്ങൾ ഇത്തുകൾ അവറ്റിന്നും പിന്നെ ലോപം ഭവിക്കും സു ഔ ജസ് എന്നിങ്ങിനെ മൂന്നിൽ ഓരോന്നു ക്രമത്താലെ ഏകത്വവാചിയെന്നും ദ്വിത്വവാചിയെന്നും ബഹുത്വവാചിയെന്നും അറിയേണ്ടതാകുന്നു. കാൎയ്യം അൎത്ഥമായുള്ളവ, കാൎയ്യാൎത്ഥങ്ങൾ, അൎത്ഥം=പ്രയോജനം; എന്തെങ്കിലും ഒരു കാൎയ്യത്തെ ഉദ്ദേശിച്ചിട്ടു കൂടെ ചേൎക്കപ്പെടുന്ന വൎണ്ണങ്ങൾക്ക് ഇത്തുകൾ എന്നും അനുബന്ധങ്ങൾ എന്നും സംജ്ഞയുണ്ടു് അവറ്റിന്നു പിന്നത്തതിൽ ലോപവും ഭവിക്കും.

ഭേദേന വ്യപദേശാർത്ഥാഃ സ്വസ്ഥാ ഉജ്ജശടാ ങപൌ
ങസിസ്ഥ ഇച്ചൈകദേശവികൃതം സ്യാദനന്യവൽ

സ്വസ്ഥമായിരിക്കുന്ന ഉത്തും ജശടങ്ങളും ങപങ്ങളും ങസിസ്ഥമായിരിക്കുന്ന ഇത്തും ഭേദംകൊണ്ടു വ്യപദേശാർത്ഥങ്ങൾ. ഏകദേശവികൃതം അനന്യംപോലെ ഭവിക്കും.

സ്വസ്ഥം=സ്വപ്രത്യയത്തിങ്കൽ സ്ഥിതിചെയ്യുന്നത്. ഉത്ത്=ഉകാരം. ജശടങ്ങൾ=ജകാര ശകാര ടകാരങ്ങൾ. വ്യപദേശാർത്ഥങ്ങൾ=വ്യപദേശം അർത്ഥമായുള്ളവ. വ്യപദേശം=വ്യവഹാരം. ങപങ്ങൾ=ങകാരപകാരങ്ങൾ. ങസിസ്ഥം=ങസിയിങ്കൽ സ്ഥിതിചെയ്യുന്നത്. ങസി=ങസിപ്രത്യയം. ഇത്ത്=ഇകാരം. ഏകദേശവികൃതം=ഏകദേശംകൊണ്ടു വികൃതമായുള്ളത്. അനന്യം=അന്യമെന്നിയെ ഇരിക്കുന്നത്.

സുപ്രത്യയത്തിങ്കൽ സകാരത്തെ മാത്രം ഗ്രഹിക്കേണ്ടതായിരിക്കെ വർണ്ണങ്ങളിൽ പഠിക്കപ്പെട്ട സകാരത്തിങ്കൽനിന്നു അതിനു ഭേദത്തെ നിർദ്ദേശിപ്പാൻ വേണ്ടി അവിടെ ഉകാരത്തെയും കൂടി ചേർക്കുന്നു. ഇപ്രകാരം ജസ് പ്രത്യയത്തിന്നും ശസ് പ്രത്യയത്തിന്നും അസ് എന്നു മാത്രം തുല്യമായി വ്യവഹാരമുണ്ടാകുമ്പോൾ ഇടച്ചയുണ്ടെന്നു കരുതി അവ രണ്ടിനെയും വ്യത്യാസപ്പെട്ടു വ്യവഹരിപ്പാൻവേണ്ടി ജസിങ്കൽ ജകാരത്തെയും ശസിങ്കൽ ശകാരത്തെയും ചേർത്തിരിക്കുന്നു. പിന്നെയും ഔട് പ്രത്യയത്തിന് ഔ എന്നുമാത്രം സംജ്ഞയാകിൽ പ്രഥമാദ്വിവചനത്തിങ്കലെ ഔ പ്രത്യയവും ഇതുവും തമ്മിൽ തിരിച്ചറിവാൻ പ്രയാസമുണ്ടാകുമെന്നു കരുതി അവിടെ ഭേദത്തെ നിർണ്ണയിപ്പാൻ ദ്വിതീയാദ്വിവചനത്തിങ്കലെ ഔ പ്രത്യയത്തിനു ടകാരത്തെയും കൂടി ചേർത്തിരിക്കുന്നു. ടാ പ്രത്യയത്തിങ്കൽ ആകാരത്തെ മാത്രം ഗ്രഹിക്കേണ്ടതായിരിക്കെ വർണ്ണസമുദായത്തിങ്കൽ പ്രദർശിപ്പിച്ചിരിക്കുന്ന ആകാരത്തിങ്കൽനിന്ന് ഇതിനെ തിരിച്ചറിയുവാൻ വേണ്ടി ഇവിടെ ടകാരത്തെ ഇത്തായിട്ടു സ്വീകരിച്ചിരിക്കുന്നു. ഇപ്രകാരം ങേ മുതലായി മററുള്ളവയ്ക്കും അനുബന്ധങ്ങളില്ലാത്തപക്ഷം വേറെ വേറെ വർണ്ണങ്ങളെക്കൊണ്ടോ പ്രത്യയങ്ങളെക്കൊണ്ടോ, ഇടച്ചയുണ്ടെന്നു കരുതി ങകാരം മുതലാ

യ അനുബന്ധങ്ങളെ അവിടെയും സ്വീകരിച്ചിരിക്കുന്നു. ങസി പ്രത്യയത്തിൽ ങകാരത്തെയും ഇകാരത്തെയും അനുബന്ധങ്ങളായിട്ടു കല്പിച്ചിരിക്കുന്നു.

അവധ്യർത്ഥാട്ടകാരാൽ സ്യു സ്സുടഃ പഞ്ചാദിമാസ്സുപാം
പദാന്തയോസ്സ്യാൽ സരയോർവ്വിസർഗ്ഗഃ കൃഷ്ണ ഈശ്വരഃ

സുപ്പുകളിൽ വെച്ചു ആദിമങ്ങളായിരിക്കുന്ന അഞ്ചു, അവധ്യർത്ഥമായിരിക്കുന്ന ടകാരത്തിങ്കൽനിന്നു സുട്ടുകളായിട്ടു ഭവിക്കും. പദാന്തങ്ങളായിരിക്കുന്ന സരങ്ങൾക്കു വിസർഗ്ഗം ഭവിക്കും. കൃഷ്ണഃ ഈശ്വരഃ എന്നു ഉദാഹരണം. അവധ്യർത്ഥം=അവധി അർത്ഥമായുള്ളത്. ആദിമങ്ങൾ=ആദിയിങ്കൽ ഭവിച്ചവ. സുട്ടുകൾ=സുട്സംജ്ഞങ്ങൾ. ഔട് പ്രത്യയത്തിലെ ടകാരം അവധ്യർത്ഥമാകുന്നു. അതുകൊണ്ട് സുട് എന്നു പറയപ്പെടുമ്പോൾ സുപ്രത്യയം തുടങ്ങി ഔട് പ്രത്യയം വരെ ഉള്ള ഒന്നാമത്തെ അഞ്ചു പ്രത്യയങ്ങളെയും ഗ്രഹിക്കേണ്ടതാകുന്നു. ഇനി അകാരാന്തമായിരിക്കുന്ന കൃഷ്ണശബ്ദത്തിന്നു സപ്തവിഭക്തികളും രൂപസിദ്ധിപ്രക്രിയയെ കാണിക്കുന്നു. കൃഷ്ണ എന്നു പ്രാതിപദികത്തിൽ പരമായിട്ടു സുപ്രത്യയത്തെ ചേർക്കുമ്പോൾ കൃഷ്ണ സു എന്നു നിൽക്കുന്നു. "ഭേദേനുപ്രദേശാർത്ഥാസ്സ്വാദ ഉജ്ഞ ശടാങ്ങപൌ" എന്നും "ഇതോന്ത്യബന്ധാഃ കാര്യാർത്ഥാസ്തേഷാം ലോപഃ പുനർഭവേൽ" എന്നും മുൻപെ പറഞ്ഞിരിക്കയാൽ സുപ്രത്യയത്തിന്റെ ഉകാരം ഭേദവ്യപദേശത്തിന്നായ്ക്കൊണ്ടു കല്പിക്കപ്പെട്ടതാകയാൽ അതിന്നു ലോപം വരും. അപ്പോൾ കൃഷ്ണസ് എന്നു സിദ്ധിക്കും. "പദാന്തയോസ്സ്യാൽ സരയോർവ്വിസർഗ്ഗഃ" എന്നു മുമ്പിൽ പറഞ്ഞിരിക്കയാൽ കൃഷ്ണസ് എന്ന പദത്തിലെ അന്തത്തിലിരിക്കുന്ന സകാരത്തിന്നു വിസർഗ്ഗം വരും. കൃഷ്ണഃ എന്നു പ്രഥമൈകവചനം സിദ്ധിക്കും. അപ്രകാരംതന്നെ ഈശ്വര എന്നു പ്രാതിപദികത്തിൽ പരമായിട്ടു സുപ്രത്യയത്തെ ചേർത്തിട്ടുള്ള സിദ്ധിരൂപവും കണ്ടുകൊള്ളേണ്ടതാകുന്നു.

കൃഷ്ണൌ കൃഷ്ണാശ്ച ഭേദോസ്തി നൈവാത്ര സംബോധനാർത്ഥകേ
സാ സംബുദ്ധിർവ്വിലുപ്യേത സാദേതോദോർഗ്ഗുണസ്വരഃ പരാ.

സു സംബോധനാർത്ഥമായിരിക്കും വിഷയത്തിങ്കൽ ഭേദം ഭ

പിക്കുന്നു. അത്, സംബുദ്ധി, അതാകട്ടെ ഏങ്ഹ്രസ്വങ്ങളിൽനിന്നു പരയായിട്ടു ലോപിക്കും. അത്=സുപ്രത്യയം. അത്, സംബുദ്ധി. ഏങ്ഹ്രസ്വങ്ങൾ, ഏത്തും ഓത്തും ഹ്രസ്വവും. സംബോധനാർത്ഥത്തെ കാണിക്കുന്ന സുപ്രത്യയത്തിന്നു ഭേദമുണ്ട്. അപ്പോൾ അതിന്നു സംബുദ്ധി എന്നു സംജ്ഞയാകുന്നു. ഏകാരത്തിങ്കൽനിന്നും ഒകാരത്തിങ്കൽനിന്നും ഹ്രസ്വത്തിങ്കൽനിന്നും പിന്നാലെ വരുന്നതായ ആ സംബുദ്ധിയെ ലോപിപ്പിക്കുന്നു. കൃഷ്ണശബ്ദത്തിന്റെ പ്രഥമാദ്വിവചനവിവക്ഷയിങ്കൽ ഔ പ്രത്യയത്തെ ചേർത്തു കൃഷ്ണ ഔ എന്നു നില്ക്കുമ്പോൾ "ഓദൌത്യാമൌദപി സ്മൃതഃ" എന്നു മീതെ പറഞ്ഞ ശാസ്ത്രത്തെ അനുസരിച്ചുംകൊണ്ട് ഔകാരത്തെ ആദേശിക്കുമ്പോൾ കൃഷ്ണൌ എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. കൃഷ്ണശബ്ദത്തിന്റെ പ്രഥമാബഹുവചനത്തിങ്കൽ കൃഷ്ണ ജസ് എന്നു നില്ക്കുമ്പോൾ "ഇതോന്ത്യേചേൽ കാർയ്യാൎത്ഥാന്യേഷാം ലോപഃ പുനർദ്ദേശാൽ" എന്നും "ഭേദേന വ്യപദേശാൽസ്സുസ്ഥ ഉജ്ജശടാ ഞപൌ" എന്നും മുൻപേ പറഞ്ഞിരിക്കയാൽ ജസ് പ്രത്യയത്തിന്റെ ജകാരം ഇത്തായിട്ടു കല്പിക്കപ്പെട്ടതാകയാൽ അതിന്നു ലോപം വരും, കൃഷ്ണ അസ് എന്നു നില്ക്കും. "സദീർഘസ്സ്യാദസന്ധ്യന്ത്യസവർണ്ണസ്വരസംയുതിഃ" എന്നു പറഞ്ഞിരിക്കകൊണ്ടു അകാരങ്ങൾ രണ്ടുംകൂടി ദീർഘിച്ചിട്ടു കൃഷ്ണാസ് എന്നായിത്തീരും. "പദാന്തയോസ്സ്യാൽ സരേഫയോർവ്വിസർഗ്ഗഃ" എന്നു പറഞ്ഞിരിക്കയാൽ പദാന്തത്തിലെ സകാരത്തിന്നു വിസർഗ്ഗം വരും. കൃഷ്ണാഃ എന്നു രൂപം സിദ്ധിക്കുന്നു. കൃഷ്ണശബ്ദത്തിന്റെ സംബോധനാർത്ഥത്തിങ്കൽ സംബുദ്ധി എന്നു സംജ്ഞയെ വഹിച്ചിരിക്കുന്ന സുപ്രത്യയത്തെ ചേർത്തു കൃഷ്ണ സു എന്നു നില്ക്കുന്നു. "സാ സംബുദ്ധിസ്സ്യല്ലുപ്യേത സാതേങ്ഹ്രസ്വതഃ പരാ" എന്നു പറഞ്ഞിരിക്കയാൽ ഇവിടെ കൃഷ്ണശബ്ദത്തിങ്കലെ ഹ്രസ്വാകാരത്തിന്റെ പിന്നാലെ ചേർന്നിരിക്കുന്ന ഈ സുപ്രത്യയത്തിന്നു ലോപം വരും കൃഷ്ണ എന്നായിത്തീരും.

ഹേകൃഷ്ണ പദതാ തത്ര സ്യാൽസുബന്തത്വലക്ഷണാ
ലുപ്തേപി പ്രത്യയേ കാർയ്യം ഭവതി പ്രത്യയാന്തവൽ

ഇവിടെ സുബന്തത്വലക്ഷണയായിരിക്കുന്ന പദതയാകട്ടെ ഭവിക്കും. പ്രത്യയം ലുപ്തമായിരിക്കും വിഷയത്തിങ്കൽ പോലും കാൎയ്യം പ്രത്യയാന്തത്തിന്നു എന്നപോലെ ഭവിക്കുന്നു. സുബന്തത്വലക്ഷണാ=സുബന്തത്വരൂപാ. പദതാ=പദത്തിന്റെ ഭാവം. ലുപ്തം=ലോപിച്ചത്. സംബോധനാൎത്ഥത്തിന്റെ വ്യക്തിക്കുവേണ്ടി ഹേ ശബ്ദത്തെ പ്രയോഗിക്കുന്നു. ഇവിടെ സുപ്രത്യയം ലോപിച്ചിരുന്നാലും ഹേ കൃഷ്ണ എന്നുള്ളതു സുബന്തം എന്നുതന്നെ വിചാരിക്കപ്പെടുന്നു. ലുപ്തേപീത്യാദ്യൎദ്ധശ്ലോകംകൊണ്ടു അവിടെക്കു ന്യായത്തെ പറയുന്നു, ഒരു പ്രത്യയം ലോപിച്ചിരുന്നാലും അവിടെ ആ പ്രത്യയം ഉണ്ടായിരുന്നാൽ എന്നപോലെ ഉള്ള കാൎയ്യത്തിന്നു ഭംഗമില്ല. ഹെ കൃഷ്ണ എന്നുള്ളേടത്തു സുപ്രത്യയം ചേരുമ്പോൾ അതു സുബന്തമായിട്ടു വിചാരിക്കപ്പെടുന്നു. സുപ്രത്യയത്തെ ലോപിപ്പിച്ചിരുന്നാലും മുൻപിൽ പറഞ്ഞ ന്യായത്തെ പ്രമാണിച്ചുംകൊണ്ടു അതിന്റെ സുബന്തത്വത്തിന്നു ഭംഗമില്ലെന്നു അഭിപ്രായപ്പെടുന്നു.

ഹേകൃഷ്ണാവിതിഹേകൃഷ്ണാ ഇതി സംബോധനൌ ജശസോഃ
അവൎണ്ണാദി ത്രയാദൂൎദ്ധ്വസ്യാമാകാരോ വിലുപ്യതേ
കൃഷ്ണം കവിം ഗുരും ദേവീം ജംബ്വും കൃഷ്ണൌ ഇ പൂൎവ്വവൽ
ദീൎഘ കൃതേ ശസസ്സ്യാനഃ പുംസി കൃഷ്ണാൻ ഗുരൂൻ പിതൄൻ.

ഔജസ്സുകളിൽ ഹേ കൃഷ്ണൌ എന്നും ഹേ കൃഷ്ണാഃ എന്നും ഇങ്ങിനെ സംബോധനാ. അവൎണ്ണാദിത്രയത്തിങ്കൽനിന്നു ഊൎദ്ധ്വമായിരിക്കുന്ന അമ്മിന്റെ അകാരം ലോപിപ്പിക്കപ്പെടുന്നു. കൃഷ്ണം, കവിം, ഗുരും, ദേവീം, ജംബ്വും എന്നിങ്ങിനെ ഉദാഹരണം. കൃഷ്ണൌ എന്നത് മുൻപിലെപ്പോലെ ദീൎഘം കൃതമായിരിക്കും വിഷയത്തിങ്കൽ പുമാൻകൽ ശസ്സിന്റെ സകാരത്തിന്നു നകാരം ഭവിക്കും. കൃഷ്ണാൻ ഗുരൂൻ പിതൄൻ എന്നിങ്ങിനെ ഉദാഹരണം. കൃഷ്ണശബ്ദത്തിന്റെ സംബോധനാൎത്ഥത്തിങ്കൽ പ്രഥമാദ്വിവചനാന്തത്തെയും പ്രഥമാബഹുവചനാന്തത്തെയും മുൻപിലെപ്പോലെ വരുത്തിക്കൊള്ളേണ്ടതാകുന്നു. അവൎണ്ണാദിത്രയം=അവൎണ്ണാദികളുടെ ത്രയം. ഇപ്രകാരം പ്രത്യയങ്ങളിൽ ഉകാരം മുതലായി മുട്ടും ലോപിക്കുന്നുണ്ടെങ്കിലും അവറ്റിന്നു മുൻപിലത്തെ

സംജ്ഞയിങ്കൽ ന്യൂനതയില്ല. അവിടേക്കു ന്യായം "ഏകദേശവികൃതം സ്യാദനന്യവൽ എന്നാകുന്നു. ഒരു വസ്തുവിന്നു ഏതാണ്ടൊരു ഭാഗംകൊണ്ടു വികാരമുണ്ടെങ്കിലും അത് മറ്റൊന്നായിട്ടു ഭവിക്കുന്നില്ല. അതുകൊണ്ട് ഇവിടെ സുപ്രത്യയത്തിങ്കലെ ഉകാരത്തിന്നും, ജസ് പ്രത്യയത്തിങ്കലെ ജകാരത്തിന്നും ശസ് പ്രത്യയത്തിങ്കലെ ശകാരത്തിന്നും മററുള്ള പ്രത്യയങ്ങളുടെ മുൻപെ പറയപ്പെട്ട അതാതിന്നും ലോപമുണ്ടായിരുന്നാലും അവക്കു സു, ജസ്, ശസ്, എന്നിങ്ങിനെതന്നെ സംജ്ഞയുണ്ടെന്നു കരുതേണ്ടതാകുന്നു. കൃഷ്ണശബ്ദത്തിന്റെ ദ്വിതീയൈകവചനവിവക്ഷയിങ്കൽ അംപ്രത്യയത്തെ ചേൎക്കുമ്പോൾ കൃഷ്ണ അം എന്നു നില്ക്കുന്നു. "അവൎണ്ണാദിത്രയാദ്ദ്വ്യസ്യാമോകാരോ വിലുപ്യതേ" എന്നു പറഞ്ഞിരിക്കയാൽ കൃഷ്ണശബ്ദത്തിങ്കലെ അകാരത്തിന്നു മേല്പട്ടു വന്നിരിക്കുന്ന അം പ്രത്യയത്തിന്റെ അകാരത്തിന്നു ലോപം വരുന്നതാകയാൽ കൃഷ്ണം എന്നു രൂപം സിദ്ധിക്കുന്നു. "അവൎണ്ണാദിത്രയാദ്ദ്വ്യസ്യ" എന്നു പറയുകയാൽ ഇകാരത്തിന്നു മേല്പട്ടു നില്ക്കുന്ന അം പ്രത്യയത്തിന്റെ അകാരത്തിന്നു ലോപംവന്നിട്ടു കവിം എന്നും ഉകാരത്തിന്റെ മേല്പട്ടുനില്ക്കുന്ന അകാരത്തിന്നു ലോപം വന്നിട്ടു ഗുരും എന്നും ഈകാരത്തിന്റെ മേല്പട്ടുനില്ക്കുന്ന അകാരത്തിന്നു ലോപം വന്നിട്ടു ദേവീം എന്നും ഊകാരത്തിന്നു മേല്പട്ടുനില്ക്കുന്ന അകാരത്തിന്നു ലോപം വന്നിട്ടു ജംബ്വൂം എന്നും രൂപം സിദ്ധിക്കുന്നു. കൃഷ്ണശബ്ദത്തിന്റെ ദ്വിതീയാ ദ്വിവചനവിവക്ഷയിങ്കൽ ഔട് പ്രത്യയത്തെ ചേൎക്കുന്നു "ഇതോനുബന്ധാഃ" എന്നു തുടങ്ങിയുള്ള ശ്ലോകത്തെയും "ഭേദേന വ്യപദേശാൎത്ഥാഃ" എന്നു തുടങ്ങിയുള്ള ശ്ലോകത്തെയും പ്രമാണിച്ചിട്ട് ഔട് പ്രത്യയത്തിന്റെ ടകാരത്തിന്നു ഇൽ സംജ്ഞകൊണ്ടു ലോപം ഭവിക്കുന്നു. പിന്നെ അതിൽ പ്രഥമാ ദ്വിവചനത്തിന്റെ പ്രക്രിയയെ കണ്ടുകൊള്ളേണ്ടതാകുന്നു. കൃഷ്ണശബ്ദത്തിന്റെ ദ്വിതീയാ ബഹുവചനവിവക്ഷയിങ്കൽ ശസ് പ്രത്യയത്തെ ചേൎക്കുന്നു. ഇവിടെയും മേൽപറഞ്ഞ ശാസ്ത്രത്തെ പ്രമാണിച്ചിട്ടു ശസ് പ്രത്യയത്തിന്റെ ശകാരത്തിന്നു ഇൽ സംജ്ഞകൊണ്ടു ലോപം ഭവിക്കുന്നു, കൃഷ്ണ അസ് എന്നായിതീരുന്നു. "സഃദീൎഘസ്യാൽ" എന്നു തുടങ്ങി മുൻപിൽ പറഞ്ഞിരിക്കുന്നപ്രകാരം കൃഷ്ണശബ്ദത്തിന്റെയും അസ് പ്ര

ത്യയത്തിന്റേയും അകാരങ്ങൾക്ക ദീർഘാദേശത്തെ ചെയ്യുന്നു. കൃഷ്ണാസ് എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. "ദീർഘേ കൃതേ ശസി സ്സോ നഃ പുംസി" എന്നു പറയുകയാൽ ഇവിടെ ദീർഘാദേശത്തെ ചെയ്തിട്ടു കൃഷ്ണാസ് എന്നു വരുത്തിയിരിക്കയാൽ ശസ് പ്രത്യയത്തിന്റെ സകാരത്തിന്നു നകാരത്തെ ആദേശിച്ചുംകൊണ്ടു കൃഷ്ണാൻ എന്നു വരുന്നു.

അതഷ്ടാങേങസിങസാമിനായാൽസ്യാസ്യൈരൈസ് ഭിസഃ
കൃഷ്ണനാസ്യ പരതഃ സ്യാദിനാദേശസ്യ ണത്വതഃ.

അതിങ്കൽനിന്നു പരങ്ങളായിരിക്കുന്ന "പരാഃശ്യോകത ഇഷ്യന്തസ്സ്വൃദ്യോകത തദന്തകഃ" എന്ന പരിഭാഷയെ പ്രമാണിച്ചിട്ട് ഇവിടെ പരേഷാമെന്ന പദത്തെ ചേർക്കേണ്ടതാകുന്നു. ടാങേങസിങസ്കൾക്ക് ഇനായാൽ സ്യങ്ങളും ഭിസ്സിന്നു ഐസും ഭവിക്കും. കൃഷ്ണേന എന്നിങ്ങിനെ തൃതീയൈകവചനത്തിന്റെ ഉദാഹരണം. ഇനാദേശത്തിന്റെ ണത്വഹേതുവായിട്ട് ഇരുന്ന പരത്വം ഉചിതം.

അത്=അകാരം. ടാങേ ങസി ങസ്കൾ=ടാ പ്രത്യയവും ങേ പ്രത്യയവും ങസിപ്രത്യയവും ങസ് പ്രത്യയവും. ഇനായൽ സ്യങ്ങൾ=ഇനാദേശവും ആയാദേശവും ആൽ എന്ന ആദേശവും സ്യാദേശവും. ണത്വം=ണത്തിന്റെ ഭാവം.

അകാരാന്തമായ പ്രകൃതിയിങ്കൽനിന്നു പരമായിട്ടു ചേർക്കപ്പെടുന്ന ടാപ്രത്യയത്തിന്നു ഇന എന്നും ങേ പ്രത്യയത്തിന്നു ആയ എന്നും ങസി പ്രത്യയത്തിന്നു ആൽ എന്നും ങസ്പ്രത്യയത്തിന്നു സ്യ എന്നും ഭിസ് എന്നതിന്നു ഐസ് എന്നും ആദേശം വിധിക്കപ്പെടുന്നു. ഇതു ഹേതുവായിട്ടു കൃഷ്ണശബ്ദത്തിന്റെ തൃതീയൈകവചനവിവക്ഷയിങ്കൽ കൃഷ്ണടാ എന്നു നിൽക്കുമ്പോൾ "അതഷ്ടാങേങസി ങസാ" മെന്നുതുടങ്ങി മുൻപെ പറഞ്ഞിരിക്കുന്ന ശാസ്ത്രത്തെ പ്രമാണിച്ചിട്ടു ടാ പ്രത്യയത്തിന്ന് ഇന എന്നു ആദേശത്തെ വിധിക്കുന്നു. സ്ഥാനേ ശത്രുവദാദേശഃ എന്നിങ്ങിനെ പരിഭാഷയുണ്ടാകയാൽ ഇവിടെ ടാ പ്രത്യയം കേവലം നശിച്ചിട്ട് അതിന്റെ സ്ഥാനത്തിങ്കൽ ഇന എന്ന ആദേശം വരുന്നതാകയാൽ കൃഷ്ണ ഇന എന്നു സിദ്ധി

ക്കുന്നു. പിന്നത്തതിൽ "അവർണ്ണസ്യ ഭവേദ്യോഗ ഇവർണ്ണേന" എന്നുതുടങ്ങി സ്വരസന്ധിയിങ്കൽ പറയപ്പെട്ട ശാസ്ത്രത്തെ പ്രമാണിച്ചിട്ട കൃഷ്ണ എന്നേടത്തെ അകാരത്തിന്നു ഇന എന്നതിന്റെ ഇകാരത്തോടു യോഗമുണ്ടാകുമ്പോൾ രണ്ടിന്നുംകൂടി ഏകാരം വിധിക്കപ്പെടുന്നു. കൃഷ്ണേന എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. ഇവിടെ കൃഷ്ണേന എന്നുള്ളതു സുപ്പുകളിൽ അടങ്ങിയ ടാ പ്രത്യയം ചേർത്ത് ഉണ്ടാക്കപ്പെട്ടതല്ലായ്കയാൽ ഒരു സുബന്തമോ എന്നുള്ള ശങ്കയെ "അസ്യപ്രത്യയസ്യാദിനാ ദേശസ്യ സ്വരൂപതഃ" എന്നതുകൊണ്ടു പരിഹരിക്കുന്നു. ഇവിടെ ഇനാദേശത്തിന്നു സുപ്പിന്റെ ഭാവമുണ്ടായിരിക്കയാൽ കൃഷ്ണേന എന്നുള്ളതിന്നു സുബന്തത്വ നിരൂപിതമായിരിക്കുന്ന പദത്വം ഭവിക്കുന്നു.

ആദേശേ സ്ഥാനിധർമ്മാസ്യുഃ കാര്യംവർണ്ണാശ്രയം വിനാ
അതോദ്ഭ്യാമ്ഭ്യാത്വമേതത്തു ഭ്യേഭ്യാസിസുപിസാമിച
സ്യാൽകൃഷ്ണാഭ്യാംകൃതംഹാരൈഷ്ണൈഃ കൃഷ്ണായഭ്യാംഭ്യസോസ്ത്വയോഃ
കൃഷ്ണാഭ്യാം മഹാകൃഷ്ണേഭ്യഃ കൃഷ്ണാൽ കൃഷ്ണസ്യ കൃഷ്ണയോഃ.

വർണ്ണാശ്രയമായിരിക്കുന്ന കാര്യത്തെ ഒഴിച്ച് ആദേശത്തിങ്കൽ സ്ഥാനിധർമ്മങ്ങൾ ഭവിക്കും. ഭ്യാമ് പരമായിരിക്കും വിഷയത്തിങ്കൽ അതിന്ന് ആത്വവും ഭ്യസ്സും. ഒസ്സും. സുപ്പും. സാമും പരമായിരിക്കും വിഷയത്തിങ്കൽ ആകട്ടെ ഏത്വവും ഭവിക്കും. കൃഷ്ണാഭ്യാം എന്നും അപ്രകാരം കൃഷ്ണൈഃ എന്നും കൃഷ്ണായ എന്നും ഭ്യാം.ഭ്യസ്സുകളിൽ രണ്ടിലും കൃഷ്ണാഭ്യാം എന്നും അനന്തരം കൃഷ്ണേഭ്യഃ എന്നും കൃഷ്ണാൽ എന്നും കൃഷ്ണസ്യ എന്നും കൃഷ്ണയോഃ എന്നും ഉദാഹരണം. ഇവിടെ ഭ്യാം ഭ്യസ്സുകളിൽ രണ്ടിലും എന്നു പറഞ്ഞതു ചതുർത്ഥി പഞ്ചമി വിഭക്തികളുടെ ദ്വിവചന ബഹുവചനങ്ങളെ ഉദ്ദേശിച്ചിട്ടാകുന്നു.

ഇനാദേശത്തിന്നു സുപ്ത്വമുണ്ടാകയാൽ കൃഷ്ണേന എന്നേടത്തു പദത്വം സംഭവിക്കുന്നു എന്നു മുമ്പെ പറഞ്ഞതിന്നു "ആദേശേ സ്ഥാനി ധർമ്മാസ്യുഃ" എന്നു തുടങ്ങിയുള്ള അർദ്ധശ്ലോകംകൊണ്ടു ന്യായത്തെ കാണിക്കുന്നു. വർണ്ണസംബന്ധമായ കാര്യമല്ലാത്തേടത്ത് ആദേശത്തിന്നു സ്ഥാനിയുടെ ധർമ്മം സിദ്ധിക്കുന്നു. ഇവിടെ ഇനാദേശം പ്രത്യയാശ്രയകാര്യമാകയാൽ അതിന്നു സ്ഥാനിയായിരിക്കുന്ന ടാ പ്രത്യയത്തിന്റെ സുബന്തത്വരൂപമായ ധർമ്മം സിദ്ധിക്കുന്നു. കൃ

ഷ്ണശബ്ദത്തിന്റെ തൃതീയാ ദ്വിവചനവിവക്ഷയിങ്കൽ ഭ്യാം പ്രത്യയത്തെ ചേൎക്കുന്നു. കൃഷ്ണഭ്യാം എന്നു നില്ക്കുമ്പോൾ "അതോഭ്യാം" എന്നുതുടങ്ങി മുൻപെ പറഞ്ഞ ശാസ്ത്രപ്രകാരം കൃഷ്ണശബ്ദത്തിന്റെ അത്തിന്നു ആത്വം ഭവിക്കുന്നു. കൃഷ്ണാഭ്യാം എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. കൃഷ്ണശബ്ദത്തിന്റെ തൃതീയാബഹുവചനവിവക്ഷയിങ്കൽ ഭിസ് പ്രത്യയത്തെ ചേൎക്കുന്നു. കൃഷ്ണഭിസ് എന്നു നില്ക്കുമ്പോൾ "അതപ്പാരൈങസിങസാം" എന്നു തുടങ്ങിയുള്ള ശ്ലോകത്തിൽ "ഐസ് ഭിസഃ" എന്നു പറഞ്ഞിരിക്കയാൽ അകാരാന്തമായിരിക്കുന്ന കൃഷ്ണ എന്നതിൽനിന്നു ഭിസ് പ്രത്യയം പരമായിക്കുമ്പോൾ അതിന്നു ഐസ് എന്നു ആദേശത്തെ വിധിക്കുന്നു. കൃഷ്ണ ഐസ് എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. പിന്നെ "അവൎണ്ണസ്യ ഒദോദ്ഭ്യാഗ" എന്നു തുടങ്ങിയുള്ള ശാസ്ത്രപ്രകാരം അകാരത്തിന്നു ഐകാരത്തോടു യോഗമുണ്ടാകുമ്പോൾ രണ്ടിന്നുംകൂടി ഐകാരം വരും. കൃഷ്ണൈസ് എന്നിരിക്കും. പിന്നെ അതിൽ "പദാന്തയോസ്സ്യാൽ സരയോൎവ്വിസൎഗ്ഗഃ" എന്നു പറഞ്ഞിരിക്കയാൽ സകാരത്തിന്നു വിസൎഗ്ഗം വന്നിട്ടു കൃഷ്ണൈഃ എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. കൃഷ്ണശബ്ദത്തിന്റെ ചതുൎത്ഥ്യേകവചനവിവക്ഷയിങ്കൽ ങെ പ്രത്യയത്തെ ചേൎക്കുന്നു. കൃഷ്ണ ങെ എന്നിരിക്കുമ്പോൾ "അതപ്പാരൈങസിങസാം" എന്നു തുടങ്ങി മുൻപെ പറഞ്ഞിരിക്കുന്ന ശാസ്ത്രത്തെ പ്രമാണിച്ചിട്ടു ങെ പ്രത്യയത്തിന്നു ആയ എന്നു ആദേശം വരും. കൃഷ്ണ ആയ എന്നിരിക്കും "സ്വദീൎഘസ്സ്യാദസന്ധ്യൎണ്ണ സവൎണ്ണ സ്വരാസംയുതിഃ" എന്നു പറഞ്ഞിരിക്കയാൽ കൃഷ്ണശബ്ദത്തിങ്കലെ അകാരത്തിന്നും ആയാദേശത്തിങ്കലെ ആകാരത്തിന്നുംകൂടി ദീൎഘം ഭവിക്കും. കൃഷ്ണായ എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. കൃഷ്ണശബ്ദത്തിന്റെ ചതുൎത്ഥീ ദ്വിവചനവിവക്ഷയിങ്കൽ ഭ്യാം പ്രത്യയത്തെ ചേൎക്കുന്നു. കൃഷ്ണഭ്യാം എന്നിരിക്കുമ്പോൾ "അതോഭ്യാം ഭ്യാമി"മെന്നു മുൻപെ പറഞ്ഞിരിക്കയാൽ കൃഷ്ണശബ്ദത്തിന്റെ അകാരത്തിന്നു ആകാരം വരും. കൃഷ്ണാഭ്യാം എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. കൃഷ്ണശബ്ദത്തിന്റെ ചതുൎത്ഥീബഹുവചനവിവക്ഷയിങ്കൽ ഭ്യസ് പ്രത്യയത്തെ ചേൎക്കുന്നു. കൃഷ്ണഭ്യസ് എന്നു നില്ക്കുമ്പോൾ "എതഞ്ഝൂഭ്യസ്സ്യാ സിസുപിസാമിച" എന്നു മുൻപെ പറഞ്ഞിരിക്കയാൽ കൃഷ്ണശബ്ദത്തിന്റെ അകാരത്തിന്നു എകാരം വ

രുന്നു. കൃഷ്ണഭ്യസ് എന്നായി തീരുന്നു, പിന്നത്തതിൽ "പദാന്തയോസ്സ്യാൽ സരയോർവ്വിസർഗ്ഗഃ" എന്നു പറഞ്ഞിരിക്കയാൽ സകാരത്തിനു വിസർഗ്ഗം വന്നിട്ടു കൃഷ്ണേഭ്യഃ എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. കൃഷ്ണശബ്ദത്തിന്റെ പഞ്ചമ്യേകവചനവിവക്ഷയിങ്കൽ ങസിപ്രത്യയത്തെ ചേർക്കുന്നു. കൃഷ്ണ ങസി എന്നിരിക്കുന്നു. 'അതഷ്ടാങ്ങസിങ്ങസാമിനാൽസ്യാസ്യഃ' എന്നു പറഞ്ഞിരിക്കയാൽ ങസിപ്രത്യയത്തിന്നു ആൽ എന്നു ആദേശത്തെ വിധിക്കുന്നു. കൃഷ്ണ ആൽ എന്നു നില്ക്കുന്നു. "സ ദീർഘസ്സ്യാത്സവർണ്ണേ സവർണ്ണസ്വരസംയുതിഃ" എന്നു പറഞ്ഞപ്രകാരം ദീർഘാദേശം ചെയ്തിട്ടു കൃഷ്ണാൽ എന്നു രൂപം സിദ്ധിക്കുന്നു. കൃഷ്ണശബ്ദത്തിന്റെ പഞ്ചമീദ്വിവചനവിവക്ഷയിങ്കൽ ചതുർത്ഥീദ്വിവചനത്തിന്നെന്നപോലെയും പഞ്ചമീബഹുവചനത്തിന്നു ചതുർത്ഥീബഹുവചനത്തിന്നെന്നപോലെയും പ്രക്രിയയെ കാണേണ്ടതാകുന്നു. കൃഷ്ണശബ്ദത്തിന്റെ ഷഷ്ഠ്യേകവചനവിവക്ഷയിങ്കൽ ങസ്പ്രത്യയത്തെ ചേർക്കുന്നു. കൃഷ്ണങസ് എന്നു നില്ക്കുന്നു. 'അതഷ്ടാങ്ങസിങ്ങസാമിനാൽസ്യാസ്യഃ' എന്നു പറഞ്ഞിരിക്കയാൽ ങസ് പ്രത്യയത്തിന്നു സ്യാദേശത്തെ വിധിക്കുന്നു. കൃഷ്ണസ്യ എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. കൃഷ്ണശബ്ദത്തിന്റെ ഷഷ്ഠീദ്വിവചനവിവക്ഷയിങ്കൽ ഓസ്പ്രത്യയത്തെ ചേർക്കുന്നു. കൃഷ്ണഓസ് എന്നു വരുന്നു. "എത്വന്തുഭ്യസ്യോസി സുപിസാദി ച" എന്നു പറഞ്ഞിരിക്കയാൽ കൃഷ്ണശബ്ദത്തിന്റെ അകാരത്തിന്ന് ഏകാരം വരുന്നു. കൃഷ്ണേ ഓസ് എന്നായി തീരുന്നു. "അയവായാവ ആദേശാഃ" എന്നു തുടങ്ങിയുള്ള വചനപ്രകാരം ഏകാരത്തിന്ന് അയാദേശത്തെ വിധിക്കുന്നു. കൃഷ്ണയ് ഓസ് എന്നു നില്ക്കുന്നു. യോജിപ്പിക്കുമ്പോൾ കൃഷ്ണയോസ് എന്നായി തീരുന്നു. സകാരത്തിന്നു വിസർഗ്ഗം വന്നിട്ടു കൃഷ്ണയോഃ എന്നു രൂപവും സിദ്ധിക്കുന്നു.

അതകാരാന്തസംഖ്യാഭ്യോ ഹ്രസ്വേഭ്യശ്ചാമി തസ്യ നുട്
ആഗമസ്സ്യാൽ സ്വഭോക്ത്യാർത്ഥോ ദേശവിധ്യർത്ഥ കൊന്ത്യഗഃ.

അതകാരാന്തസംഖ്യകളിൽ നിന്നും ഹ്രസ്വങ്ങളിൽനിന്നും ആമ് പരമായിരിക്കും വിഷയത്തിങ്കൽ അതിന്നു നുട് ഭവിക്കും. ആ

ഗമങ്ങളിൽ ഉത് സ്വരോപാകൃത്യർത്ഥമായും അന്ത്യഹല് ദേശവിധ്യർത്ഥകമായും ഭവിക്കാം.

അതകാരാന്തസംഖ്യകാഃ, തകാരാന്തകളായിരിക്കുന്ന സംഖ്യകാഃ എന്നിവയെ ഇരിക്കുന്നവ. അത്, ആമ് പ്രത്യയം. നട്, നഡാഗമം. സ്വരോപാകൃത്യർത്ഥം, സ്വരോപാകൃതി അർത്ഥമായുള്ളത്. സ്വരോപാകൃതി, സ്വരോച്ചാരണം. അർത്ഥം, പ്രയോജനം. അന്ത്യഹല് അന്തിമായിരിക്കുന്ന ഹല്. അന്ത്യം, അന്തത്തിങ്കൽ ഭവിച്ചത്. ദേശവിധ്യർത്ഥകം, ദേശത്തിന്റെ വിധി അർത്ഥമായുള്ളത്.

തകാരാന്തങ്ങളല്ലാത്ത സംഖ്യാശബ്ദങ്ങളിൽനിന്നും ഹ്രസ്വങ്ങളിൽനിന്നും പരമായിട്ട് ആമ് പ്രത്യയം വരുമ്പോൾ അതിന്നു നഡാഗമം വിധിക്കപ്പെടുന്നു. ആഗമങ്ങളിൽ ഉകാരത്തെ സ്വരോച്ചാരണത്തിന്നും അന്തത്തിൽ കാണപ്പെടുന്ന വ്യഞ്ജനത്തെ ആഗമം വരുന്നതായ സ്ഥലത്തെ നിർണ്ണയിക്കുന്നതിന്നും വേണ്ടി സ്വീകരിക്കുന്നു. ഇങ്ങനെ ഈ നഡാഗമത്തിൽ ഉകാരം സ്വരോച്ചാരണത്തിന്നാണെന്നും ടകാരം ദേശവിധിക്കാണെന്നും ചേർക്കപ്പെട്ടിരിക്കയാൽ അവയ്ക്കു "ഇതാന്ത്യേഡധാഃ കാര്യാർത്ഥാഃ" എന്നു തുടങ്ങിയുള്ള വചനപ്രകാരം ലോപം വരുമെന്നും നകാരം മാത്രം ശേഷിക്കുമെന്നും വിചാരിക്കേണ്ടതാകുന്നു.

കൃഷ്ണശബ്ദത്തിന്റെ ഷഷ്ഠീബഹുവചനവിവക്ഷയിങ്കൽ ആമ് പ്രത്യയത്തെ ചേർക്കുന്നു. കൃഷ്ണ ആമ് എന്നു നിൽക്കുമ്പോൾ "അതകാരാന്തസംഖ്യാഹ്രസ്വേഭ്യഃ" എന്നു തുടങ്ങി മുമ്പേ പറഞ്ഞിരിക്കുന്ന ശാസ്ത്രത്തെ പ്രമാണിച്ചിട്ട് ആമിന്നു നഡാഗമം വിധിക്കപ്പെടുന്നു. നഡാഗമത്തിങ്കൽ ടകാരത്തെ ഇത്തായി സ്വീകരിക്കയാൽ "ടിൽ പൂർവ്വഭാഗ സ്ഥിഷ്യേൽ" എന്ന പരിഭാഷയെ പ്രമാണിച്ചുംകൊണ്ടു ടിത്തായിരിക്കുന്ന നഡാഗമത്തെ ആമ് പ്രത്യയത്തിന്റെ അധോഭാഗത്തിങ്കൽ ചേർക്കേണ്ടതാകുന്നു. കൃഷ്ണനട് ആമ് ഇവിടെ അന്ത്യഹല് ആയിരിക്കുന്ന ടകാരം ദേശവിധിയെ ചെയ്തുംകൊണ്ടു ലോപിക്കുന്നു. കൃഷ്ണനു ആമ് ഉകാരം സ്വരോച്ചാരണത്തിന്നാണെന്നു പറഞ്ഞിരിക്കയാൽ പ്രക്രിയാദശയിങ്കൽ അതും ലോപിക്കുന്നു. കൃഷ്ണന് ആമ് എന്നു നിൽക്കുന്നു. യോജിപ്പിക്കുമ്പോൾ കൃഷ്ണനാമ് എന്നു വരുന്നു.

ദീർഘോചാം നാമി കൃഷ്ണാനാം ഔ കൃഷ്ണേ കൃഷ്ണയോഃ പരം
ഇൺവർഗ്ഗാദിസ്വരാദ്രേഫാൽ കാച്ചാദ്ഃ പസ്യാ പദാന്തരേ
പ്രത്യയാദേശയോസ്സസ്യ ഷത്വം കൃഷ്ണേഷു സിദ്ധ്യതി.

നാമ് പരമായിരിക്കും വിഷയത്തിങ്കൽ അച്ചുകൾക്കു ദീർഘം ഭവിക്കുന്നു. കൃഷ്ണാനാം എന്നു ഉദാഹരണം. ഡിയിങ്കൽ കൃഷ്ണേ എന്നും ഓസ്സിൽ കൃഷ്ണയോഃ എന്നും ഭവിക്കുന്നു. ഇൺവർഗ്ഗാദിസ്വരത്തിങ്കൽനിന്നും രേഫത്തിങ്കൽനിന്നും കകാരത്തിങ്കൽനിന്നും ഊർദ്ധ്വമായിരിക്കുന്ന അപദാന്തരത്തിങ്കലെ പ്രത്യയാദേശങ്ങളുടെ സകാരത്തിന്നു ഷത്വം ഭവിക്കും. കൃഷ്ണേഷു എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു

ഇൺവർഗ്ഗാദിസ്വരം, ഇൺവർഗ്ഗാദിയായിരിക്കുന്ന സ്വരം, അപദാന്തരം. അനന്ത്യപദം(സമാനപദമെന്നുതാല്പര്യം). പ്രത്യയാദേശങ്ങൾ=പ്രത്യയവും ആദേശവും.

കൃഷ്ണനാമ് എന്നു നടന്നിന്നടത്ത "ദീർഘോചാം നാമി" എന്നുതുടങ്ങി ഇപ്പോൾ പറയപ്പെട്ടിരിക്കുന്ന ശാസ്ത്രപ്രകാരം കൃഷ്ണശബ്ദത്തിങ്കലെ അകാരം ദീർഘിക്കും, കൃഷ്ണാനാം എന്ന രൂപം സിദ്ധിക്കുന്നു. കൃഷ്ണശബ്ദത്തിന്റെ സപ്തമ്യേകവചനവിവക്ഷയിങ്കൽ ഡിപ്രത്യയത്തെ ചേർക്കുന്നു. കൃഷ്ണ ഡി എന്നു നിൽക്കും. ഇതോനുബന്ധാഃ കാര്യാർത്ഥാഃ എന്നു തുടങ്ങിയുള്ള ശാസ്ത്രപ്രകാരം ഡിപ്രത്യയത്തിന്റെ ഡകാരം ഇൽസംജ്ഞകൊണ്ടു ലോപിക്കുന്നു. ഇകാരം അവശേഷിക്കുന്നു. കൃഷ്ണ ഇ എന്നു നിൽക്കുമ്പോൾ "അവർണ്ണസ്യ ഭുവദ്യാഗഃ" എന്നു തുടങ്ങിയുള്ള ശാസ്ത്രപ്രകാരം ഏകാരത്തെ ആദേശിച്ചിട്ടു കൃഷ്ണേ എന്ന രൂപം സിദ്ധിക്കുന്നു, കൃഷ്ണശബ്ദത്തിന്റെ സപ്തമിദ്വിവചനത്തിന്നു ഷഷ്ഠിദ്വിവചനത്തിന്ന് എന്നപോലെ പ്രക്രിയയെ കണ്ടുകൊള്ളേണ്ടതാകുന്നു, കൃഷ്ണശബ്ദത്തിന്റെ സപ്തമീബഹുവചനവിവക്ഷയിങ്കൽ സുപ് പ്രത്യയത്തെ ചേർക്കുന്നു, കൃഷ്ണസുപ് എന്നു നിൽക്കുമ്പോൾ "ഇതോനുബന്ധാഃ കാര്യാർത്ഥാഃ" എന്നു തുടങ്ങിയുള്ള ശാസ്ത്രപ്രകാരം പകാരത്തിന്ന് ഇൽസംജ്ഞകൊണ്ടു ലോപം ഭവിക്കുന്നു. കൃഷ്ണസു എന്നു ശേഷിക്കുന്നു. പിന്നെത്തതിൽ "ഏതഃബഹുത്വേസ്യാസിസുപിസാമി" എന്നു പാഠത്തിലിരിക്കയാൽ കൃഷ്ണശബ്ദത്തിന്റെ അകാരത്തിന്ന് ഏ

ത്വം ഭവിക്കുന്നു. കൃഷ്ണസ് എന്നായി തീരുന്നു. അതിൽപിന്നെ "ഇവൎണ്ണാദിസ്വരാദ്രേഫാൽ" എന്നു തുടങ്ങി മുൻപെ പറഞ്ഞ ശാസ്ത്രപ്രകാരം സകാരത്തിന്നു ഷകാരം വന്നിട്ടു കൃഷ്ണഃ എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു.

ഏവമന്യേപ്യകാരാന്താശ്ശബ്ദാവൃക്ഷഘടാദയഃ
പുല്ലിംഗാസ്സ്വൌജസിത്യാദ്യൈൎന്നേതവ്യാഃ പ്രത്യയൈസ്സഹ.

ഇപ്രകാരം അകാരാന്തങ്ങളായി, വൃക്ഷഘടാദികളായി അന്യങ്ങളായിരിക്കുന്ന ശബ്ദങ്ങളും സ്വൌജസിത്യാദ്യങ്ങളായിരിക്കുന്ന പ്രത്യയങ്ങളോടുകൂടി നേതവ്യങ്ങൾ.

വൃക്ഷഘടാദികൾ, വൃക്ഷഘടങ്ങൾ തുടങ്ങിയുള്ളവ. സ്വൌജസിത്യാദ്യങ്ങൾ, സു ഔ ജസ് എന്നു തുടങ്ങിയുള്ളവ. നേതവ്യങ്ങൾ, നയിക്കപ്പെടുവാൻ യോഗ്യങ്ങൾ. നയിക്ക=പ്രാപിപ്പിക്ക.

അകാരാന്തങ്ങളായും പുല്ലിംഗങ്ങളായും ഇരിക്കുന്ന മറ്റുള്ള ശബ്ദങ്ങൾക്കും കൃഷ്ണശബ്ദത്തിന്നെന്നപോലെ സു ഔ ജസ് തുടങ്ങിയുള്ള പ്രത്യയങ്ങളെ ചേൎത്ത പ്രക്രിയയെ കണ്ടുകൊള്ളേണ്ടതാകുന്നു.

സ്യാദൃവൎണ്ണരഷോൎദ്ധ്വസ്യ നസ്യാനന്ത്യപദേ ണതാ
വ്യവധാനേപി ചു ടു തു ശലസൈര്യോ വിലക്ഷണൈഃ.

ഋവൎണ്ണരഷോൎദ്ധ്വമായിരിക്കുന്ന അനന്ത്യപദത്തിങ്കലെ നകാരത്തിന്നു ചു ടു തു ശ ല സങ്ങളിൽനിന്നു വിലക്ഷണങ്ങളെക്കൊണ്ടു വ്യവധാനം സത്തായിരിക്കും വിഷയത്തിങ്കൽപോലും ണതാ ഭവിക്കും.

ഋവൎണ്ണരഷോൎദ്ധ്വം, ഋവൎണ്ണരഷങ്ങളിൽനിന്ന് ഊൎദ്ധ്വമായുള്ളത്. ഋവൎണ്ണരഷങ്ങൾ–ഋവൎണ്ണരേഫ ഷകാരങ്ങൾ. അനന്ത്യപദം സമാനപദം, ചു ടു തു ശ ല സങ്ങൾ ചു ടു തുക്കളും ശലസങ്ങളും–ചുടുതുക്കൾ, ചവൎഗ്ഗ ടവൎഗ്ഗ തവൎഗ്ഗങ്ങൾ–ശ ലസങ്ങൾ ശകാര ലകാര സകാരങ്ങൾ. വിലക്ഷണങ്ങൾ=ഭിന്നങ്ങൾ, വ്യവധാനം– മറവ്. ണതാ–ണത്വം.

ഋവൎണ്ണരേഫഷകാരങ്ങളിൽനിന്നു മേല്പെട്ട് ഒരേപദത്തിങ്കലിരിക്കുന്ന നകാരത്തിന്നു ചവൎഗ്ഗ ടവൎഗ്ഗ തവൎഗ്ഗങ്ങളേയും ശകാര ലകാ

രഷകാരങ്ങളേയും ഒഴിച്ചു മററുള്ള വൎണ്ണങ്ങളെകൊണ്ടു മറവുണ്ടായിരിക്കിലും ണകാരം ഭവിക്കും.

ഉ:— വൃക്ഷേണ നമ്രേണ വൃക്ഷാണാം നപദാന്തസ്യ സാ വൃക്ഷാൻ

പദാന്തമായിരിക്കുന്ന നകാരത്തിന്ന് ണത്വം ഭവിക്കയില്ല

ഉദാഹരണം:—വൃക്ഷാൻ രാമാൻ–

വൃക്ഷശബ്ദത്തിന്റെ തൃതീയൈകവചനവിവക്ഷയിങ്കൽ ടാ പ്രത്യയത്തിന്ന "ടാ ങസി ങസാം" എന്ന ശാസ്ത്രപ്രകാരം ഇന ആദേശത്തെ ചെയ്യുമ്പോൾ വൃക്ഷ ഇന എന്നിരിക്കും. പിന്നെ അതിൽ "അവൎണ്ണസ്യ ഏപൈത്യാഗ ഇവൎണ്ണേ പരേ" എന്നു തുടങ്ങിയുള്ള ശാസ്ത്രപ്രകാരം ഏകാരത്തെ ആദേശിച്ചിട്ടു വൃക്ഷേന എന്നും പിന്നെ അതിൽ "ഋവൎണ്ണരേഫാഭ്യാം" എന്നു തുടങ്ങി മുൻപെ പറഞ്ഞിരിക്കുന്ന ശാസ്ത്രപ്രകാരം ഷകാരത്തിന്നു മേല്പട്ട് ഒരു പദത്തിങ്കലിരിക്കുന്നതായ നകാരത്തിന്നു ണത്വവും വരും. വൃക്ഷേണ എന്ന രൂപം സിദ്ധിക്കുന്നു. ഇങ്ങിനെ മറവുള്ളേടങ്ങളിലും അവസരങ്ങൾ തക്കവണ്ണം കാണേണ്ടതാകുന്നു. പദത്തിന്റെ അന്തത്തിങ്കൽ ഇരിക്കുന്ന നകാരത്തിന്ന് ഇപ്രകാരം ണത്വം വരികയില്ല. വൃക്ഷാൻ എന്നേടത്തു ഷകാരത്തിന്റെ മേല്പട്ട് ഒരു പദത്തിങ്കൽ നകാരമുണ്ടെങ്കിലും അതു പദത്തിന്റെ അന്തത്തിങ്കലാകയാൽ "നപദാന്തസ്യ" എന്നുള്ള നിഷേധശാസ്ത്രമുണ്ടാകയാൽ അവിടെ നകാരത്തിന്നു ണത്വം വിധിക്കപ്പെട്ടതില്ല. വൃക്ഷേണ എന്നേടത്തു ണത്വവിധിക്കു വിഷയമായിത്തീൎന്ന നകാരത്തിന്നു മേല്പട്ട് അകാരമുണ്ടായിരിക്കയാൽ അതിന്നു പദാന്തത്വം സംഭവിക്കുന്നില്ല, അതുമൂലം ഈ നിഷേധശാസ്ത്രത്തിന്റെ അവകാശം അവിടെ സംശയിപ്പാനില്ല.

സൎവ്വാദ്യാസ്സൎവ്വനാമാഖ്യാസ്തേഷു ഷട് ദശതോऽപവൎജ്ജിതാം
സ്യാജ്ജസ്ശ്ശേ ങസിനാമ്ങിനാമിസ്മൈസ്മാൽസാംസ്മിൻക്രമാൽ.

സൎവ്വാദ്യങ്ങൾ, സൎവ്വനാമാഖ്യങ്ങൾ അവററിൽ അദന്തോപവൎത്തികളായിരിക്കുന്ന ജസ്ങെങസിനാമ്ങികൾക്കു ക്രമത്താലെ ഈ ദൈസ്മൈസ്മാൽസാംസ്മിനുകൾ ഭവിക്കും.

സൎവ്വാദ്യങ്ങൾ, സൎവ്വശബ്ദം തുടങ്ങിയുള്ളവ. സൎവ്വനാമാഖ്യങ്ങൾ

ളും, സർവ്വനാമങ്ങളും എന്ന ആവൃത്തിയോടുകൂടിയവ. അവ സർവ്വാദ്യങ്ങളും. അദന്താഃ പ്രവർത്തികളും, അദന്തത്തിന്റെ ഉത്തരത്തിങ്കൽ വർത്തിക്കുന്നവയായിട്ടുള്ളവ. അദന്തം=അകാരാന്തം. വർത്തിക്ക=സ്ഥിതിചെയ്ക. ജസ്ങെങസിനാമ്ങികളും, ജസ്സും, ങെ പ്രത്യയവും, ങസി പ്രത്യയവും നാമും. [മുമ്പിൽ കാണിച്ചപ്രകാരം ആമ് പ്രത്യയത്തിന്നനുബന്ധാഗമത്തെ ചെയ്തിട്ടുള്ളതാണ്] ങി പ്രത്യയവും, ഈ, സ്മൈ, സ്മാൽ, സാം, സ്മിനുകളും, ഈ, സ്മൈ, സ്മാൽ, സാം, സ്മിൻ എന്ന ആദേശങ്ങളും.

അകാരാന്തങ്ങളായിരിക്കുന്ന സർവ്വനാമങ്ങൾക്കു പരമായിരിക്കുന്ന ജസ്പ്രത്യയത്തിന്ന് ഈ എന്ന ആദേശവും ങെ പ്രത്യയത്തിന്ന സ്മൈ എന്ന ആദേശവും ങസി പ്രത്യയത്തിന്ന സ്മാൽ എന്ന ആദേശവും നാമ് എന്നതിന്ന സാമ് എന്ന ആദേശവും ങി പ്രത്യയത്തിന്ന സ്മിൻ എന്ന ആദേശവും വിധിക്കപ്പെടുന്നു.

സിദ്ധ്യന്തി സർവ്വേ സർവ്വസ്മൈ സർവ്വസ്മാ ദേത്വഷത്വയോഃ
സർവ്വേഷാമഥ സർവ്വസ്മിൻ തഥാന്യൽ കൃഷ്ണശബ്ദവൽ.

സർവ്വേ എന്നും സർവ്വസ്മൈ എന്നും സർവ്വസ്മാൽ എന്നും ഏത്വഷത്വങ്ങളും വിഷയം സർവ്വേഷാം എന്നും അനന്തരം സർവ്വസ്മിൻ എന്നും സിദ്ധിക്കുന്നു. അവറ്റിൽനിന്ന് അന്യം കൃഷ്ണശബ്ദംപോലെ.

ഏത്വഷത്വങ്ങളും, ഏത്വവും ഷത്വവും. ഏത്വം=ഏകാരം. ഷത്വം=ഷകാരം.

സർവ്വശബ്ദത്തിന്റെ പ്രഥമാബഹുവചനവിവക്ഷയിങ്കൽ സർവ്വജസ് എന്നിരിക്കുമ്പോൾ സർവ്വാദ്യാഃ എന്നു തുടങ്ങി നടെ പറഞ്ഞിരിക്കുന്ന ശാസ്ത്രപ്രകാരം ജസ്പ്രത്യയത്തിന്ന് ഈ എന്നാദേശം വിധിക്കപ്പെടുന്നു. സർവ്വ ഇ എന്നിരിക്കുന്നു. പിന്നത്തേതിൽ "അവർണ്ണസ്യഭേദ്യോഗഃ" എന്നുതുടങ്ങിയുള്ള ശാസ്ത്രപ്രകാരം സർവ്വേ എന്ന രൂപം സിദ്ധിക്കുന്നു. സർവ്വശബ്ദത്തിന്റെ ചതുർത്ഥ്യേകവചനവിവക്ഷയിങ്കൽ സർവ്വങെ എന്നിരിക്കുന്നു. "സർവ്വാദ്യാഃ" എന്നുതുടങ്ങിയുള്ള ശാസ്ത്രത്തെ പ്രമാണിച്ചിട്ട് ങെ പ്രത്യയത്തിന്ന സ്മൈ എന്നാദേശം വിധിക്കപ്പെടുന്നു; സർവ്വസ്മൈ എന്നു

രൂപം സിദ്ധിക്കുന്നു. സർവ്വശബ്ദത്തിന്റെ പഞ്ചമ്യേകവചനവിവക്ഷയിങ്കൽ സർവ്വ ങസി എന്നിരിക്കുമ്പോൾ ങസിപ്രത്യയത്തിന്നു സർവ്വാദ്യാഃ എന്നുതുടങ്ങിയുള്ള ശാസ്ത്രത്തെ പ്രമാണിച്ചിട്ടു സ്മാൽ എന്നാദേശം വിധിക്കപ്പെടുന്നു, സർവ്വസ്മാൽ എന്നു രൂപം സിദ്ധിക്കുന്നു. സർവ്വശബ്ദത്തിന്റെ ഷഷ്ഠീബഹുവചനവിവക്ഷയിങ്കൽ സർവ്വ ആമ് എന്നിരിക്കുമ്പോൾ "സർവ്വാദ്യാഃ" എന്നുതുടങ്ങിയുള്ള ശാസ്ത്രത്തെ പ്രമാണിച്ചിട്ടു ആമിന്നു സാമ് എന്ന ആദേശം വിധിക്കപ്പെടുന്നു. സർവ്വസാം എന്നിരിക്കുന്നു. പിന്നത്തതിൽ "അതോദ്യം" എന്നുതുടങ്ങിയുള്ള ശാസ്ത്രപ്രകാരം സാമ് പരമായിരിക്കുമ്പോൾ സർവ്വശബ്ദത്തിന്റെ അകാരത്തിന്ന് എകാരം വരും സർവ്വേസാം എന്നിരിക്കും. പിന്നെത്തതിൽ "ഇവർണ്ണാദിസ്വരാദ്രേഫാൽ" എന്നുള്ള ശാസ്ത്രപ്രകാരം എകാരത്തിൽനിന്നു പരമായിരിക്കുന്ന ആദേശസകാരത്തിന്നു ഷത്വം വരും സർവ്വേഷാം എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. സപ്തമ്യേകവചനവിവക്ഷയിങ്കൽ സർവ്വ ങി എന്നു നില്ക്കുമ്പോൾ "സർവ്വാദ്യാ സ്സർവ്വനാമാഖ്യാഃ" എന്നുതുടങ്ങി നടെ പറഞ്ഞിരിക്കുന്ന ശാസ്ത്രപ്രകാരം ങി പ്രത്യയത്തിന്നു സ്മിൻ എന്ന ആദേശം വന്നു സർവ്വസ്മിൻ എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. മററുള്ളേടത്തു കൃഷ്ണശബ്ദത്തിന്ന് എന്നപോലെ പ്രക്രിയയെ കണ്ടുകൊള്ളേണ്ടതാകുന്നു.

കാര്യ്യം ജസ്ങസിങിനാന്തു പൂർവ്വാദിഭ്യോ നവാത്രവേൽ
പൂർവ്വേപൂർവ്വാശ്ച പൂർവ്വസ്മാൽ പൂർവ്വാദിത്യാദി ദൃശ്യതാം.

ജസ്ങസിങികളുടെ കാര്യ്യമാകട്ടെ പൂർവ്വാദികളിൽനിന്നു ഭവിക്കാതിരിക്കുകയോ ചെയ്യും. പൂർവ്വേ എന്നും പൂർവ്വാഃ എന്നും പൂർവ്വസ്മാൽ എന്നും പൂർവ്വാൽ എന്നും ഇങ്ങിനെ തുടങ്ങി ദർശിക്കപ്പെട്ടാലും.

ജസ്ങസിങികൾ: = ജസ് പ്രത്യയവും ങസിപ്രത്യയവും ങിപ്രത്യയവും ജസ് ങസി ങി പ്രത്യയങ്ങൾക്കു മുൻപെ നിർണ്ണയിക്കപ്പെട്ട ഈ ഒസ്സു സ്മാൽ സ്മിൻ എന്ന ഈ മൂന്ന് ആദേശങ്ങൾ സർവ്വനാമഗണത്തിൽ അടങ്ങിയ പൂർവ്വാദികളിൽ വികല്പേന വിധിക്കപ്പെടുന്നു. അതുകൊണ്ടു സർവ്വനാമകാര്യ്യമായ ഈ ആദേശവിധാ-

ന്നം ഇഷ്ടമാണെങ്കിൽ പ്രഥമബഹുവചനത്തിൽ പൂർവ്വേ എന്നും, അല്ലാത്തപക്ഷം കൃഷ്ണശബ്ദത്തിന്ന് എന്നപോലെ പ്രക്രിയയെ അനുസരിച്ചു പൂർവ്വാഃ എന്നും പഞ്ചമ്യേക വചനത്തിങ്കൽ സർവ്വനാമകാര്യവിവക്ഷയുണ്ടെങ്കിൽ പൂർവ്വസ്മാൽ എന്നും അല്ലാത്തപക്ഷം പൂർവ്വാൽ എന്നും സപ്തമ്യേകവചനത്തിൽ സർവ്വനാമകാര്യവിവക്ഷയുണ്ടാകുമ്പോൾ പൂർവ്വസ്മിൻ എന്നും അല്ലാത്തപക്ഷം പൂർവ്വേ എന്നും രണ്ടുപ്രകാരം രൂപസിദ്ധിയെ ബോധിക്കേണ്ടതാകുന്നു. ഇങ്ങിനെ തന്നെ പൂർവ്വാദികൾ എന്നേടത്ത് ആദി ശബ്ദംകൊണ്ടു ഗണിക്കപ്പെട്ട മററുള്ള ഏഴുശബ്ദങ്ങൾക്കും പ്രക്രിയാഭേദത്തെ കണ്ടുകൊള്ളേണ്ടുന്നതാകുന്നു. പൂർവ്വാദികളുടെ ചതുർത്ഥ്യേകവചനത്തിന്നും ഷഷ്ഠീബഹുവചനത്തിന്നും വൈകല്പികവിധി സംഭവിക്കാത്തതു കൊണ്ട് അവിടെ സർവ്വനാമകാര്യമായ സ്മൈ എന്ന ആദേശങ്ങൾ നിത്യമായും വരുന്നു.

നേമാജ്ജസോവാ നേമേ നേമാശ്ശേഷന്തു സർവ്വവൽ.

നേമത്തിങ്കൽനിന്നു ജസിന്റെകാര്യം ഭവിക്കുകയോ ചെയ്യും. ഉദാഹരണം, നേമേ എന്നും നേമാഃ എന്നും, ശേഷം സർവ്വശബ്ദം പോലെ.

നേമശബ്ദത്തിങ്കൽ പരമായിവരുന്ന ജസ് പ്രത്യയത്തിന്നുമാത്രം സർവ്വനാമകാര്യമായ ഈ എന്ന ആദേശം വികല്പിച്ചുവരും. അതുകൊണ്ട് ആ ശബ്ദത്തിന്നു സർവ്വനാമകാര്യവിവക്ഷയുണ്ടാകുമ്പോൾ ഈ എന്ന ആദേശത്തെ ചെയ്തിട്ടു നേമേ എന്നും അല്ലാത്തപക്ഷം നേമാഃ എന്നും രണ്ടുപ്രകാരം രൂപം വരുന്നു. ശേഷിച്ചിരിക്കുന്ന ങെ, ങസി, നാമ്, ങി എന്നവററിന്നു സർവ്വശബ്ദത്തിലെന്നപോലെ നേമശബ്ദത്തിലും സ്മൈ സ്മാൽ സാം സ്മിൻ എന്നാദേശങ്ങളെ നിത്യതയിൽ കണ്ടുകൊള്ളേണ്ടതാകുന്നു.

പ്രഥമോഽർദ്ധഃ കതിപയശ്ചരമോ ല്പസ്തയാന്തകാഃ
ഏഷാം ജസി വികല്പസ്സ്യാൽ കൃഷ്ണശബ്ദവദന്യതഃ.

പ്രഥമം അർദ്ധം കതിപയം ചരമം അല്പം തയാന്തങ്ങൾ ഇങ്ങിനെയുള്ളിവററിന്നു ജസ്സിങ്കൽ വികല്പം ഭവിക്കും. അന്യങ്ങളിൽ കൃഷ്ണശബ്ദംപോലെ.

“ഗണാന്തകങ്ങൾ” തയം അന്തത്തിങ്കലുള്ളവ. തയം, തയപ്രത്യയം (അന്തത്തിൽ തയപ്രത്യയത്തൊടുകൂടിയ ദ്വിതയ ത്രിതയാദി ശബ്ദങ്ങളെന്നു താല്പൎയ്യം).

പ്രഥമാദികളായിരിക്കുന്ന ശബ്ദങ്ങൾ സൎവ്വനാമഗണത്തിങ്കൽ അടങ്ങീട്ടില്ലെങ്കിലും അവയ്ക്കു ജസ് പ്രത്യയത്തിങ്കൽ വികല്പിച്ചുംകൊണ്ടു സൎവ്വനാമകാൎയ്യമായ ഈ എന്ന ആദേശം വിധിക്കപ്പെടുന്നു. അതുകൊണ്ട് ആ ശബ്ദങ്ങൾക്കു സൎവ്വനാമകാൎയ്യമായ ഈ എന്ന ആദേശം ഇല്ലാതെന്നാൽ പ്രഥമെ, അൎദ്ധെ, കതിപയെ, ചരമെ, അല്പെ, ദ്വിതീയെ, തൃതീയെ, എന്നിങ്ങിനെയും അല്ലാത്തപക്ഷം കൃഷ്ണശബ്ദത്തിന്നെന്നപോലെ എല്ലാരൂപവും പ്രക്രിയയെ കണ്ടുകൊള്ളേണ്ടതാകുന്നു.

സ്യാൽ കാൎയ്യം ങസിങ്ങ്യാദീനാം വാ ദ്വിതീയതൃതീയയോഃ
ദ്വിതീയസ്മൈ ദ്വിതീയായ ജസാദാവസ്തു കൃഷ്ണവൽ.

ങസിങ്ങ്യാദികളുടെ കാൎയ്യം ദ്വിതീയ തൃതീയങ്ങളിൽ വികല്പേന ചെയ്യും. ഉദാഹരണം; ദ്വിതീയസ്മൈ ദ്വിതീയായ, ഇവിടെ ജസാദികളിലാവട്ടെ കൃഷ്ണശബ്ദത്തിന്നെന്നപോലെ.

ങസിങ്ങ്യാദികൾ, ങസിപ്രത്യയവും ങെ പ്രത്യയവും ങി പ്രത്യയവും. ജസാദികൾ, ജസ് പ്രത്യയവും ശസ് പ്രത്യയവും.

ദ്വിതീയ തൃതീയശബ്ദങ്ങളിൽ നിന്നു പരങ്ങളായിട്ടു വരുന്ന ങസിങ്ങ്യാദി പ്രത്യയങ്ങൾക്കു സൎവ്വനാമങ്ങളിൽ വിധിക്കപ്പെടുന്ന സ്മൈ സ്മിൻ എന്ന ആദേശകാൎയ്യം വികല്പിച്ചുംകൊണ്ടു ഭവിക്കും. സൎവ്വനാമകാൎയ്യവിപക്ഷമുണ്ടെങ്കിൽ ചതുൎത്ഥ്യേകവചനത്തിങ്കൽ സ്മൈ എന്നാദേശത്തെ ചെയ്തിട്ടു ദ്വിതീയസ്മൈ എന്നും തൃതീയസ്മൈ എന്നും പഞ്ചമ്യേകവചനത്തിങ്കൽ സ്മാൽ എന്നാദേശത്തെ ചെയ്തിട്ടു ദ്വിതീയസ്മാൽ തൃതീയസ്മാൽ എന്നും സപ്തമ്യേകവചനത്തിങ്കൽ സ്മിൻ എന്ന ആദേശത്തെ ചെയ്തിട്ടു ദ്വിതീയസ്മിൻ എന്നും തൃതീയസ്മിൻ എന്നും അല്ലാത്തപക്ഷം കൃഷ്ണശബ്ദത്തിലെന്നപോലെയും രൂപസിദ്ധിയെ കാണേണ്ടതാകുന്നു. ജസിങ്കലും ആമിങ്കലും ഇവിടെ സൎവ്വനാമകാൎയ്യം വികല്പിച്ചു വരികയില്ല. അപാദിയും മറ്റുള്ള വിഭക്തികളിലും ദ്വിതീയ തൃതീയ ശബ്ദങ്ങ

ൾക്ക ക്ലിഷ്ടശബ്ദത്തിന്റെ പ്രക്രിയയെ നിയമേന കാണേണ്ടതാകുന്നു.

സർവ്വവിശ്വോഭയോതരസീമനേമാന്യാശ്ചാഖിലാ
ഡതർഡതമച് പ്രത്യയാന്താന്യാന്യതരേതരാഃ
പൂർവ്വാദ്യാ സ്ത്യത്തദ്യദേത ദിദ മേകദ്വ്യദസ്തഥാ
ഭവതുയുഷ്മദസ്മൽ കിമേതേ സർവ്വാദയസ്സ്മൃതാഃ.

സർവ്വവിശ്വോഭയോതരസീമനേമങ്ങളും, അഖിലത്തിങ്കലെ സമവും ഡതർഡതമച് പ്രത്യയാന്താന്യാന്യതരേതരങ്ങളും, പൂർവ്വാദ്യങ്ങളും, ത്യദ്, തദ്, യദ്, ഏതദ് ഇദം, ഏകദ്വി അദസ്സ്, അപ്രകാരം ഭവതു, യുഷ്മത്, അസ്മത്, കിം ഇങ്ങിനെയും ഉള്ള ഇവ സർവ്വാദികളെന്ന സ്മൃതങ്ങൾ.

സർവ്വവിശ്വോഭയോതരസീമനേമങ്ങൾ സർവ്വവിശ്വ ഉഭയ-ഉഭയതര-സിമ-നേമ-എന്നിങ്ങിനെയുള്ള ശബ്ദങ്ങൾ, ഡതർ ഡതമച് പ്രത്യയാന്താന്യാന്യതരേതരങ്ങൾ, ഡതർഡതമച് പ്രത്യയാന്തങ്ങളും അന്യവും അന്യതരേതരങ്ങളും. ഡതർഡതമച് പ്രത്യയാന്തങ്ങൾ, ഡതർഡതമച് പ്രത്യയങ്ങൾ അന്തത്തിങ്കൽ ഉള്ളവ. ഡതർഡതമച് പ്രത്യയങ്ങൾ, ഡതരച് പ്രത്യയവും ഡതമച് പ്രത്യയവും അന്യതരേതരങ്ങൾ, അന്യതര ശബ്ദവും ഇതരശബ്ദവും.

സർവ്വവിശ്വ എന്നു തുടങ്ങിയുള്ളവയും, അന്യാദികളായിരിക്കുന്ന മൂന്നു ശബ്ദങ്ങളും, ഡതരച് ഡതമച് പ്രത്യയങ്ങൾ ചേർത്തിട്ടുണ്ടാക്കിയിരിക്കുന്ന കതരകതമാദിശബ്ദങ്ങളും, പൂർവ്വാദിഗണത്തിങ്കൽ അടങ്ങിയിരിക്കുന്നവയും, ത്യദാദികളും, യുഷ്മദാദികളും സർവ്വനാമങ്ങളെന്നു പറയപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു.

പൂർവ്വോത്തരാവരപരദക്ഷിണാന്യാപരാധരൌ
സാവധ്യർത്ഥേഷ്വസംജ്ഞായാം സ്വമജ്ഞാതിധനാഖ്യയം
അന്തരം പരിധാനീയേ ബാഹ്യേ പൂർവ്വാദയോ നവ.

സാവധ്യർത്ഥങ്ങളിലേയും അസംജ്ഞയിങ്കലേയും പൂർവ്വോത്തരാവരപരദക്ഷിണങ്ങളും, അപരാധരങ്ങളും, അജ്ഞാതി ധനാഖ്യ-

ത്ഥമായിരിക്കുന്ന സ്വശബ്ദവും, പരിധാനീയത്തിങ്കലേയും ബാഹ്യത്തിങ്കലേയും അന്തരവും, പൂർവ്വാദികളായിരിക്കുന്ന ഒൻപതു്.

സാവധ്യർത്ഥങ്ങൾ=സാവധികളായിരിക്കുന്ന അർത്ഥങ്ങൾ. സാവധികൾ= അവധിയോടുകൂടിയവ. അസംജ്ഞ= സംജ്ഞയല്ലാത്തതു്. അജ്ഞാതിധനാഖ്യം=ജ്ഞാതി ധനാഖ്യമല്ലാത്തതു്. ജ്ഞാതിധനാഖ്യം=ജ്ഞാതിധനങ്ങളുടെ ആഖ്യം. ജ്ഞാതിധനങ്ങൾ=ജ്ഞാതിയും ധനവും. ജ്ഞാതി=ബന്ധു. ആഖ്യ=നാമം. പരിധാനീയം=വസ്ത്രം. ബാഹ്യം=ബഹിർഭാഗത്തിങ്കൽ ഭവിച്ചതു്.

അവധിവാചകങ്ങളായും, സംജ്ഞാവാചികളല്ലാതെയും ഇരിക്കുന്ന പൂർവ്വോത്തരാവരപരദക്ഷിണാപരാധരശബ്ദങ്ങളും, ബന്ധുധനവാചിയല്ലാതെ ഇരിക്കുന്ന സ്വം എന്ന ശബ്ദവും വസ്ത്രമെന്നും ബഹിർഭാഗത്തിങ്കൽ ഭവിച്ചതെന്നുമുള്ള അർത്ഥത്തിലിരിക്കുന്ന അന്തരശബ്ദവും കൂടി പൂർവ്വാദികൾ ഒമ്പതാകുന്നു. ഉത്തരസ്മിൻ ഋതി എന്നുള്ള ദിക്കിലും മറ്റും ഉത്തരശബ്ദം അവധിയെ വചിക്കുന്നതാകകൊണ്ടു അതു സർവ്വനാമസംജ്ഞയിൽ ഉൾപ്പെട്ടതും അതുനിമിത്തം വൈകല്പികമായ സ്മിൻ എന്ന ആദേശത്തിനു ഭാഗിയായും കാണപ്പെടുന്നു. ഉത്തരായദൈവധനം എന്നുള്ളേടത്തു് ഉത്തരശബ്ദം സംജ്ഞാവാചിയായിരിക്കയാൽ ചതുർത്ഥ്യേക വചനത്തിങ്കൽ സർവ്വനാമങ്ങൾക്കു കല്പിക്കപ്പെട്ട വൈകല്പികവിധി സംബന്ധിക്കുന്നതല്ല. ഇതിനെത്തന്നെ ബന്ധുവെന്നും ധനമെന്നുമുള്ള അർത്ഥത്തിലിരിക്കുന്ന സ്വം ശബ്ദത്തിനും വസ്ത്രമെന്നും ബഹിർഭാഗത്തിങ്കൽ ഭവിച്ചതെന്നുമുള്ള അർത്ഥത്തിലിരിക്കാത്ത അന്തരശബ്ദത്തിനും ജസ് ങസി ങി പ്രത്യയങ്ങളിൽ പൂർവ്വാദികൾക്കു കല്പിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്ന വൈകല്പികവിധി സംബന്ധിക്കുന്നതല്ലെന്നും കാണേണ്ടതാകുന്നു.

ആദന്തസ്യ പ്രയോഗോത്ര ലൗകികോനസതാം മതഃ
ഇദന്ത്യോ മുത്തരസ്യൗങ്ങ ഈദ്ഗുണൗസ്യോ ഹരിക്രമ.

ഇവിടെ ആദന്തത്തിന്റെ പ്രയോഗം ലൗകികമല്ലെന്നു സജ്ജനങ്ങൾക്കു മതമായി. ഇദന്തങ്ങളിൽ നിന്നു ഉത്തരമായിരിക്കുന്ന ഔജിനു ഈ ദ്ഗുണങ്ങൾ ഭവിക്കും.

ആദന്തം=ആകാരാന്തം. ഇദുത്തുകൾ=ഇത്തുമുത്തും. ഇത്=ഇകാരം. ഉത്=ഉകാരം. ഔങ് എന്നുള്ളതു പ്രഥമാദ്വിതീയാ ദ്വിവചനങ്ങളിലെ പ്രത്യയങ്ങളുടെ പ്രാചീനസംജ്ഞയാകുന്നു.

ആകാരാന്തശബ്ദം ഭാഷയിങ്കൽ പ്രസിദ്ധമല്ലാത്തതുകൊണ്ട് ഇവിടെ സ്വീകരിക്കപ്പെട്ടിട്ടില്ല. ഇകാരത്തിങ്കൽ പരമായിരിക്കുന്ന ഔങ് പ്രത്യയത്തിന്റെ ഔകാരത്തിന് ഈകാരവും ഉകാരത്തിങ്കൽ നിന്നു പരമായിരിക്കുന്നതിന്നു ഊകാരവും വരുന്നതാകുന്നു.

ഇകാരാന്തമായ ഹരിശബ്ദത്തിന്റെ പ്രഥമൈകവചനവിവക്ഷയിങ്കൽ ഹരിസു എന്നിരിക്കുമ്പോൾ സകാരത്തിന്നു വിസർഗ്ഗത്തെ ആദേശിച്ചിട്ട ഹരിഃ എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. പ്രഥമാദ്വിവചനവിവക്ഷയിങ്കൽ ഹരി ഔ എന്നിരുന്നിട്ട "ഇദുദ്ഭ്യാമൗതരസ്യൗങെ" എന്നു തുടങ്ങി നടേ പറഞ്ഞ ശാസ്ത്രപ്രകാരം ഔകാരത്തിന്നു ഈകാരത്തെ ആദേശിക്കുമ്പോൾ ഹരി ഈ എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. പിന്നെയതിൽ "സ്വദീർഘസ്സ്യാൽ" എന്നു തുടങ്ങിയുള്ള ശാസ്ത്രപ്രകാരം ദീർഘാദേശത്തിങ്കൽ ഹരീ എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു.

സംബുദ്ധിജസ്ങെങസി ങസ്വരൌ താവിദുതോഃ സ്മൃതൌ
ഹരയശ്ശ്ലാഘ്യശ്ശ്രീശോ ഹേഹരേ ശംഭവേ ഗണായെ

സംബുദ്ധി ജസ് ങെങസിങസ്സുകൾ പരങ്ങളായിരിക്കും വിഷയത്തിങ്കൽ ഇദുത്തുകൾ എദൊത്തുകളായിട്ട് സ്മൃതങ്ങളായി. സംബുദ്ധി ജസ് ങെങസി ങസ്സുകൾ, സംബുദ്ധിയും ജസ്സും ങെ പ്രത്യയവും ങസി പ്രത്യയവും ങസ്സും.

സംബുദ്ധി, ജസ്, ങെ, ങസി, ങസ് ഇവററിലൊന്നു ഇകാരത്തിന്റെ പിന്നാലെ വരുമ്പോൾ ആ ഇകാരം എകാരമായിട്ടും ഉകാരത്തിന്റെ പിന്നാലെ വരുമ്പോൾ ആ ഉകാരം ഓകാരമായിട്ടും മാറുന്നു.

ഇപ്പോൾ ഹരിശബ്ദത്തിന്റെ പ്രഥമാ ബഹുവചനവിവക്ഷയിങ്കൽ ഹരിജസ് എന്നിരുന്നിട്ട "സംബുദ്ധിജസ്ങെ" എന്നു പറഞ്ഞിരിക്കുന്ന ശാസ്ത്രപ്രകാരം ഇകാരത്തിന്നു ഏകാരം വരികയും ഹരേജസ് എന്നു സിദ്ധിക്കുകയും ചെയ്യുന്നു. ജസ്സിന്റെ ജകാരം ഇത്തായിട്ട ലോപിക്കുമ്പോൾ ഹരെ അസ് എന്നു ശേഷിക്കുകയും

പിന്നെത്തതിൽ "അയായവാവഃ" എന്നതുടങ്ങി മുൻപറഞ്ഞ പ്രകാരം ഏകാരത്തിന്ന് അയാദേശത്തെ ചെയ്യുമ്പോൾ ഹരയ് അസ് എന്നുവരുന്നു. സകാരത്തിന്നു വിസർഗ്ഗത്തെ ആദേശിച്ചിട്ട ഹരയഃ എന്ന രൂപം സിദ്ധിക്കുന്നു.

സംബോധനപ്രഥമൈകവചനവിവക്ഷയിങ്കൽ ഹരിസു എന്നു നിന്നിട്ട സംബുദ്ധി ജസ്സ്‌ദെ എന്നു തുടങ്ങി പറഞ്ഞിരിക്കുന്ന ശാസ്ത്രപ്രകാരം ഇകാരത്തിന്നു ഏകാരത്തെ ആദേശിക്കുമ്പോൾ ഹരെ സു എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. പിന്നെത്തതിൽ "സാ സംബുദ്ധിപ്പിലുപ്യേത" എന്നുതുടങ്ങി നേടെപറഞ്ഞപ്രകാരം സുപ്രത്യയം ലോപിച്ചിട്ട ഹരെ എന്ന രൂപം സിദ്ധിക്കുന്നു. സംബോധനാ പ്രഥമാദ്വിവചനബഹുവചനങ്ങളിൽപ്രഥമയിങ്കലെന്നപോലെ പ്രക്രിയയെ കാണേണ്ടതാകുന്നു. ഹരിശബ്ദത്തിന്റെ ദ്വിതീയൈകവചനവിവക്ഷയിങ്കൽ ഹരി അം എന്നിരുന്നിട്ട 'അവർണ്ണാദിത്രയാദ്ധംപസ്യ' എന്നുതുടങ്ങി നേടെപറഞ്ഞപ്രകാരം ഇകാരത്തിങ്കൽ നിന്ന പരമായിരിക്കുന്ന അമ് പ്രത്യയത്തിന്റെ അകാരത്തെ ലോപിപ്പിക്കുമ്പോൾ ഹരിം എന്ന രൂപം സിദ്ധിക്കുന്നു. ദ്വിതീയാദ്വിവചനം പ്രഥമാദ്വിവചനംപോലെ.

ശസോതഇദിവർണ്ണാൽസ്യാദുദുവർണ്ണാദൃവർണ്ണതഃ
ഇദുതൃഭ്യാമസ്ത്രീയാംടോനാ ഹരിണാ ശംഭുനാ തഥാ.

ഇവർണ്ണത്തിങ്കൽനിന്ന പരമായിരിക്കുന്ന ശസ്സിന്റെ അകാരത്തിന്ന് ഇത്തും ഉവർണ്ണത്തിങ്കൽനിന്ന ഉത്തും ഋവർണ്ണത്തിങ്കൽനിന്ന ഋത്തും ഭവിക്കും. ഇദുത്തുകളിൽനിന്ന പരമായിരിക്കുന്ന ടാവിന്ന് അസ്ത്രീയിങ്കൽ നാ. ഹരിണാ എന്നും അപ്രകാരം ശംഭുനാ എന്നും.

ടാവ്, ടാപ്രത്യയം നാ, നാ എന്ന ആദേശം.

ഇകാരത്തിങ്കൽനിന്നോ ഈകാരത്തിങ്കൽനിന്നോ പരമായിരിക്കുന്ന ശസ് പ്രത്യയത്തിന്റെ അകാരത്തിന്ന ഇകാരവും ഉകാരത്തിങ്കൽനിന്നോ ഊകാരത്തിങ്കൽനിന്നോ പരമായിരിക്കുന്നതിന്റെ അകാരത്തിന്ന് ഉകാരവും ഋകാരത്തിങ്കൽനിന്നോ ൠകാരത്തിങ്കൽനിന്നോ പരമായിരിക്കുന്നതിന്റെ അകാരത്തിന്ന ഋകാരവും വരും ഇകാരത്തിങ്കൽനിന്നോ ഉകാരത്തിങ്കൽനിന്നോ പരമായിരിക്കുന്നോ ടാ പ്രത്യയത്തിന്ന സ്ത്രീലിംഗം ഒഴികെ മററുള്ളേടത്തു നാ എന്നും ആദേശിക്കപ്പെടുന്നു.

ഇപ്പോൾ ഹരിശബ്ദത്തിന്റെ ദ്വിതീയാബഹുവചനവിവക്ഷയിങ്കൽ ഹരിശസ് എന്നിരുന്നിട്ട 'ശസോതഃ' എന്നു തുടങ്ങിയുള്ള ശാസ്ത്രപ്രകാരം ശസ്സിന്റെ അകാരത്തിന്ന് ഇകാരവും 'സ്വാദീർഘ സ്യാൽ' എന്നു തുടങ്ങിയുള്ള ശാസ്ത്രപ്രകാരം ഇകാരങ്ങൾക്കരണ്ടിന്നും കൂടി ദീർഘവും 'ഭിഃശ്ലേകൃതേ' എന്നു തുടങ്ങിയുള്ള ശാസ്ത്രപ്രകാരം സകാരത്തിന്ന നകാരവും വന്നിട്ട ഹരീൻ എന്ന രൂപം സിദ്ധിക്കുന്നു. തൃതീയൈകവചനവിവക്ഷയിങ്കൽ ഹരി-ടാ- എന്നിരുന്നിട്ട 'ഇദുദ്ഭ്യാമസ്ത്രിയാം ടാനാ' എന്നു തുടങ്ങിയുള്ള ശാസ്ത്രപ്രകാരം ടാ പ്രത്യയത്തിന്ന നാ എന്നാദേശവും 'സ്യാദ്രവർണ്ണ രഷോർദ്ധ്വസ്യ' എന്നു തുടങ്ങിയുള്ള ശാസ്ത്രപ്രകാരം നകാരത്തിന്ന ണകാരവും വന്നിട്ട ഹരിണാ എന്ന രൂപം സിദ്ധിക്കുന്നു. ചതുർത്ഥ്യേകവചന വിവക്ഷയിങ്കൽ ഹരി ങെ എന്നിരുന്നിട്ട സംബുദ്ധി ജസ്ങെ എന്നു തുടങ്ങിയുള്ള ശാസ്ത്രപ്രകാരം ഇകാരത്തിന്ന എകാരവും അതിന്ന 'അയായ വാവഃ' എന്നു തുടങ്ങിയുള്ള ശാസ്ത്രപ്രകാരം അയാദേശവും വന്നിട്ട ഹരയെ എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. പഞ്ചമ്യേകവചന വിവക്ഷയിങ്കൽ ഹരി-ങസി- എന്നിരുന്നിട്ട 'സംബുദ്ധൌ ജസ്ങെ' എന്നു തുടങ്ങിയുള്ള ശാസ്ത്രപ്രകാരം ഇകാരത്തിന്ന് ഏകാരവും.

ഉദേദോദ്ഭ്യോ ങസിങസോരല്ലോപസ്യാൽ പിതുർഹരേഃ
ശംഭോർഗ്ഗോസ്യാദി ദുദ്ഭ്യാം ങെ രൌതച്ചാതഃ അയോർഹരൌ.

ഉദേദോത്തുകളിൽനിന്ന പരങ്ങളായിരിക്കുന്ന ങസിങസ്സുകൾക്ക് അല്ലോപം ഭവിക്കും. ഇദുത്തുകളിൽനിന്ന പരമായിരിക്കുന്ന ങി പ്രത്യയത്തിന്ന് ഔത്വവും അവറ്റിന്ന അത്വവും ഭവിക്കും.

ഉദേദോത്തുകൾ, ഉത്തും ഏത്തും ഓത്തും. ങസി ങസ്സുകൾ, ങസിപ്രത്യയവും ങസ് പ്രത്യയവും. അല്ലോപം, അത്തിന്റെ ലോപം. അവ, ഇദുത്തുകൾ.

ഉകാരത്തിങ്കൽനിന്നോ ഏകാരത്തിങ്കൽനിന്നോ ഓകാരത്തിങ്കൽനിന്നോ പരങ്ങളായിരിക്കുന്ന ങസി ങസ്സുകളുടെ അകാരത്തിന്ന ലോപംവരും. ഇകാരത്തിങ്കൽനിന്നോ ഉകാരത്തിങ്കൽനിന്നോ പരമായിരിക്കുന്ന ങിപ്രത്യയത്തിന്ന് ഔകാരവും അവറ്റിന്ന (ഇകാരത്തിന്നും ഉകാരത്തിന്നും) അകാരവും വരും.

ഇപ്പോൾ പറഞ്ഞിരിക്കുന്ന ശാസ്ത്രപ്രകാരം ങസി പ്രത്യയത്തിന്റെ അകാരത്തിന്നു ലോപവും സകാരത്തിന്നു വിസൎഗ്ഗവും വന്നിട്ടു ഹരേഃ എന്നു രൂപം സിദ്ധിക്കുന്നു. ഷഷ്ഠ്യേകവചനത്തിങ്കലും പ്രക്രിയ ഇങ്ങിനെതന്നെ. ഷഷ്ഠീദ്വിവചനവിവക്ഷയിങ്കൽ ഹരി ഒസ് എന്നു നില്ക്കുമ്പോൾ 'ഇവൎണ്ണാദിചതുൎണ്ണാം' എന്നു തുടങ്ങിയുള്ള ശാസ്ത്രപ്രകാരം ഇകാരത്തിന്നു യകാരാദേശവും സകാരത്തിന്നു വിസൎഗ്ഗവും വന്നിട്ടു ഹൎയ്യോഃ എന്നു രൂപം സിദ്ധിക്കുന്നു. ഷഷ്ഠീബഹുവചനവിവക്ഷയിങ്കൽ ഹരി ആമ് എന്നു നില്ക്കുമ്പോൾ 'അതകാരാന്തസംഖ്യാഭ്യഃ' എന്നു തുടങ്ങിയുള്ള ശാസ്ത്രപ്രകാരം ആമ് പ്രത്യയത്തിന്നു നുഡാഗമവും 'ദീൎഘോചാം' എന്നു തുടങ്ങിയുള്ള ശാസ്ത്രപ്രകാരം ഇകാരത്തിന്നു ദീൎഘവും നകാരത്തിന്നു ണകാരവും വന്നിട്ടു ഹരീണാം എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. സപ്തമ്യേകവചനവിവക്ഷയിങ്കൽ ഹരിങി എന്നു നില്ക്കുമ്പോൾ 'ഇദുദ്ഭ്യാം ങൈരൌതു' മെന്നുതുടങ്ങി മുമ്പെപറഞ്ഞപ്രകാരം ങി പ്രത്യയത്തിന്ന് ഔകാരവും 'ഇകാരത്തിന്ന് അകാരവും വന്നിട്ടു സന്ധിയിങ്കൽ ഹരൌ എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. സപ്തമീദ്വിവചനം ഷഷ്ഠീദ്വിവചനം പോലെ. സപ്തമീബഹുവചനവിവക്ഷയിങ്കൽ ഹരി-സുപ് എന്നു നില്ക്കുമ്പോൾ 'ഇവൎണ്ണാദിസ്വരാൽ' എന്നു തുടങ്ങിയുള്ള ശാസ്ത്രപ്രകാരം സകാരത്തിന്നു ഷകാരത്തെ ആദേശിച്ചിട്ടു ഹരിഷു എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. ഇവിടെ 'ഗോസ്യാൽ' എന്നു പറഞ്ഞതു് കൊറാന്തവിധിയെ സംബന്ധിച്ചിട്ടുള്ള ഉദാഹരണത്തിന്നു വേണ്ടിയാകുന്നു.

ഋദന്താനന്തോശനസ്സഖ്യനേഹസ്പുരുദംസസാം
സാവന്ത്യസ്യാൽ സുലോപശ്ചാനസംബുദ്ധൌസഖാപിതാ.

ഋദന്താനന്തോശനസ്സഖ്യനേഹസ്പുരുദംസസ്സുകളുടെ അന്ത്യത്തിന്നു സുപരമായിരിക്കുംവിധായത്തിങ്കൽ ആത് ഭവിക്കും, സുലോപവും ഭവിക്കും സംബുദ്ധിയിങ്കൽ അല്ല.

ഋദന്താനന്തോശനസ്സഖ്യനേഹസ്പുരുദംസസ്സുകൾ=ഋദന്തവും അനന്തവും ഉശനശ്ശബ്ദവും അനേഹശ്ശബ്ദവും പുരുദംസശ്ശബ്ദവും.

സുപ്രത്യയം പിന്നാലെ വരുമ്പോൾ മേല്പറഞ്ഞ ശബ്ദങ്ങളു

ടെ അവസാനത്തിലിരിക്കുന്ന അക്ഷരത്തിന്നു ആകാരവും സുപ്രത്യയത്തിന്നു ലോപവും വരും. എന്നാൽ സംബോധനാപ്രഥമൈകവചനത്തിൽ ഇപ്രകാരം വരുന്നതല്ല.

ഇകാരാന്തമായ സഖിശബ്ദത്തിന്റെ പ്രഥമൈകവചനവിവക്ഷയിങ്കൽ സഖി സു എന്നിരുന്നിട്ടു ഉദാദിയായി മുമ്പിൽ പറഞ്ഞിരിക്കുന്ന ശാസ്ത്രപ്രകാരം അന്തത്തിലിരിക്കുന്ന ഇകാരത്തിന്നു ആകാരവും സുപ്രത്യയത്തിന്നു ലോപവും വന്നിട്ടു സഖാ എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു.

അമൗജസ്ഥിത ഐ സഖ്യുസ്സഖായാവഥഹേ സഖേ
സഖ്യുർടാനാമനൈതാതേ ങിത്യുൻ ങസിങസോരതഃ
സഖ്യാ സഖ്യേ തഥാ സഖ്യുസ്സഖ്യൗ ഹരി വദന്യതഃ

അമൗജസ്സുകൾ പരങ്ങളായിരിക്കുംവിഷയത്തിങ്കൽ സഖിയുടെ ഇത്തിന്നു ഐ ഭവിക്കും. സഖിയുടെ ടാവിന്നു നാ ഭവിക്കയില്ല. ങിത്തുകൾ പരങ്ങളായിരിക്കുംവിഷയത്തിങ്കൽ എതാതാങ്ങളും ഭവിക്കയില്ല. ങസിങസ്സുകളുടെ അത്തിന്നു ഉത് ഭവിക്കും സഖ്യാ എന്നും സഖ്യേ എന്നും അപ്രകാരം സഖ്യുഃ എന്നും സഖ്യൗ എന്നും ഉദാഹരണം. അന്യത്തിങ്കൽ ഹരിയെപ്പോലെ.

അമൗജസ്സുകൾ, അമ്, പ്രത്യയവും, ഔ, പ്രത്യയവും, ജസ് പ്രത്യയവും. സഖി, സഖിശബ്ദം. ഐ, ഐ എന്നാദേശം ങിത്തുകൾ, ങകാരം ഇത്തായുള്ള ച. എതാതാങ്ങൾ, എതാവും, അതാവു ഹരി, ഹരിശബ്ദം,

ദ്വിതീയൈകവചനത്തിങ്കലും പ്രഥമാദ്വിതീയാദ്വിവചനങ്ങളിലും പ്രഥമാബഹുവചനത്തിങ്കലും സഖിശബ്ദത്തിന്റെ ഇകാരത്തിന്നു ഐ എന്നാദേശം വരുന്നു. സഖിശബ്ദത്തിന്റെ ഇകാരത്തിങ്കൽനിന്നു പരമായിരിക്കുന്ന ടാപ്രത്യയത്തിന്നു നാ എന്നാദേശം വരുന്നതല്ല. സംബുദ്ധി ജസ്ങെ എന്നു തുടങ്ങിയുള്ള ശ്ലോകം കൊണ്ടു ങെ ങസിങസ്സുകൾ പരങ്ങളാകുമ്പോൾ വിധിക്കപ്പെട്ട എകാരാദേശവും 'ഇദുത്ഭ്യാം ദൈദൗതാ മതാന്തയോഃ' എന്നുള്ളതുകൊണ്ടു വിധിക്കപ്പെട്ട അകാരവും സഖിശബ്ദത്തിന്റെ ഇകാരത്തിന്നു വരുന്നതല്ല. എന്നാൽ സഖിശബ്ദത്തിങ്കൽനിന്നു പരങ്ങളായിരിക്കുന്ന ങസിങസ്സുകളുടെ അകാരത്തിന്നു ഉകാരം വരുന്നതാകുന്നു

സഖിശബ്ദത്തിന്റെ പ്രഥമാദ്വിവചനവിവക്ഷയിങ്കൽ സഖി ഔ എന്നിരിക്കുമ്പോൾ "അരമൌ ജസ്ഥിതഃ" എന്നു തുടങ്ങി നടേ പറഞ്ഞപ്രകാരം ഇകാരത്തിന്നു ഐകാരവും അതിന്നു "അയായാവാവഃ" എന്നുതുടങ്ങിയുള്ള വചനപ്രകാരം ആയാദേശവും വന്നിട്ടു സഖായൌ എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. പ്രഥമാബഹുവചനവിവക്ഷയിങ്കൽ സഖി ജസ് എന്നിരിക്കുമ്പോൾ മുൻപിൽ പറഞ്ഞ പ്രകാരം ഇകാരത്തിന്നു ഐകാരത്തെയും ഐകാരത്തിന്നു ആയാദേശവും സകാരത്തിന്ന് വിസർഗ്ഗവും വന്നിട്ടു സഖായഃ എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു സഖിശബ്ദത്തിന്റെ സംബോധനാപ്രഥമൈകവചനവിവക്ഷയിങ്കൽ സഖി സു എന്നിരിക്കുമ്പോൾ ‘സംബുദ്ധിജസ്ങെ’ എന്നു തുടങ്ങിയുള്ള ശാസ്ത്രപ്രകാരം ഇകാരത്തിന്നു എകാരവും ‘സാതേദോശ്ശ്രസ്വതഃപരാ’ എന്നുള്ള ശാസ്ത്രപ്രകാരം സംബുദ്ധിക്കു ലോപവും വന്നിട്ടു സഖേ എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. സംബോധനാദ്വിവചനബഹുവചനങ്ങൾ മുൻപിലത്തെപ്പോലെ. ദ്വിതീയൈകവചനവിവക്ഷയിങ്കൽ സഖി അമ് എന്നിരിക്കുമ്പോൾ ‘അരമൌ ജസ്ഥിതഃ’ എന്നുതുടങ്ങിയുള്ള ശാസ്ത്രപ്രകാരം ഇകാരത്തിന്നു ഐകാരവും അതിന്നു ആയാദേശവും വന്നിട്ടു സഖായം എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. ദ്വിതീയാദ്വിവചനം പ്രഥമാദ്വിവചനംപോലെ. ദ്വിതീയാബഹുവചനവിവക്ഷയിങ്കൽ സഖി ശസ് എന്നിരിക്കുമ്പോൾ ശസോതഃ എന്നുതുടങ്ങിയുള്ള ശാസ്ത്രപ്രകാരം ശസ്സിന്റെ അകാരത്തിന്നു ഇകാരവും ‘സദീർഘസ്സ്യാൽ’ എന്നുതുടങ്ങിയുള്ള ശാസ്ത്രപ്രകാരം ഇകാരങ്ങൾക്കു രണ്ടിന്നും കൂടി ദീർഘവും ‘ദീർഘക്കൃതേ’ എന്നുതുടങ്ങിയുള്ള ശാസ്ത്രപ്രകാരം ശസ്സിന്റെ സകാരത്തിന്നു നകാരവും വന്നിട്ടു സഖീൻ എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. തൃതീയൈകവചനവിവക്ഷയിങ്കൽ സഖി ടാ എന്നിരിക്കുമ്പോൾ ‘ഇവർണ്ണാദിചതുർണ്ണാം’ എന്നുതുടിങ്ങിയുള്ള ശാസ്ത്രപ്രകാരം ഇകാരത്തിന്നു യകാരത്തെ ആദേശിച്ചിട്ടു സഖ്യാ എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. ചതുർത്ഥ്യേകവചനവിവക്ഷയിങ്കൽ സഖി ങെ എന്നിരിക്കുമ്പോൾ ഇകാരത്തിന്നു യകാരത്തെ ആദേശിച്ചിട്ടു സഖ്യേ എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. പഞ്ചമ്യേകവചനവിവക്ഷയിങ്കൽ സഖി ങസി എന്നിരിക്കുമ്പോൾ ‘ഖിത്യൂത്ങസിങസോരതഃ’ എന്നുള്ള ശാസ്ത്രപ്രകാരം ങസ്പ്രത്യയ

ത്തിന്റെ ആകാരത്തിന്നു ഉകാരവും സഖിശബ്ദത്തിന്റെ ഇകാരത്തിന്നു യകാരവും പ്രത്യയസകാരത്തിന്നു വിസൎഗ്ഗവും വന്നിട്ടു സഖ്യുഃ എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. ഷഷ്ഠ്യേകവചനത്തിങ്കലും ഇങ്ങിനെതന്നെ കണ്ടുകൊള്ളേണ്ടതാകുന്നു. ഷഷ്ഠീദ്വിവചനവിവക്ഷയിങ്കൽ സഖി ഓസ് എന്നിരിക്കുമ്പോൾ ഇകാരത്തിന്നു യകാരത്തെയും പ്രത്യയസകാരത്തിന്നു വിസൎഗ്ഗത്തെയും ആദേശിച്ചിട്ടു സഖ്യോഃ എന്നു രൂപം സിദ്ധിക്കുന്നു. ഷഷ്ഠീബഹുവചനവിവക്ഷയിങ്കൽ സഖി ആമ് എന്നിരിക്കുമ്പോൾ 'അതകാരാന്ത സംഖ്യാഭ്യഃ' എന്നുതുടങ്ങിയുള്ള ശാസ്ത്രപ്രകാരം ആമിന്നു നുഡാഗമവും 'ദീൎഘാചാം' എന്നുതുടങ്ങിയുള്ള ശാസ്ത്രപ്രകാരം ഇകാരത്തിന്നു ദീൎഘവും വന്നിട്ടു സഖീനാം എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. സപ്തമ്യേകവചനവിവക്ഷയിങ്കൽ സഖി ങി എന്നിരിക്കുമ്പോൾ 'ഇദുദ്ഭ്യാം ങെ ഔതഃ' എന്നു തുടങ്ങിയുള്ള ശാസ്ത്രപ്രകാരം ങി പ്രത്യയത്തിന്ന് ഔകാരവും ഇകാരത്തിന്നു യകാരാദേശവും വന്നിട്ടു സഖ്യൗ എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. സപ്തമീദ്വിവചനത്തിങ്കൽ ഷഷ്ഠീദ്വിവചനത്തിങ്കലെ പ്രക്രിയയെ നോക്കുക; സപ്തമീബഹുവചനവിവക്ഷയിങ്കൽ സഖി. സുപ് എന്നിരിക്കുമ്പോൾ 'ഇണ്വൎണ്ണാദിസ്വരാദ്രേഫാൽ' എന്നുതുടങ്ങിയുള്ള ശാസ്ത്രപ്രകാരം പ്രത്യയസകാരത്തിന്നു ഷകാരം വന്നിട്ടു സഖിഷു എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു; ഹരിവദന്യത്ര എന്നു പറഞ്ഞതുകൊണ്ടു വിശേഷവിധിയുടെ സംബന്ധമില്ലാത്ത സ്ഥലങ്ങളിൽ ഹരിശബ്ദംപോലെ വിചാരിക്കേണ്ടതാണെന്നു താല്പൎയ്യം.

അസമാസേ തൃതീയാദൌ പതിശ്ചാസഖിശബ്ദവൽ
പതിപത്യാ നൃപതിനാപത്യേ പത്യുൎഹിപതേഃ

അസമാസമായിരിക്കുന്ന തൃതീയാദിയിങ്കൽ പതിയും, സഖിശബ്ദംപോലെ.

അസമാസേ സമാസത്തോടുകൂടാത്തത്-പതി, പതിശബ്ദം. സമാസത്തെ ആശ്രയിക്കാത്തതായ പതിശബ്ദത്തിന്നും തൃതീയാദിവിഭക്തികളിൽ സഖിശബ്ദത്തിന്നെന്നപോലെയും മറ്റുള്ളേടത്തു ഹരിശബ്ദത്തിന്നെന്നപോലെയും പ്രക്രിയയെ കാണേണ്ടതാകുന്നു. സമാസമുണ്ടായിരുന്നാൽ പതിശബ്ദത്തിന്നു പ്രഥമാദികളിലെന്നപോലെ തൃതീയാദികളിലും ഹരിശബ്ദത്തിന്റെ പ്രക്രിയയെത്തന്നെ

കാണേണ്ടതാകുന്നു. അവിടെ നൃപതിനാ എന്നും മററും ഉദാഹരണം.

പരസ്യപ്യന്ത്യഹല്ലോപസ്ത്യദാദീനാമിതോദപി
ദ്വൌദ്വാഭ്യാംദ്വയോന്നാസ്യാദ്വ്യർത്ഥതാൽ സുജസാദയഃ

സുപ് പരമായിരിക്കുംവിഷയത്തിങ്കൽ ത്യദാദികൾക്ക അന്ത്യഹല്ലോപവും ഇതിന്ന അത്വം ഭവിക്കും. ദ്വൌ ദ്വാഭ്യാം ദ്വയോഃ എന്നിങ്ങിനെ ഇതിന്ന ദ്വ്യർത്ഥത്വം ഹേതുവായിട്ട സുജസാദികൾ ഭവിക്കുന്നില്ല.

ത്യദാദികൾ, ത്യദ് തുടങ്ങിയുള്ളവ. അന്ത്യഹല്ലോപം, അന്ത്യമായിരിക്കുന്ന ഹല്ലിന്റെ ലോപം. ദ്വ്യർത്ഥത്വം, ദ്വ്യർത്ഥത്തിന്റെ ഭാവം. ദ്വ്യർത്ഥം, രണ്ട എന്നർത്ഥത്തോടുകൂടിയത്. സുജസാദികൾ സുജസ് തുടങ്ങിയുള്ളവ.

വിഭക്തിപ്രത്യയങ്ങൾ പിൻപിൽ ചേക്കപ്പെട്ടമ്പോൾ ത്യദാദികളുടെ അവസാനത്തിങ്കലെ ഹല്ലിന്ന് ലോപവും ഇകാരത്തിന്ന അകാരവും വരും.

ദ്വി ഔ എന്നിരിക്കുമ്പോൾ ഇതോദപി എന്ന പറഞ്ഞപ്രകാരം ഇകാരത്തിന്ന് അകാരത്തെ ആദേശിച്ചിട്ട സന്ധിയിങ്കൽ ദ്വൌ എന്ന സിദ്ധിക്കുന്നു. ദ്വിശബ്ദത്തിന്റെ അന്തത്തിങ്കൽ ഹല്ലില്ലാത്തതുകൊണ്ട അന്ത്യഹല്ലോപവിധായകമായിരിക്കുന്ന അംശം ഇവിടെ സംബന്ധിക്കുന്നതല്ല. ദ്വിതീയാദ്വിവചനം, പ്രഥമാദ്വിവചനംപോലെ. തൃതീയാദ്വിവചനത്തിൽ ദ്വിഭ്യാം എന്നിരുന്നിട്ട ഇകാരത്തിന്ന അകാരവും അതിന്ന 'അതോഭ്യാം' എന്നതുടങ്ങിയുള്ള ശാസ്ത്രപ്രകാരം ആകാരവും വന്നിട്ട ദ്വാഭ്യാം എന്ന സിദ്ധിക്കുന്നു. ചതുർത്ഥി പഞ്ചമി ദ്വിവചനങ്ങളും ഇപ്രകാരംതന്നെ ഷഷ്ഠിദ്വിവചനവിവക്ഷയിങ്കൽ ദ്വി ഓസ് എന്ന നില്ക്കുമ്പോൾ ഇകാരത്തിന്ന അകാരവും അതിന്ന 'എതാന്തുഭ്യോസ്യോസി' എന്നതുടങ്ങിയുള്ള ശാസ്ത്രപ്രകാരം എകാരവും അതിന്ന 'അയായവാവഃ' എന്നതുടങ്ങിയുള്ള ശാസ്ത്രപ്രകാരം അയാദേശവും സകാരത്തിന്ന വിസർഗ്ഗവും വന്നിട്ട ദ്വയോഃ എന്ന സിദ്ധിക്കുന്നു. സപ്തമീദ്വിവചനത്തേയും ഇങ്ങിനെതന്നെ വരുത്തേണ്ടതാകുന്നു.

ഈ ദ്വിശബ്ദം ദ്വ്യൎത്ഥകമായിരിക്കയാൽ സുജസ് മുതലായ ഏകവചനബഹുവചനപ്രത്യയങ്ങളും ഇതിനോടു ചേൎക്കപ്പെടുന്നില്ല.

സംഖ്യേയലിംഗവചനാസ്സംഖ്യാ ഹ്യഷ്ടാദശാന്തിമാഃ ൩
വിംശത്യാദ്യാസ്സ്വതോ ലിംഗവചനാഭ്യാംസമന്വിതാഃ

അഷ്ടാദശാന്തിമകളായിരിക്കുന്ന സംഖ്യകൾ, സംഖ്യേയലിംഗവചനകൾ, വിംശത്യാദ്യകളായിരിക്കുന്ന സംഖ്യകൾ, സ്വഭാവേനയുള്ള ലിംഗവചനങ്ങളോടു സമന്വിതകൾ.

അഷ്ടാദശാന്തിമകൾ, അഷ്ടാദശം അന്തിമമായുള്ളവ. അന്തിമം അന്തത്തിങ്കൽ ഭവിച്ചത്; സംഖ്യേയലിംഗവചനകൾ, സംഖ്യേയങ്ങളുടെ ലിംഗവചനങ്ങളോടുകൂടിയവ. സംഖ്യേയങ്ങൾ, സംഖ്യാനം ചെയ്യപ്പെടുവാൻ യോഗ്യങ്ങൾ. സംഖ്യാനം ചെയ്ക, എണ്ണുക. ലിംഗവചനങ്ങൾ, ലിംഗങ്ങളും വചനങ്ങളും. വിംശത്യാദ്യകൾ, വിംശതി തുടങ്ങിയുള്ളവ.

ഒന്നുതുടങ്ങി പതിനെട്ടുവരെയുള്ള സംഖ്യകളെക്കൊണ്ടു ഏതൊരു വസ്തുവെ നിൎദ്ദേശിക്കുന്നുവോ ആ വസ്തുവെ വചിക്കുന്ന ശബ്ദത്തിന്റെ ലിംഗവചനങ്ങളെ ആവക സംഖ്യകൾക്കു യോജിപ്പിക്കേണ്ടതാകുന്നു. ഇരുപതു തുടങ്ങിയുള്ള സംഖ്യകൾക്കു സ്വഭാവേനയുള്ള ലിംഗവചനങ്ങളല്ലാതെ സംഖ്യേയലിംഗവചനങ്ങൾ വന്നുകൂടുന്നതല്ല. ദ്വൌപുരുഷൌദ്വേ സ്ത്രിയൌ എന്നും മറ്റും ഉള്ള സ്ഥലങ്ങളിൽ സംഖ്യേയവാചകങ്ങളായിരിക്കുന്ന പുരുഷാദിശബ്ദങ്ങളുടെ ലിംഗവചനങ്ങൾതന്നെ സംഖ്യകൾക്കും ചേൎന്നുകാണുന്നു. വിംശതിതുടങ്ങിയുള്ള ശബ്ദങ്ങൾ ഈ ക്രമത്തിങ്കൽനിന്നു ഭേദിക്കുന്നു. വിംശതിഃ അദ്ധ്യായാഃ എന്നുള്ളേടത്തും മറ്റും വിംശതിശബ്ദം സംഖ്യേയവാചകമായിരിക്കുന്ന അദ്ധ്യായശബ്ദത്തിന്റെ ലിംഗവചനങ്ങളെ അനുസരിക്കുന്നില്ല.

ത്രേരാമിസ്യാത്ത്രയാദേശസ്ത്രയാണാംച ത്രയസ്ത്രിഭിഃ
കതേഷ്ണാന്തസംഖ്യാഭ്യാ ലോപസ്സ്യാജ്ജശ്ശസോഃകതി

ത്രിശബ്ദത്തിന്നു ആമ് പരമായിരിക്കും വിഷയത്തിങ്കൽ ത്രയാദേശം ഭവിക്കും. ത്രയാണാം ത്രയസ്ത്രിഭിഃ. കതിശബ്ദത്തിങ്കൽനിന്നും ഷ്ണാന്തസംഖ്യകളിൽനിന്നും പരങ്ങളായിരിക്കുന്ന ജശ്ശസ്സുകൾക്കു ലോപം ഭവിക്കും, കതി.

ഷ്നാന്തസംഖ്യകൾ, ഷ്നാന്തകളായിരിക്കുന്ന സംഖ്യകൾ ഷ്നാന്തകൾ, ഷകാരനകാരങ്ങൾ അന്തത്തിലുള്ളവ.

ആമ് പരമാമ്പോൾ ത്രി എന്നതിന്നു ത്രയാദേശം ഭവിക്കും. കതിശബ്ദത്തിൻെറയും ഷകാര നകാരാന്തങ്ങളായിരിക്കുന്ന സംഖ്യാശബ്ദങ്ങളുടെയും പിന്നാലെ വരുന്ന ജസ്സിന്നും ശസ്സിന്നും ലോപം വരും. ത്രിശബ്ദകതിശബ്ദങ്ങൾ ബഹുത്വവാചികളായിരിക്കയാൽ അവററിന്നു പ്രഥമാദിവിഭക്തികളുടെ ബഹുവചനപ്രത്യയങ്ങൾ മാത്രം വരുന്നു. ഇങ്ങിനെ ത്രിശബ്ദത്തിൻെറ പ്രഥമാബഹുവചനത്തിങ്കൽ ത്രിജസ് എന്നിരിക്കുമ്പോൾ 'സംബുദ്ധിജസെസ്ങ്ങ്' എന്നുതുടങ്ങി മുൻപെ പറഞ്ഞപ്രകാരം, ഇകാരത്തിന്ന് ഏകാരവും അതിന്നു അയാദേശവും സകാരത്തിന്നു വിസൎഗ്ഗവും വന്നിട്ടു ത്രയഃ എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. ദ്വിതീയാബഹുവചനത്തിങ്കൽ ത്രിശസ് എന്നിരിക്കുമ്പോൾ 'ശസോതഃ' എന്നുതുടങ്ങിയുള്ള ശാസ്ത്രപ്രകാരം അകാരത്തിന്നു ഇകാരവും ദീൎഘവും സകാരത്തിന്നു നകാരവും വന്നിട്ടു ത്രീൻ എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. ഷഷ്ഠീബഹുവചനത്തിങ്കൽ ത്രയാദേശവും ആമ് പ്രത്യയത്തിന്നു നഡാഗമവും ദീൎഘവും നകാരത്തിന്നു ണകാരവും വന്നിട്ടു ത്രയാണാം എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. കതിശബ്ദത്തിൻെറ പ്രഥമാബഹുവചനത്തിങ്കൽ ജസ് പ്രത്യയം വരുമ്പോൾ 'കതെഷ്ണാന്ത' ത്യാദി മുൻപേ പറഞ്ഞപ്രകാരം അത് ലോപിച്ചിട്ടു കതി എന്നു രൂപം സിദ്ധിക്കുന്നു. ദ്വിതീയാ ബഹുവചനത്തിങ്കൽ ശസ് പ്രത്യയം വരുമ്പോൾ മേല്പറഞ്ഞപ്രകാരം അതും ലോപിച്ചിട്ടു കതി എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. ഇവിടങ്ങളിൽ 'ലുപ്തേ' പീത്യാദി ന്യായപ്രകാരം സുബന്തതയേ ഭാവിക്കേണ്ടതാകുന്നു. മററുള്ള വിഭക്തികളിൽ ഹരി ശബ്ദത്തിന്നെന്നപോലെ പ്രക്രിയയേ കാണേണ്ടതാകുന്നു.

ശ്രിഞ്സേവായാമതോധാതോ സ്സുശ്രീഃ ക്വിപ്പ്രത്യയാന്തകഃ
പ്രായശഃ പ്രത്യയാനാഞ്ച ധാതൂനാഞ്ച ഹലന്ത്യമിത്.

ശ്രിഞ് സേവായിങ്കൽ എന്നിങ്ങിനെയുള്ള ഈ ധാതുവിങ്കൽനിന്നു ക്വിപ് പ്രത്യയാന്തമായിരിക്കുന്ന സുശ്രീഃ ഭവിക്കുന്നു. മിക്കവാറും പ്രത്യയങ്ങളുടേയും ധാതുക്കളുടേയും അന്ത്യമായിരിക്കുന്നോഹല്ല് ഇത്തായിട്ടു ഭവിക്കുന്നു.

ക്വിപ് പ്രത്യയാന്തകം, ക്വിപ്രത്യയം അന്തത്തിങ്കലുള്ളത്. അന്ത്യം, അന്തത്തിങ്കൽ ഭവിച്ചത്.

സേവാർത്ഥകമായിരിക്കുന്ന ശ്രിഞ് ധാതുവോട് ക്വിപ് പ്രത്യയത്തെ ചേർത്തിട്ട് സുശ്രീഃ എന്നുണ്ടാകുന്നു. മിക്കവാറും ധാതുക്കളുടേയും പ്രത്യയങ്ങളുടേയും അന്തത്തിലിരിക്കുന്ന ഹല്ലുകൾ ഇത്താകുന്നു. അതുകൊണ്ട് ശ്രിഞ് ധാതുവിന്റെ അന്തത്തിലിരിക്കുന്ന ഞകാരവും ക്വിപ്പിന്റെ അന്തത്തിലിരിക്കുന്ന പകാരവും ഇത്തുകൾ ആകുന്നു.

ചുടുഷാഃ പ്രത്യയാദിസ്ഥാഃ കശലാസ്ത്വതദ്ധിതാദ്ഗതാഃ
പ്രാദയസ്തൂപസർഗ്ഗാഖ്യാ ധാതോഃ പ്രാക് ച ഭവന്തി തേ

പ്രത്യയാദിസ്ഥങ്ങളായിരിക്കുന്ന ചുടുഷങ്ങളും തദ്ധിതത്തെ ഒഴിച്ച് കശലങ്ങളും ഇത്തുകൾ, പ്രാദികളാവട്ടെ ഉപസർഗ്ഗാഖ്യങ്ങൾ. അവ ധാതുവിന്റെ മുമ്പിൽ ഭവിക്കുകയും ചെയ്യുന്നു.

പ്രത്യയാദിസ്ഥങ്ങൾ, പ്രത്യയങ്ങളുടെ ആദിയിങ്കൽ സ്ഥിതി ചെയ്യുന്നവ ചുടുഷങ്ങൾ, ചവർഗ്ഗ ടവർഗ്ഗ ഷകാരങ്ങൾ. കശലങ്ങൾ കവർഗ്ഗ ശകാര ലകാരങ്ങൾ.

പ്രത്യയാദിയിങ്കൽ കാണപ്പെടുന്ന ചവർഗ്ഗ ടവർഗ്ഗ ഷകാരങ്ങളും തദ്ധിത പ്രത്യയങ്ങളെ സംബന്ധിക്കാത്ത കവർഗ്ഗ ശകാര ലകാരങ്ങളും ഇത്സംജ്ഞങ്ങൾ 'കശലാസ്ത്വതദ്ധിതാദ്ഗതാഃ' എന്നു പറഞ്ഞതുകൊണ്ട് ക്വിപ്പിന്റെ കകാരവും ഇത്താണെന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു.

പ്രപരാപസമന്വാങ്നിസവദുസ്ന്യധി വിപ്രതി
സ്വത്യഭ്യപ്യുൽ പര്യുപേതി പ്രാദയോ വിംശതിസ്മൃതാഃ

പ്ര, പരാ, അപ, സം, അനു, ആങ്, നിസ്, അവ, ദുസ്, നി, അധി, വി, പ്രതി, സു, അതി, അഭി, അപി, ഉൽ, പരി, ഉപ, ഇങ്ങിനെ പ്രാദികൾ ഇരുപത് എന്നു സ്മൃതങ്ങൾ.

ക്വിബ്വചിപ്രച്ഛിശ്രീണാമായതസ്തുകടപ്രുവാം
പരിവ്രാജശ്ചാത്രനാന്ത്യ ദീർഘശ്ചൈഷാമഹോ ഭവേൽ.

വചി പ്രച്ഛി ശ്രികൾക്കും ആയതസ്തു കടപ്രുക്കൾക്കും പരിവ്രാജിക്കും ഇന്നാർത്ഥത്തിങ്കൽ ക്വിപ്പും ഇവറ്റിന്റെ അച്ചിന്നു ദീർഘവും ഭവിക്കും.

വചിപ്രച്ഛിജുശ്രീകൾ, വചി-പ്രച്ഛി-ജു-ശ്രീ എന്നീ ധാതുക്കൾ. ആയതസ്തുകടപ്രുക്കൾ. ആയതസ്തു ശബ്ദവും കടപ്രു ശബ്ദവും ഇന്നാൎത്ഥം ഇന്നിന്റെ അൎത്ഥം. ഇൻ, ഇൻ പ്രത്യയം. ഇവ വചി തുടങ്ങിയുള്ളവ.

വചിതുടങ്ങിയുള്ളവററിന്ന താച്ഛീല്യാദിയായിരിക്കുന്ന ഇന്നിന്റെ അൎത്ഥത്തിങ്കൽ ക്വിപ്പ്പ്രത്യയംവരും അപ്പോൾ ഇവററിന്റെ അച്ചിന്ന ദീൎഘവും വരും.

വിപ്രത്യയോ വിലുപ്യേത കൃത്വാ കാൎയ്യം സ്വലക്ഷണം
ധാതുജഃ പ്രത്യയഃ കൃത്സ്യാ ത്തിങ്നിമിത്താ സ്തിങോ വിനാ

വിപ്രത്യയം സ്വലക്ഷണമായിരിക്കുന്ന കാൎയ്യത്തെ ചെയ്തിട്ടു ലോപിക്കും തിങ്നിമിത്തങ്ങളേയും തിങ്കളേയും ഒഴിച്ചു ധാതുജമായിരിക്കുന്ന പ്രത്യയം കൃത്തായിട്ടു ഭവിക്കും. സ്വലക്ഷണം, സ്വസംബന്ധി. തിങ്നിമിത്തങ്ങൾ, തിങ്നിമിത്തമായിട്ടുള്ളവ. ധാതുജം, ധാതുവിങ്കൽനിന്ന ജനിക്കുന്നത്.

മുമ്പെ പറഞ്ഞപ്രകാരം ക്വിപ്പ് പ്രത്യയത്തിന്റെ കകാരപകാരങ്ങൾ ഇത്തുകളായിട്ടു ലോപിച്ചതിൽ ശേഷിച്ചിരിക്കുന്ന വി എന്നതുകൊണ്ടു മുമ്പിലിരിക്കുന്ന ശബ്ദത്തിന്ന ധാതുത്വം ഒഴിഞ്ഞു കൃദന്തത്വം സിദ്ധിക്കുന്നു. ധാതുക്കൾക്കു പ്രാതിപദിക സംജ്ഞയില്ലാത്തതുകൊണ്ടും പ്രാതിപദികങ്ങളോടു മാത്രം വിഭക്തി പ്രത്യയങ്ങളെ ചേൎക്കേണ്ടതാകകൊണ്ടും കൃദന്തങ്ങൾ പ്രാതിപദികങ്ങളെന്നു നിയമിക്കപ്പെട്ടിരിക്കകൊണ്ടും അവിടെ കൃദന്തത്വസിദ്ധിയെ അഭിപ്രായപ്പെട്ടിട്ടു ക്വിപ്പ് വിധിക്കപ്പെടുന്നു. ഇത്രമാത്രം കാൎയ്യം സിദ്ധിച്ചതിൽ അതിന്ന ലോപവും വരുന്നു. എന്നാലും 'ലുപ്തോപി' എന്നതുടങ്ങിയുള്ള ന്യായംകൊണ്ടു അവിടെ 'കൃദന്തത്വം' ഒഴിഞ്ഞുപോകുന്നതല്ല. തിങ്കൾനിമിത്തം ഭവിക്കുന്ന ശബാദിവികരണപ്രത്യയങ്ങളേയും തിങ്കളേയും ഒഴിച്ചു ധാതുവിന്ന വരുന്ന പ്രത്യയങ്ങൾക്കു കൃത്തുകളെന്നു സംജ്ഞയാകുന്നു.

കൃദന്തേന സമസ്യന്തേ പ്രാദ്യാ ശ്ചോപപദാനി ച
സമാസ തദ്ധിതാംഗാനാം ലോപഃ പൂൎവ്വ സ്വരൂപം ഭവേൽ

പ്രാദ്യങ്ങളും ഉപപദങ്ങളും കൃദന്തങ്ങളോടുകൂടെ സമാസിക്കപ്പെടുന്നു. സമാസതദ്ധിതാംഗങ്ങളായിരിക്കുന്ന പൂർവ്വസുപ്പുകൾക്കു ലോപം ഭവിക്കും.

സമാസ തദ്ധിതാംഗങ്ങൾ. സമാസതദ്ധിതങ്ങളുടെ അംഗങ്ങളായുള്ളവ. സമാസതദ്ധിതങ്ങൾ. സമാസവും തദ്ധിതവും. പൂർവ്വസുപ്പുകൾ. പൂർവ്വത്തിങ്കലെ സുപ്പുകൾ.

പ്രാദികൾക്കും ഉപപദങ്ങൾക്കും കൃദന്തങ്ങളോടുകൂടെ സമാസം വരുന്നു. സമാസത്തിന്റെയോ തദ്ധിതത്തിന്റെയോ അംഗമായിട്ടു മുൻപിൽ വരുന്ന സുപ്പിന്നു ലോപവും വരുന്നു.

സൌവിസർഗ്ഗേ ഭവേൽ സുശ്രീഃ സുശ്രിയൌ സുശ്രിയസ്സുതഃ
ഇവർണ്ണോവർണ്ണയോർദ്ധാതോരന്ത്യയോരിയുവൌക്രമാൽ
അജാദൌ പ്രത്യയസ്യാതാം ഭ്രുവോപ്യേവം ഭ്രുവൌ ഭ്രുവഃ

സുപ്രത്യയം പരമായിരിക്കും വിഷയത്തിങ്കൽ വിസർഗ്ഗംനിമിത്തം സുശ്രീഃ എന്നു ഭവിക്കും. അജാദിയായിരിക്കുന്ന പ്രത്യയം പരമായിരിക്കും വിഷയത്തിങ്കൽ ധാതുവിന്റെ അന്ത്യങ്ങളായിരിക്കുന്ന ഇവർണ്ണോവർണ്ണങ്ങൾക്കു ഇയുവുകൾ ഭവിക്കും. ഭ്രുവിന്നും ഉവർണ്ണം ഭവിക്കും. ഭ്രുവൌ, ഭ്രുവഃ.

'ധാതുനാമ്നോ ഹലന്ത്യമിത്' എന്നു മുൻപിൽ പറഞ്ഞപ്രകാരം ശ്രിഞ് ധാതുവിന്റെ ഞകാരം ഇത്തായിട്ടു ലോപിക്കുന്നു. 'ക്വിബ്വചി' എന്നു തുടങ്ങിയുള്ള ശാസ്ത്രപ്രകാരം ക്വിപ് വിധിക്കപ്പെടുമ്പോൾ ശ്രിക്വിപ് എന്നിരിക്കുകയും 'പ്രായശഃ പ്രത്യയാനാം' എന്നുതുടങ്ങിയുള്ള ശാസ്ത്രപ്രകാരം ക്വിപ്പിന്റെ പകാരവും 'കശ ലാസ്വതദ്ധിതാദ്യതേ' എന്നു പറഞ്ഞിരിക്കകൊണ്ടു കകാരവും ഇത്തുകളായിട്ടു ലോപിക്കുന്നു. 'ദീർഘവരശ്രുപ്രാമചഃ' എന്നുണ്ടായിരിക്കയാൽ ഗകാരത്തിന്നു ദീർഘവും 'വിപ്രത്യയോവിലുപ്യേത' എന്നു പറഞ്ഞിരിക്കയാൽ വിപ്രത്യയത്തിന്നു ലോപവും വരുന്നു. ഇപ്പോൾ ശ്രീ എന്നതു കൃദന്തമായിരിക്കുന്നു. 'കൃദന്തേനസമസ്യന്തേ പ്രാദ്യാശ്ചോപപദാനിച' എന്നു പറഞ്ഞിരിക്കയാൽ സു എന്ന ഉപസർഗ്ഗത്തിന്നു ശ്രീശബ്ദത്തോടുകൂടെ സമാസം വരുന്നു. സു എന്നതിന്നു പ്രഥമൈകവചനം സുസ് എന്നു വരുന്നു. സുസ് ശ്രീഎ

ന്നിരിക്കുമ്പോൾ 'സമാസതദ്ധിതാം ഗാനാം' എന്നു തുടങ്ങിയുള്ള ശാസ്ത്രപ്രകാരം സുപ്രത്യയത്തിന്നു ലോപം വന്നിട്ടു സുശ്രീ എന്നായിത്തീരുന്നു. പ്രഥമൈകവചനത്തിൽ സുശ്രീസ് എന്നിരിക്കുമ്പോൾ സകാരത്തിന്നു വിസർഗ്ഗം വന്നിട്ടു സുശ്രീഃ എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. പ്രഥമാദ്വിവചനത്തിങ്കൽ സുശ്രീ ഔ എന്നിരിക്കുമ്പോൾ 'ഇ വർണ്ണാവർണ്ണയോഃ' എന്നു തുടങ്ങിയുള്ള ശാസ്ത്രപ്രകാരം ഇകാരത്തിന്നു ഇയാദേശംവന്നിട്ടു സുശ്രിയൌ എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. ഇങ്ങിനെ അജാദികളായ മററു വിഭക്തികളിലും ഇയാദേശംകൊണ്ടു ശബ്ദനിഷ്പത്തിയെ ചെയ്യേണ്ടതാകുന്നു. ഭ്രൂശബ്ദം ധാതുവല്ലെങ്കിലും അതിന്റെ ഊകാരത്തിന്ന് അജാദിവിഭക്തികളിൽ 'ഇവർണ്ണോവർണ്ണയോഃ' എന്നുതുടങ്ങിയുള്ള ശാസ്ത്രപ്രകാരം ഉവാദേശം വരുമെന്നു വിചാരിക്കേണ്ടതാകുന്നു.

സേനാം നയതിസേനാനീ ർധാതുർണ്ണീഞ് പ്രാപണേഭവേൽ
ധാത്വാദിഭൂതയോസ്സ്യാതാമാദേശൌ ഷണയോസ്സനൌ.

സേനയെ നയിക്കുന്നു എന്നിങ്ങിനെ സേനാനീഃ ണീഞ് ധാതു പ്രാപണത്തിൽ ഭവിക്കും. ധാത്വാദിഭൂതങ്ങളായിരിക്കുന്ന ഷണങ്ങൾക്കു സനങ്ങളാദേശങ്ങളായിട്ടു ഭവിക്കും.

ധാത്വാദിഭൂതങ്ങൾ, ധാതുവിന്റെ ആദിയിങ്കൽ ഭവിച്ചവ ഷണങ്ങൾ ഷകാരണകാരങ്ങൾ സനങ്ങൾ സകാര നകാരങ്ങൾ.

സുബന്തോപപദാദ്ധാതോഃ ക്വിബന്യസ്മാദപിക്വചിൽ
ക്രുധാദിധൌ സഹ നിർദ്ദിഷ്ടാ ഭവന്ത്യുപപദാഭിധാഃ.

സുബന്തോപപദമായിരിക്കുന്ന ധാതുവിങ്കൽനിന്നും ചിലെടത്തു അന്യത്തിങ്കൽനിന്നും ക്വിപ് ഭവിക്കുന്നു. ക്രുധാദിയിങ്കൽ സഹനിർദ്ദിഷ്ടങ്ങൾ ഉപപദാഭിധങ്ങളായിട്ടു ഭവിക്കുന്നു.

സുബന്തോപപദം, സുബന്തം ഉപപദമായുള്ളത്. സഹനിർദ്ദിഷ്ടങ്ങൾ=കൂടെ നിർദ്ദേശിക്കപ്പെട്ടവ.

മുൻപിൽ പറഞ്ഞപ്രകാരം വചിമുതലായവററിന്നു കൂടാതെ സുബന്തോപപദങ്ങളായിരിക്കുന്ന ദ്വിഷദ്രുഹാദിധാതുക്കൾക്കും ക്വിപ് വിധിക്കപ്പെട്ടപ്രകാരം മിത്രദ്വിട് മിത്രധ്രുക് മുതലായ ശബ്ദങ്ങളെക്കൊണ്ടു വിചാരിക്കേണ്ടതാകുന്നു. ചിലെടത്തു നിരുപ

പദങ്ങളായിരിക്കുന്ന ധാതുക്കൾക്കും ക്വിപ്പിവരും—സമീപത്തിങ്കൽ ഉച്ചരിക്കപ്പെട്ട പദം=ഉപപദം. സാമീപ്യമാവട്ടെ സപ്തമ്യന്തഘടിതങ്ങളായിരിക്കുന്ന 'കർമ്മണ്യൺ' തുടങ്ങിയുള്ള സൂത്രങ്ങളെക്കൊണ്ടു വിധേയമായിരിക്കുന്ന പ്രകൃതിപ്രത്യയാർത്ഥത്തിങ്കൽ അന്വയത്തെ സാധിപ്പിക്കുന്നതായ അവസ്ഥയത്രെ—അവ്യവഹിതത്വമല്ല.

സേനാ—അമ്—ണീഞ് എന്നിരിക്കുമ്പോൾ 'സ്വബന്തോപപദാൽ' എന്നുതുടങ്ങി നടേ പറഞ്ഞപ്രകാരം ണീഞ് ധാതുവിന്നു ക്വിപ്പ് വരുന്നു. 'ഷണയോസ്സനൌ' എന്നു പറഞ്ഞിരിക്കകൊണ്ടു ധാതുവിന്റെ ണകാരത്തിന്നു നകാരം വരുന്നു. 'ധാതുനാമ്നോ ഹലന്ത്യമിത്' എന്നു പറഞ്ഞിരിക്കകൊണ്ടു ഞകാരം ലോപിക്കുന്നു. ക്വിപ്പിന്നു സർവ്വലോപവും വരുന്നു. സേനാ—അമ്—നീ എന്നു ശേഷിക്കുന്നു. 'കൃദന്തേനസമസ്യതേ' എന്നു തുടങ്ങിയുള്ള ശാസ്ത്രപ്രകാരം സമാസവും, സമാസതദ്ധിതാംഗാനാം എന്നു തുടങ്ങിയുള്ള ശാസ്ത്രപ്രകാരം അമ് പ്രത്യയത്തിന്നു ലോപവും വന്നിട്ടു സേനാനീ എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. പ്രഥമൈകവചനത്തിങ്കൽ സുപ്രത്യയവും അതിന്നു വിസർഗ്ഗവും വരുമ്പോൾ സേനാനീഃ എന്നായിത്തീരുന്നു.

സംയോഗോ ധാതുഗഃ പൂർവ്വോ നാസ്തി യസ്മാദിവർണ്ണതഃ
അനേകാജന്തഗസ്യാസ്യ യോചി സ്യാൽ സുധിയം വിനാ
താദൃശസ്യാപ്യുവർണ്ണസ്യ വസ്സുപോചി ഉവം വിനാ.

ധാതുഗമായിരിക്കുന്ന സംയോഗം യാതൊരു ഇവർണ്ണത്തിങ്കൽനിന്നു പൂർവ്വമായിട്ടു ഭവിക്കുന്നില്ല. അനേകാജന്തഗമായിരിക്കുന്ന ഇതിന്ന് അച്പരമായിരിക്കും വിഷയത്തിങ്കൽ സുധിയെ ഒഴിച്ചു യകാരം ഭവിക്കും. താദൃശമായിരിക്കുന്ന ഉവർണ്ണത്തിന്നു സുപ്പിന്റെ അച്പരമായിരിക്കുംവിഷയത്തിങ്കൽ ഭൂവെ ഒഴിച്ചു വകാരവും ഭവിക്കും.

ധാതുഗം 'ധാതുവെ ഗമിക്കുന്നത്'. സംയോഗം സ്വരരഹിതഹല് വർണ്ണയോഗം. അനേകാജന്തഗം=അനേകാച്ചിന്റെ അന്തത്തെ ഗമിക്കുന്നത്. അനേകാച്=അനേകങ്ങളായിരിക്കുന്ന അച്കളോടുകൂടിയത്. താദൃശം=അതുപോലെയുള്ളത്.

ഇവൎണ്ണത്തിന്റെ മുമ്പിൽ ധാതുവെ സംബന്ധിച്ചതായ സംയോഗമില്ലെങ്കിൽ അതിന്ന അജാദികളിൽ യകാരാദേശവും അതുപോലെ ഉവൎണ്ണത്തിന്ന വകാരാദേശവും വരുന്നതാകുന്നു. സേനാനീശബ്ദത്തിന്റെ പ്രഥമാദ്വിവചനത്തിങ്കൽ സേനാനീ–ഔ–എന്നിരിക്കുമ്പോൾ നീ ധാതുവിന്റെ ഈകാരത്തിന്നു മുമ്പിൽ ധാതുസംബന്ധിയായിരിക്കുന്ന സംയോഗമില്ലാത്തതുകൊണ്ടും 'അനേകാജങ്ഗത്വം' ഉണ്ടായിരിക്കകൊണ്ടും യകാരാദേശം വന്നിട്ട 'സേനാന്യൌ' എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. പ്രഥമാബഹുവചനത്തിങ്കൽ ഈകാരത്തിന്ന യകാരാദേശവും ജസ്സിന്റെ സകാരത്തിന്ന വിസൎഗ്ഗവും വന്നിട്ട സേനാന്യഃ എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. സംബോധനയിങ്കലും ഇങ്ങിനെതന്നെ കാണേണ്ടതാകുന്നു.

ബാധതേചാംശസാൎത്ഥകം യവാവത്രേയുവാവിവ
സേനാന്യൌപശ്യസേനാന്യം സേനാന്യോനീൎന്നിയൌനിയഃ

ഇവിടെ ഇയുവാദേശങ്ങൾ എന്നപോലെ യവാദേശങ്ങളും അമ്ശസ്സുകൾക്കുള്ള ഉക്തത്തെ ബാധിക്കുന്നു.

സേനാനീശബ്ദത്തിന്റെ ദ്വിതീയൈകവചനവിവക്ഷയിങ്കൽ സേനാനീ അമ് എന്നിരിക്കുമ്പോൾ 'അവൎണ്ണാദിത്രയാൽ' എന്നു തുടങ്ങിയുള്ള ശാസ്ത്രപ്രകാരം അമ്മിന്റെ അകാരത്തെ ലോപിപ്പിക്കേണ്ടതാണെങ്കിലും 'ബാധതേചാംശസാൎത്ഥകം' എന്നു പറഞ്ഞിരിക്കയാൽ 'സംയോഗോധാതുഗഃ' എന്നുതുടങ്ങിയുള്ള ശാസ്ത്രം അമ്മിന്റെ അകാരലോപവിധിയെ ബാധിച്ചിട്ട യകാരാദേശത്തെ വിധിക്കുന്നു. സേനാന്യം എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. ഇങ്ങിനെതന്നെ സുശ്രിയം സുശ്രിയഃ എന്നുള്ളേടങ്ങളിൽ ഇയാദേശവും ഭുവം–ഭുവഃ എന്നുള്ളേടങ്ങളിൽ ഉവാദേശവും അവൎണ്ണാദിത്രയാൽ എന്നും ശസോതഃ എന്നും തുടങ്ങിയുള്ള ശാസ്ത്രങ്ങളെ ബാധിച്ചിരിക്കുന്നു എന്നു വിചാരിക്കേണ്ടതാകുന്നു.

ദ്വിതീയാബഹുവചനവിവക്ഷയിങ്കൽ സേനാനീ ശസ് എന്നിരിക്കുമ്പോൾ 'ബാധതേചാംശസാൎത്ഥകം' എന്നു പറഞ്ഞിരിക്കയാൽ 'സംയോഗോ ധാതുഗഃ' എന്നുതുടങ്ങിയുള്ള ശാസ്ത്രം ശസ്സിന്റെ അകാരത്തിന്നു വരേണ്ടുന്നതായ ഇകാരാദേശത്തെ ബാ

ധിച്ചിട്ടു യകാരത്തെ ആദേശിക്കുന്നു. പിന്നെ ശസ്സിന്റെ സകാരത്തിന്നു വിസൎഗ്ഗം വന്നിട്ടു സേനാന്യഃ എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. ഇങ്ങിനെ സപ്തമ്യേകവചനം ഒഴികെ അജാദികളിൽ യകാരത്തെ ആദേശിച്ചിട്ടു ശബ്ദനിഷ്പത്തിയെ ചെയ്യേണ്ടതാകുന്നു. സപ്തമ്യേകവചനത്തിങ്കൽ വിശേഷത്തെ കാണിക്കുന്നു.

ങെന്നീശബ്ദാദുത്തരസ്യാമ് സേനാന്യാംസ്യാന്നിയാമപി
സ്വതന്ത്രസമാസേതു നാനേകാച്ത്വഫലംഭവേൽ
മഹാധിയൌ ത്യക്തധിയൌ ഭുവഃ പ്രതിഭുവാവിതി.

നീ ശബ്ദത്തിങ്കൽനിന്നു ഉത്തരമായിരിക്കുന്ന ങി പ്രത്യയത്തിന്ന് ആമ് ഭവിക്കും. സേനാന്യാം എന്നും നിയാം എന്നുഭവിക്കും. സ്വതന്ത്രത്തോടുകൂടിയുള്ള സമാസത്തിങ്കലാവട്ടെ അനേകാച്ത്വഫലം ഭവിക്കുകയില്ല. 'മഹാധിയൌത്യക്തധിയൌ' എന്നു ഉദാഹരണങ്ങൾ.

അനേകാച്ത്വഫലം=അനേകാച്ത്വത്തിന്റെ ഫലം. അനേകാച്ത്വം=അനേകങ്ങളായിരിക്കുന്ന അച്കളോടു കൂടിയതിന്റെ ഭാവം.

സപ്തമ്യേകവചനത്തിങ്കൽ സേനാനി-ങി എന്നിരിക്കുമ്പോൾ ങെന്നീശബ്ദാൽ എന്നു തുടങ്ങി മുമ്പേ പറഞ്ഞപ്രകാരം ആമ് എന്നാദേശവും ഈകാരത്തിന്നു യകാരവും വന്നിട്ടു സേനാന്യാം എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു.

കേവലം നീ ശബ്ദത്തിന്റെ ഈകാരത്തിന്ന് അനേകാജന്തത്വമില്ലാത്തതുകൊണ്ടു അവിടെ ഇയാദേശം മാത്രം വരുന്നതാണെന്നുള്ള അഭിപ്രായത്തിന്മേൽ 'നീന്നിയൌ' എന്നു പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു. ഇതിന്റെ സപ്തമ്യേകവചനത്തിങ്കൽ ങി പ്രത്യയത്തിന്ന് ആമാദേശവും ഈകാരത്തിന്ന് ഇയാദേശവും വന്നിട്ടു നിയാംഎന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. സ്വതന്ത്രത്തോടുകൂടി സമാസം വരുന്നതായാൽ അവിടെ ഇവൎണ്ണാദികൾക്ക് അനേകാച്ത്വഫലമായ യാദേശാദികൾ വരുന്നതല്ല. ഇയുവാദേശങ്ങൾ മാത്രം വരുന്നതാകുന്നു സേനാനി എന്നടുത്തു സേനാശബ്ദത്തിന്നു കൃദന്തമായിരിക്കുന്ന നീശബ്ദത്തോടാകുന്നു സമാസം. അതുകൊണ്ട് അവിടെ യകാരാദേശം ബാ

ധീതമല്ലെന്നു വിചാരിക്കേണ്ടതാകുന്നു. മഹാധിയൌ എന്നുള്ള സമസ്തത്തിലാകട്ടെ 'മഹതിധീഃ യയോഃ തൌ' എന്നിങ്ങിനെ സ്വബന്ധമായിരിക്കുന്ന ധീശബ്ദത്തോടുകൂടി സമാസം വന്നിരിക്കകൊണ്ട് അവിടെ ഇയാദേശം വിധിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. പ്രതിഭൂശബ്ദത്തിന്റെ ഊകാരത്തിന്നു മുമ്പിൽ ധാതുഗമായിരിക്കുന്ന സംയോഗമില്ലാത്തതുകൊണ്ടും അനേകാജന്തഗതത്വം ഉണ്ടായിരിക്കകൊണ്ടും 'താദൃശസ്യാപ്യവര്‍ണ്ണസ്യ' എന്നതുടങ്ങിയുള്ള ശാസ്ത്രപ്രകാരം വകാരത്തെ ആദേശിക്കേണ്ടതാണെന്നു ശങ്കിക്കേണ്ടതായിരുന്നാൽ ഉവംവിനാ എന്നു നിഷേധിച്ചിരിക്കകൊണ്ട് ഉവാദേശത്തിന്നുമാത്രം അവകാശം ഭവിക്കുന്നപ്രകാരം ഉവഃപ്രതിഭുവാവിതി എന്നുള്ള അംശംകൊണ്ടു കാണിച്ചിരിക്കുന്നു. * ഇങ്ങിനെ ഇവര്‍ണ്ണാന്തശബ്ദങ്ങൾ *

ഉകാരാന്തമായ ശംഭുശബ്ദത്തിന്റെ പ്രഥമൈകവചനവിവക്ഷയിങ്കൽ ശംഭു സു എന്നിരിക്കുമ്പോൾ സകാരത്തിന്നു വിസര്‍ഗ്ഗംവന്നിട്ടു ശംഭുഃ എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. ദ്വിവചനത്തിങ്കൽ ശംഭു ഔ എന്നിരിക്കുമ്പോൾ ഇദുദ്ഭ്യാമുത്തരസ്യ എന്നു തുടങ്ങിയുള്ള ശാസ്ത്രപ്രകാരം ഔകാരത്തിന്നു ഊകാരവും സവര്‍ണ്ണങ്ങൾക്കു രണ്ടിന്നുംകൂടി ദീര്‍ഘവും വന്നിട്ടു ശംഭൂ എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. ബഹുവചനത്തിങ്കൽ ശംഭു ജസ് എന്നിരിക്കുമ്പോൾ 'സംബുദ്ധിജസ്ങെ' എന്നു തുടങ്ങിയുള്ള ശാസ്ത്രപ്രകാരം ഉകാരത്തിന്നു ഒകാരവും അതിന്നുപിന്നെ അവാദേശവും സകാരത്തിന്നു വിസര്‍ഗ്ഗവും വന്നിട്ടു ശംഭവഃ എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. സംബോധനാപ്രഥമൈകവചനത്തിങ്കൽ ശംഭു സു എന്നിരിക്കുമ്പോൾ ഉകാരത്തിന്നു ഒകാരവും സംബുദ്ധിക്കു ലോപവും വന്നിട്ടു ശംഭോ എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. ദ്വിതീയൈകവചനത്തിങ്കൽ ശംഭു–അമ് എന്നിരിക്കുമ്പോൾ അവര്‍ണ്ണാദിത്രയാൽ എന്നു തുടങ്ങിയുള്ള ശാസ്ത്രപ്രകാരം അമ് പ്രത്യയത്തിന്റെ അകാരത്തിന്നു ലോപം വന്നിട്ടു ശംഭും എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. ദ്വിതീയാദ്വിവചനം പ്രഥമാദ്വിവചനംപോലെ. ദ്വിതീയാ ബഹുവചനത്തിങ്കൽ ശംഭു ശസ് എന്നിരിക്കുമ്പോൾ ശസോ നഃ എന്നു തുടങ്ങിയുള്ള ശാസ്ത്രപ്രകാരം ശസ്സിന്റെ അകാരത്തിന്നു ഉകാരവും സവര്‍ണ്ണങ്ങൾക്കു രണ്ടിന്നുംകൂടി ദീര്‍ഘവും സകാരത്തിന്നു നകാരവും വന്നിട്ടു ശംഭൂൻ എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. തൃതീയൈകവചനത്തിങ്കൽ ശംഭു ടാ എന്നിരിക്കുമ്പോ

ൾ 'ഇദുദ്ഭ്യാമസ്ത്രീയാം ടാനാ' എന്നു പറഞ്ഞിരിക്കയാൽ ടാപ്രത്യയത്തിന്നു നാ എന്നാദേശം വന്നിട്ട ശംഭുനാ എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. ചതുർത്ഥ്യേകവചനത്തിങ്കൽ ശംഭു ങെ എന്നിരിക്കുമ്പോൾ 'സംബുദ്ധിജസ്ങെ' എന്നു തുടങ്ങിയുള്ള ശാസ്ത്രപ്രകാരം ഉകാരത്തിന്നു ഒകാരവും അതിന്നു പിന്നെ അവാദേശവും വന്നിട്ട ശംഭവെ എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. പഞ്ചമ്യേകവചനത്തിങ്കൽ ശംഭുങസി എന്നിരിക്കുമ്പോൾ ഉകാരത്തിന്ന് ഒകാരവും 'ഉദേദോത്ഭ്യ' എന്നു തുടങ്ങിയുള്ള ശാസ്ത്രപ്രകാരം ങസിപ്രത്യയത്തിന്റെ അകാരത്തിന്നു ലോപവും സകാരത്തിന്നു വിസർഗ്ഗവും വന്നിട്ട ശംഭോഃ എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. ഷഷ്ഠ്യേകവചനത്തിങ്കലും ഇങ്ങിനെതന്നെ ഷഷ്ഠീദ്വിവചനത്തിങ്കൽ ശംഭു ഒസ് എന്നിരിക്കുമ്പോൾ ഉകാരത്തിന്നു വകാരവും സകാരത്തിന്നു വിസർഗ്ഗവും വന്നിട്ട ശംഭ്വോഃ എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. ബഹുവചനത്തിങ്കൽ ശംഭു ആമ് എന്നിരിക്കുമ്പോൾ ആമ് പ്രത്യയത്തിന്നു നഡാഗമവും ഉകാരത്തിന്നു ദീർഘവും വന്നിട്ട ശംഭൂനാം എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. സപ്തമ്യേകവചനത്തിങ്കൽ ശംഭുങി എന്നിരിക്കുമ്പോൾ 'ഇദുദ്ഭ്യാം ങെഃ' എന്നു തുടങ്ങിയുള്ള ശാസ്ത്രപ്രകാരം ങിപ്രത്യയത്തിന്ന് ഔകാരവും ഉകാരത്തിന്ന് അകാരവും സന്ധിയിങ്കൽ സ്വരങ്ങൾക്കു രണ്ടിന്നുംകൂടി ഔകാരവും വന്നിട്ട ശംഭൌ എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. സപ്തമീദ്വിവചനം ഷഷ്ഠീദ്വിവചനംപോലെ.

* ഇങ്ങനെ ഉകാരാന്തങ്ങൾ *

ഖലം പുനാതി ഖലപൂഃ ഖലപ്വൌ ചൈവമാദയഃ
ഋതോർത്താം സുടിങൌ ചസ്യാൽപിതരൌ പിതരഃ പിതഃ.

ഖലത്തെ പവനംചെയ്യുന്ന എന്നിങ്ങിനെയുള്ള അർത്ഥങ്ങളിൽ ഖലപൂഃ ഖലപ്വൌ എന്നിങ്ങിനെ തുടങ്ങി ഭവിക്കും. സുട്ടിങ്കലും ങിയിങ്കലും ഋത്തിന്നു അർത്താം ഭവിക്കും. പിതരൌ പിതരഃ പിതഃ എന്നിങ്ങിനെ ഉദാഹരണം.

ഖലം=ധാന്യരാശീകരണസ്ഥാനം. പവനംചെയ്യു=പവിത്രീകരിക്കുക. അർത്താം=അര് എന്നതിന്റെ ഭാവം.

ഉകാരാന്തമായ ഖലപൂശബ്ദത്തിന്റെ നിഷ്പത്തിയെ കാണിക്കുന്നു. 'സ്വാദിനാമപദാദ്ധാതോഃ' എന്നുതുടങ്ങി മുൻപറഞ്ഞപ്ര

കാരം ഖല-അമ്-പൂ-എന്നിരുന്നെടുത്തു ധാതുവിന്നു ക്വിപ്പ്രത്യയവും ക്വിപ്പിന്നു സർവ്വലോപവും 'കൃദന്തേന സമസ്യതേ' എന്നു തുടങ്ങിയുള്ള ശാസ്ത്രപ്രകാരം ഉപപദസമാസവും 'സമാസത്വമിതാം ഗതാനാം' എന്നു തുടങ്ങിയുള്ള ശാസ്ത്രപ്രകാരം അമ്മിന്നു ലോപവും വന്നിട്ടു ഖലപൂ എന്നായി തീരുന്നു. പ്രഥമൈകവചനവിവക്ഷയിങ്കൽ സുപ്രത്യയവും സകാരത്തിന്നു വിസർഗ്ഗവും വരുമ്പോൾ ഖലപൂഃ എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. പ്രഥമാദ്വിവചനവിവക്ഷയിങ്കൽ ഖലപൂ ഔ എന്നിരിക്കുമ്പോൾ 'ഓദ്ദശസ്യാപ്യവർണ്ണസ്യ' എന്നു തുടങ്ങിയുള്ള ശാസ്ത്രപ്രകാരം ഊകാരത്തിന്നു വകാരാദേശത്തെ ചെയ്തിട്ടു ഖലപ്വൌ എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. അജാദികളായിരിക്കുന്ന മറ്റുള്ള പ്രത്യയങ്ങളിലും ഇങ്ങിനെതന്നെ വകാരത്തെ ആദേശിച്ചിട്ട് അതാതു വിഭക്തികളിൽ ശബ്ദനിഷ്പത്തിയെ ചെയ്യേണ്ടതാകുന്നു. ഈ വകാരാദേശം അമ്മിന്റെ അല്ലോപത്തെയും ശസ്സിന്റെ അതിന്നുള്ള ഉകാരാദേശത്തെയും ബാധിക്കുമെന്നു വിചാരിക്കേണ്ടതാകുന്നു. * ഇങ്ങിനെ ഊകാരാന്തം. *

ഋകാരാന്തമായ പിതൃശബ്ദത്തിന്റെ നിഷ്പത്തിയെ കാണിക്കുന്നു. പ്രഥമൈകവചനവിവക്ഷയിങ്കൽ പിതൃസു എന്നിരിക്കുമ്പോൾ 'ഋദന്താദി'യായി നടെ പറഞ്ഞിരിക്കുന്ന ശാസ്ത്രപ്രകാരം അന്ത്യത്തിലിരിക്കുന്ന ഋകാരത്തിന്നു ആകാരവും സുപ്രത്യയത്തിന്നു ലോപവും വന്നിട്ടു പിതാ എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. ഋദന്താദിയായിരിക്കുന്ന ശാസ്ത്രംകൊണ്ടു ഋകാരാന്തങ്ങളായിരിക്കുന്ന ശബ്ദങ്ങളുടെ അന്ത്യത്തിന്റെ ആത്വവിധിക്കു സുപ്രത്യയംമാത്രം നിമിത്തമാകകൊണ്ടു വിശേഷവിഹിതത്വമുണ്ടായിരിക്കയാൽ 'അത ഋതോത്വം' എന്നുള്ള ശാസ്ത്രംകൊണ്ടു വിധിച്ചതായ അത്വത്തെ ബാധിച്ചിരിക്കുന്നു എന്നറിയേണ്ടതാകുന്നു. പ്രഥമാദ്വിവചനവിവക്ഷയിങ്കൽ പിതൃ-ഔ-എന്നിരിക്കുമ്പോൾ 'ഋതോത്വം' എന്നു തുടങ്ങിയുള്ള ശാസ്ത്രപ്രകാരം ഋകാരത്തിന്നു അർ എന്നാദേശംവന്നിട്ടു പിതരൌ എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. ജസ്സിങ്കൽ പിതൃജസ് എന്നിരിക്കുമ്പോൾ മുമ്പിൽ പറഞ്ഞപ്രകാരം അത്വവും സകാരത്തിന്നു വിസർഗ്ഗവും വന്നിട്ടു പിതരഃ എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. സംബോധനൈകവചനത്തിങ്കൽ ഹേ പിതൃസു എന്നിരിക്കുമ്പോൾ ഋതോത്വം എന്നു തുടങ്ങി നടെ പറഞ്ഞപ്രകാ

രം ഋകാരത്തിന്നു അര് എന്ന ആദേശം വന്നിട്ടു പിതര്സ് എന്നായിത്തീരുന്നു.

സംയോഗാദ്യഃ പദാന്തഃസ്യാത്തസ്യാന്ത്യംഹൽലുപ്യതേ

യാതൊരുസംയോഗം പദാന്തമായിട്ടുഭവിക്കും അതിന്റെ അന്ത്യമായിരിക്കുന്ന ഹല്ലാവട്ടെ ലോപിക്കപ്പെടുന്നു. അതുസംയോഗം.

പിതര്സ് എന്നേടത്തു പദാന്തത്തിലിരിക്കുന്ന രേഫസകാരങ്ങൾ സംയോഗസംജ്ഞകളാകകൊണ്ടു മേല്പറഞ്ഞ വചനപ്രകാരം അവിടെ അന്ത്യഹല്ലായിരിക്കുന്ന സകാരത്തിന്നു ലോപവും രേഫത്തിന്നു വിസർഗ്ഗവും വന്നിട്ടു പിതഃ എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. ദ്വിതീയൈകവചനവിവക്ഷയിങ്കൽ പിതൃ അമ് എന്നിരിക്കുമ്പോൾ അരത്വം വന്നിട്ടു പിതരം എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. ദ്വിതീയാദ്വിവചനം പ്രഥമാദ്വിവചനംപോലെ. ശസ്സിങ്കൽ പിതൃശസ് എന്നിരിക്കുമ്പോൾ ശസോതഃ എന്നു തുടങ്ങിയുള്ള ശാസ്ത്രപ്രകാരം ശസ്സിന്റെ അകാരത്തിന്നു ഋകാരവും 'സപദീർഘഃ' എന്നുതുടങ്ങിയുള്ള ശാസ്ത്രപ്രകാരം ഋകാരങ്ങൾക്കു രണ്ടിന്നുംകൂടി ദീർഘവും 'ദീർഘകൃതേ' എന്നു തുടങ്ങിയുള്ള ശാസ്ത്രപ്രകാരം സകാരത്തിന്നു നകാരവും വന്നിട്ടു പിതൄൻ എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. ടാ പ്രത്യയത്തിങ്കൽ പിതൃടാ എന്നിരിക്കുമ്പോൾ 'ഇവർണ്ണാദിചതുർണ്ണാം' എന്നുതുടങ്ങിയുള്ള ശാസ്ത്രപ്രകാരം ഋകാരത്തിന്നു രേഫത്തെ ആദേശിച്ചിട്ടു പിത്രാ എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. ങെ പ്രത്യയത്തിങ്കൽ മേല്പറഞ്ഞ രേഫാദേശത്തെ ചെയ്തിട്ടു പിത്രെ എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു.

ഋതഉസ്യാൻങസിങസോഃ പിതുഃ പിതരിങൌരവേൽ.

ങസിങസ്സുകൾ പരങ്ങളായിരിക്കും വിഷയത്തിങ്കൽ ഋത്തിന്ന് ഉകാരം ഭവിക്കും. ങിയിങ്കൽ പിതരി എന്നും ഭവിക്കും.

പഞ്ചമ്യേകവചനത്തിങ്കൽ പിതൃങസി എന്നിരിക്കുമ്പോൾ മേല്പറഞ്ഞ വചനപ്രകാരം ഋകാരത്തിന്ന് ഉകാരം വന്നിട്ടു പിതുരസ് എന്നായി തീരുകയും പിന്നെയതിൽ 'ഉരേരോത്ത്യോ' എന്നു തുടങ്ങി നടേ പറഞ്ഞപ്രകാരം ങസി പ്രത്യയത്തിന്റെ അകാരത്തിന്നു ലോപവും സകാരത്തിന്നു വിസർഗ്ഗവും വന്നിട്ടു പിതുഃ എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. ഷഷ്ഠ്യേകവചനത്തെയും ഇങ്ങിനെതന്നെ കാണ്ക

ണ്ടാകുന്നു. ഷഷ്ഠീദ്വിവചനവിവക്ഷയിങ്കൽ പിതൃഓസ് എന്നു നില്ക്കുമ്പോൾ സ്വരസന്ധിയും വിസർഗ്ഗവും വന്നിട്ടു പിത്രോഃ എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. ഷഷ്ഠീബഹുവചനത്തിങ്കൽ പിതൃ ആമ് എന്നു നില്ക്കുമ്പോൾ ആമിന്നു നുഡാഗമവും ഋകാരത്തിന്നു ദീർഘവും നകാരത്തിന്നു ണത്വവും വന്നിട്ടു പിതൄണാം എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. സപ്തമ്യേകവചനത്തിങ്കൽ പിതൃഇ എന്നു നില്ക്കുമ്പോൾ 'ഋതോങ്യംസുടിരണോ' ച എന്നു പറഞ്ഞിരിക്കയാൽ ഋകാരത്തിന്നു അര് എന്നാദേശം വന്നിട്ടു പിതരി എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. സപ്തമീദ്വിവചനം ഷഷ്ഠീദ്വിവചനംപോലെ. സപ്തമീബഹുവചനത്തിങ്കൽ പിതൃ സുപ് എന്നിരിക്കുമ്പോൾ സകാരത്തിന്നു ഷകാരം വന്നിട്ടു പിതൃഷു എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു.

ഡുകൃഞ്കരണഇത്യസ്മാൽ കർത്താതൃച്പ്രത്യയാന്തകഃ
ധാത്വാദ്യാഞിട്ടുഡവഃ കാര്യാർത്ഥാസ്സുപ്രവക്ഷ്യതേ.

ഡുകൃഞ്കരണത്തിങ്കൽ എന്നിങ്ങിനെയുള്ള ഇതിങ്കൽനിന്നു തൃച്പ്രത്യയാന്തകമായിരിക്കുന്ന കർത്താ എന്നുള്ളതു ഭവിക്കും. ധാത്വാദ്യങ്ങളായിരിക്കുന്ന ഞിത് ടുഡുകൾ കാര്യാർത്ഥങ്ങൾ. അതു വചിക്കപ്പെടും.

തൃച്പ്രത്യയാന്തകം തൃച്പ്രത്യയം അന്തത്തിങ്കലുള്ളത്, ഞിട്ടുഡുക്കൾ. ഞകാരവും ഇകാരവും ടുവും ഡുവും.

കരണാർത്ഥകമായിരിക്കുന്ന ഡുകൃഞ് ധാതുവോടു തൃച്പ്രത്യയത്തെ ചേർത്തിട്ടു കർത്തൃശബ്ദത്തെ ഉണ്ടാക്കുന്നു. തൃച് പ്രത്യയത്തിന്റെ ചകാരം ഇത്താകുന്നു. ധാതുവിന്റെ ആദിയിങ്കലിരിക്കുന്ന ഞകാരവും ഇകാരവും ടു എന്നുള്ളതും ഡു എന്നുള്ളതും ഇത്തുകൾ. ഈ വചനപ്രകാരം ഡുകൃഞ് ധാതുവിന്റെ ആദിയിങ്കലിരിക്കുന്ന ഡു എന്നുള്ളതും ധാതുനാമ്നാഽലന്ത്യേഞിൽ എന്നു പറഞ്ഞിരിക്കകൊണ്ട് അന്തത്തിലിരിക്കുന്ന ഞകാരവും കാര്യാർത്ഥങ്ങളായ ഇത്തുകളാകുന്നു. ഇവറ്റിന്റെ കാര്യം മേല്പുറം വചിക്കപ്പെടും. ഇങ്ങിനെ അവിടെ കൃ എന്നു മാത്രം ശേഷിക്കുന്നു. അതിനോടു തൃച്പ്രത്യയത്തെ ചേർക്കുമ്പോൾ കൃ- തൃ- എന്നിരിക്കുന്നു.

ധാത്വന്ത്യാനാമിവർണ്ണാദിത്രയാണാംപ്രത്യയേനിജേ
എദോദരസ്യൂഹ്രസ്വാനാം ഗുണോപാന്ത്യാനാന്നകിങ്ങിതോഃ.

ധാത്വന്ത്യങ്ങളായിരിക്കുന്ന ഇവർണ്ണാദിത്രയങ്ങൾക്കു നിജമായിരിക്കുന്ന പ്രത്യയം പരമായിരിക്കും വിഷയത്തിങ്കൽ എദോദര്കൾ ഭവിക്കും. ഉപാന്ത്യങ്ങളായിരിക്കുന്ന ഹ്രസ്വങ്ങൾക്കും ഭവിക്കും. കിങ്ങിത്തുകൾ പരങ്ങളായിരിക്കും വിഷയത്തിങ്കൽ ഭവിക്കുകയില്ല.

എദോദര്കൾ, എത്, ഒത്, അര് എന്നീ ആദേശങ്ങൾ ഉപാന്ത്യങ്ങൾ, ഉപാന്തത്തിങ്കൽ ഭവിച്ചവ. ഉപാന്തം, സമീപം. കിങ്ങിത്തുകൾ, കിത്തുകളും ങിത്തുകളും.

ധാതുസംബന്ധിയായിരിക്കുന്ന പ്രത്യയം പിന്നാലെ വരുമ്പോൾ അന്തത്തിലിരിക്കുന്ന ഇവർണ്ണാദി ത്രയങ്ങൾക്കു ക്രമത്താലെ എത്, ഒത്, അര് എന്നീ ആദേശങ്ങൾ വരും. ഉപാന്ത്യങ്ങളായിരിക്കുന്ന ഹ്രസ്വങ്ങൾക്കും മേൽ കാണിച്ച ആദേശങ്ങൾ വരുന്നതാകുന്നു. എന്നാൽ കിത്തുകളും ങിത്തുകളും പരങ്ങളാകുമ്പോൾ ഈ ആദേശങ്ങൾ വരുന്നതല്ല.

കൃഞ് എന്നിരിക്കുമ്പോൾ 'ധാത്വന്ത്യാനാം' എന്നു തുടങ്ങി നടേ പറഞ്ഞപ്രകാരം ധാതുവിന്റെ അന്ത്യത്തിങ്കലിരിക്കുന്ന ഋകാരത്തിന്നു ധാതുസംബന്ധിയായിരിക്കുന്ന തൃച് പ്രത്യയം പരമായിരിക്കയാൽ അര് എന്നാദേശവും തകാരത്തിന്നു 'സ്യാദ്രേഫാൽ' എന്നു തുടങ്ങിയുള്ള ശാസ്ത്രപ്രകാരം ദ്വിത്വവും വന്നിട്ടു കര്ത്തൃ എന്നായിത്തീരുന്നു. ഇതിന്റെ പ്രഥമൈകവചനത്തിൽ സുപ്രത്യയം ചേരുമ്പോൾ ഋദന്താദിയായ ശാസ്ത്രപ്രകാരം ഋകാരത്തിന്ന് ആകാരവും സുപ്രത്യയത്തിന്നു ലോപവും വന്നിട്ടു കര്ത്താ എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു.

ഋതആര് സ്വസൃസംബുദ്ധൗ സ്വസൃനപ്ത്രോസ്തൃൻതൃചോഃ
ക്ഷത്തൃത്വഷ്ടൃനേഷ്ടൄശ്ച ഹോതൃപോതൃപ്രശാസ്തൃഷു
കര്ത്താവഥകര്ത്താരൗ ഹേകര്ത്തഃകര്ത്തരീത്യപി.

സ്വസൃനപ്തൃകളിലേയും തൃൻതൃച്കളിലേയും ക്ഷത്താവിങ്കലേയും ത്വഷ്ടൃനേഷ്ടൃകളിലേയും ഹോതൃപോതൃ പ്രശാസ്തൃകളിലേയും ഋത്തിന്ന് അസംബുദ്ധിയായിരിക്കുന്ന സുട് പരമായിരിക്കുംവിഷയത്തിങ്കൽ ആര് ഭവിക്കും. കര്ത്താരൗ എന്നും അനന്തരം ക-

ൎത്താരഃ എന്നും ഹേ കൎത്തഃ എന്നും കൎത്തരി എന്നും ഇങ്ങിനെ ഉദാഹരണം.

സ്വസൃനപ്തൃക്കൾ, സ്വസൃശബ്ദവും, നപ്തൃശബ്ദവും, തൃൻതൃച്ചുകൾ. തൃൻപ്രത്യയവും, തൃച്പ്രത്യയവും. ക്ഷത്താവ്, ക്ഷത്തൃശബ്ദം. ത്വഷ്ടൃനേഷ്ടൃക്കൾ ത്വഷ്ടൃശബ്ദവും നേഷ്ടൃശബ്ദവും ഹോതൃപോതൃപ്രശാസ്തൃക്കൾ. ഹോതൃശബ്ദവും പോതൃശബ്ദവും പ്രശാസ്തൃശബ്ദവും. അസംബുദ്ധി സംബുദ്ധിയോടു കൂടാത്തതു്.

മേല്പറഞ്ഞ ശബ്ദങ്ങളുടെ ഋകാരത്തിന്നു സുട് പരമാമ്പോൾ ആര് എന്നാദേശം വരും. സംബോധനാ പ്രഥമൈകവചനത്തിങ്കൽ വരുന്നതല്ല.

കൎത്തൃശബ്ദത്തിന്റെ പ്രഥമാ ദ്വിവചനത്തിങ്കൽ കൎത്തൃ ഔ എന്നിരിക്കുമ്പോൾ ഋത ആര് എന്നു തുടങ്ങി മുൻപു പറഞ്ഞ പ്രകാരം ഋകാരത്തിന്ന് ആര് എന്നാദേശം വന്നിട്ടു കൎത്താരൌ എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. പ്രഥമാ ബഹുവചനത്തിങ്കൽ ആരാദേശവും വിസൎഗ്ഗവും വന്നിട്ടു കൎത്താരഃ എന്നും ദ്വിതീയൈകവചനത്തിങ്കൽ ആരാദേശം വന്നിട്ടു കൎത്താരം എന്നും സിദ്ധിക്കുന്നു. സംബോധനാ ദ്വിതീയാദ്വിവചനങ്ങൾ പ്രഥമാ ദ്വിവചനംപോലെയും സംബോധനാ ബഹുവചനംപോലെയും കാണേണ്ടതാകുന്നു. ദ്വിതീയാ ബഹുവചനത്തിങ്കൽ 'ശസോതഃ' എന്നു തുടങ്ങിയുള്ള ശാസ്ത്രപ്രകാരം ശസ്സിന്റെ അകാരത്തിന്ന് ഋകാരവും ദീൎഘവിധിയും സകാരത്തിന്നു നകാരവും വന്നിട്ടു കൎത്തൄൻ എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. തൃതീയാ ചതുൎത്ഥ്യേകവചനങ്ങളിൽ സന്ധിവരാൽ കൎത്ത്രാ എന്നും കൎത്ത്രേ എന്നും സിദ്ധിക്കുന്നു. പഞ്ചമീഷഷ്ഠ്യേകവചനങ്ങളിൽ 'ഋത ഉസ്യാൽ' എന്നു തുടങ്ങിയുള്ള ശാസ്ത്രപ്രകാരം ഋകാരത്തിന്ന് ഉകാരവും ങസി പ്രത്യയത്തിന്റെ അകാരത്തിന്നു ലോപവും വന്നിട്ടു കൎത്തുഃ എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. ഷഷ്ഠീ സപ്തമീ ദ്വിവചനങ്ങളിൽ സന്ധിയും വിസൎഗ്ഗവും വന്നിട്ടു കൎത്ത്രോഃ എന്നും സിദ്ധിക്കുന്നു. സപ്തമ്യേകവചനത്തിങ്കൽ ഋതോൎങി സുടിഗുണഃ എന്നു പറഞ്ഞപ്രകാരം അരാദേശം വന്നിട്ടു കൎത്തരി എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. സപ്തമ്യേകവചനത്തിങ്കൽ സുപ്പിന്റെ സകാരത്തിന്നു ഷകാരത്തെ ആദേ

ശിച്ചിട്ടു കർത്തൄ എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. സ്വസ്രാദികളായിരിക്കുന്ന മററു ശബ്ദങ്ങളേയും ഇങ്ങിനെതന്നെ കണ്ടുകൊള്ളേണ്ടതാകുന്നു.

അസംബുദ്ധൌ സുടി ക്രോഷ്ടുസ്തൃജന്തഃ ക്രോഷ്ടൃവൽഭവേൽ
ക്രോഷ്ടാ ക്രോഷ്ടാരൌ ടാദ്യജാമൌ വാ ക്രോഷ്ട്രാ ക്രോഷ്ടുനേതി ച.

അസംബുദ്ധിയായിരിക്കുന്ന സുട് പരമായിരിക്കും വിഷയത്തിങ്കൽ ക്രോഷ്ടുശബ്ദം ക്രോഷ്ടൃ എന്നപോലെ തൃജന്തമായിട്ടു ഭവിക്കും. ക്രോഷ്ടാ എന്ന ഉദാഹരണം. ടാദ്യജാദി പരമായിരിക്കും വിഷയത്തിങ്കൽ ക്രോഷ്ട്രാ എന്നും ക്രോഷ്ടുനാ എന്നുമിങ്ങിനെ ഭവിക്കും.

തൃജന്തം, തൃച് അന്തത്തിലുള്ളത്. തൃച്, തൃച് പ്രത്യയം. ടാദ്യജാദി ടാദിയായും അജാദിയായും ഉള്ളത്. ടാദി, ടാപ്രത്യയാദി.

സംബുദ്ധി ഒഴികെ സുട് പ്രത്യാഹാരത്തിലടങ്ങിയിരിക്കുന്ന പ്രത്യയങ്ങൾ പിന്നാലെ വരുമ്പോൾ ഉകാരാന്തമായിരിക്കുന്ന ക്രോഷ്ടുശബ്ദത്തിന്നു തൃച് പ്രത്യയം ചേർന്നാലെന്നപോലെ രൂപസിദ്ധിയെ ചിന്തിക്കേണ്ടതാകുന്നു. തൃതീയൈകവചനം മുതൽക്കുള്ള അജാദിപ്രത്യയങ്ങൾ പിന്നാലെ വരുന്നതായാലും വികല്പിച്ചു മേൽപ്രകാരം പ്രക്രിയയെ കാണേണ്ടതാകുന്നു. അതുകൊണ്ട് അതിന്നു പ്രഥമൈകവചനം മുതൽ ദ്വിതീയാദ്വിവചനംവരെയുള്ള പ്രത്യയങ്ങളും തൃതീയൈകവചനം മുതൽക്കുള്ള അജാദി പ്രത്യയങ്ങളും പിന്നാലെ വരുമ്പോൾ കർത്തൃശബ്ദത്തിന്റെയും വികല്പപക്ഷത്തിങ്കലും ഹലാദിയിങ്കലും ശംഭുശബ്ദത്തിന്റെയും പ്രക്രിയയെ കണ്ടുകൊള്ളേണ്ടതാകുന്നു.

നൃശബ്ദസ്യ തു വാ നാമി ദീർഘോ നൄണാം നൃണാമിതി
ൠകാരാന്താ പ്രസിദ്ധാസ്സ്യുർ ഌവർണ്ണാന്തകാസ്തഥാ.

നൃശബ്ദത്തിന്നു നാമിങ്കൽ ദീർഘം വരികയോ ചെയ്യും. നൄണാം നൃണാം എന്നിങ്ങിനെ. ൠകാരാന്തം അപ്രസിദ്ധമായിട്ടു ഭവിക്കും. അപ്രകാരം ഌവർണ്ണാന്തകങ്ങളും.

ഌവർണ്ണാന്തകങ്ങൾ = ഌവർണ്ണങ്ങൾ അന്തത്തിങ്കലുള്ളവ. ഌവർണ്ണങ്ങൾ = ഌവർണ്ണവും എന്നർത്ഥം.

നൃശബ്ദത്തിന്നു 'ദീർഘോ വാ നാമി' എന്നുള്ള വചനപ്രകാ-

രം ദീർഘവിധി വൈകല്പികമായിരിക്കയാൽ അവിടെ ഷഷ്ഠീബഹുവചനത്തിങ്കൽ രണ്ടുപ്രകാരം രൂപംവരുന്നു. ഇങ്ങിനെ ഋകാരാന്തം. ൠകാര, ഌകാര, ൡകാരാന്തങ്ങളും ഏകാരാന്തവും, അപ്രസിദ്ധങ്ങൾ.

രായോന്ത്യസ്യ ഭവേദാത്വം ഹലാദിഷു വിഭക്തിഷു
സുരാസ്സന്ധിവശാൽസിദ്ധം സുരായൌ ശേഷമീദൃശം

ഹലാദിവിഭക്തികളിൽ രൈശബ്ദത്തിന്റെ അന്ത്യത്തിന്ന ആത്വം ഭവിക്കും സുരാഃ എന്ന ഉദാഹരണം സന്ധിവശത്തിങ്കൽനിന്ന സുരായൌ എന്ന് സിദ്ധം. ശേഷം ഈദൃശം.

ഐകാരാന്തമായിരിക്കുന്ന രൈശബ്ദത്തിന്റെ അന്ത്യത്തിന്ന (ഐകാരത്തിന്ന) ഹലാദികളായിരിക്കുന്ന വിഭക്തിപ്രത്യയങ്ങൾ പിന്നാലെ വരുമ്പോൾ ആകാരം വന്നിട്ട സുരാ എന്നും അജാദികളായിരിക്കുന്ന വിഭക്തിപ്രത്യയങ്ങൾ പരങ്ങളാമ്പോൾ ഐകാരത്തിന്ന ആയാദേശം വന്നിട്ട സുരായൌ എന്നും മററും സിദ്ധിക്കുന്നു.

ഓതൌൽസുടിഗൌർഗ്ലാവാ വംശസോരാച്ഛസോനനഃ
ഗാംഗാശ്ചാസ്യാദൌദന്തോ ഗ്ലൌർഗ്ലാവൌഗ്ലാവഇത്യപി

സുട് പരമായിരിക്കും വിഷയത്തിങ്കൽ ഓത്തിന്ന ഔത്തും അംശസ്സുകൾ പരങ്ങളായിരിക്കും വിഷയത്തിങ്കൽ ആത്തും ഭവിക്കും. ശസ്സിന്ന നകാരം ഭവിക്കുന്നില്ല. ഗാം ഗാഃ എന്നുദാഹരണം. ഔദന്തം ഗ്ലൌഃ ഗ്ലാവൌ ഗ്ലാവഃ എന്നിങ്ങിനെയും ഭവിക്കും.

സുട് പരമാകുമ്പോൾ ഒകാരത്തിന്ന ഔകാരം ഭവിക്കും. അമ്പ്രത്യയവും ശസ്പ്രത്യയവും പരങ്ങളാമ്പോൾ അതിന്ന ആകാരം വരും ശസ്സിന്റെ അകാരത്തിന്ന നകാരം വരുന്നതല്ല.

ഒകാരാന്തമായിരിക്കുന്ന ഗോ ശബ്ദത്തിങ്കൽ ഗോസു എന്നിരിക്കുമ്പോൾ ‘ഓത് ഔത്സുടീ’ എന്ന മുമ്പറഞ്ഞപ്രകാരം ഒകാരത്തിന്ന ഔകാരവും സകാരത്തിന്ന വിസൎഗ്ഗവും വന്നിട്ട ഗൌഃ എന്ന സിദ്ധിക്കുന്നു. പ്രഥമാദ്വിവചനത്തിങ്കൽ ഗൌ ഔ എന്നിരിക്കുമ്പോൾ ‘ആവാ’ ദേശം ചെയ്തിട്ട ഗാവൌ എന്നും പ്രഥമാബഹുവചനത്തിങ്കൽ ‘ആവാ’ദേശവും വിസൎഗ്ഗവും വന്നിട്ട ഗാവഃ എന്നും സിദ്ധിക്കുന്നു. സംബോധനയിങ്കൽ പ്രഥമയിങ്കൽ എന്ന

പോലെ പ്രക്രിയയെ കാണേണ്ടതാകുന്നു. ദ്വിതീയൈകവചനത്തിങ്കൽ ഗോ അം എന്നിരിക്കുമ്പോൾ 'അമ് ശസോരാത്' എന്നു പറഞ്ഞിരിക്കയാൽ ഒകാരത്തിന്നു ആകാരവും 'അമിപൂർവ്വാദിത്രയാൽ' എന്നുതുടങ്ങിയുള്ള ശാസ്ത്രപ്രകാരം അമ്മിന്റെ അകാരത്തിന്നു ലോപവും വന്നിട്ടു ഗാം എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. ദ്വിതീയാദ്വിവചനം പ്രഥമാദ്വിവചനംപോലെ. ദ്വിതീയാബഹുവചനത്തിങ്കൽ 'അമ് ശസോരാത്' എന്നു സൂത്രപാഠത്തിലിരിക്കുന്നപ്രകാരം ഒകാരത്തിന്നു ആകാരവും സ്വരങ്ങൾക്ക രണ്ടിന്നുംകൂടി ദീർഘവും വിസർഗ്ഗവും വന്നിട്ടു ഗാഃ എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. അജാദികളായിരിക്കുന്ന മറ്റുള്ള വിഭക്തികളിൽ ഒകാരത്തിന്നു 'അവാ'ദേശംകൊണ്ടു ശബ്ദനിഷ്പത്തിയെ ചെയ്യേണ്ടതാകുന്നു.

ഇങ്ങിനെ ഒകാരാന്തം.

ഗ്ലൗശബ്ദം ഔകാരാന്തം അവിടെ അജാദിവിഭക്തികളിൽ ഔകാരത്തിന്ന് ആവാദേശത്തെ ചെയ്യുമ്പോൾ ഗ്ലാവൌ എന്നും മറ്റും സിദ്ധിക്കുന്നു.

ഇങ്ങിനെ ഔകാരാന്തം

ഇത്യജന്തപുല്ലിംഗപ്രകരണം.

അഥാജന്തസ്ത്രീലിംഗപ്രകരണം.

അദന്താൽ പ്രാതിപദികാൽ സ്ത്രിയാമാപ് പ്രത്യയോ ഭവേൽ
ങ്യാബന്താദ്ദീർഘതസ്സുല്ലുബാബന്താദൌങഃശീ ഭവേൽ

അദന്തമായിരിക്കുന്ന പ്രാതിപദികത്തിങ്കൽനിന്നു സ്ത്രീയിങ്കൽ ആപ്പ്രത്യയം ഭവിക്കും. ദീർഘമായിരിക്കുന്ന ങ്യാബന്തത്തിങ്കൽനിന്നു പരമായിരിക്കുന്ന സുപ്രത്യയത്തിന്നു ലുപ് ഭവിക്കും. ആബന്തത്തിങ്കൽനിന്നു പരമായിരിക്കുന്ന ഔങ്ങിന്നു ശീ ഭവിക്കും.

അദന്തം, അകാരാന്തം. ങ്യാബന്തം, ങ്യാപ്പുകൾ. അന്തത്തിങ്കൽ ഉള്ളത്. ങ്യാപ്പുകൾ, ങീപ്രത്യയവും ആപ് പ്രത്യയവും. ആബന്തം, ആപ്പ്രത്യയം അന്തത്തിങ്കലുള്ളത്. ലുപ്, ലോപം.

സ്ത്രീലിംഗവിവക്ഷയിങ്കൽ അകാരാന്തമായിരിക്കുന്ന പ്രാതിപദികത്തോടു ആപ്പ്രത്യയത്തെ ചേൎക്കുന്നു. ആപ്പിന്റെ പകാരം ഇത്താകുന്നു. ദീൎഘങ്ങളായിരിക്കുന്ന ങീ ആപ് പ്രത്യയങ്ങളുടെ പിന്നാലെ വരുന്ന സുപ്രത്യയത്തിന്നു ലോപം വരും ആപ്പ്രത്യയത്തിന്റെ പിന്നാലെ ഔകാരവിഭക്തിക്കു ഈ എന്ന ആദേശവും വരും.

പത്മാ പത്മേ തഥാ പത്മാഃ ടാസംബുദ്ധ്യോസ്സുചാപ എത്
ഹേ പത്മേ ച ഹേ പത്മേ ഹേ പത്മാഃ പത്മയാ ഭവേൽ

പത്മാ എന്നും പത്മേ എന്നും അപ്രകാരം പത്മാഃ എന്നും ഉദാഹരണങ്ങൾ. ടാസംബുദ്ധ്യോസ്സുകൾ പരങ്ങളായിരിക്കും വിഷയത്തിങ്കൽ ആപ്പിന്നു് എത് ഭവിക്കും. ഹേ പത്മേ എന്നും അനന്തരം ഹേ പത്മേ എന്നും ഹേ പത്മാഃ എന്നും പത്മയാ എന്നും ഭവിക്കും.

ടാസംബുദ്ധ്യോസ്സുകൾ, ടാ പ്രത്യയവും സംബുദ്ധിയും ഒസ്സും.
ആപോങിതോ യാട് പത്മായൈ പത്മായാഃ പത്മയോരപി
ആബീദൂദ്ഭ്യഃ സ്ത്രിയാമാമോ നുട് പത്മാനാമഭവേദിതി.

ആപ്പിങ്കൽനിന്നു പരമായിരിക്കുന്ന ങിത്തിന്നു യാട് ഭവിക്കും. പത്മായൈ എന്നും പത്മായാഃ എന്നും പത്മയോഃ എന്നും ഉദാഹരണങ്ങൾ. സ്ത്രീയിങ്കൽ ആബിദൂത്തുകളിൽനിന്നു പരമായിരിക്കുന്ന ആമിന്നു നുട് ഭവിക്കും. പത്മാനാം എന്നുദാഹരണം.

യാട്, യാഡാഗമം. ആബീദൂത്തുകൾ, ആപ്പും ഈത്തും ഊത്തും.

അവൎണ്ണാദിത്രയാന്തേഭ്യഃ സ്ത്രിയാംങേരാമ് പുനസ്സ്യാട്
പത്മായാംസ്യാത്തഥാ നദ്യാം ലക്ഷ്മ്യാം തന്വാം ഭ്രുവാമപി

അവൎണ്ണാദിത്രയാന്തങ്ങളിൽനിന്നു പരമായിരിക്കുന്ന ങിപ്രത്യയത്തിന്നു ആമും പിന്നെയാവട്ടെ, യാട്ടും ഭവിക്കും. പത്മായാം എന്നും അപ്രകാരം നദ്യാം എന്നും ലക്ഷ്മ്യാം എന്നും തന്വാം എന്നും ഭ്രുവാം എന്നും ഭവിക്കും.

അവൎണ്ണാദിത്രയാന്തങ്ങൾ, അവൎണ്ണാദിത്രയം അന്തത്തിൽ ഉള്ളവ.

അദന്തപ്രാതിപദികമായിരിക്കുന്ന പത്മശബ്ദത്തോടു സ്ത്രീലിംഗത്തിങ്കൽ ആപ് പ്രത്യയംചേൎന്നിട്ടു പത്മ ആപ് എന്നിരിക്കുകയും ആപ്പിന്റെ പകാരം ലോപിക്കുകയും സവൎണ്ണങ്ങൾക്കു രണ്ടിനുംകൂടി ദീൎഘത്തെ ആദേശിക്കുകയുംചെയ്തിട്ടു പത്മാ എന്നായിത്തീരുന്നു. ഇപ്പോൾ ആപ്പ്രത്യയം ചേൎന്നിട്ടായിരിക്കുന്ന പത്മാശബ്ദത്തോടു വിഭക്തിപ്രത്യയങ്ങളെ ചേൎക്കേണ്ടതാകുന്നു പത്മാശബ്ദത്തിന്റെ പ്രഥമൈകവചനത്തിങ്കൽ പത്മാ സു എന്നിരിക്കുമ്പോൾ 'ഹ്ല്യാബന്താൽ' എന്നുതുടങ്ങിയുള്ള ശാസ്ത്രപ്രകാരം സുപ്രത്യയം ലോപിച്ചിട്ടു പത്മാ എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. പ്രഥമാദ്വിവചനത്തിങ്കൽ പത്മാ ഔ എന്നിരിക്കുമ്പോൾ ആബന്താൽ എന്നുതുടങ്ങിയുള്ള ശാസ്ത്രപ്രകാരം ഔകാരത്തിന് ഈകാരവും സവൎണ്ണങ്ങൾക്കു രണ്ടിനുംകൂടി ഏകാരവും വന്നിട്ടു പത്മേ എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു:

ബഹുവചനത്തിങ്കൽ പത്മാ ജസ് എന്നിരിക്കുമ്പോൾ സവൎണ്ണങ്ങൾക്കു രണ്ടിനുംകൂടി ദീൎഘവും സകാരത്തിന്നു വിസൎഗ്ഗവും വന്നിട്ടു പത്മാഃ എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. സംബോധനൈകവചനത്തിങ്കൽ പത്മാസു എന്നിരിക്കുമ്പോൾ 'ടാസംബുദ്ധ്യോസ്സ്വചാപഏത്' എന്നു പറഞ്ഞിരിക്കയാൽ ആപ് പ്രത്യയത്തിന്നു ഏകാരവും അതിങ്കൽനിന്നു പരമായിരിക്കുന്ന സംബുദ്ധിക്കു ലോപവും വന്നിട്ടു പത്മേ എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. ദ്വിവചനബഹുവചനങ്ങൾക്കു പ്രഥമാദ്വിവചനബഹുവചനങ്ങൾപോലെ. ദ്വിതീയൈകവചനത്തിങ്കൽ പത്മാ അമ് എന്നിരിക്കുമ്പോൾ 'അവൎണ്ണാദിത്രയാൽ' എന്നുതുടങ്ങിയുള്ള ശാസ്ത്രപ്രകാരം അമ്മിന്റെ അകാരത്തിന്നു ലോപം വന്നിട്ടു പത്മാം എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. ദ്വിതീയാദ്വിവചനം പ്രഥമാദ്വിവചനംപോലെ. ബഹുവചനത്തിങ്കൽ പത്മാശസ് എന്നിരിക്കുമ്പോൾ സവൎണ്ണദീൎഘവും സകാരത്തിന്നു വിസൎഗ്ഗവും വന്നിട്ടു പത്മാഃ എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. തൃതീയൈകവചനത്തിങ്കൽ പത്മാടാ എന്നിരിക്കുമ്പോൾ 'ടാസംബുദ്ധ്യോസ്സ്വചാപഏത്' എ

ന്ന പറഞ്ഞിരിക്കയാൽ ആപ്പിന്ന എത്വം അതിന്ന അയാദേശവും വന്നിട്ട പത്മയാ എന്ന സിദ്ധിക്കുന്നു. ചതുർത്ഥ്യേകവചനത്തിങ്കൽ പത്മാ ങെ എന്നിരിക്കുമ്പോൾ 'ആപോങിതോയാട്' എന്ന പറഞ്ഞിരിക്കയാൽ ങെപ്രത്യയത്തിന്ന യാഡാഗമം വന്നിട്ട സന്ധിയിങ്കൽ പത്മായൈ എന്ന സിദ്ധിക്കുന്നു. പഞ്ചമ്യേകവചനത്തിങ്കൽ പത്മാ ങസി എന്നിരിക്കുമ്പോൾ മേല്പറഞ്ഞപ്രകാരം യാഡാഗമവും സവർണ്ണദീർഘവും വിസർഗ്ഗവും വന്നിട്ട പത്മായാഃ എന്ന സിദ്ധിക്കുന്നു. ഷഷ്ഠ്യേകവചനവും ഇങ്ങിനെതന്നെ. ഷഷ്ഠീദ്വിവചനത്തിങ്കൽ പത്മാ ഒസ് എന്നിരിക്കുമ്പോൾ 'ടാസംബുദ്ധ്യോ'സ്സു എന്ന തുടങ്ങിയുള്ള ശാസ്ത്രപ്രകാരം ആപ്പിന്ന എകാരവും അതിന്ന അയാദേശവും സകാരത്തിന്ന വിസർഗ്ഗവും വന്നിട്ട പത്മയോഃ എന്ന സിദ്ധിക്കുന്നു. ഷഷ്ഠീബഹുവചനത്തിങ്കൽ പത്മാ ആമ് എന്നിരിക്കുമ്പോൾ 'ആബ്ധീദ്രൂഭ്യഃ' എന്നുതുടങ്ങിയുള്ള ശാസ്ത്രപ്രകാരം ആമിന്ന നുഡാഗമവും ദീർഘവും വന്നിട്ട പത്മാനാം എന്ന സിദ്ധിക്കുന്നു. സപ്തമ്യേകവചനത്തിങ്കൽ പത്മാ ങി എന്നിരിക്കുമ്പോൾ 'അവർണ്ണാദിത്രയാന്നേഭ്യഃ' എന്നുതുടങ്ങിയുള്ള ശാസ്ത്രപ്രകാരം ങി പ്രത്യയത്തിന്ന ആമാദേശവും 'ആപോങിതോയാട്' എന്ന പറഞ്ഞപ്രകാരം യാഡാഗമവും സവർണ്ണദീർഘവും വന്നിട്ട പത്മായാം എന്ന സിദ്ധിക്കുന്നു. സപ്തമീദ്വിവചനം ഷഷ്ഠീദ്വിവചനംപോലെ.

ജരായാ ജരസാദേശോ വാ സ്വരാദിവിഭക്തിഷു
ജരാജരേ ച ജരസൌ ജരാ ജരസ ഇത്യപി.

സ്വരാദിവിഭക്തികൾ പരങ്ങളായിരിക്കുംവിഷയത്തിങ്കൽ ജരാശബ്ദത്തിന്ന ജരസാദേശം ഭവിക്കകയോ ചെയ്യും. ജരാ എന്നും ജരേ എന്നും ജരസൌ എന്നും ജരാഃ എന്നും ജരസഃ എന്നുമിങ്ങിനെ.

സ്വരാദിവിഭക്തികൾ=സ്വരാദികളായിരിക്കുന്ന വിഭക്തികൾ.

സ്വരാദിവിഭക്തികളിൽ ജരാശബ്ദത്തിന്ന ജരസാദേശം വികല്പിച്ചുവരും. ഹലാദിവിഭക്തികളിലും പക്ഷത്തിങ്കലും പത്മാശബ്ദംപോലെ. ജരാ ഔ എന്നിരിക്കുമ്പോൾ 'ജരായാ ജരസാദേശഃ' എന്ന മുൻപെ പറഞ്ഞപ്രകാരം ജരസാദേശംവന്നിട്ട ജരസൌ

എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. അജാദികളായ മററുള്ള വിഭക്തികളിലും ഇങ്ങിനെ ജരസാദേശം ചെയ്തിട്ടു യഥാവസ്ഥം പ്രക്രിയയെ കാണേണ്ടതാകുന്നു.

സ്യാഡാഗമസ്സർവ്വനാമ്നോ ങിതാമാപശ്ച ഹ്രസ്വതാ
ആമസ്സുഡപി സർവ്വസ്യൈ സർവ്വാസാം ശേഷമേകവൽ.

സർവ്വനാമത്തിങ്കൽനിന്നു പരങ്ങളായിരിക്കുന്ന ങിത്തുകൾക്കു സ്യാഡാഗമവും ആപ്പിന്നു ഹ്രസ്വതയും ആമിന്നു സുട്ടും ഭവിക്കുന്നു. സർവ്വസ്യൈ എന്നും സർവ്വാസാം എന്നും ഉദാഹരണങ്ങൾ. ശേഷം ഉക്തംപോലെ.

സർവ്വനാമത്തിങ്കൽ ങെ ങസി ങസ് ങി പ്രത്യയങ്ങൾക്കു സ്യാഡാഗമവും ആപ്പിന്നു ഹ്രസ്വവും ആമ് പ്രത്യയത്തിന്നു സുഡാഗമവും വരും. മററുള്ള സ്ഥലങ്ങളിൽ മുൻപിൽ പത്മാശബ്ദത്തിന്നു പറഞ്ഞതുപോലെയും രൂപം വരും. സർവ്വാശബ്ദത്തിന്റെ ചതുർത്ഥ്യേകവചനത്തിങ്കൽ സർവ്വാങെ എന്നിരിക്കുമ്പോൾ 'സ്യാഡാഗമഃ' എന്നുതുടങ്ങി നടെ പറഞ്ഞപ്രകാരം ങെപ്രത്യയത്തിന്നു സ്യാഡാഗമവും ആപ്പിന്നു ഹ്രസ്വവും വന്നിട്ടു സന്ധിയ്ക്കൽ 'സർവ്വസ്യൈ' എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. പഞ്ചമ്യേകവചനത്തിങ്കൽ സ്യാഡാഗമവും ആപ്പിന്നു ഹ്രസ്വവും സവർണ്ണദീർഘവും പ്രത്യയസകാരത്തിന്നു വിസർഗ്ഗവും വന്നിട്ടു സർവ്വസ്യാഃ എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. ഷഷ്ഠ്യേകവചനത്തിങ്കലും ഇങ്ങിനെതന്നെ. ഷഷ്ഠീബഹുവചനത്തിങ്കൽ സർവ്വാആമ് എന്നിരിക്കുമ്പോൾ 'ആമസ്സുട്' എന്നു പറഞ്ഞിരിക്കയാൽ ആമിന്നു സുഡാഗമം വന്നിട്ടു സർവ്വാസാം എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. സപ്തമ്യേകവചനത്തിങ്കൽ സർവ്വങി എന്നിരിക്കുമ്പോൾ സ്യാഡാഗമവും ങി പ്രത്യയത്തിന്നു ആമാദേശവും സവർണ്ണദീർഘവും വന്നിട്ടു സർവ്വസ്യാം എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു.

തീയാൽ സ്യാഡ്വാ ദ്വിതീയസ്യൈ ദ്വിതീയായൈ തഥൈവച
ഇവർണ്ണാന്ത ഉവർണ്ണാന്താൻ ങിതാമാഡാഗമഃ സ്ത്രിയാം
ഹ്രസ്വസ്സസു ചാമ്പാസ്യാ ദോപ്പംവൻ ങിത്സു ചാമിച
ഭക്തിസ്സുധാച ഭക്ത്യാസ്യാൽ ങിത്സു ഭക്ത്യൈച ഭക്തയേ
ഭക്ത്യാഭക്തേ സ്സുധാഭക്തൗ ഭക്ത്യാമിതിചദ്വൈരൂപ്യതാം.

ങിയത്തിങ്കൽനിന്നു സ്യാട് ഭവിക്കുകയോ ചെയ്യും. ദ്വിതീയസ്യൈ എന്നും അപ്രകാരം ദ്വിതീയായൈ എന്നും ഉദാഹരണം. ഇവർണ്ണാന്തത്തിങ്കൽ നിന്നും ഉവർണ്ണാന്തത്തിങ്കൽനിന്നും പരങ്ങളായിരിക്കുന്ന ങിത്തുകൾക്കു സ്ത്രീയിങ്കൽ ആഡാഗമം ഭവിക്കും. ഹ്രസ്വത്തിന്നും സെയ്യുവുകൾക്കും ങിത്തുകളിലും ആമിങ്കലും പുല്ലിംഗം പോലെ ഭവിക്കുകയോ ചെയ്യും. ഭക്തീഃ എന്നും അപ്രകാരം ഭക്ത്യാ എന്നും ഭവിക്കും. ങിത്തുകളിൽ ഭക്ത്യൈ എന്നും ഭക്തയേ എന്നും ഭക്ത്യാഃ എന്നും ഭക്തേഃ എന്നും അപ്രകാരം ഭക്തൗ എന്നും ഭക്ത്യാം എന്നിങ്ങിനെയും ശേഖരിക്കപ്പെട്ടാലും.

ങിയം=ങിയപ്രത്യയം. സെയ്യുവുകൾ=ഇയ്യുവുകളോടുകൂടിയവ. ഇയ്യുവുകൾ=ഇയ്യുവാദേശങ്ങൾ.

ങിയപ്രത്യയാന്തങ്ങളായിരിക്കുന്ന ദ്വിതീയാദിശബ്ദങ്ങൾക്കു സ്യാഡാഗമം വികല്പിച്ചുവരും. അതുകൊണ്ട് അവറ്റിന്നു ചതുർത്ഥി പഞ്ചമി ഷഷ്ഠീ സപ്തമ്യേകവചനങ്ങളിൽ ദ്വിതീയസ്യൈ ദ്വിതീയായൈ എന്നും മറ്റും രണ്ടുപ്രകാരം രൂപം വരുന്നു. ഇവർണ്ണാന്തങ്ങളായും ഉവർണ്ണാന്തങ്ങളായും ഇരിക്കുന്ന ശബ്ദങ്ങളുടെ പിന്നാലെ വരുന്ന ങെ, ങസി, ങസ്, ങിപ്രത്യയങ്ങൾക്കു സ്ത്രീലിംഗത്തിൽ ആഡാഗമം ഭവിക്കും. ഹ്രസ്വാന്തങ്ങളായിരിക്കുന്ന ശബ്ദങ്ങൾക്കും ഇയ്യുവാദേശവിഷയങ്ങളായിരിക്കുന്നവറ്റിന്നും ങിത്തുകളായിരിക്കുന്ന ചതുർത്ഥി പഞ്ചമി ഷഷ്ഠി സപ്തമ്യേകവചനങ്ങളിലും ഷഷ്ഠീബഹുവചനത്തിങ്കലും പുല്ലിംഗത്തിങ്കലെന്നപോലെ രൂപം വരും.

ഇകാരാന്തമായ ഭക്തിശബ്ദത്തിന്റെ പ്രക്രിയയെ കാണിക്കുന്നു.

ദ്വിതീയാബഹുവചനത്തിൽ ഭക്തിശസ് എന്നിരിക്കുമ്പോൾ 'ശസോതഃ' എന്നു തുടങ്ങിയുള്ള വചനപ്രകാരം ശസ്സിന്റെ അകാരത്തിന്നു ഇകാരവും ദീർഘവും സകാരത്തിന്നു വിസർഗ്ഗവും വന്നിട്ടു ഭക്തീഃ എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. തൃതീയൈകവചനത്തിൽ യകാരത്തെ ആദേശിച്ചിട്ടു ഭക്ത്യാ എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. ചതുർത്ഥ്യേകവചനത്തിൽ ഭക്തി-ങെ എന്നിരിക്കുമ്പോൾ ആഡാഗമവും യകാരാദേശവും സന്ധിയിങ്കൽ ഐകാരവും വന്നിട്ടു ഭക്ത്യൈ എന്നും പഞ്ചമ്യേകവചനത്തിൽ ഭക്തി ങസി എന്നിരിക്കുമ്പോൾ ആഡാ

ഗമവും യകാരാദേശവും സകാരത്തിന്നു വിസൎഗ്ഗവും വന്നിട്ടു മത്യാ എന്നും സിദ്ധിക്കുന്നു. ഷഷ്ഠ്യേകവചനവും ഇങ്ങിനെതന്നേ. സപ്തമ്യേകവചനത്തിൽ മതി ങി എന്നിരിക്കുമ്പോൾ ങെ രാമ് എന്നു പറഞ്ഞിരിക്കയാൽ ങിപ്രത്യയത്തിന്നു ആമാദേശവും ഇകാരത്തിന്നു യകാരവും വന്നിട്ടു മത്യാം എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. 'വാപുംവൽ' എന്നു പറഞ്ഞിരിക്കയാൽ ചതുൎത്ഥി പഞ്ചമി ഷഷ്ഠി സപ്തമ്യേകവചനങ്ങളിൽ ഹരിശബ്ദത്തിന്നെന്നപോലെ രൂപം വികല്പിച്ചു വരുന്നതാകുന്നു. മറ്റുള്ളടങ്ങളിൽ ഹരിശബ്ദം പോലെ തന്നെ.

ദ്വിശബ്ദസ്യ ത്യദാദ്യത്വം ടാപിദ്വേ ഇതിസിദ്ധ്യതി
തിസൃത്വം ചതസൃത്വഞ്ച സ്യാതാം ത്രിചതുരോസ്ത്രിയാം

ദ്വിശബ്ദത്തിന്നു ത്യദാദ്യത്വവും ആപ്പും വിഷയം ദ്വേ എന്നിങ്ങിനെ സിദ്ധിക്കുന്നു. സ്ത്രീയിങ്കൽ ത്രിചതുശ്ശബ്ദങ്ങൾക്കു തിസൃത്വവും ചതസൃത്വവും ഭവിക്കും.

'ത്യദാദീനാമിതോഽപി' എന്നു പറഞ്ഞപ്രകാരം ദ്വിശബ്ദത്തിന്റെ ഇകാരത്തിന്നു അകാരവും ആപ്പ്പ്രത്യയവും സവൎണ്ണദീൎഘവും പ്രഥമാദ്വിവചനത്തിലെ പ്രത്യയവും ഔങ ഈ എന്നുള്ള വചനപ്രകാരം ഈകാരവും വന്നിട്ടു സന്ധിയിൽ ദ്വേ എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. ദ്വിതീയാദ്വിവചനത്തിലും ഇങ്ങിനെതന്നെ. ഷഷ്ഠി സപ്തമി ദ്വിവചനങ്ങളിൽ ത്യദാദ്യത്വവും ആപ്പും സവൎണ്ണദീൎഘവും ഓസ്പ്രത്യയവും അതുനിമിത്തം ആപ്പിന്നു ഏകാരവും അയാദേശവും സകാരത്തിന്നു വിസൎഗ്ഗവും വന്നിട്ടു ദ്വയോഃ എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. സ്ത്രീലിംഗത്തിൽ ത്രിശബ്ദത്തിന്നു തിസൃ എന്നാദേശവും ചതുശ്ശബ്ദത്തിന്നു ചതസൃ എന്നാദേശവും വരുന്നു.

രേഫസ്തിസൃചതസ്രോസ്സ്യാദൃതോജാദി വിഭക്തിഷു
നാമിദീൎഘ സ്തയോൎന്നസ്യാത്തിസൃണാംചതസൃണാം തഥാ.

അജാദിവിഭക്തികൾ പരകളായിരിക്കുംവിഷയത്തിൽ തിസൃചതസൃശബ്ദങ്ങളുടെ ഋത്തിന്നു രേഫംഭവിക്കും. അവററിന്നു നാമിങ്കൽ ദീൎഘം ഭവിക്കയില്ല. തിസ്രഃ എന്നും അപ്രകാരം തിസൃണാം എന്നും ഉദാഹരണം.

സ്ത്രീലിംഗത്തിൽ ത്രിശബ്ദത്തിന്ന തിസൃ എന്നാദേശം വരുമെന്ന മുൻപെ പറഞ്ഞിരിക്കയാൽ പ്രഥമാബഹുവചനത്തിൽ തിസൃ ജസ് എന്നിരിക്കുമ്പോൾ 'രേഫസ്തിസൃചതസ്രോഃ' എന്ന തുടങ്ങിയുള്ള വചനപ്രകാരം തിസൃശബ്ദത്തിന്റെ ഋകാരത്തിന്ന രേഫവും സകാരത്തിന്ന വിസർഗ്ഗവും വന്നിട്ട തിസ്രഃ എന്ന സിദ്ധിക്കുന്നു. ദ്വിതീയാബഹുവചനവും ഇങ്ങിനെതന്നെ. ഷഷ്ഠീബഹുവചനത്തിൽ തിസൃ ആമ് എന്നിരിക്കുമ്പോൾ ആമിന്ന നുഡാഗമവും നകാരത്തിന്ന ണത്വവും വന്നിട്ട തിസൃണാം എന്ന സിദ്ധിക്കുന്നു. 'നാമിദീർഘസൃയോന്നസ്യാൽ' എന്നുണ്ടാകകൊണ്ട ഇവിടെ ഋകാരത്തിന്ന ദീർഘം വരുന്നതല്ല. ചതസൃശബ്ദത്തിന്നും ഇങ്ങിനെതന്നെ പ്രക്രിയ കാണേണ്ടതാകുന്നു.

സംബുദ്ധൌയ്വോരനിയ്വോർഹ്രസ്വോംബായാംസ്ത്രിയാമപി
ലക്ഷ്മീഃഹേലക്ഷ്മിലക്ഷ്മ്യൌസ്യാൽ ലക്ഷ്മ്യാലക്ഷ്മ്യാമിതീദൃശം.

അനിയ്വകളായിരിക്കുന്ന യ്വക്കൾക്കും അംബാശബ്ദത്തിന്നും സ്ത്രീശബ്ദത്തിന്നും സംബുദ്ധിയിങ്കൽ ഹ്രസ്വം ഭവിക്കും. ലക്ഷ്മീഃ എന്നും ഹേ ലക്ഷ്മി എന്നും ലക്ഷ്മ്യൌ എന്നും ലക്ഷ്മ്യാ എന്നും ലക്ഷ്മ്യാം എന്നും ഉദാഹരണമായിട്ട ഭവിക്കും.

അനിയ്വ്കൾ=ഇയ്വ്കളോട്ട കൂടാത്തവ. ഇയ്വകൾ=ഇയ്വാദേശങ്ങൾ. യ്വക്കൾ=ഈകാരവും ഊകാരവും.

ഇയ്വാദേശവിഷയങ്ങളല്ലാത്ത ഈകാരത്തിന്നും ഊകാരത്തിന്നും അംബാശബ്ദത്തിന്നും സ്ത്രീശബ്ദത്തിന്നും ഹ്രസ്വം ഭവിക്കും.

ലക്ഷ്മീശബ്ദത്തിന്റെ പ്രഥമൈകവചനത്തിങ്കൽ ലക്ഷ്മീസു എന്നിരിക്കുമ്പോൾ സുപ്രത്യയം ങ്യന്തദീർഘത്തിങ്കൽ നിന്ന പരമല്ലാത്തതുകൊണ്ട ലോപിക്കുന്നില്ല. വിസർഗ്ഗം വന്നിട്ട ലക്ഷ്മീഃ എന്ന സിദ്ധിക്കുന്നു. പ്രഥമാദ്വിവചനത്തിങ്കൽ യകാരാദേശം വന്നിട്ട ലക്ഷ്മ്യൌ എന്നും പ്രഥമാബഹുവചനത്തിങ്കൽ യകാരാദേശവും വിസർഗ്ഗവും വന്നിട്ട ലക്ഷ്മ്യഃ എന്നും സംബുദ്ധിയിങ്കൽ ഹേ ലക്ഷ്മീസു എന്നിരിക്കുമ്പോൾ 'സംബുദ്ധൌയ്വോഃ' എന്ന തുടങ്ങി നടേ പറഞ്ഞപ്രകാരം ഈകാരത്തിന്ന ഹ്രസ്വവും അതിങ്കൽനിന്ന പരമായിരിക്കുന്ന സുപ്രത്യയത്തിന്ന ലോപവും വന്നിട്ട ഹേലക്ഷ്മി എന്ന സിദ്ധിക്കുന്നു. ദ്വിവചനബഹുവചനങ്ങൾ പ്രഥമാദ്വിവചനബ

ഹുവചനങ്ങൾപോലെ. ദ്വിതീയൈകവചനത്തിങ്കൽ ലക്ഷ്മീ അമ് എന്നിരിക്കുമ്പോൾ 'അവൎണ്ണാദിത്രയാൽ' എന്നു തുടങ്ങി നാട പറഞ്ഞപ്രകാരം അമ്മിന്റെ അകാരത്തിന്നു ലോപംവന്നിട്ടു ലക്ഷ്മീം എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. ദ്വിതീയാദ്വിവചനം പ്രഥമാദ്വിവചനം പോലെ. ദ്വിതീയാബഹുവചനത്തിങ്കൽ ലക്ഷ്മീശസ് എന്നിരിക്കുമ്പോൾ 'ശസോതഃ' എന്നു തുടങ്ങിയുള്ള ശാസ്ത്രപ്രകാരം ശസ്സിന്റെ അകാരത്തിന്നു ഇകാരവും സ്വരങ്ങൾക്കു രണ്ടിന്നുംകൂടി ദീൎഘവും സകാരത്തിന്നു വിസൎഗ്ഗവും വന്നിട്ടു ലക്ഷ്മീഃ എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. തൃതീയൈകവചനത്തിങ്കൽ യകാരാദേശം വന്നിട്ടു ലക്ഷ്മ്യാ എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. ചതുൎത്ഥ്യേകവചനത്തിങ്കൽ ലക്ഷ്മീങെ എന്നിരിക്കുമ്പോൾ 'ഇവൎണ്ണാന്താദുവൎണ്ണാന്താൽ' എന്നു തുടങ്ങിയുള്ള ശാസ്ത്രപ്രകാരം ങെ പ്രത്യയത്തിന്നു ആഡാഗമവും ഈകാരത്തിന്നു യകാരവും സ്വരങ്ങൾക്കു രണ്ടിന്നുംകൂടി ഐകാരവും വന്നിട്ടു ലക്ഷ്മ്യൈ എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. പഞ്ചമ്യേകവചനത്തിങ്കൽ ലക്ഷ്മീ ങസി എന്നിരിക്കുമ്പോൾ 'ഇവൎണ്ണാന്താദുവൎണ്ണാന്താൽ' എന്നു തുടങ്ങിയുള്ള ശാസ്ത്രപ്രകാരം ങസി പ്രത്യയത്തിന്ന് ആഡാഗമവും ഇകാരത്തിന്നു യകാരവും സവൎണ്ണദീൎഘവും സകാരത്തിന്നു വിസൎഗ്ഗവും വന്നിട്ടു ലക്ഷ്മ്യാഃ എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. ഷഷ്ഠ്യേകവചനവും ഇങ്ങിനെതന്നെ. ഷഷ്ഠീദ്വിവചനത്തിങ്കൽ യകാരവും സകാരത്തിന്നു വിസൎഗ്ഗവും വന്നിട്ടു ലക്ഷ്മ്യോഃ എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. ഷഷ്ഠീബഹുവചനത്തിങ്കൽ ലക്ഷ്മീ ആമ് എന്നിരിക്കുമ്പോൾ 'ആമിദ്രുത്യസ്ത്രീയാം' എന്നു തുടങ്ങിയുള്ള ശാസ്ത്രപ്രകാരം നുഡാഗമവും നകാരം ഷകാരത്തിന്നു മേല്പെട്ടിരിക്കുന്നതാകകൊണ്ടു് അതിന്നു ണത്വംവന്നിട്ടു ലക്ഷ്മീണാം എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. സപ്തമ്യേകവചനത്തിങ്കൽ ലക്ഷ്മീങി എന്നിരിക്കുമ്പോൾ 'ഇവൎണ്ണാന്താദുവൎണ്ണാന്താൽ' എന്നു തുടങ്ങിയുള്ള ശാസ്ത്രപ്രകാരം ങി പ്രത്യയത്തിന്ന് ആഡാഗമവും ആമാദേശവും സവൎണ്ണദീൎഘവും വന്നിട്ടു ലക്ഷ്മ്യാം എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. സപ്തമീദ്വിവചനം ഷഷ്ഠീദ്വിവചനം പോലെ.

സ്തരീസ്തരീരവീല്ലക്ഷ്മീ സ്തന്ത്രീശ്രാദ്ധ്യാഃ ക്വിബന്തകാഃ
എഭ്യോന്യേ പ്രായശോ ങ്യന്താ ദേവീ സ്ത്രീ പാൎവ്വതീ മഹീ.

സ്തരീഃ—തരീഃ—അവീഃ—ലക്ഷ്മീഃ എന്നിങ്ങിനെയുള്ള ശബ്ദങ്ങളെല്ലാം

തന്ത്രീശ്രീപ്രാദ്യങ്ങളും ക്വിബന്തങ്ങളും. ഇവറ്റിൽനിന്ന് അന്യങ്ങളായും ദേവീ, സ്ത്രീ, പാർവ്വതീ, മഹീ എന്നു തുടങ്ങിയുള്ളവയുമായിരിക്കുന്ന മിക്കവാറും ശബ്ദങ്ങൾ ങ്യന്തങ്ങൾ.

തന്ത്രീശ്രീപ്രാദ്യങ്ങൾ=തന്ത്രീശ്രീശബ്ദങ്ങൾ തുടങ്ങിയുള്ളവ. ക്വിബന്തങ്ങളായ മേല്പറഞ്ഞ ശബ്ദങ്ങൾക്കു സുലോപാദികാര്യം വരുന്നതല്ലെന്നു താല്പര്യം.

ഇയാദേശസ്ത്രിയശ്ചാപി വാംശസോഃ പുംവദത്ര ന
സ്ത്രീഃ സ്ത്രിയൌ സ്ത്രിയോ ഹേ സ്ത്രി സ്ത്രിയം സ്ത്രീം സ്ത്രീരപി സ്ത്രിയഃ
സ്ത്രിയൈ സ്ത്രിയാ സ്ത്രീഭ്യാം സ്ത്രീണാം ശ്രീഃ ഹേ ശ്രീസ്സ്യാച്ഛ്രിയൈ ശ്രിയേ
ശ്രിയാഃ ശ്രിയഃ ശ്രിയാം ശ്രീണാം ശ്രിയാം ശ്രിയിവ കല്പതഃ.

സ്ത്രീശബ്ദത്തിന്നും ഇയാദേശം ഭവിക്കും. അംശസ്സുകൾ പരങ്ങളായിരിക്കും വിഷയത്തിങ്കൽ വികല്പത്തിങ്കൽനിന്നും ഭവിക്കും. ഇതിങ്കൽ പുമാനെപ്പോലെ ഭവിക്കുന്നില്ല. സ്ത്രീഃ സ്ത്രിയൌ എന്നു തുടങ്ങി ഉദാഹരണങ്ങൾ.

അംശസ്സുകൾ ഒഴിഞ്ഞ സ്ത്രീശബ്ദത്തിന്നും ഇയാദേശംവരും. അംശസ്സുകൾ പരങ്ങളാകുമ്പോൾ അതു വികല്പിച്ചുവരും. 'ഹ്രസ്വസ്യശേ യുവാഞ്ചസ്യാൽ' എന്നു തുടങ്ങിയുള്ള ശാസ്ത്രംകൊണ്ട് ഇയാദേശത്തിന്നു ങിത്തുകളിൽ പുല്ലിംഗംപോലെ രൂപം കല്പിക്കപ്പെട്ടിട്ടുണ്ടെങ്കിലും അതു സ്ത്രീശബ്ദത്തിന്നു സംബന്ധിക്കുന്നതല്ല. സ്ത്രീശബ്ദത്തിന്റെ പ്രഥമൈകവചനത്തിങ്കൽ സ്ത്രീ+സു എന്നിരിക്കുമ്പോൾ 'ങ്യാബന്താൽ' എന്നു തുടങ്ങിയുള്ള ശാസ്ത്രപ്രകാരം സുപ്രത്യയത്തിന്നു ലോപം വരുന്നു. സ്ത്രീ എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. ദ്വിവചനത്തിങ്കൽ ഇയാദേശം വന്നിട്ടു സ്ത്രിയൌ എന്നു സിദ്ധിക്കും. ബഹുവചനത്തിങ്കൽ ഇയാദേശവും വിസർഗ്ഗവും വന്നിട്ടു സ്ത്രിയഃ എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. സംബുദ്ധിയിങ്കൽ ഹേ സ്ത്രീ+സു എന്നിരിക്കുമ്പോൾ 'സംബുദ്ധൌ [illegible]' എന്നു തുടങ്ങിയുള്ള ശാസ്ത്രപ്രകാരം ഈകാരത്തിന്ന് ഇകാരവും സംബുദ്ധിലോപവും വന്നിട്ടു ഹേസ്ത്രി എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. ദ്വിതീയൈകവചനത്തിങ്കൽ സ്ത്രീ അമ് എന്നിരിക്കുമ്പോൾ 'വാം ശസോഃ' എന്നു പറഞ്ഞിരിക്കയാൽ ഇയാദേശമുണ്ടായിരുന്നാൽ സ്ത്രിയം എന്നും അല്ലാത്തപക്ഷം 'അവർണ്ണാദിത്രയാൽ' എ

ന്നു തുടങ്ങിയുള്ള ശാസ്ത്രപ്രകാരം അമ്മിന്റെ അകാരത്തിന്നു ലോപംവന്നിട്ടു സ്ത്രീം എന്നും സിദ്ധിക്കുന്നു. ദ്വിതീയാദ്വിവചനം പ്രഥമാദ്വിവചനംപോലെ. ദ്വിതീയാബഹുവചനത്തിങ്കൽ ഇയാദേശവും വിസർഗ്ഗവും വന്നിട്ടു സ്ത്രിയഃ എന്നും അല്ലാത്തപക്ഷം ശസ്സിന്റെ അകാരത്തിന്ന് ഇകാരവും സ്വരങ്ങൾക്കു രണ്ടിന്നുംകൂടി ദീർഘവും സകാരത്തിന്നു വിസർഗ്ഗവും വന്നിട്ടു സ്ത്രീഃ എന്നും സിദ്ധിക്കുന്നു. തൃതീയൈകവചനത്തിങ്കൽ ഇയാദേശം വന്നിട്ടു സ്ത്രിയാ എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. ചതുർത്ഥ്യേകവചനത്തിങ്കൽ ഇയാദേശവും 'ഇവർണ്ണാന്താദ്വർണ്ണാന്താൽ' എന്നു തുടങ്ങിയുള്ള ശാസ്ത്രപ്രകാരം ആഡാഗമവും സന്ധിയിങ്കൽ ഐകാരവും വന്നിട്ടു സ്ത്രിയൈ എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. പഞ്ചമ്യേകവചനത്തിങ്കലും ഷഷ്ഠ്യേകവചനത്തിലും ഇയാദേശവും ആഡാഗമവും വിസർഗ്ഗവും വന്നിട്ടു സ്ത്രിയാഃ എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. ഷഷ്ഠീസപ്തമീദ്വിവചനങ്ങളിൽ ഇയാദേശവും വിസർഗ്ഗവും വന്നിട്ടു സ്ത്രിയോഃ എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. ഷഷ്ഠീബഹുവചനത്തിങ്കൽ സ്ത്രീ-ആമ് എന്നിരിക്കുമ്പോൾ ഇയാദേശത്തെ ബാധിച്ചിട്ടു നുഡാഗമവും നകാരത്തിന്നു ണത്വവും വന്നിട്ടു സ്ത്രീണാം എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. സപ്തമ്യേകവചനത്തിങ്കൽ ഇയാദേശവും 'ഡെരാമ്' എന്നു പറഞ്ഞിരിക്കയാൽ ങിപ്രത്യയത്തിന്ന് ആമാദേശവും വന്നിട്ടു സ്ത്രിയാം എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു.

ശ്രീശബ്ദത്തിന്റെ ചതുർത്ഥ്യേകവചനത്തിങ്കൽ ഇയാദേശവും ആഡാഗമവും സന്ധിയിങ്കൽ ഐകാരവും വന്നിട്ടു ശ്രിയൈ എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. പഞ്ചമ്യേകവചനത്തിങ്കൽ ഇയാദേശവും ആഡാഗമവും വിസർഗ്ഗവും വന്നിട്ടു ശ്രിയാഃ എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. ഷഷ്ഠ്യേകവചനവും ഇങ്ങിനെതന്നെ. ഷഷ്ഠീബഹുവചനത്തിങ്കൽ 'ആമി ദ്വതൃഃ' എന്നു തുടങ്ങിയുള്ള ശാസ്ത്രപ്രകാരം നുഡാഗമം വന്നിട്ടു ശ്രീണാം എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. സപ്തമ്യേകവചനത്തിങ്കൽ ഇയാദേശവും 'ഡെരാമ്' എന്നു പറഞ്ഞപ്രകാരം ങിപ്രത്യയത്തിന്ന് ആമാദേശവും വന്നിട്ടു ശ്രിയാം എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. മററുള്ള വിഭക്തികളിലും 'വാഽം വൽ' എന്നു പറഞ്ഞതുകൊണ്ടു വികല്പിച്ച ങിത്തുകളിലും സ്ത്രീശബ്ദത്തിന്നെന്നപോലെ പ്രക്രിയയെ കാണേണ്ടതാകുന്നു.

സ്ത്രീത്വേഽന്യഗാമ്യ പുംവൽസ്യാൽ സേനാന്യേ ദേഹിയോഷിതേ
തനൂസ്തു ഭക്തി വജ്ജംബൂർല്ലക്ഷ്മീവൽ ഭ്രൂഃശ്രിയാസമാ.

സ്ത്രീത്വം അന്യഗമ്യമായിരിക്കും വിഷയത്തിങ്കൽ പുമാനെപ്പോലെ ഭവിക്കും. ഉദാഹരണം സേനാന്യേ ദേഹിയോഷിതേ. തനൂശബ്ദം ഭക്തിശബ്ദംപോലെയും ജംബൂശബ്ദം ലക്ഷ്മീശബ്ദംപോലെയും ഭ്രൂശ്രീയോടു സമയായും ഭവിക്കും.

ഒരു ശബ്ദം ശബ്ദാന്തരസംബന്ധംകൊണ്ടു മാത്രം സ്ത്രീലിംഗമാണെന്നും അറിയേണ്ടതായാൽ ആ ശബ്ദത്തിന്നു പുല്ലിംഗംപോലെ രൂപം വരും. സേനാന്യേ ദേഹിയോഷിതേ എന്നുള്ളേടത്തു യോഷിച്ഛബ്ദസംബന്ധംകൊണ്ടു മാത്രം സേനാനീശബ്ദം സ്ത്രീലിംഗമാണെന്നറിയേണ്ടതാകകൊണ്ട് അതിന്നു പുല്ലിംഗംപോലെ രൂപം വന്നിരിക്കുന്നു. സ്ത്രീലിംഗത്തിൽ വിധിക്കപ്പെട്ട ആഡാഗമം മുതലായതു വരുന്നതല്ലെന്നു താല്പര്യം. തനൂശബ്ദം ഭക്തിശബ്ദംപോലെ എന്നു പറഞ്ഞതുകൊണ്ടു ‘സംബുദ്ധീജസ്ഠെ’ എന്നു തുടങ്ങി അതാതു വചനപ്രകാരം ഉകാരത്തെ സംബന്ധിച്ചതായ വിശേഷവിധാനത്തെ ഒഴിഞ്ഞു മററുള്ള അവസ്ഥകളിൽ അതിന്നു ഭക്തിശബ്ദത്തിന്റെ പ്രക്രിയയെ കാണേണ്ടതാകുന്നു. ഇങ്ങിനെ തന്നെ ജംബൂശബ്ദം ലക്ഷ്മീശബ്ദംപോലെ എന്നു പറഞ്ഞതുകൊണ്ടു ജംബൂശബ്ദത്തിന്റെ ഊകാരത്തിന്നു വരുന്നവ കാരാദേശം ഒഴിഞ്ഞു മററുള്ള സ്ഥലങ്ങളിൽ ലക്ഷ്മീശബ്ദത്തിന്റെ പ്രക്രിയയെ കാണേണ്ടതാണെന്ന് അഭിപ്രായം. ഭ്രൂശബ്ദത്തിന്ന് ഉവാദേശത്തെ ഒഴിഞ്ഞു മററുള്ള വിഷയങ്ങളിൽ ശ്രീശബ്ദത്തിന്റെ പ്രക്രിയയേയും കാണേണ്ടതാകുന്നു.

വർഷാകാരാപുനഃപൂർവ് ഭ്രുവോന്ത്യസ്യാചിവോ ഭവേൽ
വർഷാഭ്വരപിവർഷാഭ്വൌ ജംബൂവൽപ്രക്രിയാഃ പരാഃ.

വർഷാകാരാപുനഃ പൂർവ്വഭ്രുവിന്റെ അന്ത്യത്തിന്ന് അച് പരമായിരിക്കും വിഷയത്തിങ്കൽ വകാരം ഭവിക്കും. വർഷാഭ്വഃ എന്നും വർഷാഭ്വൌ എന്നും ഉദാഹരണം. പരകളായിരിക്കുന്ന പ്രക്രിയകൾ ജംബൂശബ്ദത്തിന്നെന്നപോലെ.

വർഷാകാരാ പുനഃപൂർവ്വഭ്രൂ് വർഷാകാരാ പുനഃപൂർവ്വമായിരി

കുന്ന ഭൂവ്. വൎഷാകാരാ പുനഃപൂൎവ്വം, വൎഷാകാരാപുനശ്ശബ്ദങ്ങൾ പൂൎവ്വങ്ങളായുള്ളത്. വൎഷാകാരാപുനശ്ശബ്ദങ്ങൾ, വൎഷാശബ്ദവും കാരാശബ്ദവും പുനഃശബ്ദവും. ഭൂവ്, ഭൂധാതു.

വൎഷാ-കാരാ-പുനഃ എന്നി ശബ്ദങ്ങൾ മുൻപിലുണ്ടായിരുന്നാൽ ഭൂധാതുവിന്റെ ഊകാരത്തിന് അച് പരമാകുമ്പോൾ വകാരാദേശം വരും. വൎഷാഭൂ ഔ കാരാഭൂ ഔ പുനൎഭൂ ഔ എന്നിരിക്കുമ്പോൾ ഊകാരത്തിന്നു വകാരം വന്നിട്ടു വൎഷാഭ്വൌ എന്നും മറ്റും സിദ്ധിക്കുന്നു. മറ്റുള്ള വിഭക്തികളിൽ ഇവറ്റിന്നു ജംബൂശബ്ദത്തിന്റെ പ്രക്രിയയെ കണ്ടുകൊള്ളേണ്ടതാകുന്നു.

സമാസ പൂൎവ്വപദഗാന്നിമിത്താദുത്തരസ്യനഃ
സംജ്ഞായാമേവ ണത്വംസ്യാൽ ത്രിണേത്രോ ഗുരുനാമവാൻ.

സമാസത്തിങ്കൽ പൂൎവ്വപദഗമായിരിക്കുന്ന നിമിത്തത്തിങ്കൽ നിന്ന് ഉത്തരമായിരിക്കുന്ന നകാരത്തിന്നു സംജ്ഞയിങ്കൽതന്നെ ണത്വം ഭവിക്കും.

പൂൎവ്വപദഗം, പൂൎവ്വപദത്തെ ഗമിക്കുന്നത്. സമാസപൂൎവ്വപദത്തിങ്കൽ ഋവൎണ്ണരേഫഷകാരങ്ങളിൽ ഏതെങ്കിലും ഒന്നുണ്ടായിരിക്കിലും സമാസോത്തരപദത്തിങ്കലെ നകാരത്തിന്നു സംജ്ഞയിങ്കൽ മാത്രം ണകാരം ഭവിക്കും. ത്രിണേത്രോ ഗുരുനാമവാൻ എന്നുള്ളെടുത്തു ത്രിണേത്രപദം സംജ്ഞാവാചിയായിരിക്കയാൽ പൂൎവ്വപദമായിരിക്കുന്ന ത്രിശബ്ദത്തെ ആശ്രയിച്ചിരിക്കുന്ന രേഫം നിമിത്തം ഉത്തരപദമായിരിക്കുന്ന നേത്രശബ്ദത്തിലെ നകാരത്തിന്നു ണത്വം വന്നിരിക്കുന്നു.

ഏകാജ്യത്രോത്തരപദം കമദ്ധാതത്രയസ്സ്യ നഃ
പ്രകൃത്യന്തവിഭക്തൌവാ വൎത്തതേതസ്യ ണോഭവേൽ
വൎഷാഭ്രൂണാംസ്ത്രീയുഗേണ സുരാപേണപ്രയോഗിണാ.

യാതൊരേടത്ത് ഉത്തരപദം ഏകാച്ചായോ കമത്തായിട്ടോ ഭവിക്കും. അവിടെ പ്രകൃത്യന്തത്തിങ്കലോ വിഭക്തിയിങ്കലോ യാതൊരു നകാരം വൎത്തിക്കുന്നു. അതിന്നു ണകാരം ഭവിക്കും. വൎഷാഭ്രൂണാം എന്നുതുടങ്ങി ഉദാഹരണം.

ഏകാച്, ഏകമായിരിക്കുന്ന അച്ചോടു കൂടിയത്. കമത്, കവർഗ്ഗം ഉള്ളത്. പ്രകൃത്യന്തം പ്രകൃതിയുടെ അന്തം.

ഉത്തരപദം യാതൊരു സമാസത്തിങ്കൽ ഏകാച്ചിനെയൊ കവർഗ്ഗത്തെയൊ ആശ്രയിക്കുന്നു. അവിടെ പ്രാതിപദികാന്തത്തിങ്കലൊ വിഭക്തിയിങ്കലൊ ഇരിക്കുന്ന നകാരത്തിന്നു സമാസപൂർവ്വപദത്തിങ്കലിരിക്കുന്ന ഋവർണ്ണരേഫഷകാരങ്ങൾ നിമിത്തം ണത്വം ഭവിക്കും. വർഷാഭൂശബ്ദത്തിന്റെ ഷഷ്ഠീബഹുവചനത്തിങ്കൽ വർഷാഭ്വാം എന്നിരിക്കുമ്പോൾ 'വർഷാകാരാപുനഃപൂർവ്വ' എന്നു തുടങ്ങിയുള്ള ശാസ്ത്രംകൊണ്ടു കല്പിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്ന വകാരാദേശത്തെ ബാധിച്ചിട്ട് 'ആമിഭൂത്വാഃ' എന്നു തുടങ്ങിയുള്ള വചനപ്രകാരം ആമിന്നു നുഡാഗമവും 'ഏകാജുത്തര'ത്യാദിയായിരിക്കുന്ന ശാസ്ത്രപ്രകാരം വിഭക്തിയിങ്കലെ നകാരത്തിന്നു ണത്വവും വന്നിട്ടു വർഷാഭൂണാം എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. സ്ത്രീയുഗേണ എന്നേടത്ത് ഉത്തരപദം കമത്താകകൊണ്ട് അവിടെയും വിഭക്തിയിങ്കലിരിക്കുന്ന നകാരത്തിന്നു പൂർവ്വപദമായ സ്ത്രീശബ്ദത്തിങ്കലെ രേഫംനിമിത്തം ണത്വം വന്നിരിക്കുന്നു.

വാന്യസ്മിന്നുത്തരപദേ പ്രഭാവേന പ്രഭാവിണാ.

അന്യം ഉത്തരപദമായിരിക്കും വിഷയത്തിങ്കൽ പ്രകൃത്യന്തത്തിങ്കലോ വിഭക്തിയിങ്കലോ യാതൊരു നകാരം അതിന്നു ണകാരം ഭവിക്കുകയോ ചെയ്യും.

ഏകാച്ചായും കമത്തായും ഇരിക്കുന്ന ശബ്ദത്തെ ഒഴിച്ചു മറ്റൊന്നു സമാസോത്തരപദമായിരുന്നാൽ അവിടെ പ്രാതിപദികാന്തത്തിങ്കലൊ വിഭക്തിയിങ്കലോ ഇരിക്കുന്ന നകാരത്തിന്നു പൂർവ്വപദഗമായിരിക്കുന്ന നിമിത്തത്തിങ്കൽനിന്നു വികല്പിച്ചു ണത്വം ഭവിക്കും. പ്രഭാവിണാ എന്നേടത്ത് ഉത്തരപദം ഏകാച്ചോ കമത്തോ അല്ലാതിരുന്നിട്ടും സമാസപൂർവ്വപദമായി വിചാരിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്ന ഉപസർഗ്ഗത്തിലെ രേഫംനിമിത്തം ണത്വം വന്നിരിക്കുന്നു. ഈ വിധിയുടെ വൈകല്പികത്വം നിമിത്തം പ്രഭാവേന എന്നേടത്തു ണത്വം വന്നിട്ടില്ല.

മാതൃപിതൃവദ്രൂഗോ നാവഃ പുല്ലിംഗവന്മതാഃ.

മാതൃശബ്ദം പിതൃശബ്ദംപോലെ രൈഗോനൗക്കൾ പുല്ലിംഗംപോലെ മതകൾ.

രൈഗോനൗക്കൾ, രൈശബ്ദവും ഗോശബ്ദവും നൗശബ്ദവും.

ഋകാരാന്തമായ മാതൃശബ്ദത്തിന്ന ശസ്സിനെ ഒഴിച്ചു മറ്റെല്ലാ സുപ്പുകളിലും പിതൃശബ്ദത്തിന്നെന്നപോലെ പ്രക്രിയയെ കാണേണ്ടതാകുന്നു. ശസ്സിങ്കൽ 'ശസോതഃ' എന്ന തുടങ്ങിയുള്ള ശാസ്ത്രപ്രകാരം അകാരത്തിന്ന ഋകാരവും സവർണ്ണദീർഘവും സകാരത്തിന്ന വിസർഗ്ഗവും വന്നിട്ട മാതൄഃ എന്ന സിദ്ധിക്കുന്നു. 'ശസഃ സോനഃ പുംസി' എന്നുള്ളേടത്തു പുംസി എന്നിങ്ങിനെ വിശേഷവിഹിതത്വമുണ്ടായിരിക്കയാൽ ഇവിടെ നകാരാദേശം വരുന്നതല്ല. രൈ-ഗോ-നൗ എന്നീ മൂന്ന ശബ്ദങ്ങൾക്ക പുല്ലിംഗസ്ത്രീലിംഗങ്ങളിൽ പ്രക്രിയാഭേദമില്ല.

ഇത്യജന്തസ്ത്രീലിംഗപ്രകരണം.

അഥാജന്തനപുംസകലിംഗപ്രകരണം.

അസംബുദ്ധേർമ്മകാരസ്യാൽ സോരദന്താന്നപുംസകാൽ
ഈഔസ്യാൽ ക്ലീബാദൗവിഭക്തേഃ പത്മംപത്മേപ്രസിദ്ധ്യതി.

അദന്തമായിരിക്കുന്ന നപുംസകത്തിങ്കൽനിന്ന പരമായി അസംബുദ്ധിയായിരിക്കുന്ന സു പ്രത്യയത്തിന്ന മകാരം ഭവിക്കും. ക്ലീബത്തിങ്കൽ നിന്ന പരയായിരിക്കുന്ന ഔ വിഭക്തിക്ക് ഈത്ത് ഭവിക്കും. പത്മം പത്മേ എന്നും സിദ്ധിക്കുന്നു.

അകാരാന്തമായിരിക്കുന്ന നപുംസകത്തിങ്കൽ സംബുദ്ധിയല്ലാത്ത സുപ്രത്യയത്തിന്ന മകാരം വരും. ഔകാരവിഭക്തിക്ക ഈകാരവും വരും.

അകാരാന്തനപുംസകം പത്മശബ്ദം പ്രഥമൈക വചനത്തിങ്കൽ പത്മസു എന്നിരിക്കുമ്പോൾ 'അസംബുദ്ധേർമ്മകാരഃ' എന്നു നടേ പറഞ്ഞപ്രകാരം സുപ്രത്യയത്തിന്ന മകാരം വന്നിട്ട പത്മം എന്ന സിദ്ധിക്കുന്നു. പ്രഥമാദ്വിവചനത്തിങ്കൽ പത്മ ഔ എ

ന്നിരിക്കുമ്പോൾ 'ഈത്യാൽ ക്ലീബാദൌവിഭക്തേ' എന്ന പദത്തിരിക്കയാൽ ഔ പ്രത്യയത്തിന്ന ഈകാരം വന്നിട്ട സന്ധിയിങ്കൽ പദ്മേ എന്ന സിദ്ധിക്കുന്നു.

സ്വരാന്താജ്ജശ്ശസോർന്നിസ്യാൽ ക്ലീബേന്ത്യസ്യ ച ദീർഘതാ
പദ്മാന്യസ്ഥീനി ഹേ പദ്മ തൃതീയാദൌ തു കൃഷ്ണവൽ.

സ്വരാന്തങ്ങളിൽനിന്ന പരങ്ങളായിരിക്കുന്ന ജശ്ശസ്സുകൾക്കു ക്ലീബത്തിങ്കൽ നി എന്ന ഭവിക്കും. അന്ത്യത്തിന്ന ദീർഘതയും ഭവിക്കും. പദ്മാനി എന്നും അസ്ഥീനി എന്നും ഹേ പദ്മ എന്നും ഉദാഹരണം. തൃതീയാദിയിങ്കലാവട്ടെ കൃഷ്ണശബ്ദംപോലെ. 'നി, 'നി, എന്നാദേശം. സ്വരാന്തങ്ങളായിരിക്കുന്ന ശബ്ദങ്ങളുടെ പിന്നാലെ വരുന്ന ജസ്സിന്നും ശസ്സിന്നും നപുംസകത്തിങ്കൽ 'നി, എന്നാദേശം വരും. അന്ത്യസ്വരത്തിന്ന ദീർഘവും വരും. തൃതീയാദികളിൽ കൃഷ്ണശബ്ദംപോലെ. പദ്മശബ്ദത്തിന്റെ പ്രഥമാബഹുവചനത്തിങ്കൽ പദ്മ ജസ് എന്നിരിക്കുമ്പോൾ സ്വരാന്താൽ എന്ന തുടങ്ങിയുള്ള വചനപ്രകാരം ജസ്സിന്ന 'നി, എന്നാദേശവും അന്ത്യസ്വരമായിരിക്കുന്ന അകാരത്തിന്ന ദീർഘവും വന്നിട്ട പദ്മാനി എന്ന സിദ്ധിക്കുന്നു. സംബുദ്ധിയിങ്കൽ ഹേ പദ്മസ് എന്നിരിക്കുമ്പോൾ സുപ്രത്യയത്തിന്ന ലോപം വന്നിട്ട ഹേ പദ്മ എന്ന സിദ്ധിക്കുന്നു. ദ്വിതീയൈകവചനത്തിങ്കൽ പദ്മ അമ് എന്നിരിക്കുമ്പോൾ അമ്മിന്റെ അകാരത്തിന്ന ലോപം വന്നിട്ട പദ്മം എന്ന സിദ്ധിക്കുന്നു. ദ്വിവചനബഹുവചനങ്ങൾ പ്രഥമയിങ്കൽ എന്നപോലെ തൃതീയാദികളിൽ കൃഷ്ണശബ്ദത്തിന്റെ പ്രക്രിയയേയും കാണേണ്ടതാകുന്നു.

സർവ്വാദീനാം തൃതീയാദൌ പുംവൽ പൂർവ്വന്തു പദ്മവൽ
കിംയത്തദേകശബ്ദേഭ്യോ ഡതരപ്രത്യയോ ഭവേൽ
ദ്വയോരേകസ്യ നിർദ്ധാരേ ബഹൂനാം ഡതമച്തഥാ

സർവ്വാദികൾക്കു തൃതീയാദിയിങ്കൽ പുമാനെപ്പോലെ. പൂർവ്വമാകട്ടെ പദ്മശബ്ദംപോലെ. കിംയത്തദേക ശബ്ദങ്ങളിൽനിന്ന രണ്ടിൽവെച്ച ഒന്നിന്റെ നിർദ്ധാരണത്തിങ്കൽ ഡതരച് പ്രത്യയവും

ബഹുക്കളിൽവെച്ച ഒന്നിന്റെ നിർദ്ധാരത്തിങ്കൽ ഡതമച് പ്രത്യയവും ഭവിക്കും. കിമ് യത്തദേക ശബ്ദങ്ങൾ, കിമ് ശബ്ദവും യച്ഛബ്ദവും തച്ഛബ്ദവും ഏകശബ്ദവും. നിർദ്ധാരം, പൃഥക്കരണം.

സർവ്വാദിശബ്ദങ്ങൾക്ക തൃതീയാദി വിഭക്തികളിൽ പുല്ലിംഗത്തിങ്കലെന്നപോലെയും പ്രഥമാദികളിൽ പത്മശബ്ദംപോലെയും രൂപം വരും. രണ്ടിൽവെച്ച ഒന്നിന്റെ നിർദ്ധാരണത്തെ ചെയ്യുമ്പോൾ ഡതരച് പ്രത്യയവും ബഹുക്കളിൽവെച്ച ഒന്നിന്റെ നിർദ്ധാരണത്തെ ചെയ്യുമ്പോൾ ഡതമച് പ്രത്യയവും വരും. ഇവറ്റിന്റെ ഡകാര ചകാരങ്ങൾ ഇത്തുകളാകുന്നു.

അന്ത്യസ്വരാദിർല്ലുപ്യേത പ്രത്യയേ പരതോഡിതി
ഡതരാദീതരാന്താനാം ഇക് സ്വമോഃ പരയോർവ്വേൽ.

ഡിത്തായിരിക്കുന്ന പ്രത്യയം പരമായിരിക്കും വിഷയത്തിങ്കൽ അന്ത്യസ്വരാദി ലോപിപ്പിക്കപ്പെടും. ഡതരാദീതരാന്തങ്ങൾക്ക സ്വമ്കൾ പരങ്ങളായിരിക്കും വിഷയത്തിങ്കൽ ഇക് ഭവിക്കും.

ഡിത്, ഡകാരം ഇത്തായുള്ളത്. അന്ത്യസ്വരാദി, അന്ത്യസ്വരം ആദിയായുള്ളത്. ഡതരാദീതരാന്തങ്ങൾ, ഡതമച് പ്രത്യയാന്താന്യതരങ്ങൾ.

ഡകാരത്തുകളായിരിക്കുന്ന പ്രത്യയങ്ങൾ പിന്നാലെ വരുമ്പോൾ അന്ത്യസ്വരാദിക്ക ലോപം വരും. ഡതരാദീതരാന്തങ്ങൾക്ക സുപ്രത്യയവും അമ് പ്രത്യയവും പിന്നാലെ വരുമ്പോൾ ഇഗാഗമം വരുന്നു.

ലോപസ്സ്വമോസ്സ്യാൽ സർവ്വസ്മാദനദന്താന്നപുംസകാൽ
കതരൽ കതരമേകതരസ്യ ന ഇഗിഷ്യതേ.

സർവ്വാദി അനദന്തമായിരിക്കുന്ന നപുംസകത്തിങ്കൽനിന്ന പരങ്ങളായിരിക്കുന്ന സ്വമ്കൾക്ക ലോപം ഭവിക്കും. കതരൽ കതരമെന്നുദാഹരണം. ഏകതര ശബ്ദത്തിന്ന ഇക് ഇച്ഛിക്കപ്പെട്ടന്നില്ല. അകാരാന്തങ്ങളല്ലാത്ത നപുംസകങ്ങളുടെ പിന്നാലെ വരുന്ന സു അമ് എന്ന പ്രത്യയങ്ങൾക്ക ലോപംവരും. ഏകശബ്ദത്തോട്ട ഡതരച് പ്രത്യയം ചേർത്തിട്ട് ഉണ്ടാക്കിയിരിക്കുന്നതായ ഏകതര ശബ്ദത്തിന്ന ഇഗാഗമം വരുന്നതല്ല.

കതരശബ്ദത്തിന്റെ നിഷ്പത്തിയെ കാണിക്കുന്നു.

'കിം യത്തദേക ശബ്ദേഭ്യഃ' എന്നു തുടങ്ങിയുള്ള ശാസ്ത്രപ്രകാരം കിമ് ശബ്ദത്തിന്നു ഡതരച് പ്രത്യയം വന്നിട്ടു കിമ് ഡതരച് എന്നിരിക്കുന്നു. 'അന്ത്യസ്വരാദേർല്ലോപോ ഡിത' എന്നു തുടങ്ങിയുള്ള വചനപ്രകാരം ഡിത് പ്രത്യയം പരമായിരിക്കയാൽ അന്ത്യസ്വരാദിക്കു ലോപം വരുന്നു. കിമ് ശബ്ദത്തിങ്കൽ അന്ത്യസ്വരം ഇകാരമാകുന്നു. അതിങ്കൽ വേറെ സ്വരബന്ധം ഇല്ലാത്തതുകൊണ്ടു ഏകാപുത്രന്യായേന ആദിത്വമെന്നപോലെ അന്ത്യത്വവും അതിന്നുതന്നെ സിദ്ധിക്കുന്നു. അന്ത്യസ്വരമായിരിക്കുന്ന ആ ഇകാരം കിമ് ശബ്ദൈകദേശമായിരിക്കുന്ന ഇമ് എന്നുള്ളതിന്നാദിയായിരിക്കയാൽ ഇവിടെ അതിന്നു ലോപം വരുന്നു. ഇത്രമാത്രം കാണ്മാൻ സൂചിപ്പിച്ചിട്ടു ഡകാരം നിവൎത്തിക്കുന്നു. ഇപ്പോൾ ക് അതര് എന്നു ശേഷിക്കുന്നു. യോജിപ്പിക്കുമ്പോൾ കതര എന്നു വരുന്നു. അവിടെ പ്രഥമൈക വചനത്തിങ്കൽ സുപ്രത്യയം വന്നിരിക്കുമ്പോൾ 'ഡതരാദിതരാന്താനാം' എന്നു തുടങ്ങിയുള്ള ശാസ്ത്രപ്രകാരം കതരശബ്ദത്തിന്നു ദുരാഗമം വരുന്നു. ദുരാഗമത്തിന്റെ ദകാരം ഇത്തായിരിക്കയാൽ 'കിന്മൂൎദ്ധ്നികിരീടവൽ' എന്നുള്ള വചനപ്രകാരം ഈ ദുരാഗമം കതരശബ്ദത്തിന്ന് ഉത്തരാംഗമായി വന്നിട്ടു കതരത് സു എന്നിരിക്കുന്നു. ഇപ്പോൾ ഈ കതരത് ശബ്ദം അകാരാന്തമല്ലാത്തതുകൊണ്ടു 'ലോപസ്സ്വമോസ്സ്യാൽ സൎവ്വസ്മാദനദന്തനപുംസകാൽ' എന്നു പറഞ്ഞപ്രകാരം സുപ്രത്യയത്തിന്നു ലോപംവരുന്നു. കതരൽ എന്നു രൂപവും സിദ്ധിക്കുന്നു, പ്രഥമാദ്വിവചനത്തിങ്കൽ കതര ഔ എന്നിരിക്കുമ്പോൾ 'ഈനപുംസകാൽ ദ്വിവിഭക്തൗ' എന്നു പറഞ്ഞിരിക്കയാൽ ഔകാരത്തിന്ന് ഈകാരം വന്നിട്ടു സന്ധിയിങ്കൽ കതരെ എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. സംബുദ്ധിയിങ്കലും ദ്വിതീയൈകവചനത്തിങ്കലും പ്രഥമൈകവചനംപോലെ. മററു വിഭക്തികളിൽ സൎവ്വശബ്ദംപോലെ. ഏകതരശബ്ദത്തിന്നു ദുരാഗമം വരാത്തതുകൊണ്ടു എല്ലാവിഭക്തികളിലും സൎവ്വശബ്ദത്തിന്നെന്നപോലെ പ്രക്രിയയെ കാണേണ്ടതാകുന്നു. ഡതരച് ഡതമച് പ്രത്യയങ്ങളെ ചേൎത്തിട്ടുണ്ടാക്കിയ മററുള്ള ശ

ബ്ദങ്ങൾക്കും അന്യാന്യതരേതര ശബ്ദങ്ങൾക്കും ഇുഗാഗമം വരുന്നതാകയാൽ അവററിന്നു കതരശബ്ദത്തിന്നെന്നപോലെ രൂപംവരും.

> ക്ലീബേഃസ്യദുദൃദന്തസ്യ സുപ്യജാദൌനുഗിഷ്യതേ
> സ്യാദ്വാരിവാരിണീവാരി ണിചേഹേവാരിവാരിണീ.
> വാരിഭ്യാംവാരിണേ വാരിണോ വാരിണാംചവാരിണി

ഇദുദൃദന്തമായിരിക്കുന്ന ക്ലീബത്തിന്ന് അജാദിയായിരിക്കുന്ന സുപ്പരമായിരിക്കും വിഷയത്തിങ്കൽ നുക് ഇച്ഛിക്കപ്പെടുന്നു. വാരി എന്നുതുടങ്ങി ഉദാഹരണം.

ഇദുദന്തം, ഇദുദൃഈകാരം അന്തത്തിങ്കലുള്ളത് ഇദുദൃഈകാരം, ഇത്തും ഉത്തും ഋത്തും.

ഇകാരാന്തമായോ ഉകാരാന്തമായോ ഋകാരാന്തമായോ ഇരിക്കുന്ന നപുംസകത്തിന്ന് അജാദി പ്രത്യയം വരുമ്പോൾ നുഗാഗമം വരും.

വാരിശബ്ദത്തിന്റെ പ്രഥമൈകവചനത്തിങ്കൽ വാരിസു എന്നിരിക്കുമ്പോൾ "സ്വമോർന്നപുംസകാൽ" എന്നു തുടങ്ങിയുള്ള ശാസ്ത്രപ്രകാരം സുപ്രത്യയത്തിന്നു ലോപം വരും. പ്രഥമാദ്വിവചനത്തിങ്കൽ വാരിഔ, എന്നിരിക്കുമ്പോൾ "ക്ലീബേഃസ്യദുദൃദന്തസ്യ" എന്നുതുടങ്ങി നേരെ പറഞ്ഞപ്രകാരം. നുഗാഗമവും "ഈ ഔങ്ങൾ" എന്നു തുടങ്ങിയുള്ള വചനപ്രകാരം ഔകാരത്തിന്നു ഈകാരവും നകാരത്തിന്നു ണത്വവും വന്നിട്ടു "വാരിണീ" എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. പ്രഥമാബഹുവചനത്തിങ്കൽ വാരിജസ് എന്നിരിക്കുമ്പോൾ നുഗാഗമത്തെ ബാധിച്ചിട്ടു "സ്വരാദ്യാ ജശ്ശസോഃ" എന്നു തുടങ്ങിയുള്ള വചനപ്രകാരം ജസ് പ്രത്യയത്തിന്നു നി എന്നാദേശവും അന്ത്യസ്വരമായ ഇകാരത്തിന്നു ദീർഘവും ആദേശനകാരത്തിന്നു ണത്വവും വന്നിട്ടു വാരിണി എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. സംബോധനയിങ്കലും ദ്വിതീയയിങ്കലും പ്രഥമയിങ്കൽ എന്നപോലെ തൃതീയൈകവചനത്തിങ്കൽ വാരിടാ എന്നിരിക്കുമ്പോൾ നുഗാഗമത്തെ ബാധിച്ചിട്ടു അസ്ത്രീയാംടാനാ എന്നുള്ള വചനപ്രകാരം നാ എന്ന ആദേശവും നകാരത്തിന്നു ണത്വവും വന്നിട്ടു വാരിണാ എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. ചതുർത്ഥ്യേകവചനത്തിങ്കൽ വാരിങെ എ

ന്നിരിക്കുമ്പോൾ നുഗാഗമവും നകാരത്തിന്നു ണത്വവും വന്നിട്ടു വാരിണെ എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. പഞ്ചമ്യേകവചനത്തിങ്കൽ വാരി ങസി, എന്നിരിക്കുമ്പോൾ നുഗാഗമവും ണത്വവും സകാരത്തിന്നു വിസർഗ്ഗവും വന്നിട്ട് വാരിണഃ എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. ഷഷ്ഠ്യേകവചനവും ഇങ്ങിനെതന്നെ. ഷഷ്ഠീസപ്തമീദ്വിവചനങ്ങളിൽ വാരി ഓസ് എന്നിരിക്കുമ്പോൾ നുഗാഗമവും ണത്വവും വന്നിട്ടു വാരിണോഃ എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. ഷഷ്ഠീബഹുവചനത്തിങ്കൽ വാരി ആമ് എന്നിരിക്കുമ്പോൾ നുഗാഗമത്തെ ബാധിച്ചിട്ടു "അതകാരാന്ത സംഖ്യാദേഃ" എന്നു തുടങ്ങിയുള്ള ശാസ്ത്രപ്രകാരം നുഡാഗമവും ദീർഘവും ണത്വവും വന്നിട്ടു വാരീണാം എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. സപ്തമ്യേകവചനത്തിങ്കൽ വാരി ങി എന്നിരിക്കുമ്പോൾ നുഗാഗമവും ണത്വവും വന്നിട്ടു വാരിണി എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു.

ഇതോസ്ഥിദധിസക്ഥ്യക്ഷ്ണാം നസ്യാട്ടാദിസ്വരാദിഷു
ഓ ചൻ വാസ്ഥ്യസ്ഥിനി ചാസ്ഥ്നാസ്ഥ്യാദേസ്ഥ്നേസ്ഥ്നോസ്ഥ്നി ചാസ്ഥനി.

അസ്ഥിദധി സക്ഥ്യക്ഷികളുടെ ഇത്തിന്ന് ടാദിസ്വരാദികൾ പരങ്ങളായിരിക്കും വിഷയത്തിങ്കൽ ന എന്നാദേശം ഭവിക്കും. ങി പരമായിരിക്കും വിഷയത്തിങ്കൽ അൻ ഭവിക്കുകയോ ചെയ്യും.

അസ്ഥ്യാദിശബ്ദങ്ങളുടെ ഇകാരത്തിന്നു തൃതീയൈകവചനം മുതല്ക്കുള്ള പ്രത്യയങ്ങൾ പരങ്ങളാമ്പോൾ ന എന്നാദേശം ഭവിക്കും. ങി പരമാമ്പോൾ അൻ എന്നാദേശം വികല്പിച്ചുവരും. അതുകൊണ്ട് ആ ശബ്ദങ്ങൾക്കു ദ്വിതീയാബഹുവചനംവരെ വാരിശബ്ദത്തിന്നെന്നപോലെ പ്രക്രിയയെ കാണേണ്ടതാകുന്നു. തൃതീയൈകവചനത്തിങ്കൽ അസ്ഥി ടാ എന്നിരിക്കുമ്പോൾ "ഇതോസ്ഥി" എന്നു തുടങ്ങി നടേ പറഞ്ഞപ്രകാരം ഇകാരത്തിന്നു നകാരം വന്നിട്ടു അസ്ഥ്നാ എന്നും, ചതുർത്ഥ്യേക വചനത്തിങ്കൽ അസ്ഥ്നേ എന്നും പഞ്ചമി ഷഷ്ഠ്യേക വചനങ്ങളിൽ നകാരവും സകാരത്തിന്നു വിസർഗ്ഗവും വന്നിട്ടു, അസ്ഥ്നഃ, എന്നും ഷഷ്ഠീ സപ്തമീദ്വിവചനങ്ങളിൽ നകാരവും സകാരത്തിന്നു വിസർഗ്ഗവും വന്നിട്ടു അസ്ഥ്നോഃ എന്നും ഷഷ്ഠീബഹുവചനത്തിങ്കൽ അസ്ഥ്നാം, എന്നും സിദ്ധിക്കുന്നു. സപ്തമ്യേകവചനത്തിങ്കൽ അസ്ഥി- ങി എന്നിരിക്ക

ങിശ്യോർവാ എന്നു പറഞ്ഞിരിക്കയാൽ ഇകാരത്തിന്നു അൻ എന്നാദേശം വന്നിട്ടു അസ്ഥനി എന്നും അല്ലാത്തപക്ഷം അസ്ഥ്നി എന്നും സിദ്ധിക്കുന്നു. ഇങ്ങിനെ തന്നെ മറ്റുള്ള ശബ്ദങ്ങളെയും പ്രതിപാദിക്കേണം.

ഇവര്‍ണ്ണാന്താ ഉവര്‍ണ്ണാന്താ ഋവര്‍ണ്ണാന്താ ശ്ശുചൗ ക്വചിൽ
പുല്ലിംഗാസ്സ്യുർഭവേത്തേഷാം വാ പുംവട്ടാദ്യജാദിഷു
ശുചയേ ശുചിനേ ഹ്രസ്വസ്സ്യാദന്ത്യസ്യ നപുംസകേ
സ്യാൽ ഗ്രാമണി ഗ്രാമണിനി ഗ്രാമണിന്യഥ ടാദിഷു
വാ പുംവൽ ഗ്രാമണിനാ ഗ്രാമണ്യാ ത്രപു വാരിവൽ
സംബുദ്ധൗ വാ ഭവേദോത്വം ഹെത്രപോന്യത്ര ഹെത്രപു
ഖലപ്വാ വാ ഖലപുനാ ടാദൗ കർത്രാ ച കർത്തൃണാ.

ഇവര്‍ണ്ണാന്തങ്ങളായും ഉവര്‍ണ്ണാന്തങ്ങളായും ഋവര്‍ണ്ണാന്തങ്ങളായുമിരിക്കുന്ന യാവ ചിലവ ശബ്ദങ്ങൾ പുല്ലിംഗങ്ങളായിട്ടു ഭവിക്കും അവറ്റിന്നു ടാദ്യജാദികളിൽ പുമാനെപ്പോലെ ഭവിക്കുകയെയും ചെയ്യും, ശുചയെ ശുചിനെ എന്നുദാഹരണം. നപുംസകത്തിങ്കൽ അന്തത്തിന്നു ഹ്രസ്വം ഭവിക്കും. ഗ്രാമണി എന്നു തുടങ്ങി ഉദാഹരണം. അനന്തരം ടാദികളിൽ പുമാനെപ്പോലെ ഭവിക്കുകയെയും ചെയ്യും. ഗ്രാമണിനാ ഗ്രാമണ്യാ എന്നുദാഹരണം. ത്രപു വാരിപോലെ. സംബുദ്ധിയിങ്കൽ ഒത്വം ഭവിക്കുകയെയും ചെയ്യും. ഹെത്രപോ എന്നും അന്യത്തിങ്കൽ ഹെത്രപു എന്നും ടാദിയിൽ ഖലപ്വാ എന്നും ഖലപുനാ എന്നും കർത്രാ എന്നും കർത്തൃണാ എന്നും ഭവിക്കും.

ഇവര്‍ണ്ണാന്തങ്ങളായും ഉവര്‍ണ്ണാന്തങ്ങളായും ഋവര്‍ണ്ണാന്തങ്ങളായുമിരിക്കുന്ന ശബ്ദങ്ങളിൽ ചിലതു നപുംസകത്തിലും പുല്ലിംഗത്തിലും വരുന്നതായാൽ ആ വക ശബ്ദങ്ങൾക്കു തൃതീയാദ്യജാദി പ്രത്യയങ്ങൾ പരങ്ങളാമ്പോൾ നപുംസകത്തിങ്കൽ പുല്ലിംഗത്തിങ്കൽ എന്നപോലെ തന്നെ രൂപം വികല്പിച്ചുവരും. ഇകാരാന്തമായിരിക്കുന്ന ശുചിശബ്ദം പുല്ലിംഗനപുംസകങ്ങളിൽ വരുന്നതാകയാൽ അതിന്നു വാ പുംവൽ എന്നു പറഞ്ഞിരിക്കകൊണ്ടു പുല്ലിംഗംപോലെ രൂപം വന്നിട്ടു ശുചയെ എന്നും അല്ലാത്തപക്ഷം 'ശു

ഗാഗമം വന്നിട്ടു ശുചിനെ എന്നും സിദ്ധിക്കുന്നു. അജാദികളായി മററുള്ള വിഭക്തികളിലും ഇപ്രകാരംതന്നെ കാണേണ്ടതാകുന്നു. ഈകാരാന്തം ഗ്രാമണീശബ്ദം ഗ്രാമണീ സു എന്നിരിക്കുമ്പോൾ "ലോപഃസ്വരാമാൽ" എന്നു തുടങ്ങിയുള്ള ശാസ്ത്രപ്രകാരം സുപ്രത്യയത്തിന്നു ലോപവും "ഹ്രസ്വഃസ്യാൽ" എന്നു തുടങ്ങിയുള്ള ശാസ്ത്രപ്രകാരം ഈകാരത്തിന്നു ഹ്രസ്വവും വന്നിട്ടു ഗ്രാമണി എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. ഇങ്ങിനെ അന്ത്യത്തിന്നു ഹ്രസ്വവിധി ചെയ്തിട്ടു വാരിശബ്ദംപോലെ മററുള്ള വിഭക്തികളിൽ പ്രക്രിയയെ കാണേണ്ടതാകുന്നു. ഈ ശബ്ദം ഈകാരാന്തമായിട്ടു പുല്ലിംഗത്തിലും വരുന്നതാകകൊണ്ടു "വാച്യം വട്വാദ്യജാദിഷു" എന്നു പറഞ്ഞപ്രകാരം തൃതീയാദ്യജാദി പ്രത്യയങ്ങളിൽ പുല്ലിംഗത്തിലെന്നപോലെയും രൂപം വന്നിട്ടു ഗ്രാമണ്യാ എന്നും മററും സിദ്ധിക്കുന്നു. അപ്പോൾ അവിടെ സേനാനിശബ്ദത്തിന്റെ പ്രക്രിയയെ കാണേണ്ടതാകുന്നു ത്രപുശബ്ദത്തിന്നു വാരിശബ്ദത്തിന്റെ പ്രക്രിയയെ യോജിപ്പിച്ചുകൊൾക. സംബോധനാ പ്രഥമൈകവചനത്തിങ്കൽ "സംബുദ്ധൌ വാഽപ്യദന്താം" എന്നു പറഞ്ഞിരിക്കയാൽ ഉകാരത്തിന്നു ഒകാരം വരുന്നതായാൽ ഹേ ത്രപൊ എന്നും അല്ലാത്തപക്ഷം ഹേ ത്രപു എന്നും സിദ്ധിക്കുന്നു. ഊകാരാന്തം ഖലപൂശബ്ദം. ഖലപൂ സു എന്നിരിക്കുമ്പോൾ "ഹ്രസ്വഃസ്യാൽ" എന്നു തുടങ്ങിയുള്ള വചനപ്രകാരം ഊകാരത്തിന്നു ഹ്രസ്വവും "ലോപഃസ്വരാമാൽ" എന്നു തുടങ്ങിയുള്ള വചനപ്രകാരം സുപ്രത്യയത്തിന്നു ലോപവും വന്നിട്ടു ഖലപു എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. ഇങ്ങിനെ ഹ്രസ്വവിധി ചെയ്തിട്ടു ശേഷിച്ചിരിക്കുന്ന വിഭക്തികളിൽ ത്രപുശബ്ദത്തിന്റെ പ്രക്രിയയെ കാണേണ്ടതാകുന്നു. ഈ ഖലപൂശബ്ദം ഊകാരാന്തമായിട്ടു പുല്ലിംഗത്തിലും ഉണ്ടാകകൊണ്ടു "വാച്യം വട്വാദ്യജാദിഷു" എന്നു പറഞ്ഞപ്രകാരം ഇതിന്നു തൃതീയാദ്യജാദി പ്രത്യയങ്ങളിൽ പുല്ലിംഗത്തിലെന്നപോലെയും രൂപം വന്നിട്ടു ഖലപ്വാ എന്നും മററും സിദ്ധിക്കുന്നു. ഋകാരാന്തം കർത്തൃശബ്ദം കർത്തൃ സു എന്നിരിക്കുമ്പോൾ 'ലോപഃസ്വരാമാൽ' എന്നു തുടങ്ങിയുള്ള ശാസ്ത്രപ്രകാരം സുപ്രത്യയത്തിന്നു ലോപം വന്നിട്ടു കർത്തൃ എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. ദ്വിവചനത്തിങ്കൽ 'ഋതസ്യാൽ' എന്നു തുടങ്ങിയുള്ള ശാസ്ത്രപ്ര

കാരം ഔകാരത്തിന്ന് ഈകാരവും ‘ഇകോസ്ത്യുദ്ദലേന്യ’ എന്നു തുടങ്ങിയുള്ള ശാസ്ത്രപ്രകാരം നകാരാഗമവും ണത്വവും വന്നിട്ട കർത്തൃണീ എന്നും ബഹുവചനത്തിങ്കൽ “സന്താനാമുജ്ഝലചഃ” എന്നുതുടങ്ങിയുള്ള ശാസ്ത്രപ്രകാരം നകാരാഗമത്തെ ബാധിച്ചിട്ട നി എന്നാദേശവും ണത്വവും അന്ത്യസ്വരത്തിന്ന ദീർഘവും വന്നിട്ട കർത്തൄണി എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. ദ്വിതീയയിലും ഇങ്ങിനെ തന്നെ. തൃതീയൈകവചനത്തിങ്കൽ കർത്തൃ ടാ എന്നിരിക്കുമ്പോൾ നകാരാഗമവും ണത്വവും വന്നിട്ട കർത്തൃണാ എന്നും ചതുർത്ഥ്യേകവചനത്തിങ്കൽ കർത്തൃണേ എന്നും സിദ്ധിക്കുന്നു. പഞ്ചമീഷഷ്ഠ്യേകവചനങ്ങളിൽ നകാരാഗമവും ണത്വവും സകാരത്തിന്ന വിസർഗ്ഗവും വന്നിട്ട് കർത്തൃണഃ എന്നും സിദ്ധിക്കുന്നു. ഷഷ്ഠീസപ്തമീദ്വിവചനങ്ങളിൽ നകാരാഗമവും സകാരത്തിന്ന വിസർഗ്ഗവും വന്നിട്ട കർത്തൃണോഃ എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. ഷഷ്ഠീബഹുവചനത്തിങ്കൽ കർത്തൃ ആമ് എന്നിരിക്കുമ്പോൾ നകാരാഗമത്തെ ബാധിച്ചിട്ട നുഡാഗമവും ദീർഘവും ണത്വവും വന്നിട്ട കർത്തൄണാം എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. സപ്തമ്യേകവചനത്തിങ്കൽ നകാരാഗമവും ണത്വവും വന്നിട്ട കർത്തൃണി എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. ഈ കർത്തൃശബ്ദം ഋകാരാന്തമായിട്ട പുല്ലിംഗത്തിലും ഉണ്ടാകകൊണ്ട് “വാച്യാവച്ചാദ്യജാദിഷു” എന്നു പറഞ്ഞ പ്രകാരം അതിന്ന തൃതീയാദ്യജാദിപ്രത്യയങ്ങളിൽ പുല്ലിംഗത്തിലെന്നപോലെയും രൂപത്തെ കാണേണ്ടതാകുന്നു.

അത്യാദയസ്സമസ്യന്തേ ക്രാന്താദ്യർത്ഥദ്വിതീയയാ
അതീതാരായമതിരിർദ്ദ്യാമതീതമതിദ്യുച
സമാസശാസ്ത്രപ്രഥമാന്തോക്തം പൂർവ്വം പ്രയുജ്യതേ
എചൈദ്ധ്രസ്വ ഇകാരസ്സ്യാദോദൌതോർഹ്രസ്വ ഉദിഷ്യതേ
അതിതന്നാവമതിന്ന രൂപമേഷാന്തു വാരിവൽ
അതിരാദ്യാം ഹലാദൌ സ്യാദതിരീണാമപീഷ്യതേ

അത്യാദികൾ ക്രാന്താദ്യർത്ഥത്തിങ്കൽ ദ്വിതീയയോടുകൂടെ സമാസിക്കപ്പെടുന്നു. രൈയെ അതീതമായുള്ളത് അതിരിയും ദ്യോവെ അതീതമായുള്ളത് അതിദ്യുവായിഭവിക്കും. സമാസശാസ്ത്രങ്ങളിൽ പ്രഥമാന്തോക്തം പൂർവ്വമായിട്ട പ്രയോഗിക്കപ്പെടുന്നു. എ

ഐദ്ധ്രസ്വം ഇകാരമായിട്ടു ഭവിക്കും. ഓദൌ ഹ്രസ്വം ഉകാരമായിട്ടു ഇച്ഛിക്കപ്പെടുന്നു. നൌവെ അതീതമായുള്ളത് അതിനു്. ഇവററിന്നു വാരിശബ്ദത്തിന്നെന്നപോലെ രൂപം. ഹലാദിയിങ്കൽ അതിരാഭ്യാം എന്നു ഭവിക്കും. അതിരീണാം എന്നും ഇച്ഛിക്കപ്പെടുന്നു.

അത്യാദികളായിരിക്കുന്ന ഉപസർഗ്ഗങ്ങൾക്കു ക്രാന്താദ്യർത്ഥത്തിങ്കൽ ദ്വിതീയയോടുകൂടി സമാസം വരുന്നു. ഇവിടെ ആദിശബ്ദംകൊണ്ടു 'അഭി, ഉൽ, പ്രതി,' എന്നു തുടങ്ങിയുള്ളവയെയും ഗ്രഹിക്കേണ്ടതാകുന്നു. സമാസശാസ്ത്രത്തിങ്കൽ പ്രഥമാന്തംകൊണ്ടു പറയപ്പെട്ടിരിക്കുന്ന ശബ്ദം മുമ്പിൽ വരും. 'അത്യാദയസ്സമന്തേ' എന്നു തുടങ്ങിയേടത്ത് അതിശബ്ദം പ്രഥമാന്തോക്തമാകകൊണ്ട് അതു സമാസത്തിങ്കൽ പൂർവ്വപദമായിട്ടിരിക്കുന്നു 'ഹ്രസ്വസ്സ്യാദന്ത്യസ്യ നപുംസകേ' എന്നും 'എദൈദ്ധ്രസ്വഇകാരസ്സ്യാൽ' എന്നും പറഞ്ഞിരിക്കകൊണ്ടു ഇവിടെ രൈശബ്ദത്തിന്റെ ഐകാരത്തിന്ന് ഇകാരംവന്നിട്ട് അതിരി എന്നിരിക്കുന്നു. ഇങ്ങിനെതന്നെ 'അതിനു' എന്നുള്ളേടത്തും മററും കാണേണ്ടതാകുന്നു. വാരിശബ്ദത്തിന്റെ പ്രക്രിയയിങ്കൽ ഉപയോഗിച്ചിരിക്കുന്ന വിധികളെ ഇവററിന്റെ രൂപനിഷ്പത്തിയിങ്കലും കാണേണ്ടതാകുന്നു. അതിരിശബ്ദത്തിന്നു ഹലാദി വിഭക്തിയിങ്കൽ 'രായോന്ത്യസ്യ ഭവേദാത്വം ഹലാദിഷു വിഭക്തിഷു' എന്നു പറഞ്ഞപ്രകാരം ആത്വം വന്നിട്ട് അതിരാഭ്യാം എന്നും മററും സിദ്ധിക്കുന്നതാകുന്നു. ഷഷ്ഠീ ബഹുവചനത്തിങ്കൽ അതിരിആമ് എന്നിരിക്കുമ്പോൾ ആമിന്നു നുഡാഗമം വന്നിട്ടു ഹലാദിത്വം സിദ്ധിക്കുന്നതായിരുന്നാലും അവിടെ ആത്വത്തിന്നു അവകാശമില്ലെന്നുള്ള അഭിപ്രായത്തെ 'അതിരീണാമപീഷ്യതേ' എന്നുള്ള അംശംകൊണ്ടു പ്രകാശിപ്പിച്ചിരിക്കുന്നു.

ഇത്യജന്തനപുംസകലിംഗപ്രകരണം.

അഥ ഹലന്തപുല്ലിംഗപ്രകരണം.

അപ്രസിദ്ധാഃ കവർഗ്ഗാന്താ ഷ്ടവർഗ്ഗമധ്യണാന്തകാഃ
പഫബാന്താശ്ചതദ്വന്ദ്വാൽ സുവാക്ചാരന്താവപേചഃ കിപി.

കവർഗ്ഗാന്തങ്ങളും ടവർഗ്ഗമദ്ധ്യഞാന്തങ്ങളും അപ്രകാരം പഫവാന്തങ്ങളും അപ്രസിദ്ധങ്ങൾ. വചിക്കു കിപ്പിങ്കൽ ചാന്തമായിരിക്കുന്ന സുവാക് ഭവിക്കും.

പ്രായോനേകാച് കഥാദീനാം ധാതൂനാമിൽ സ്വരോന്തിമഃ

അനേകാച് കഥാദികളായിരിക്കുന്ന മിക്കവാറും ധാതുക്കളുടെ അന്തിമമായിരിക്കുന്ന സ്വരം ഇത്.

അനേകാച് കഥാദികൾ, ഏകാച്ചുകളും കഥാദികളും അല്ലാത്തവ. അന്തിമം, അന്തത്തിങ്കൽ ഭവിച്ചത്.

ഏകസ്വരങ്ങളായും കഥാദികളായും ഇരിക്കുന്നവയെ ഒഴിച്ച് മാറുള്ള ധാതുക്കളുടെ അവസാനത്തിലിരിക്കുന്ന സ്വരം ഇതാകുന്നു. അതുകൊണ്ടു വചിധാതുവിന്റെ അന്തത്തിലിരിക്കുന്ന ഇകാരം ലോപിക്കുന്നു. വച എന്നതിന്നു ക്വിബ്വചി എന്നുതുടങ്ങിയുള്ള വചനപ്രകാരം ക്വിപ്പും അച്ചിന്നു ദീർഘവും 'ഉപസർഗ്ഗസമാസവും പൂർവ്വസുപ്പിന്നു ലോപവും വന്നിട്ട സുവാച് എന്നായിത്തീരുന്നു. പ്രഥമൈകവചനത്തിങ്കൽ സുവാച്സ് എന്നിരിക്കുമ്പോൾ 'സംയോഗാദയഃ പദാന്തസ്യാൽ' എന്നു തുടങ്ങിയ ശാസ്ത്രപ്രകാരം സകാരത്തിന്നു ലോപംവന്നിട്ട സുവാച് എന്നിരിക്കുന്നു.

ചോഃ കുത്വംസ്യാൽ പദാന്തസ്യധാതോഃ ക്വിൻപ്രത്യയസ്യ ച.

പദാന്തമായിരിക്കുന്ന ചുവിന്നും ക്വിൻപ്രത്യയത്തിന്റെ ധാതുവിന്നും കുത്വം ഭവിക്കും.

പദത്തിന്റെ അന്തത്തിലിരിക്കുന്ന ചവർഗ്ഗത്തിന്നു കവർഗ്ഗം വരും. ക്വിൻപ്രത്യയം ചേർത്തിട്ടുള്ള ധാതുവിന്റെ അന്ത്യത്തിന്നും മേൽപ്രകാരം വരും.

ഇപ്പോൾ പറഞ്ഞപ്രകാരം പദാന്തത്തിലിരിക്കുന്ന ചകാരത്തിന്നു കകാരം വന്നിട്ട സുവാക് എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു.

പദവൽ പ്രാതിപദികം ഹലാദൌ പ്രത്യയേ ഭവേൽ
സുവാക്സുവാചാവിത്യാദി സുവാഗ്ഭ്യാംസുവാക്ഷു ച.

ഹലാദിയായിരിക്കുന്ന പ്രത്യയം പരമായിരിക്കും വിഷയത്തിങ്കൽ പ്രാതിപദികം പദമെന്നപോലെ ഭവിക്കും, സുവാക്സുവാ

ചൌ എന്നു തുടങ്ങിയും സ്വവാഗ്ഭ്യാം എന്നും സ്വവാക്ഷു എന്നും ഉദാഹരണം.

അജാദിപ്രത്യയങ്ങളിൽ പ്രക്രിയാ ഗൌരവമില്ല. തൃതീയാദ്വിവചനത്തിങ്കൽ സ്വവാച്ഭ്യാം എന്നിരിക്കുമ്പോൾ പൂർവ്വൽ പ്രാതിപദികം എന്നു നടേ പറഞ്ഞപ്രകാരം ഭ്യാം, പ്രത്യയം പരമാകുമ്പോൾ മുൻപിലിരിക്കുന്നതിന്നു പദത്വമുണ്ടായിരിക്കയാൽ 'ചോഃ കുഃ' എന്നു തുടങ്ങിയുള്ള വചനപ്രകാരം ചകാരത്തിന്നു കകാരവും അതിന്നു ജശ്ത്വമായ ഗകാരവും വന്നിട്ടു 'സ്വവാഗ്ഭ്യാം' എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. സപ്തമീബഹുവചനം ഒഴികെ മററുള്ള ഹലാദിപ്രത്യയങ്ങളിൽ ഇങ്ങിനെതന്നെ പ്രക്രിയയെ കാണേണ്ടതാകുന്നു. അവിടെ 'സ്വവാച്സു' എന്നിരിക്കുമ്പോൾ കുത്വവും ഇവർണ്ണാദിസ്വരാൽ എന്നുതുടങ്ങിയ വചനപ്രകാരം സകാരത്തിന്നു ഷത്വവും വന്നിട്ടു സ്വവാക്ഷു എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു.

ക്വിൻ സ്യാദഞ്ചുയുജിക്രുഞ്ചാം സ്പൃശേശ്ചാനുദകാൽ പദാൽ
ധൃഷേർദ്വിത്വം സൃജേരമ് ച ക്വിന്നിഷ്ഠൌ ചർത്വിഗുഷ്ണിഹൌ

അഞ്ചു യുജി ക്രുഞ്ചുകൾക്കും അനുദകമായിരിക്കുന്ന പദത്തിങ്കൽനിന്നു പരമായിരിക്കുന്ന സ്പൃശിക്കും ക്വിൻ ഭവിക്കും. ധൃഷിക്കു ദ്വിത്വവും സൃജിക്കു അമും ഭവിക്കും. ഋത്വിഗുഷ്ണിക്കുകൾ ക്വിന്നിഷ്ഠങ്ങൾ.

അഞ്ചു യുജി ക്രുഞ്ചുകൾ അഞ്ച് യുജ് ക്രുഞ്ച് എന്നീ ധാതുക്കൾ. ക്വിന്നിഷ്ഠങ്ങൾ, ക്വിന്നന്തങ്ങളെന്നു ഇഷ്ടങ്ങൾ.

'അഞ്ച്', 'യുജ്', 'ക്രുഞ്ച്', എന്നുള്ളവററിന്നു ക്വിൻ പ്രത്യയം വരും. ഉദകശബ്ദം ഒഴികെയുള്ള ശബ്ദങ്ങൾ മുമ്പിലിരിക്കുമ്പോൾ സ്പൃശിധാതുവിന്നും ക്വിൻവരും. ധൃഷധാതുവിന്റെ ധകാരത്തിന്നു ക്വിൻപ്രത്യയത്തിങ്കൽ ദ്വിത്വവും 'തുജ്ഞാദ്വിതീയാഃ' എന്നുതുടങ്ങിയുള്ള വചനപ്രകാരം ദകാരവും മററും വന്നിട്ടു ദധൃക് എന്നും സൃജിധാതുവിന്നു ക്വിൻപ്രത്യയവും അമാഗമവും മററുംവന്നിട്ടു സ്രക് എന്നും സിദ്ധിക്കും.

ഹലന്താനാമനിദിതാമുപാന്ത്യോയോനുനാസികഃ
ലോപസ്യാൽക്കിൻഡിതോസ്തസ്യ നക്രുഞ്ചോഃപൂജനേഞ്ചതേഃ

ഹലന്തങ്ങളായി അനിദിത്തുകളായിരിക്കുന്ന ധാതുക്കൾക്ക ഉപാന്ത്യമായിരിക്കുന്ന അനുനാസികം യാതൊന്നു കിൻങിത്തുകൾ പരങ്ങളായിരിക്കുംവിഷയത്തിങ്കൽ അതിന്നു ലോപം ഭവിക്കും. ക്രുഞ്ചിക്കും പൂജനത്തിങ്കലെ അഞ്ചതിക്കും ഭവിക്കുകയില്ല. അനിദിത്തുകൾ=ഇദിത്തുകളല്ലാത്തവ.

ഇദിത്തുകളല്ലാത്ത ഹലന്തധാതുക്കളുടെ അന്ത്യവൎണ്ണത്തിൻെറ സമീപത്തിലിരിക്കുന്ന അനുനാസികത്തിന്നു കിത്തുകളും ങിത്തുകളും പരങ്ങളാകുമ്പോൾ ലോപം വരും. എന്നാൽ ക്രുഞ്ച് ധാതുവിൻെറയും പൂജനാൎത്ഥകമായിരിക്കുന്ന അഞ്ച് ധാതുവിൻെറയും ഉപാന്തത്തിലിരിക്കുന്ന അനുനാസികത്തിന്നു ലോപംവരുന്നതല്ല.

അധാതവോയഉദിത ഋദിതശ്ചാഥയോഞ്ചതിഃ

ലുപ്തനെസ്സ്ടിതേഷാംനമ് പ്രാങ് പ്രാഞ്ചൗപ്രാഞ്ചഃഇത്യപി
പ്രാചാപ്രാഗ്ഭ്യാംഷഗത്യൎത്ഥേ പ്രാഞ്ചാപ്രാങ്ഭ്യാംപൂജനേ
ശേഷാഃസാധുപദാന്തസ്യങഃ കുക് സ്യാൽപ്രാങ്ക്ഷുപൂജനേ.

അധാതുക്കളായിരിക്കുന്ന ഉദിത്തുകളും ഋദിത്തുകളും യാവചിലവ അനന്തരം ലുപ്തനമായിരിക്കുന്ന അഞ്ചതിയും യാതൊന്ന് അവറ്റിന്നു സുട്പരമായിരിക്കുംവിഷയത്തിങ്കൽ നമ് ഭവിക്കും. ഗത്യൎത്ഥത്തിങ്കൽ പ്രാങ് പ്രാഞ്ചൗ പ്രാഞ്ചഃ എന്നിങ്ങിനെയും പ്രാചാ പ്രാഗ്ഭ്യാം എന്നിങ്ങിനെയും പൂജനത്തിങ്കൽ പ്രാഞ്ചാ പ്രാങ്ഭ്യാം എന്നിങ്ങിനെയും ഭവിക്കും. ശേഷസങ്ങൾ പരങ്ങളായിരിക്കുംവിഷയത്തിങ്കൽ പദാന്തമായിരിക്കുന്ന ങകാരത്തിന്നു പൂജനത്തിങ്കൽ കുക് ഭവിക്കും. പ്രാങ്ക്ഷു എന്നുദാഹരണം.

അധാതുക്കൾ=ധാതുക്കളല്ലാത്തവ. ലുപ്തനം=ലുപ്തമായിരിക്കുന്ന നകാരത്തോടുകൂടിയത്. കുക്=കുഗാഗമം.

നടേ പറഞ്ഞപ്രകാരം അഞ്ചു ധാതുവിന്നു ക്വിന്പ്രത്യയവും ധാതുവിൻെറ മുമ്പിൽ ഉപസൎഗ്ഗവും അതിന്നു പ്രഥമൈകവചനത്തിങ്കൽ സുപ്രത്യയവും ക്വിൻപ്രത്യയത്തിന്നു ലോപവും ഹലന്താനാം എന്നതുടങ്ങി നടേ പറഞ്ഞപ്രകാരം നകാരത്തിന്നു ലോപവും സംദീൎഘവും വന്നിട്ടു പ്രാച് എന്നിരിക്കുന്നു. പ്രഥമൈകവചനത്തിങ്കൽ പ്രാച് സു എന്നിരിക്കുമ്പോൾ അധാതവഃ എന്നു

ത്തുടങ്ങി നടേപറഞ്ഞപ്രകാരം നമാഗമവും മിത്സ്യാദന്ത്യസ്വരാദൂ ർദ്ധ്വം എന്നു പറഞ്ഞിരിക്കയാൽ അഞ്ചു അന്ത്യസ്വരമായിരിക്കുന്ന ആകാരത്തിന്ന് ഊർദ്ധ്വമായും വന്നിട്ടു പ്രാൻ ച് സ് എന്നായിത്തീരുന്നു. അവിടെ സംയോഗാന്തലോപം രണ്ടുവട്ടം വന്നിട്ടു പ്രാന് എന്നു ശേഷിക്കുന്നു. ധാതോഃകിൻ പ്രത്യയസ്യ ച എന്നു പറഞ്ഞിരിക്കയാൽ നകാരത്തിന്നു കുത്വവിധിയിങ്കൽ ങകാരം വരുന്നു. പ്രാങ് എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. പ്രഥമാദിവചനത്തിങ്കൽ നമാഗമവും സ്പൃശ്യുത്വം എന്നുതുടങ്ങിയുള്ള വചനപ്രകാരം കുത്വവിധിയിങ്കൽ നകാരത്തിന്നു ങകാരവും വന്നിട്ടു പ്രാങ്ങൌ എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. ബഹുവചനത്തിൽ നമാഗമവും ഉത്വവും വിസർഗ്ഗവും വന്നിട്ടു പ്രാങ്ങുഃ എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. ദ്വിതീയൈകവചനത്തിങ്കൽ നമാഗമം വന്നിട്ടു പ്രാങ്ങം എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. ദ്വിതീയാദിവചനം പ്രഥമാദിവചനംപോലെ ശേഷിപ്പിക്കുന്ന അജാദിപ്രത്യയങ്ങളിൽ പ്രക്രിയാഗൌരവമില്ല ഹലാദിപ്രത്യയങ്ങളിലാവട്ടെ 'പദവൽപ്രാതിപദികം' എന്നു പറഞ്ഞിരിക്കകൊണ്ടു ചകാരത്തിന്നു കുത്വവും അതിന്നു ഗകാരവും വന്നിട്ടു പ്രാഗ്ഭ്യാം എന്നും മറ്റും സിദ്ധിക്കുന്നു. പൂജനാർത്ഥകമായിരിക്കുന്ന അഞ്ചു ധാതുവിന്നു കിൻപ്രത്യയവും ധാതുവിന്റെ മുമ്പിൽ പ്ര എന്നു ഉപസർഗ്ഗവും പ്രഥമൈകവചനത്തിങ്കൽ സുപ്രത്യയവും കിൻപ്രത്യയത്തിന്നു സർവ്വലോപവും ഉപസർഗ്ഗസമാസവും സുപ്രത്യയത്തിന്നു ലോപവും സ്വദീർഘവും വന്നിട്ടു പ്രാഞ്ച് എന്നായിത്തീരുന്നു. പ്രഥമൈകവചനത്തിങ്കൽ പ്രാഞ്ച് സ് എന്നിരിക്കുമ്പോൾ രണ്ടുവട്ടം സംയോഗാന്തലോപം വന്നിട്ടു പ്രാഞ് എന്നു ശേഷിക്കുന്നു; 'ധാതോഃകിൻപ്രത്യയസ്യ ച' എന്നു പറഞ്ഞിരിക്കയാൽ കുത്വവിധിയിങ്കൽ ഞകാരത്തിന്നു ങകാരം വരുന്നു. പ്രാങ് എന്നു രൂപം സിദ്ധിക്കുന്നു. അജാദികളിൽ പ്രക്രിയാഗൌരവമില്ല ഹലാദികളിൽ പ്രാതിപദികത്തിന്നു പദവത്ഭാവമുണ്ടാകകൊണ്ടു സംയോഗാന്തലോപവും കുത്വവിധിയും വന്നിട്ടു പ്രാങ്ഭ്യാം എന്നും മറ്റും സിദ്ധിക്കുന്നു, സപ്തമീബഹുവചനത്തിങ്കൽ സംയോഗാന്തലോപവും കുത്വവിധിയും വന്നിട്ടു പ്രാങ്സു എന്നിരിക്കുമ്പോൾ 'ശേഷ

ങോഃസ്വപദാന്തസ്യ' എന്നതുടങ്ങി നടേപറഞ്ഞപ്രകാരം ങകാരത്തിന്നു കുക് എന്നാഗമം വരുന്നു. 'കിന്മൂർദ്ധനികിത് ടവൽ' എന്ന പരിഭാഷയുണ്ടാകകൊണ്ടു അതു ങകാരത്തിന്നു മേല്പെട്ടിരിക്കുന്നു. ഇപ്പോൾ പ്രാങ് ക് സു എന്നായിതീരുന്നു. ഷത്വവിധിയിങ്കൽ പ്രാങ്ക്ഷു എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു.

സമഃസമിഃ സഹസ്യസ്യാൽ സധ്രിരഞ്ചൗ കിലോപിനി
തിരസസ്തിർയ്യനല്ലോപേ സമ്യങ്സധ്ര്യങ്തിര്യങ്തഥാ

കിലോപിയായിരിക്കുന്ന അഞ്ചു പരമായിരിക്കും വിഷയത്തിങ്കൽ സമിന്നു സമി എന്നും സഹശബ്ദത്തിന്നു സധ്രി എന്നും ഭവിക്കും. അനല്ലോപമായിരിക്കുന്ന അഞ്ചു പരമായിരിക്കും വിഷയത്തിങ്കൽ തിരസ് എന്നതിന്നു തിരി എന്നും ഭവിക്കും. സമ്യങ് എന്നതുടങ്ങി ഉദാഹരണം. കിലോപി=കിലോപം ഉള്ളത്. അനല്ലോപം=അല്ലോപത്തോടുകൂടാത്തത്.

കിൻപ്രത്യയാന്തമായ അഞ്ചു ധാതുവിന്റെ മുമ്പിൽ വരുന്ന സം എന്നതിന്നു സമി എന്നും സഹശബ്ദത്തിന്നു സധ്രി എന്നും അകാരലോപത്തോടുകൂടാത്ത മേല്പറഞ്ഞ ധാതുവിന്റെ മുമ്പിൽ വരുന്ന തിരസ് എന്നതിന്നു തിരി എന്നും ആദേശം വരും.

കിൽപ്രത്യയാന്തകമായിരിക്കുന്ന അച് എന്നതിന്നു മുമ്പിൽ സം എന്ന ഉപസർഗ്ഗവും അതിന്നു 'സമസ്സമി' എന്നതുടങ്ങി നടേപറഞ്ഞപ്രകാരം 'സമി' എന്നാദേശവും വന്നിട്ടു സന്ധിയിങ്കൽ 'സമ്യച്' എന്നായിതീരുന്നു. ഇതിന്നു 'പ്രഥമൈകവചനംമുതൽ ദ്വിതീയാദ്വിവചനംവരെയും ഹലാദിപ്രത്യയങ്ങളിലും ഗത്യർത്ഥകമായിരിക്കുന്ന പ്രാങ്ശബ്ദത്തിന്നെന്നപോലെ പ്രക്രിയയെ കാണേണ്ടതാകുന്നു.

അല്ലോപോപധമസ്യാഞ്ചേഃ പ്രത്യയേസ്വരയാദികേ
പൂർവ്വസ്യാചശ്ചദീർഘസ്സ്യാ ദീതഃസ്യാദുദചസ്ത്വതഃ
സ്യാൽസമീചസ്സധ്രീച സ്തിരശ്ചോദീചഇത്യപി

സ്വരയാദികമായിരിക്കുന്ന പ്രത്യയം പരമാകുമ്പോൾ അപധമായിരിക്കുന്ന അഞ്ചുവിന്നു അല്ലോപവും പൂർവ്വമായിരിക്കുന്ന

അച്ചിന്നു ദീർഘവും ഭവിക്കും. ഉദച് എന്നതിന്റെ അത്തിന്ന് ഈത്തും ഭവിക്കും, സമീചഃ സധ്ര്യഞ്ചഃ തിരശ്ചഃ ഉദീചഃ എന്നിങ്ങിനെ ഭവിക്കും,

സ്വരയാദികം സ്വരാദിയായും യകാരാദിയായും ഉള്ളത്. അപഞ്ചമം=പഞ്ചമത്തോടു കൂടാത്തത്. അല്ലോപം=അകാരലോപം.

സ്വരാദിയായോ യകാരാദിയായോ ഇരിക്കുന്ന പ്രത്യയം പരമാകുമ്പോൾ ലുപ്തനകാരമായിരിക്കുന്ന അഞ്ചു ധാതുവിന്റെ അകാരത്തിന്നു ലോപവും മുമ്പിലിരിക്കുന്ന സ്വരത്തിന്നു ദീർഘവും വരും. ഉദച് എന്നതിന്റെ അകാരം ലോപിക്കുന്നതല്ല. അതിന്ന് ഈകാരം വരും.

ദ്വിതീയാബഹുവചനത്തിങ്കൽ അമ് അച് അസ് എന്നിരിക്കുമ്പോൾ 'അല്ലോപോ പഞ്ചമസ്യ' എന്നുതുടങ്ങി ഇപ്പോൾ പറഞ്ഞിരിക്കുന്ന വചനപ്രകാരം അകാരലോപവും ഇകാരത്തിന്നു ഈകാരവും സകാരത്തിന്നു വിസർഗ്ഗവും വന്നിട്ടു സമീചഃ എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. ടാപ്രത്യയം തുടങ്ങിയുള്ള അജാദികളിലും മേൽപ്രകാരം അകാരലോപവും പൂർവ്വസ്വരദീർഘവും വന്നിട്ടു സമീചാ സമീചെ എന്നും മറ്റും യഥാവസരം രൂപം സിദ്ധിക്കും. ഇവിടെ നിമിത്തഭൂതമായ അകാരം വിനാശോന്മുഖമാകകൊണ്ടു ഇകാരത്തിന്നു യകാരാദേശരൂപമായ കാര്യം വരുത്തുന്നില്ല. അവിടേക്കു ന്യായത്തെ കാണിക്കുന്നു.

നിമിത്തസവിഘാതത്വേ ന നൈമിത്തികമിഷ്യതേ

നിമിത്തം സവിഘാതമായിരിക്കും വിഷയത്തിങ്കലാവട്ടെ നൈമിത്തികം ഇച്ഛിക്കപ്പെടുന്നില്ല

നിമിത്തം=കാരണം. സവിഘാതം= വിഘാതത്തോടുകൂടിയത്, വിഘാതം=നാശം. നൈമിത്തികം=കാര്യം.

നിമിത്തം വിനാശോന്മുഖമായിരുന്നാൽ തൽപ്രയുക്തമായിരിക്കുന്ന കാര്യം പ്രവൃത്തിക്കുന്നതല്ലെന്നു താല്പര്യം.

കൂടെ ഗമിക്കുന്ന എന്നുള്ള അർത്ഥത്തിങ്കൽ സഹ അഞ്ച് എന്നിരുന്നേടത്തു മുമ്പെപ്പോലെ കിൻപ്രത്യയവും മറ്റും 'സഹസ്യ സ്യാൽ സധ്രിഃ' എന്നു പറഞ്ഞപ്രകാരം സഹശബ്ദത്തിന്നു സധ്രി

എന്നാദേശവും ഇകാരത്തിന്ന യകാരാദേശവും വന്നിട്ട സധ്ര്യച് എന്നായിത്തീരുന്നു. പ്രക്രിയാ സമ്യക്ശബ്ദത്തിന്നെന്നപോലെ വിലങ്ങിൽ ഗമിക്കുന്നു എന്നുള്ള അൎത്ഥത്തിങ്കൽ തിരസ് അച് എന്നിരുന്നേടത്തു 'തിരസസ്തിൎയ്യലോപെ' എന്നുപറഞ്ഞതുകൊണ്ടു അല്ലോപനിമിത്തങ്ങളായ ശസ്തുടങ്ങിയ അജാദിപ്രത്യയങ്ങളെ ഒഴിച്ചു മറ്റുള്ളവ പരങ്ങളാകുമ്പോൾ തിരസ് എന്നതിന്നു തിരി എന്നാദേശത്തെ ചെയ്യേണ്ടതാകുന്നു. ശസ്സിങ്കൽ തിരസ് അച് അസ് എന്നിരിക്കുമ്പോൾ 'അല്ലോപോ പഞ്ചമസ്യാഞ്ചേഃ' എന്നുതുടങ്ങിയ ശാസ്ത്രപ്രകാരം അല്ലോപം വരുന്നു. പൂൎവ്വവൎണ്ണം അച്ചല്ലായ്കയാൽ ദീൎഘം വരുന്നില്ല പ്രത്യയസകാരത്തിന്നു വിസൎഗ്ഗം വന്നിട്ട തിരശ്ചഃ എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. ടാദ്യജാദികളിലും അല്ലോപംവന്നിട്ട യഥാവസ്ഥം തിരശ്ചാ എന്നും മറ്റും സിദ്ധിക്കുന്നു. ശേഷം സമ്യക്ശബ്ദത്തിന്നെന്നപോലെ. ഉദച് എന്നതിന്നു ശസാദിപ്രത്യയങ്ങളിൽ 'ഈതഃസ്യാദുദചഃ സ്മൃതഃ' എന്നു പറഞ്ഞപ്രകാരം അകാരത്തിന്നു ഈകാരാദേശം വന്നിട്ട ഉദീചഃ എന്നും മറ്റും സിദ്ധിക്കുന്നു, മറ്റുള്ളേടത്തു സമ്യക്ശബ്ദംപോലെ ഇങ്ങിനെ ചകാരാന്തങ്ങൾ.

സ്യാട്ടത്വംശഷഹാന്താനാം വ്രശ്ചഭ്രസ്ജപരിവ്രജാം
യജരാജ്യഭ്രാജ്യമൃജാം ചാന്ത്യസ്യാന്തെപദസ്യ ച
രാഡ്ഭ്രാജൌ ച തഥാ സമ്രാണ്മാനുസ്വാരോത്രനേഷ്യതെ

ശഷഹാന്തങ്ങളുടേയും വ്രശ്ചഭ്രസ്ജപരിവ്രജകളുടേയും യജരാജ്യഭ്രാജ്യ മൃജ്കളുടെയും അന്ത്യത്തിന്നു പദത്തിന്റെ അന്തത്തിങ്കൽ ടത്വം ഭവിക്കും. രാട്ഭ്രാജൌ എന്നിങ്ങിനെ ഉദാഹരണം. സമ്രാട്ടും അപ്രകാരം. ഇവിടെ മകാരത്തിന്നു അനുസ്വാരം ഇച്ഛിക്കപ്പെടുന്നില്ല.

ശഷഹാന്തങ്ങൾ=ശഷഹങ്ങൾ അന്തത്തിലുള്ളവ. വ്രശ്ചഭ്രസ്ജപരിവ്രജ്കൾ, വ്രശ്ച, ഭ്രസ്ജ, പരിവ്രജ, എന്നീധാതുക്കൾ. യജരാജ്യഭ്രാജ്യമൃജ്കൾ, യജ രാജ്യ ഭ്രാജ്യ മൃജ് എന്നീധാതുക്കൾ.

ശകാര ഷകാര ഹകാരാന്തങ്ങളുടെയും വ്രശ്ച എന്നു തുടങ്ങിയുള്ള ധാതുക്കളുടേയും അന്ത്യവൎണ്ണത്തിന്നു പദാന്തത്തിങ്കൽ ടകാരം

വരും. സമ്രാട് എന്നിതന്നൊട്ടുത്തു പദാന്തമായിരിക്കുന്ന മകാരത്തിന്നു അനുസ്വാരോ മകാരസ്യ എന്നു തുടങ്ങിയുള്ള ശാസ്ത്രപ്രകാരം അനുസ്വാരം വരുന്നതല്ല. രാജൃധാതുവിങ്കൽ ഋകാരം ഇത്ത്. ‘അന്യസ്മാദപി കച്ചിൽ’ എന്നുള്ള വചനപ്രകാരം ക്വിപ്പും അതിന്നു സർവ്വലോപവും വന്നിട്ടു രാജ് എന്നിരിക്കുമ്പോൾ പ്രഥമൈകവചനത്തിങ്കൽ സംയോഗാന്തലോപവും സ്യാട്ടത്വം എന്നു തുടങ്ങി നടേപറഞ്ഞപ്രകാരം അന്ത്യമായിരിക്കുന്ന ജകാരത്തിന്നു ടകാരവും വന്നിട്ടു രാട് എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. അജാദികളിൽ പ്രക്രിയാഗൌരവമില്ല. ഹലാദികളിൽ പദവൽ പ്രാതിപദികം ഹലാദൌ എന്നുള്ള വചനപ്രകാരം പദാന്തമായിരിക്കുന്ന ജകാരത്തിന്നു സ്യാട്ടത്വം എന്നുതുടങ്ങിയ ശാസ്ത്രപ്രകാരം ടത്വവും അതിന്നു ഖരാണ്ണ്യ ഡ്ഢദവഃ’ എന്നുതുടങ്ങിയുള്ള വചനപ്രകാരം ഡകാരവും വന്നിട്ടു രാഡ്ഭ്യാം എന്നും മറ്റും സിദ്ധിക്കുന്നു. സപ്തമീബഹുവചനത്തിങ്കൽ ജകാരത്തിന്നുടത്വംവന്നിട്ടു രാട് സു എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. സമ് സു രാജ് ക്വിപ് എന്നു നിൽക്കുമ്പോൾ ഋകാരത്തിന്നും ക്വിപ്പിന്നും ലോപവും ഉപസർഗ്ഗസമാസവും പൂർവ്വസുപ്പിന്നു ലോപവുംവന്നിട്ടുസമ് രാജ് എന്നിരിക്കുന്നു. പിന്നെ സമ്രസ്ഥം എന്നു തുടങ്ങിയുള്ള വചനപ്രകാരം മകാരത്തിന്നു മിത്വവുംവരും. പിന്നെഅതിൽ രാട് ശബ്ദംപോലെ നിഷ്പാദിക്കേണ്ടതാകുന്നു.

യുജസ്സൃട്യസമാസേനുമ് യുങ് യുഞ്ജൗ ച തഥാശ്വയുക്.

യുജ് എന്നതിന്നു സുട് പരമായിരിക്കും വിഷയത്തിൽ അസമാസത്തിങ്കൽ നുമ് ഭവിക്കും. യുങ് യുഞ്ജൗ എന്നും തല്പ്രകാരം അശ്വയുക് എന്നും ഉദാഹരണം. അസമാസം=സമാസാഭാവം.

അസമാസത്തിങ്കൽ യുജ് എന്നതിന്നു പ്രഥമാദ്വിതീയാന്തങ്ങളായിരിക്കുന്ന പ്രത്യയങ്ങൾ പരങ്ങളാകുമ്പോൾ നുമാഗമം വരും.

യുജി ധാതുവിന്നു ക്വിൻ പ്രത്യയം വന്നിട്ടു യുജ് എന്നിരിക്കുന്നു. പ്രഥമൈകവചനത്തിങ്കൽ സുപരമാകുമ്പോൾ ‘യുജസ്സൃട്യസമാസേനുമ്’ എന്നു നടേ പറഞ്ഞപ്രകാരം നുമാഗമവും ഉഭ

ട്ടം സംയോഗാന്തലോപവും നകാരത്തിന്നു കുത്വവും വന്നിട്ടു യുങ് എന്നും ഔ മുതൽ ഔട് പ്രത്യയംവരെ നുമാഗമവും അതിന്നു കുത്വവിധിയിങ്കൽ ങകാരവും വന്നിട്ടു യുഞ്ജൌ എന്നും മററും സിദ്ധിക്കുന്നു. മററുള്ള അജാദികളിൽ പ്രക്രിയാഗൌരവമില്ല. സപ്തമ്യേകവചനത്തിങ്കൽ യുജ്, സുപ് എന്നിരിക്കുമ്പോൾ ജകാരത്തിന്നു കുത്വവിധിയിങ്കൽ ഗകാരം വന്നിട്ടു യുഗ് സു എന്നിരിക്കുന്നു.

അപഞ്ചമാനാം വർഗ്ഗ്യാണാം പദാന്താനാം ഖരാസ്സ്മൃതാഃ.

അപഞ്ചമങ്ങളായി പദാന്തങ്ങളായിരിക്കുന്ന വർഗ്ഗ്യങ്ങൾക്കു ഖരങ്ങൾ സ്മൃതങ്ങൾ. അനുനാസികങ്ങളെ ഒഴിച്ചുള്ള വർഗ്ഗ്യാക്ഷരങ്ങൾ പദാവസാനത്തിങ്കൽ ഖരങ്ങളായിട്ടു മാറുന്നു.

ഈ ശാസ്ത്രപ്രകാരം ഗകാരത്തിന്നു കകാരവും സകാരത്തിന്നു ഷത്വവും വന്നിട്ടു യുക്ഷു എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. മററുള്ള ഹലാദികളിൽ കുത്വം വന്നിട്ടു യുഗ്ഭ്യാം എന്നും മററും സിദ്ധിക്കുന്നു. അശ്വയുക് എന്നേടത്തു സമാസമുണ്ടാകകൊണ്ടു നുമാഗമം വന്നിട്ടില്ലെന്ന് അറിയേണ്ടതാകുന്നു.

ഭവതാവുന്നമർത്ഥസ്യാദന്ത്യലോപോസ്യ നേഷ്യതേ
അസംബുദ്ധൌ സാവധാതോരത്വസന്തസ്യ ദീർഘതാ
ഭവാൻ ഭവന്തൌ ച ബൃഹൻ ബൃഹിമഹ്യോർഭവേദത്ര.

ഭവതുവിങ്കൽ ഉത്ത് നമർത്ഥം ഇതിന്ന് അന്ത്യലോപം ഇച്ഛിക്കപ്പെടുന്നില്ല. അസംബുദ്ധിയായിരിക്കുന്ന സു പരമായിരിക്കും വിഷയത്തിങ്കൽ അധാതുവായിരിക്കുന്ന അത്വസന്തത്തിന്നു ദീർഘത ഭവിക്കും. ഭവാൻ ഭവന്തൌ എന്നിങ്ങിനെ ഉദാഹരണം. ബൃഹിമഹികൾക്കു അതു ഭവിക്കും. ബൃഹൻ എന്നുദാഹരണം.

നമർത്ഥം, നമ് അർത്ഥമായുള്ളത്. അത്വസന്തം, അത്വന്തവും അസന്തവും.

ഭവതു എന്നതിലെ ഉകാരം നുമാഗമത്തിന്നു വേണ്ടിയാകുന്നു. ഇതിന്നു 'പരോസ്യാപൃക്തഹല്ലോപഃ' എന്നു പറഞ്ഞപ്രകാരം അന്ത്യലോപം വരുന്നതല്ല. അത്തു എന്നോ അസ്സ് എന്നോ അന്തത്തിലിരിക്കുന്ന ധാതുവല്ലാത്ത ശബ്ദത്തിന്നു സുപ്രത്യയം പരമാ

കുമ്പോഴും ദീൎഘം വരും. സംബുദ്ധിയിങ്കൽ അങ്ങിനെ വരുന്നതല്ല. ഭവത് സു എന്നിരിക്കുമ്പോഴും അധാതുവായ ഉഗിത്ത് എന്നു തുടങ്ങിയുള്ള ശാസ്ത്രപ്രകാരം നുമാഗമവും അത്വസന്തസ്യദീൎഘതാ എന്നു നടേ പറഞ്ഞപ്രകാരം ദീൎഘവും സംയോഗാന്തലോപവും വന്നിട്ടു ഭവാൻ എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. ദ്വിതീയാദ്വിവചനംവരെ ഇങ്ങിനെ നുമാഗമം വന്നിട്ടു ഭവന്തൌ എന്നും മറ്റും രൂപം സിദ്ധിക്കുന്നു. സംബുദ്ധിയിങ്കൽ അസംബുദ്ധൌ എന്നു നിഷേധിച്ചിരിക്കയാൽ ദീൎഘം വരായ്കകൊണ്ടു ഹേ ഭവൻ എന്നിരിക്കും. ബൃഹിമഹ്യോൎഭവേദതൃ എന്നു പറഞ്ഞപ്രകാരം ബൃഹിധാതുവിന്നു് അതൃപ്രത്യയം വന്നിട്ടു ബൃഹത് എന്നിരിക്കുന്നു, അതു് ഉഗിത്താകയാൽ നുമാഗമം വരും. പിന്നെ താം തൽഭവച്ഛബ്ദംപോലെ നിഷ്പാദിക്കേണ്ടതാകുന്നു.

ദീൎഘഃ സ്യാന്നുമ്യസംബുദ്ധൌ സാന്താനാംമഹതോപ്യചഃ
മഹാൻമഹാന്തൌ ച ഭവൻ ഭവന്തൌ ച ഭവേല്ലടി.

നമ് പരമായിരിക്കും വിഷയത്തിങ്കൽ സാന്തങ്ങളുടേയും മഹത്തിന്റേയും അച്ചിന്നു് അസംബുദ്ധിയിങ്കൽ ദീൎഘം ഭവിക്കും. മഹാൻ എന്നും മഹാന്തൌ എന്നും ഉദാഹരണം. ലട്ടിങ്കൽ ഭവൻ എന്നും ഭവന്തൌ എന്നും ഭവിക്കും.

നമ്, നുമാഗമം സാന്തങ്ങളും; സകാരാന്തങ്ങളും.

സകാരാന്തങ്ങളുടേയും മഹച്ഛബ്ദത്തിന്റേയും അച്ചിന്നു നമ്പരമാകുമ്പോഴും ദീൎഘം വരും.അതു സംബുദ്ധിയിങ്കൽ വരുന്നതല്ല. ഭവൻ എന്നു തുടങ്ങിയതു ഭൂധാതുവിന്നു ലട്പ്രത്യയം ചേൎന്നിട്ടുണ്ടായതാകുന്നു. മഹിധാതുവിൽ ഇകാരം ഇത്താകുന്നു. ബൃഹിമഹ്യോൎഭവേദതൃ എന്നു പറഞ്ഞപ്രകാരം മഹിധാതുവിന്നു് അതൃപ്രത്യയവും മറ്റും വന്നിട്ടു മഹത് എന്നു നില്ക്കുന്നു. ഇതിന്നു സംബുദ്ധിയെ ഒഴിച്ചിട്ടുള്ള സുട്ടിങ്കൽ നുമാഗമം വരുമ്പോഴും ദീൎഘഃസ്യാന്നുമ്യസംബുദ്ധൌ എന്നു തുടങ്ങി നടേ പറഞ്ഞപ്രകാരം നകാരത്തിന്നു ദീൎഘം വന്നിട്ടു മഹാൻ എന്നും മറ്റും സിദ്ധിക്കുന്നു.

ധാതോസ്സ്യാദ്വൎത്തമാനേ ലഡ്ലടോ വാ ശതൃശാനചൌ
ഭവോക്ത്യാശ്വന്തധാതുഭ്യഃ ശപ് സ്യാൽ കൎത്തരിതിങ്ശിതോഃ.

ധാതുവിങ്കൽ നിന്നു പരമായിട്ടു വർത്തമാനത്തിങ്കൽ ലട് ഭവിക്കും. ലട്ടിന്നു ശതൃശാനച്കൾ ഭവിക്കുകയോ ചെയ്യും. കർത്താവിങ്കൽ തിങ്ശിത്തുകൾ പരങ്ങളാമ്പോൾ ഭ്വാദ്യോണ്യന്തധാതുക്കളിൽനിന്നു പരമായിട്ടു ശപ് ഭവിക്കും.

ശതൃശാനച്കൾ, ശതൃപ്രത്യയവും ശാനച് പ്രത്യയവും. തിങ്ശിത്തുകൾ, തിങും ശിത്തും. ഭ്വാദ്യോ ണ്യന്തധാതുക്കൾ ഭ്വാദികളായും ണ്യന്തങ്ങളായും ഇരിക്കുന്ന ധാതുക്കൾ.

വർത്തമാനകാലവിവക്ഷയിങ്കൽ ധാതുവിന്റെ പിന്നാലെ ലട് വരുന്നു. അതിന്നു ശതൃശാനച്കൾ ആദേശങ്ങളായിട്ടു വരികയോ ചെയ്യും. കർതൃവാചകമായിരിക്കുന്ന തിങ്പ്രത്യയമോ 'ശിത്' പ്രത്യയമോ പരമാകുമ്പോൾ ഭൂസത്തായാം എന്നു തുടങ്ങി 'ഓശ്വിഗതി വൃദ്ധ്യോഃ എന്നുവരെയുള്ള ധാതുക്കളിൽ പരമായിട്ടു ശപ് ഭവിക്കും. ശതൃ എന്നതിൽ ശകാരഋകാരങ്ങൾ ഇത്തുകളാകുന്നു. ധാതോസ്സ്യാൽ എന്നു തുടങ്ങി നടേ പറഞ്ഞപ്രകാരം ഭൂധാതുവിന്നു ലട്ടും ലടോവാ ശതൃശാനചൌ എന്നതാകയാൽ അതിന്നു ശത്രാദേശവും ഭ്വാദ്യ എന്നു തുടങ്ങി നടേ പറഞ്ഞപ്രകാരം ശിത്തായിരിക്കുന്ന ശതൃ എന്നതു പരമായതുകൊണ്ടു ധാതുവിന്റെ പിന്നാലെ ശപ്പും ധാതോരന്ത്യാദാം എന്നു തുടങ്ങിയ വചനപ്രകാരം ഊകാരത്തിന്ന് ഓകാരവും അതിന്ന് അവാദേശവും വന്നിട്ടു ഭവ് അ അത് എന്നു നില്ക്കുന്നു.

ധാതുജപ്രത്യയല്ലോപ സ്യാനിവർണ്ണസ്വരാദികേ

അനിവർണ്ണസ്വരാദികമായി ധാതുജമായിരിക്കുന്ന പ്രത്യയം പരമായിരിക്കും വിഷയത്തിങ്കൽ അല്ലോപം ഭവിക്കും.

അനിവർണ്ണസ്വരാദികം, അനിവർണ്ണമായിരിക്കുന്ന സ്വരം ആദിയായുള്ളത്. അനിവർണ്ണം, ഇവർണ്ണമല്ലാത്തത്. അല്ലോപം, അകാരലോപം.

ഇവർണ്ണമല്ലാത്ത സ്വരം ആദിയിലുള്ള ധാതുപ്രത്യയം പിന്നിൽ വരുമ്പോൾ അകാരം ലോപിക്കും. ഈ ശാസ്ത്രപ്രകാരം അകാരലോപം വന്നിട്ടു ഭവത് എന്നായി തീരുന്നു, പ്രഥമൈകവചനത്തിങ്കൽ ഭവത് സ് എന്നിരിക്കുമ്പോൾ അധാതവഃ എന്നു തുട

ങ്ങിയ ശാസ്ത്രപ്രകാരം നമാഗമവും സംയോഗാന്തലോപവും വന്നിട്ടു ഭവൻ എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. ദ്വിതീയാദ്വിവചനംവരെ നമാഗമം വന്നിട്ടു ഭവന്തൌ എന്നും മറ്റും സിദ്ധിക്കുന്നു. ശേഷം സുഗമം.

ജക്ഷിജാഗൃദരിദ്രാശാസ്ചകാസ്ഭ്യശ്ചാഭ്യസ്തകതഃ
ശതുർന്നമ്സ്യാജ്ജക്ഷച്ച ജക്ഷതൌൽമഥൌമഥഃ.

അഭ്യസ്തങ്ങളായിരിക്കുന്ന ജക്ഷിജാഗൃദരിദ്രാശാസ്ചകാസ്കളിൽനിന്നു പരമായിരിക്കുന്ന ശതൃപ്രത്യയത്തിനു നമ് ഭവിക്കുകയില്ല. ജക്ഷൽ എന്നുതുടങ്ങി ഉദാഹരണം.

ജക്ഷിജാഗൃദരിദ്രാശാസ്ചകാസ്കൾ, ജക്ഷിജാഗൃദരിദ്രശാസ്ചകാസ് എന്നീ ധാതുക്കൾ.

ജക്ഷി എന്നു തുടങ്ങിയ ധാതുക്കളിൽനിന്നു പരമായിരിക്കുന്ന ശതൃപ്രത്യയത്തിനു നമാഗമം വരുന്നതല്ല. ജക്ഷിയിങ്കൽ ഇകാരം ഇത്താകുന്നു. ജക്ഷധാതുവിനു മുമ്പിൽ പറഞ്ഞപ്രകാരം ലട്ടും അതിനു ശത്രാദേശവും മറ്റും വന്നിട്ടു ജക്ഷ് അത് എന്നിരിക്കുന്നു. ഇതിന്നു സൂത്രികൽ അധാതോഃ എന്നു തുടങ്ങിയ ശാസ്ത്രപ്രകാരമുള്ള നമാഗമം ജക്ഷി ജാഗൃ എന്നു തുടങ്ങി നടേ പറഞ്ഞ ശാസ്ത്രംകൊണ്ടു നിഷേധിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. പ്രഥമൈകവചനത്തിങ്കൽ ജക്ഷൽ സു എന്നിരിക്കുമ്പോൾ സംയോഗാന്തലോപം വന്നിട്ടു ജക്ഷൽ എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. ശേഷം സുഗമം. മഥധാതുവിങ്കൽ അകാരം ഇത്താകുന്നു. അതിനു ക്വിപ്പും മറ്റും വന്നിട്ടു മഥ് എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. പ്രഥമൈകവചനത്തിങ്കൽ സംയോഗാന്തലോപവും അപഞ്ചമാനാം എന്നു തുടങ്ങിയ വചനപ്രകാരം ഥകാരത്തിനു തകാരവും വന്നിട്ടു മൽ എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. അജാദികളിൽ പ്രക്രിയാഗൌരവമില്ല. സപ്തമീബഹുവചനം ഒഴികെയുള്ള ഹലാദികളിൽ ഥകാരത്തിനു പദാന്തത്വംനിമിത്തം തകാരവും അതിന്നു ലകാരവും വന്നിട്ടു മൽഭ്യാം എന്നും മറ്റും സിദ്ധിക്കുന്നു.

തസ്യ സഃ സൌത്യദാദീനാം സതൌതേ സ്യാദ്യഏഷ ച

സു പരമായിരിക്കും വിഷയത്തിങ്കൽ ത്യദാദികളുടെ തകാരത്തിനു സകാരം ഭവിക്കും. സഃ തൌ തേ എന്നും യഃ എന്നും ഏഷഃ എന്നും ഭവിക്കും.

സുപ്രത്യയം പരമാകുമ്പോൾ ത്യത് തത് മുതലായ സർവ്വനാമങ്ങളുടെ തകാരത്തിന്നു സകാരം വരും.

തത് യത് ഏതത് എന്നിവററിന്റെ അന്ത്യത്തിലിരിക്കുന്ന തകാരത്തിന്നു പരേ സുപി എന്നു തുടങ്ങിയുള്ള വചനപ്രകാരം ലോപവും തസ്യ സഃ സൌ എന്നു പറഞ്ഞിരിക്കയാൽ തച്ഛബ്ദത്തിന്റെയും ഏതച്ഛബ്ദത്തിന്റെയും തകാരത്തിന്നു സുപ്രത്യയം പരമാകുമ്പോൾ സകാരവും ഏതച്ഛബ്ദത്തിങ്കലെ ആ സകാരത്തിന്നു ഷത്വവും വരുന്നു. മററു വിഷയങ്ങളിൽ ഇവററിന്നു സർവ്വശബ്ദത്തിന്റെ പ്രക്രിയയെ കാണേണ്ടതാകുന്നു.

ഏകാചാംഘോഷഹാന്താനാം ധാതൂനാമേത്യ പദാന്തതാം
സ്യാത്തദൈഷാം മൃദോർഘോഷസ്തഥാംബുദ്ധ്യതിതദ്ഭുൽ.

ഏകാച്ചുകളായും ഘോഷഹാന്തങ്ങളായും ഇരിക്കുന്ന ധാതുക്കൾക്കു പദാന്തതാ ഭവിക്കുമെങ്കിൽ അപ്പോൾ ഇവററിന്റെ മൃദുവിന്നു ഘോഷവും ഭവിക്കും തഥാത്വത്തെ ബോധിക്കുന്നു എന്നിങ്ങിനെ തദ്ഭുൽ.

ഏകസ്വരമായോ ഘോഷാന്തമായോ ഹകാരാന്തമായോ ഇരിക്കുന്ന ധാതു പദാന്തമായിരുന്നാൽ അതിങ്കലിരിക്കുന്ന മൃദുവിന്നു ഘോഷം വരും. തത് ഭൂത് ബുധ് എന്നിരിക്കുമ്പോൾ സുബന്തോപപദാൽ എന്നു തുടങ്ങിയ ശാസ്ത്രപ്രകാരം ക്വിപ്പും അതിന്നു സർവ്വലോപവും സമാസവും പൂർവ്വസുപ്പിന്നു ലോപവും പ്രഥമൈകവചനത്തിങ്കൽ സുപ്രത്യയവും സംയോഗാന്തലോപവും ഏകാചാം എന്നു തുടങ്ങി നടേ പറഞ്ഞപ്രകാരം പദാന്തമായിരിക്കുന്ന ബുധ് ധാതുവിങ്കലെ ബകാരത്തിന്നു ഭകാരാദേശവും അപഞ്ചമാനാം എന്നു തുടങ്ങിയ ശാസ്ത്രപ്രകാരം ധകാരത്തിന്നു തകാരവും വന്നിട്ടു തദ്ഭുൽ എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. അജാദികളിൽ പ്രക്രിയാ ഗൌരവമില്ല. ഹലാദികളിൽ പദാന്തതയുണ്ടായിരിക്കയാൽ ബകാരത്തിന്നു ഭകാരവും ധകാരത്തിന്നു തകാരവും ഭാദികളിൽ അതിന്നു ദകാരവും വന്നിട്ടു തദ്ഭുദ്ഭ്യാം എന്നും മററും സിദ്ധിക്കുന്നു.

അജാദൌ സുട്യനാതസ്സ്യാദ്ഘോ ലോപശ്ശസാദ്യചി
നകാരഃ സുപ്രകൃത്യന്ത പദാന്തഗോ വിലുപ്യതേ.

നസംബുദ്ധൌ നലോപസ്സ്യാദല്ലോപോരഞൌവികല്പതഃ
നലോപാദപ്യദന്തത്വാൽ കാൎയ്യം നാസ്യ സിദ്ധ്യതി.
രാജാ രാജാനൌച രാജ്ഞാരാജഭ്യാംരാജഭിരാജനി

അന്നിന്റെ അത്തിന്ന് അജാദിയായിരിക്കുന്ന സുട് പരമായിരിക്കുംവിഷയത്തിങ്കൽ ദീൎഘവും ശസാദ്യച് പരമായിരിക്കുംവിഷയത്തിങ്കൽ ലോപവും ഭവിക്കും. നകാരാ സുപ്രകൃത്യന്തപദാന്തത്തിങ്കൽ ലോപിക്കപ്പെടുന്നു. സംബുദ്ധിയിങ്കൽ നലോപം ഭവിക്കയില്ല. നലോപത്തിങ്കൽനിന്നുള്ള അദന്തതാത്തിങ്കലും തല്കാൎയ്യം ഇതിന്നു സിദ്ധിക്കുന്നില്ല രാജാ എന്നു തുടങ്ങി ഉദാഹരണം.

സുപ് പ്രകൃത്യന്തപദാന്തത്തിൽ, സുപ്രകൃത്യന്തമായിരിക്കുന്ന പദത്തിന്റെ അന്തത്തിൽ. സുപ്രകൃത്യന്തം, സുപ്പ്രകൃതിയായിരിക്കുന്ന അന്തത്തോടുകൂടിയത്. അല്ലോപം, അകാരലോപം. തല്കാൎയ്യം അദന്തകാൎയ്യം.

ഔ ജസ് അം ഔട് എന്നീപ്രത്യയങ്ങൾ പരങ്ങളാമ്പോൾ അൻ എന്നതിന്റെ അകാരത്തിന്നു ദീൎഘം വരും. ശസാദ്യ ജാദികൾ പരങ്ങളാമ്പോൾ ലോപവും വരും. ഹലാദി പ്രത്യയങ്ങൾ പരങ്ങളാമ്പോൾ പ്രാതിപദികത്തിന്നു പദവൽ ഭാവം ഉണ്ടാകകൊണ്ട് അവിടെ പ്രാതിപദികം സുപ്രകൃതിയാണെന്നു വിചാരിക്കേണ്ടതാകുന്നു. ഇങ്ങിനെ യാതൊരു പ്രാതിപദികത്തെ പദമെന്നു വിചാരിക്കുമ്പോ അതിന്റെ അന്തത്തിന്റെ അന്തത്തിലിരിക്കുന്ന നകാരത്തിന്നു ലോപം വരും. സംബുദ്ധിയിങ്കൽ അങ്ങിനെ വരുന്നതല്ല. ങിപ്രത്യയം പരമാമ്പോൾ അതിന്റെ അകാരത്തിന്നു പക്ഷേ ലോപം വരും. ലോപം വരുമ്പോൾ അകാരാന്തമായിരിക്കുന്നുവെങ്കിലും അതിങ്കൽ പറയപ്പെട്ട കാൎയ്യം വരുന്നതല്ല. നകാരാന്തമായ രാജശബ്ദത്തിന്റെ പ്രക്രിയയെ കാണിക്കുന്നു. രാജ ന്സ് എന്നിരിക്കുമ്പോൾ ഉദന്ത എന്നുതുടങ്ങിയുള്ള ശാസ്ത്രപ്രകാരം അന്ത്യത്തിന്ന് ആകാരവും സുപ്രത്യയത്തിന്നു ലോപവും വന്നിട്ട രാജാ എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. പ്രഥമാദ്വിതീയാ ദ്വിവചനങ്ങളിൽ അജാദൌസുടി എന്നുതുടങ്ങി നടേ പറഞ്ഞപ്രകാരം അന്നിന്റെ അകാരത്തിന്നു ദീൎഘം വന്നിട്ട രാജാനൌ എന്നും മററും സിദ്ധിക്കു

ന്നു. ദ്വിതീയാബഹുവചനത്തിങ്കൽ രാജന് അസ് എന്നിരിക്കുമ്പോൾ ലോപശ്ചാസ്യാപി എന്നു നടേ പറഞ്ഞപ്രകാരം അന്നിന്റെ അകാരത്തിന്നു ലോപവും നകാരത്തിന്നു ശ്ചുത്വവിധിയിങ്കൽ ഞകാരവും സകാരത്തിന്നു വിസർഗ്ഗവും വന്നിട്ടു രാജ്ഞഃ എന്നും ടാദ്യജാദികളിലും ഇങ്ങിനെതന്നെ അകാരലോപവും ഞകാരവും വന്നിട്ടു രാജ്ഞാ എന്നും മറ്റും സിദ്ധിക്കുന്നു. ഹലാദികളിൽ പ്രാതിപദികത്തിന്നു പദത്വം ഭാവമുണ്ടാകകൊണ്ടു നകാരസ്സുപ് പ്രകൃത്യന്തപദാന്തത്വേ വിലുപ്യതേ എന്നു നടേ പറഞ്ഞപ്രകാരം നകാരത്തിന്നു ലോപം വന്നിട്ടു രാജഭ്യാം എന്നും മറ്റും സിദ്ധിക്കുന്നു.

ഇനഈസൌസ്വലോപശ്ച നസംബുദ്ധൌ കരീകരിൻ
ഹൻപൂഷന്നര്യ്യമണോഷാം നദീർഘസ്സുടി പൂഷണൌ.

ബ്രഹ്മവൃത്രഭ്രൂണപൂർവ്വാ ഹന്തേഃ ക്വിബിഷ്യതേ
ബ്രഹ്മഹാച ബ്രഹ്മഹണാവര്യ്യമാര്യ്യമണൌ തഥാ.
ഹോഹന്തേർഘത്വാണത്വേ ഹന്തേർബ്രഹ്മഘ്നഇത്യപി

സുപരമായിരിക്കും വിഷയത്തിങ്കൽ ഇൻ എന്നതിന്നു ഈകാരവും സുലോപവും ഭവിക്കും. സംബുദ്ധിയിങ്കൽ അല്ല കരീ എന്നും കരിൻ എന്നും ഉദാഹരണം. സുട് പരമായിരിക്കും വിഷയത്തിങ്കൽ ഹൻ പൂഷൻ അര്യ്യമൻ എന്നിവറ്റിന്നു ദീർഘം ഭവിക്കുന്നില്ല. പൂഷണൌ എന്നുദാഹരണം. ബ്രഹ്മവൃത്രഭ്രൂണ പൂർവ്വമായിരിക്കുന്ന ഹന്തിക്കു ഭൂതത്തിങ്കൽ ക്വിപ് ഇച്ഛിക്കപ്പെടുന്നു. ബ്രഹ്മഹാ എന്നുതുടങ്ങി ഉദാഹരണം. നകാരം പരമായിരിക്കും വിഷയത്തിങ്കൽ ഹന്തിയുടെ ഹകാരത്തിന്നു ഘത്വവും അണത്വവും ഭവിക്കും. ബ്രഹ്മഘ്നഃ എന്നിങ്ങിനെ ഉദാഹരണം.

ഇൻ എന്നതിന്നു സുപ്രത്യയം പരമാമ്പോൾ ഈകാരാദേശവും സുപ്രത്യയത്തിന്നു ലോപവും വരും. സംബുദ്ധിയിങ്കൽ ഇപ്രകാരം വരുന്നതല്ല. ഹൻ, പൂഷൻ, അര്യ്യമൻ എന്നിവ അന്നന്തങ്ങളാകുന്നുണ്ടെങ്കിലും അജാദൌ സുട്യനോ നസ്സ്യാദ്ദീർഘഃ എന്നുള്ള ശാസ്ത്രപ്രകാരം അവറ്റിന്നു ദീർഘം വരികയില്ല. ബ്രഹ്മ, വൃത്ര, ഭ്രൂണ, എന്നീ മൂന്നു ശബ്ദങ്ങളുടേയും പിന്നിൽ വരുന്ന ഹന്തി

ക്ഷ ഭ്രൂണാൎത്ഥത്തിങ്കൽ ക്വിപ് പ്രത്യയംവരും. ഹന്തിയുടെ ഹകാരത്തിന്നു നകാരം പരമാമ്പോൾ ഘകാരാദേശം വരും. അവിടെ നകാരത്തിന്നു ണകാരം വരികയില്ല. കരിൻസു എന്നിരിക്കുമ്പോൾ ഇനഈസൌ സുലോപശ്ച എന്നു നടേ പറഞ്ഞപ്രകാരം ഈകാരവും സുപ്രത്യയത്തിന്നു ലോപവും വന്നിട്ടു കരീ എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. അജാദികളിൽ നകാരത്തിന്നു ണത്വം വന്നിട്ടു കരിണൌ എന്നും മറ്റും സിദ്ധിക്കുന്നു. ഹലാദികളിൽ പ്രാതിപദികത്തിന്നു പദവൽ ഭാവമുണ്ടാകകൊണ്ടു നകാരസ്സപ്രകൃത്യന്ത എന്നു തുടങ്ങിയുള്ള ശാസ്ത്രപ്രകാരം നകാരത്തിന്നു ലോപംവന്നിട്ടു കരിഭ്യാംഎന്നും മറ്റും സിദ്ധിക്കുന്നു. പൂഷൻ അകാരത്തിന്നു ദീൎഘം വരുന്നില്ല. നകാരത്തിന്നു ണത്വം വന്നിട്ട് അജാദികളിൽ പൂഷണൌ എന്നും മറ്റും സിദ്ധിക്കുന്നു. ദ്വിതീയാബഹുവചനംമുതല്ക്കുള്ള അജാദികളിൽ അകാരത്തിന്നു ലോപം വന്നിട്ടു പൂഷ്ണഃ എന്നും മറ്റും സിദ്ധിക്കുന്നു. അൎയ്യമൻ എന്നുള്ളതും മേൽപ്രകാരംതന്നെ. ബ്രഹ്മാവെ ഹനിച്ചവൻ എന്നുള്ള അൎത്ഥത്തിങ്കൽ ബ്രഹ്മവൃത്ര ഭ്രൂണ എന്നു തുടങ്ങിയ വചനപ്രകാരം ക്വിപ്പും അതിന്നു ലോപവും മറ്റും വന്നിട്ടു ബ്രഹ്മഹൻ എന്നായിത്തീരുന്നു. പ്രഥമൈകവചനംമുതൽ ദ്വിതീയാദ്വിവചനംവരെ പൂഷൻ ശബ്ദംപോലെ. ദ്വിതീയാ ബഹുവചനത്തിങ്കൽ ശസ് പരമാമ്പോൾ ലോപശ്ചാസ്യാചി എന്നു പറഞ്ഞപ്രകാരം അകാരലോപവും നൌഹോഘ്നത്വം എന്നുള്ള വചനപ്രകാരം ഹകാരത്തിന്നു ഘകാരവും സകാരത്തിന്നു വിസൎഗ്ഗവും വന്നിട്ടു ബ്രഹ്മഘ്നഃ എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. ടാദ്യജാദികളിലും ഇങ്ങിനെതന്നെ അകാരലോപവും ഘകാരവും വന്നിട്ടു യഥായോഗം രൂപം സിദ്ധിക്കുന്നു. ഹലാദികളിൽ വിശേഷമില്ല.

അൎവ്വണസ്തൃസൌത്വനക് സ്യാന്നസ്യ തത്വംശസാദിഷു
അൎവ്വന്തഃ വൎത്തൊവൎദ്ധ്വാ മഘോനാനസ്യ വികല്പതഃ.

അസുവായിരിക്കുന്ന സുട് പരമായിരിക്കും വിഷയത്തിങ്കൽ അൎവ്വൻശബ്ദത്തിന്നു തൃക്കും ശസാദികൾ പരങ്ങളായിരിക്കും വിഷയത്തിങ്കൽ നകാരത്തിന്നു തത്വവും ഭവിക്കും. അൎവ്വന്തൌ എന്നുദാഹരണം. മഘവൻ ശബ്ദത്തിന്നു അവ വികല്പത്തിങ്കൽനിന്നു ഭവിക്കും.

അന്വം, സ്വപ്രത്യയത്തോടു കൂടാത്തത്. ഇക്, ഇഗാഗമം. തത്വം, തകാരദേശം.

ഔ, ജസ്, അം ഔട് എന്നീപ്രത്യയങ്ങൾ പരങ്ങളാകുമ്പോൾ അവൻ എന്നതിന്നു ഇഗാഗമം വരും. ശസ് തുടങ്ങിയുള്ള പ്രത്യയങ്ങൾ പരങ്ങളാകുമ്പോൾ അന്തത്തിലിരിക്കുന്ന നകാരത്തിന്നു തകാരം വരും. അവൻ ശബ്ദത്തിന്റെ പ്രഥമൈക വചനത്തിങ്കൽ വിശേഷമില്ല. ദ്വിതീയാ ദ്വിവചനംവരെ 'അവണസ്സ്തൃ സൌതുക്' എന്നുള്ള വചനപ്രകാരം ഇഗാഗമം വന്നിട്ട് അവന്തൌ എന്നും മററും ശസാദികളിൽ 'നസ്യതത്വം ശസാദിഷു' എന്നു പാഠംകൊണ്ടു നകാരത്തിന്നു തകാരം വന്നിട്ട് അവത്, അവത്ഭ്യാം എന്നും മററും സിദ്ധിക്കുന്നു.

ശ്വൻ യുവൻ മഘവന്നേഷാം വസ്യോത്വം സ്യാച്ഛസാദ്യചി
ശ്വാശ്വാനൌ ശുനഃ ശ്വഭ്യാം മഘോനോ യൂനഇത്യപി.

ശസാദ്യച് പരമായിരിക്കും വിഷയത്തിങ്കൽ ശ്വൻ, യുവൻ, മഘവൻ എന്നിവററിന്റെ വകാരത്തിന്നു ഉത്വം ഭവിക്കും. ശ്വാ എന്നു തുടങ്ങി ഉദാഹരണം.

ശസ് തുടങ്ങിയ അജാദിപ്രത്യയങ്ങൾ പരങ്ങളാകുമ്പോൾ ശ്വൻ എന്നു തുടങ്ങിയവററിന്റെ വകാരത്തിന്നു ഉകാരം വരും. മഘവൻ ശബ്ദത്തിന്നു ദ്വിതീയാ ദ്വിവചനംവരെ വിശേഷമില്ല. ദ്വിതീയാ ബഹുവചനത്തിങ്കൽ മഘവൻ 'ശസ്', എന്നിരിക്കുമ്പോൾ ശ്വൻ, യുവൻ ഇപ്പോൾ പറഞ്ഞപ്രകാരം വകാരത്തിന്നു ഉകാരം വന്നിട്ടു സന്ധിയിങ്കൽ മഘോനഃ എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. അജാദികളായിരിക്കുന്ന മററു വിഭക്തികളിലും ഇങ്ങിനെ വകാരത്തിന്ന് ഉകാരത്തെ ആദേശിച്ചിട്ടു യഥാവസ്ഥം പ്രതിപാദിക്കേണ്ടതാകുന്നു. ശ്വൻ തുടങ്ങിയുള്ള മററു ശബ്ദങ്ങൾക്കും ഇങ്ങിനെതന്നെ പ്രക്രിയയെ കാണേണ്ടതാകുന്നു. ഉകാരാദേശം വരുമ്പോൾ അവിടെ സന്ധിയിങ്കൽ മാത്രം വിശേഷം വരുന്നു. 'മഘോനാന്ത്യൌ വികല്പതഃ' എന്നു പറഞ്ഞതുകൊണ്ടു പ്രഥമാദ്വിവചനം മുതൽ ദ്വിതീയാദ്വിവചനംവരെ ഇഗാഗമവും ശസാദികളിൽ ന

കാരത്തിന്നു തകാരവും വന്നിട്ടു മഘവന്തൗ മഘവതഃ മഘവദ്ഭ്യാം എന്നും മററും സിദ്ധിക്കുന്നു.

വമന്തസംയോഗസ്യ നാനോല്ലോപസ്സുപർവ്വണഃ

വമന്തസംയോഗസ്ഥമായിരിക്കുന്ന അന്നിന്നു അല്ലോപം ഭവിക്കയില്ല. സുപർവ്വണഃ എന്നുദാഹരണം.

വമാന്തസംയോഗാന്തസ്ഥം=വമാന്തമായിരിക്കുന്ന സംയോഗത്തിങ്കൽ സ്ഥിതിചെയ്യുന്നത്. വമാന്തം=വകാരാന്തമായും മകാരാന്തമായും ഉള്ളത്.

വകാരാന്തമായോ മകാരാന്തമായോ ഇരിക്കുന്ന സംയോഗത്തെ ഗമിച്ചതായ അൻ എന്നതിന്നു 'ലോപശ്ശസാദ്യചി' എന്നുള്ള ശാസ്ത്രത്താൽ നിയമിപ്പിക്കപ്പെട്ടതായ അല്ലോപം വരുന്നതല്ല. സുപർവ്വശബ്ദത്തിങ്കലെ അൻ വകാരാന്തമായ സംയോഗത്തെ ഗമിച്ചതാകകൊണ്ടു അതിന്നു ശസാദ്യജാദിപ്രത്യയങ്ങളിൽ അല്ലോപം വരാത്തതുകൊണ്ടു സുപർവ്വണഃ സുപർവ്വണാ എന്നും മററും സിദ്ധിക്കുന്നു. മററു വിഭക്തികളിൽ വിശേഷമില്ല.

പഞ്ചാദേനാജശ്ശസോല്ലോപേ നലോപേ പഞ്ചപഞ്ചഭിഃ

പഞ്ചൻ എന്നതിന്നു ജശ്ശസ്സുകളുടെ ലോപവും നലോപവും വിഷയം പഞ്ചപഞ്ചഭിഃ എന്നിങ്ങനെ ഭവിക്കും.

'ക്വതഷ്ണാന്ത സംഖ്യാഭ്യഃ' എന്നുതുടങ്ങിയ ശാസ്ത്രപ്രകാരം പഞ്ചൻശബ്ദത്തിന്നു വരുന്ന ജശ്ശസ്സുകൾക്കും 'നകാരസ്യപ്രകൃത്യന്തഃ' എന്നുതുടങ്ങിയ ശാസ്ത്രപ്രകാരം നകാരത്തിന്നു ലോപംവന്നിട്ടു പഞ്ച എന്നും തൃതീയാ ചതുർത്ഥി പഞ്ചമീ ബഹുവചനങ്ങളിൽ പദവൽഭാവമുണ്ടായിരിക്കയാൽ നകാരത്തിന്നു ലോപംവന്നിട്ടു പഞ്ചഭിഃ പഞ്ചഭ്യഃ എന്നും ഷഷ്ഠീബഹുവചനത്തിങ്കൽ 'അതകാരാന്തസംഖ്യാഭ്യഃ' എന്നുതുടങ്ങിയ ശാസ്ത്രപ്രകാരം നുഡാഗമവും അപ്പോൾ പദവത്ഭാവംനിമിത്തം നകാരത്തിന്നു ലോപവും ദീർഘവും വന്നിട്ടു പഞ്ചാനാം എന്നും സിദ്ധിക്കുന്നു.

അഷ്ടനോജശ്ശസോല്ലോപേ വാനസ്യൗദാൽഭിസാദിഷു
അഷ്ടാവഷ്ടൗ തഥാഷ്ടാഭി രഷ്ടഭിസ്സ്യാച്ചപഞ്ചവൽ.

ജശ്ശസ്സുകളുടെ ലോപത്തിങ്കൽ അഷ്ടൻ എന്നതിന്റെ

കാരത്തിന്നു ഔത്ത്വം ഭിസാദികളിൽ ഐത്ത്വം ഭവിക്കുകയോ ചെയ്യും. സപ്തൻശബ്ദം പഞ്ചൻശബ്ദംപോലെ.

അഷ്ടൻ എന്നതിന്നു മുൻപറഞ്ഞപ്രകാരം 'ജശ്ശസ്സ'കളിൽ അവാറിന്റേയും നകാരത്തിന്റേയും ലോപത്തിങ്കൽ അഷ്ട എന്നും രൂപം സിദ്ധിക്കുന്നു. 'വാനസ്യൗത്' എന്നു പറഞ്ഞിരിക്കയാൽ നകാരത്തിന്നു ഔകാരം വന്നിട്ട സന്ധിയിങ്കൽ അഷ്ടൗ എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. 'ഭിസ്', പ്രഭൃതികളിൽ നകാരത്തിന്നു ലോപംവന്നിട്ട അഷ്ടഭിഃ. അഷ്ടഭ്യഃ എന്നും സിദ്ധിക്കുന്നു. ഷഷ്ഠിബഹുവചനത്തിങ്കൽ വിശേഷമില്ല.

പഥിന്മഥിന്നൃഭുക്ഷിന്നിത്യ ത്ഥോഽം ഹ്രസ്വനട് സ്വടി
ഇനസ്സ്വാവാസ്സ്വമൗജസ്യാൻ ലോപസ്യാദ്യസ്സ്വരാദികേ
പന്ഥാമന്ഥാശ്ചപന്ഥാനൗ മന്ഥാനൗച പഥോമഥഃ.

സ്വട് പരമായിരിക്കുംവിഷയത്തിങ്കൽ പഥിൻ മഥിൻ ഋഭുക്ഷിൻ എന്നിവറ്റിന്റെ ഥകാരത്തിന്നു നട്ടും സ്വപരമായിരിക്കുംവിഷയത്തിങ്കൽ ഇന്നിന്നു ആസ് എന്നാദേശവും അമൗജസ്സുകൾ പരങ്ങളായിരിക്കുംവിഷയത്തിങ്കൽ 'ആന' എന്നാദേശവും യസ്വരാദികം പരമായിരിക്കുമ്പോൾ ലോപവും ഭവിക്കും പന്ഥാഃ എന്നുദാഹരണം.

പഥിൻ എന്നതുടങ്ങിയ ശബ്ദങ്ങളുടെ ഥകാരത്തിന്നു സ്വട് പരമാകുമ്പോൾ നുഡാഗമം വരും. സ്വപ്രത്യയം പരമാകുമ്പോൾ അവറ്റിന്റെ ഇൻ എന്നതിന്നു ആസ് എന്നാദേശവും അമൗജസ്സുകൾ പരങ്ങളാകുമ്പോൾ അതിന്നു ആൻ എന്നാദേശവും യകാരാദിയായോ സ്വരാദിയായോ ഇരിക്കുന്ന പ്രത്യയം പരമാകുമ്പോൾ അതിന്നു ലോപവും വരും. പഥിൻസ്സ എന്നിരിക്കുമ്പോൾ മേൽപറഞ്ഞ ശാസ്ത്രപ്രകാരം ഥകാരത്തിന്നു നട്ടും ഇന്നിന്നു ആനാദേശവും സകാരത്തിന്നു വിസർഗ്ഗവും വന്നിട്ട പന്ഥാഃ എന്നും പഥിൻ ഔ എന്നിരിക്കുമ്പോൾ മേൽപ്രകാരം നുഡാഗമവും ഇന്നിന്നു ആനാദേശവും വന്നിട്ട പന്ഥാനൗ എന്നും പഥിൻഅം എന്നിരിക്കുമ്പോൾ നുഡാഗമവും ആനാദേശവും വന്നിട്ട പന്ഥാനം എന്നും പഥിൻശസ് എന്നിരിക്കുമ്പോൾ 'ലോപസ്യാദ്യസ്വരാ

ഘ്ന ഇത്യർത്ഥത്തിങ്കൽ ക്വിപ് പ്രത്യയംവരും. ഹന്തിയുടെ ഹകാരത്തിന്നു നകാരം പരമാകുമ്പോൾ ഘകാരാദേശം വരും. അവിടെ നകാരത്തിന്നു ണകാരം വരികയില്ല. കരിൻസു എന്നിരിക്കുമ്പോൾ. ഇന്നീസൌ സുലോപശ്ച എന്നു നടേ പറഞ്ഞപ്രകാരം ഈകാരവും സുപ്രത്യയത്തിന്നു ലോപവും വന്നിട്ടു കരീ എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. അജാദികളിൽ നകാരത്തിന്നു ണത്വം വന്നിട്ടു കരിണൌ എന്നും മറ്റും സിദ്ധിക്കുന്നു. ഹലാദികളിൽ പ്രാതിപദികത്തിന്നു പദവൽ ഭാവമുണ്ടാകകൊണ്ടു നകാരസ്സപ്രകൃത്യന്ത എന്നു തുടങ്ങിയുള്ളശാസ്ത്രപ്രകാരം നകാരത്തിന്നു ലോപംവന്നിട്ടു കരിഭ്യാംഎന്നും മറ്റും സിദ്ധിക്കുന്നു. പൂഷൻ അകാരത്തിന്നു ദീർഘം വരുന്നില്ല. നകാരത്തിന്നു ണത്വം വന്നിട്ട് അജാദികളിൽ പൂഷണൌ എന്നും മറ്റും സിദ്ധിക്കുന്നു. ദ്വിതീയാബഹുവചനംമുതല്ക്കുള്ള അജാദികളിൽ അകാരത്തിന്നു ലോപം വന്നിട്ടു പൂഷ്ണഃ എന്നും മറ്റും സിദ്ധിക്കുന്നു. അര്യമൻ എന്നുള്ളതും മേൽപ്രകാരംതന്നെ. ബ്രഹ്മാവെ ഹനിച്ചവൻ എന്നുള്ള അർത്ഥത്തിങ്കൽ ബ്രഹ്മവൃത്ര ഭ്രൂണ എന്നു തുടങ്ങിയ വചനപ്രകാരം ക്വിപ്പും അതിന്നു ലോപവും മറ്റും വന്നിട്ടു ബ്രഹ്മഹൻ എന്നായിതീരുന്നു. പ്രഥമൈകവചനംമുതൽ ദ്വിതീയാദ്വിവചനംവരെ പൂഷൻ ശബ്ദംപോലെ. ദ്വിതീയാ ബഹുവചനത്തിങ്കൽ ശസ് പരമാകുമ്പോൾ ലോപശ്ശസാദ്യചി എന്നു പറഞ്ഞപ്രകാരം അകാരലോപവും നെഹോഘത്വം എന്നുള്ള വചനപ്രകാരം ഹകാരത്തിന്നു ഘകാരവും സകാരത്തിന്നു വിസർഗ്ഗവും വന്നിട്ടു ബ്രഹ്മഘ്നഃ എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. ടാദ്യജാദികളിലും ഇങ്ങിനെതന്നെ അകാരലോപവും ഘകാരവും വന്നിട്ടു യഥാവസ്ഥം രൂപം സിദ്ധിക്കുന്നു. ഹലാദികളിൽ വിശേഷമില്ല.

അർവ്വണസ്ത്ര്യസൌനുക് സ്യാന്നസ്യ തത്വംശസാദിഷു
അർവ്വന്തഃ വർത്തോവർദ്ഭ്യാ മഘോനസ്യൌ വികല്പതഃ.

അനുവായിരിക്കുന്ന സുട് പരമായിരിക്കും വിഷയത്തിങ്കൽ അർവ്വൻശബ്ദത്തിന്നു തുക്കും ശസാദികൾ പരങ്ങളായിരിക്കും വിഷയത്തിങ്കൽ നകാരത്തിന്നു തത്വവും ഭവിക്കും. അർവ്വന്തൌ എന്നുദാഹരണം. മഘവൻ ശബ്ദത്തിന്നു അവ വികല്പത്തിങ്കൽനിന്നു ഭവിക്കും.

അസു, സുപ്രത്യയത്തോടു കൂടാത്തത്. ഉക്, ഉഗാഗമം. നത്വം, തകാരാദേശം.

ഔ, ജസ്, അം ഔട് എന്നീ പ്രത്യയങ്ങൾ പരങ്ങളാകുമ്പോൾ അർവൻ എന്നതിന്നു ഉഗാഗമം വരും. ശസ് തുടങ്ങിയുള്ള പ്രത്യയങ്ങൾ പരങ്ങളാകുമ്പോൾ അന്തത്തിലിരിക്കുന്ന നകാരത്തിന്നു തകാരം വരും. അർവൻ ശബ്ദത്തിന്റെ പ്രഥമൈകവചനത്തിങ്കൽ വിശേഷമില്ല. ദ്വിതീയാ ദ്വിവചനംവരെ 'അർവണസ്തൃസൌതുക്' എന്നുള്ള വചനപ്രകാരം ഉഗാഗമം വന്നിട്ട് അർവന്തൌ എന്നും മററും ശസാദികളിൽ 'നസ്യതത്വം ശസാദിഷു' എന്നു പറകകൊണ്ടു നകാരത്തിന്നു തകാരം വന്നിട്ട് അർവതഃ, അർവത്ഭ്യാം എന്നും മററും സിദ്ധിക്കുന്നു.

ശ്വൻ യുവൻ മഘവന്നാം വസ്യോത്വം സ്യാച്ഛസാദ്യചി
ശ്വാ ശ്വാനൗ ശുനഃ ശ്വഭ്യാം മഘോനാ യൂന ഇത്യപി.

ശസാദ്യച് പരമായിരിക്കും വിഷയത്തിങ്കൽ ശ്വൻ, യുവൻ, മഘവൻ എന്നിവററിന്റെ വകാരത്തിന്നു ഉത്വം ഭവിക്കും. ശ്വാ എന്നു തുടങ്ങി ഉദാഹരണം.

ശസ് തുടങ്ങിയ അജാദിപ്രത്യയങ്ങൾ പരങ്ങളാകുമ്പോൾ ശ്വൻ എന്നു തുടങ്ങിയവററിന്റെ വകാരത്തിന്നു ഉകാരം വരും. മഘവൻ ശബ്ദത്തിന്നു ദ്വിതീയാ ദ്വിവചനംവരെ വിശേഷമില്ല. ദ്വിതീയാ ബഹുവചനത്തിങ്കൽ മഘവൻ 'ശസ്', എന്നിരിക്കുമ്പോൾ ശ്വൻ, യുവൻ ഇപ്പോൾ പറഞ്ഞപ്രകാരം വകാരത്തിന്നു ഉകാരം വന്നിട്ടു സന്ധിയിങ്കൽ മഘോനഃ എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. അജാദികളായിരിക്കുന്ന മററു വിഭക്തികളിലും ഇങ്ങിനെ വകാരത്തിന്ന് ഉകാരത്തെ ആദേശിച്ചിട്ടു യഥാവസ്ഥം പ്രതിപാദിക്കേണ്ടതാകുന്നു. ശ്വൻ തുടങ്ങിയുള്ള മററു ശബ്ദങ്ങൾക്കും ഇങ്ങിനെതന്നെ പ്രക്രിയയെ കാണേണ്ടതാകുന്നു. ഉകാരാദേശം വരുമ്പോൾ അവിടെ സന്ധിയിങ്കൽ മാത്രം വിശേഷം വരുന്നു. 'മഘോനാംന്യൂ വികല്പതഃ' എന്നു പറഞ്ഞതുകൊണ്ടു പ്രഥമാദ്വിവചനം മുതൽ ദ്വിതീയാദ്വിവചനംവരെ ഉഗാഗമവും ശസാദികളിൽ നം

കാരത്തിന്നു തകാരവും വന്നിട്ടു മഘവന്തൌ മഘവതഃ മഘവത്സു എന്നും മററും സിദ്ധിക്കുന്നു.

വമാന്തസംയോഗസ്യ നാനോല്ലോപസ്സുപർവ്വണഃ

വമാന്തസംയോഗസ്ഥമായിരിക്കുന്ന അന്നിന്നു അല്ലോപം ഭവിക്കയില്ല. സുപർവ്വണഃ എന്നുദാഹരണം.

വമാന്തസംയോഗാന്തസ്ഥം=വമാന്തമായിരിക്കുന്ന സംയോഗത്തിങ്കൽ സ്ഥിതിചെയ്യുന്നത്. വമാന്തം=വകാരാന്തമായും മകാരാന്തമായും ഉള്ളത്.

വകാരാന്തമായോ മകാരാന്തമായോ ഇരിക്കുന്ന സംയോഗത്തെ ഗമിച്ചതായ അൻ എന്നതിന്നു 'ലോപശ്ശസാദ്യചി' എന്നുള്ള ശാസ്ത്രത്താൽ നിയമിപ്പിക്കപ്പെട്ടതായ അല്ലോപം വരുന്നതല്ല. സുപർവ്വശബ്ദത്തിങ്കലെ അൻ വകാരാന്തമായ സംയോഗത്തെ ഗമിച്ചതാകകൊണ്ടു അതിന്നു ശസാദ്യജാദിപ്രത്യയങ്ങളിൽ അല്ലോപം വരാത്തതുകൊണ്ടു സുപർവ്വണഃ സുപർവ്വണാ എന്നും മററും സിദ്ധിക്കുന്നു. മററു വികൃതികളിൽ വിശേഷമില്ല.

പഞ്ചനോജശ്ശസോല്ലോപേ നലോപേ പഞ്ചപഞ്ചഭിഃ

പഞ്ചൻ എന്നതിന്നു ജശ്ശസ്സുകളുടെ ലോപവും നലോപവും വിഷയം പഞ്ചപഞ്ചഭിഃ എന്നിങ്ങനെ ഭവിക്കും.

'കതേഷ്ണാന്ത സംഖ്യാഭ്യഃ' എന്നുതുടങ്ങിയ ശാസ്ത്രപ്രകാരം പഞ്ചൻശബ്ദത്തിന്നു വരുന്ന ജശ്ശസ്സുകൾക്കും 'നകാരസ്സപ്രകൃത്യന്തഃ' എന്നുതുടങ്ങിയ ശാസ്ത്രപ്രകാരം നകാരത്തിന്നു ലോപംവന്നിട്ടു പഞ്ച എന്നും തൃതീയാ ചതുർത്ഥി പഞ്ചമീ ബഹുവചനങ്ങളിൽ പദത്വമുണ്ടായിരിക്കയാൽ നകാരത്തിന്നു ലോപംവന്നിട്ടു പഞ്ചഭിഃ പഞ്ചഭ്യഃ എന്നും ഷഷ്ഠീബഹുവചനത്തിങ്കൽ 'അതകാരാന്തസംഖ്യാഭ്യഃ' എന്നുതുടങ്ങിയ ശാസ്ത്രപ്രകാരം നുഡാഗമവും അപ്പോൾ പദത്വം നിമിത്തം നകാരത്തിന്നു ലോപവും ദീർഘവും വന്നിട്ടു പഞ്ചാനാം എന്നും സിദ്ധിക്കുന്നു.

അഷ്ടനോജശ്ശസോല്ലോപേ വാനസ്യൌത്വാൽഭിസാദിഷു
അഷ്ടാവഷ്ടതഥാഷ്ടാഭി രഷ്ടഭിസ്സപ്തപഞ്ചവൽ.

ജശ്ശസ്സുകളുടെ ലോപത്തിങ്കൽ അഷ്ടൻ എന്നതിന്റെ ന

കാരത്തിന്ന ഔത്ത്വം ഭിസാദികളിൽ ഐത്ത്വം ഭവിക്കുകയോ ചെയ്യും. സഖ്യൻശബ്ദം പഞ്ചൻശബ്ദംപോലെ.

അഷ്ടൻ എന്നതിന്ന മുൻപറഞ്ഞപ്രകാരം 'ജശ്ശസ്സ'കളിൽ അവസാനത്തിന്റെയും നകാരത്തിന്റെയും ലോപത്തിങ്കൽ അഷ്ട എന്നും രൂപം സിദ്ധിക്കുന്നു. 'വാനൌസ്യാത്' എന്നു പറഞ്ഞിരിക്കുകയാൽ നകാരത്തിന്ന ഔകാരം വന്നിട്ട സന്ധിയിങ്കൽ അഷ്ടൌ എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. 'ഭിസ്', പ്രഭൃതികളിൽ നകാരത്തിന്ന ലോപംവന്നിട്ട അഷ്ടഭിഃ. അഷ്ടഭ്യഃ എന്നും സിദ്ധിക്കുന്നു. ഷഷ്ഠീബഹുവചനത്തിങ്കൽ വിശേഷമില്ല.

പഥിമഥിന്ദൃഭുക്ഷിന്നിത്യ ആഷാം ഥസ്യന്ട് സ്യടി
ഇനസ്സാവാസ്സൌജസ്യാൻ ലോപസ്യാൽഭ്യസ്സ്വരാദികേ
പന്ഥാമന്ഥാഋഭുക്ഷാപന്ഥാനൌ മന്ഥാനൌച പഥോമഥഃ.

സ്യട് പരമായിരിക്കുംവിഷയത്തിങ്കൽ പഥിൻ മഥിൻ ഋഭുക്ഷിൻ എന്നിവയുടെ ഥകാരത്തിന്ന ന്ടം സ്യപരമായിരിക്കുംവിഷയത്തിങ്കൽ ഇന്നിന്ന ആസ് എന്നാദേശവും അമൌജസ്സുകൾ പരങ്ങളായിരിക്കുംവിഷയത്തിങ്കൽ 'ആന' എന്നാദേശവും യസ്വരാദികൾ പരമായിരിക്കുമ്പോൾ ലോപവും ഭവിക്കും പന്ഥാഃ എന്നുദാഹരണം.

പഥിൻ എന്നതുടങ്ങിയ ശബ്ദങ്ങളുടെ ഥകാരത്തിന്ന സ്യട് പരമാകുമ്പോൾ ന്ധാഗമം വരും. സ്യപ്രത്യയം പരമാകുമ്പോൾ അവയുടെ ഇൻ എന്നതിന്ന ആസ് എന്നാദേശവും അമൌജസ്സുകൾ പരങ്ങളാകുമ്പോൾ അതിന്ന ആൻ എന്നാദേശവും യകാരാദിയായോ സ്വരാദിയായോ ഇരിക്കുന്ന പ്രത്യയം പരമാകുമ്പോൾ അതിന്ന ലോപവും വരും. പഥിൻസ്യ എന്നിരിക്കുമ്പോൾ മേൽപറഞ്ഞ ശാസ്ത്രപ്രകാരം ഥകാരത്തിന്ന ന്ടം ഇന്നിന്ന ആനാദേശവും സകാരത്തിന്ന വിസർഗ്ഗവും വന്നിട്ട പന്ഥാഃ എന്നും പഥിൻ ഔ എന്നിരിക്കുമ്പോൾ മേൽപ്രകാരം ന്ധാഗമവും ഇന്നിന്നു ആനാദേശവും വന്നിട്ട പന്ഥാനൌ എന്നും പഥിൻഅം എന്നിരിക്കുമ്പോൾ ന്ധാഗമവും ആനാദേശവും വന്നിട്ട പന്ഥാനം എന്നും പഥിൻശസ് എന്നിരിക്കുമ്പോൾ 'ലോപസ്യാൽഭ്യസ്വരാ

ഥികഃ' എന്നു പറഞ്ഞപ്രകാരം ഇന്നിന്നു ലോപവും സകാരത്തിന്നു വിസർഗ്ഗവും വന്നിട്ടു പടഃ എന്നും സിദ്ധിക്കുന്നു. ശേഷം സുഗമം. മഥിൻ ഋഭുക്ഷിൻ എന്നിവറ്റിൻ്റെയും പ്രക്രിയ ഇതിൻപ്രകാരംതന്നെ.

ഇദമോന്ത്യലോപസ്സൗ പുംസീദോദ്ദസ്യയോപ്യയം
ദസ്യമത്വം ശസന്തേഷു ന്നിദമസ്സൗ ഭിസോർല്ലുബന്ത്യതഃ
ഇമാദിമാനേന ന്നത്യാമഷി ടേതാം ഭിസിതാതഃ.

ഇദമിന്നു സുപരമായിരിക്കുംവിഷയത്തിങ്കൽ അന്ത്യഹല്ലോപം ഭവിക്കയില്ല. പുമാങ്കൽ ഇദത്തിന്നു അത്തും ദകാരത്തിന്നു യകാരവും വരും. അയം എന്നുദാഹരണം. ശസന്തങ്ങൾ പരങ്ങളായിരിക്കുംവിഷയത്തിങ്കൽ ദകാരത്തിന്നു മത്വവും ടൌസ്സുകൾ പരങ്ങളായിരിക്കുംവിഷയത്തിങ്കൽ ഇദ് എന്നതിന്നു അന് എന്നാദേശവും അന്യങ്ങൾ പരങ്ങളായിരിക്കുംവിഷയത്തിങ്കൽ ലുക്കും ഭവിക്കും. ഇമൌ എന്നുതുടങ്ങി ഉദാഹരണം.

ഇദമ് സു എന്നിരിക്കുമ്പോൾ അന്ത്യലോപം വരുന്നതല്ല. പുംസി ദോത് എന്നു പറഞ്ഞപ്രകാരം ഇകാരത്തിന്നു അകാരവും 'ദസ്യ യോപി' എന്നുണ്ടായിരിക്കയാൽ ദകാരത്തിന്നു യകാരവും സകാരത്തിന്നു സംയോഗാന്തലോപവും വന്നിട്ടു അയം എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. ഇദമ് ഔ എന്നിരിക്കുമ്പോൾ 'ദസ്യമത്വം ശസന്തേഷു' എന്നു പറഞ്ഞിരിക്കയാൽ ദകാരത്തിന്നു മകാരവും അന്ത്യഹല്ലോപവും വന്നിട്ടു സന്ധിയിങ്കൽ ഇമൌ എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. ഇദമ് ജസ് എന്നിരിക്കുമ്പോൾ മേൽപ്രകാരം അന്ത്യലോപവും ദകാരത്തിന്നു മകാരവും 'സർവ്വാദ്യാസ്സർവ്വനാമാഖ്യാഃ' എന്നുതുടങ്ങിയുള്ള ശാസ്ത്രപ്രകാരം ജസ്സിന്നു ഈകാരവും വന്നിട്ടു സന്ധിയിങ്കൽ ഇമേ എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. ഇദമ് ടാ എന്നിരിക്കുമ്പോൾ അന്ത്യലോപവും ഇദശ്ശൗസോഃ എന്നു പറഞ്ഞപ്രകാരം ഇദ് എന്നതിന്നു അനാദേശവും അതഃ എന്നുതുടങ്ങിയുള്ള വചനപ്രകാരം ടാപ്രത്യയത്തിന്നു ഇനാദേശവും വന്നിട്ടു സന്ധിയിങ്കൽ അനേന എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. ഇദമ് ഭ്യാം എന്നിരിക്കുമ്പോൾ അന്ത്യലോപവും ലുബന്ത്യതഃ എന്നു പറഞ്ഞപ്രകാരം ഇദ് എന്നതിന്നു ലോപവും 'അതോദ്ധ്യാത്യാതാം' എന്നു പറഞ്ഞപ്രകാരം അകാരത്തിന്നു

ഉകാരവും വന്നിട്ട ആഭ്യാം എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. ഇദമ് ഭിസ് എന്നിരിക്കുമ്പോൾ അന്ത്യലോപവും ഇദ് എന്നതിന്നു ലോപവും എത്വം ഭിസിതൊതഃ എന്നു പറഞ്ഞപ്രകാരം അകാരത്തിന്നു ഏകാരവും വിസൎഗ്ഗവും വന്നിട്ട ഏഭിഃ എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. ഷഷ്ഠീസപ്തമീദ്വിവചനങ്ങളിൽ അന്ത്യലോപവും 'അനിദമേഷ്വോസോഃ' എന്ന പാഠമിരിക്കയാൽ അനാദേശവും 'എതൊത്തുഭ്യന്നോസി' എന്നു പാഠമിരിക്കയാൽ അകാരത്തിന്നു ഏകാരവും അയാദേശവും വിസൎഗ്ഗവും വന്നിട്ട അനയോഃ എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു, ശിത്തുകളിൽ അന്ത്യത്തിന്നും ഇദ് എന്നതിന്നും ലോപം വന്നിട്ട അരൈസ്സു എന്നും മറ്റും സിദ്ധിക്കുന്നു. ശേഷിച്ചിരിക്കുന്ന വിഭക്തികളിൽ മേൽപ്രകാരം ലോപവിധിചെയ്തിട്ട കൃഷ്ണശബ്ദംപോലെ പ്രതിപാദിക്കേണ്ടുതാകുന്നു.

കഥിതസ്യാനുകഥനേ സ്യാദേനാദിദമേതദോഃ
ദ്വിതീയാടൗസ്സു ചൈനമേനാ മേനാനേനൈനയോഃ.

കഥിതത്തിന്റെ അനുകഥനത്തിങ്കൽ ഇദമേതത്തുകൾക്കു ദ്വിതീയാടൗസ്സുകൾ പരങ്ങളായിരിക്കുംവിഷയത്തിങ്കൽ എനദ് ഭവിക്കും. ഏനം എന്നുതുടങ്ങി ഉദാഹരണം.

അനാദേശത്തിങ്കൽ അമ് ഔട് ശസ് ടാ ഓസ് എന്ന പ്രത്യയങ്ങൾ പരങ്ങളാകുമ്പോൾ ഇദമ്, എതദ് എന്നവററിന്നു എനത് എന്നാദേശം വരും.

ആമാഗമസ്യാച്ചതുര സ്സുടിചത്വാരളത്വിജഃ
സുപി രോനവിസൎഗ്ഗസ്യാ ച്ചതുൎണ്ണാം ചതുൎഷ്വ ച.

സുട് പരമായിരിക്കുംവിഷയത്തിങ്കൽ ചതുര എന്നതിന്നു ആമാഗമം ഭവിക്കും. ചത്വാരഃ എന്നുദാഹരണം. സുപ് പരമായിരിക്കുംവിഷയത്തിങ്കൽ രേഫത്തിന്നു വിസൎഗ്ഗം ഭവിക്കയില്ല. ചതുൎണ്ണാമെന്നുതുടങ്ങി ഉദാഹരണം.

സുട്ടിങ്കൽ ചതുശ്ശബ്ദത്തിന്നു ആമാഗമം വരുന്നു. 'മിദചോന്ത്യാൽപരഃ' എന്നുണ്ടായിരിക്കയാൽ ആമ് ഉകാരത്തിന്നു മേലെപ്പട്ടിരിക്കേണ്ടതാകുന്നു. ചതുആര് എന്നിരുന്നിട്ട സന്ധിയിങ്കൽ ചത്വാരഃ എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. ദ്വിതീയാബഹുവചനത്തിങ്കൽ

ചതുര്ശസ് എന്നിരുന്നിട്ടു വിസർഗ്ഗം വിഷയം ചതുരഃ എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. ഹലാദികളിൽ പ്രാതിപദികത്തിന്നു പദവൽഭാവമുണ്ടാകകൊണ്ടു രേഫം പദാന്തത്തിങ്കലാണെന്നാലെങ്കിലും അതിന്നു 'പദാന്തഃ യാസ്യാൽസരയോർവ്വിസർഗ്ഗഃ' എന്നുള്ള ശാസ്ത്രപ്രകാരം വരുന്നതായ വിസർഗ്ഗം 'സുപിരോനവിസർഗ്ഗഃ' എന്നുള്ള അംശത്താൽ നിഷേധിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. അതുകൊണ്ടു അവിടെ ചതുർഷു എന്നു മാത്രം സിദ്ധിക്കുന്നു.

ദിവോദ്യൗരസൗഹലിദ്യുസ്സ്യാത് ;സുദ്യൗസ്സുദ്യുഭിരിത്യപി

ദിവ് എന്നതിന്നു സു പരമായിരിക്കുംവിഷയത്തിങ്കൽ ദ്യൗ എന്നും ഹല് പരമായിരിക്കുംവിഷയത്തിങ്കൽ ദ്യു എന്നും ഭവിക്കും. സുദ്യൗഃ എന്നതുടങ്ങി ഉദാഹരണം.

ദിവ് എന്നതിന്നു പ്രഥമൈകവചനത്തിങ്കൽ ദ്യൗ എന്നും ഭ്യാം മുതലായ ഹലാദിപ്രത്യയങ്ങളിൽ ദ്യു എന്നും ആദേശം വരും. സുദിവ് സു എന്നിരിക്കുമ്പോൾ മുമ്പിൽ പറഞ്ഞപ്രകാരം ദ്യൗ എന്നാദേശവും വിസർഗ്ഗവും വന്നിട്ടു സുദ്യൗഃ എന്നും സുദിവ് ഭ്യാം എന്നിരിക്കുമ്പോൾ ദ്യു എന്നാദേശം വന്നിട്ടു സുദ്യുഭ്യാം എന്നും സിദ്ധിക്കുന്നു. ശേഷം സുഗമം.

ഛശ്ശത്വംസ്യാന്നങ്ങിതകുഝലേ പ്രാട്പ്രാശൗപ്രാശ ഇത്യപി

നങ്ങും കിയും പരമായിരിക്കുംവിഷയത്തിങ്കൽ ഛകാരത്തിന്നു ശത്വം ഭവിക്കും. പ്രാട് എന്നതുടങ്ങി ഉദാഹരണം.

നങ് എന്നോ കി എന്നോ പിന്നിലിരിക്കുമ്പോൾ ഛകാരത്തിന്നു ശകാരം വരും. പ്രച്ഛ ധാതുവിൽ പരമായിട്ടു ക്വിബ്വചി! എന്നു തുടങ്ങിയുള്ള ശാസ്ത്രപ്രകാരം ക്വിപ്പും അതിന്നു ദീർഘവും ഛകാരത്തിന്നു ശകാരവും വന്നിട്ടു പ്രാശ് എന്നിരിക്കുമ്പോൾ പ്രഥമൈകവചനത്തിങ്കൽ സ്യാട്ടത്വം ഝഷഹാന്താനാം എന്നതായിരിക്കയാൽ ശകാരത്തിന്നു ടത്വംവന്നിട്ടു പ്രാട് എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. അജാദികളിൽ പ്രക്രിയാ ഗൗരവമില്ല. ഹലാദികളിൽ ടത്വവും ഭകാരാദികളിൽ അതിന്നു ഡകാരവും വന്നിട്ടു യഥാവസ്ഥം രൂപം സിദ്ധിക്കുന്നതാകുന്നു.

വിശപ്രവേശനേ വിട്സ്യാ ദുതാംകൂദ്ധ്വാതിരതോകൂം

വിശപ്രവേശനത്തിങ്കൽ ഇതിങ്കൽനിന്ന ഡിൻ എന്ന ഭവിക്കും. രത്നത്തെ മോഷിക്കുന്ന എന്നിങ്ങിനെ രത്നമുട് പ്രവേശനാർത്ഥകമായിരിക്കുന്ന വിശ് ധാതുവിങ്കൽ പരമായിട്ട ക്വിപ്പും അതിന്ന സർവ്വാപഹാരലോപവും വന്നിട്ട വിശ് എന്ന സിദ്ധിക്കുന്നു. സംപാദികളിൽ പ്രാട്ശബ്ദംപോലെ രത്ന മുഷ എന്നിരിക്കുമ്പോൾ ക്വിപ്പും അതിന്ന സർവ്വാപഹാരലോപവും വന്നിട്ട രത്നമുഷ് എന്നായിത്തീരുന്നു. ഇതിന്നു സ്വാദ്യുത്പത്തി ശഷഹാന്താനാം എന്നുണ്ടായിരിക്കയാൽ ടത്വവിധിയിങ്കൽ രത്നമുട് എന്ന സിദ്ധിക്കുന്നു. ശേഷിച്ചിരിക്കുന്ന ഹലാദികളിൽ ടത്വവും അതിന്ന ഡകാരവും വന്നിട്ട രത്നമുഡ്ഭ്യാം എന്നും മറ്റും സിദ്ധിക്കുന്നു.

നഗരീനാവനാമാണ്ണോ ഭേന്നാണ്ഷണ്ണാംഭവേദിതി

ട്ടവിങ്കൽനിന്ന പരമായിരിക്കുന്ന നഗരീനാവനാമകളുടെ നകാരത്തിന്ന ണകാരം ഭവിക്കും. ഷണ്ണാം എന്നിങ്ങിനെ ഭവിക്കും. ട്ട ടവർഗ്ഗം നഗരിനാവനാമ് കർമ്മ=നഗരശബ്ദവും നാവശബ്ദവും നാമും.

ഷഷ് ജസ് എന്നിരിക്കുമ്പോൾ കതേഷ്ണാന്താ സംഖ്യാഃ എന്ന തുടങ്ങിയ ശാസ്ത്രപ്രകാരം ഷാന്തമായിരിക്കുന്ന ഷഷ് എന്നതിങ്കൽനിന്ന പരമായിരിക്കുന്ന ജസ്സിന്ന ലോപവും പദാന്തമായിരിക്കുന്ന ഷകാരത്തിന്ന ടത്വവും വന്നിട്ട ഷട് എന്ന സിദ്ധിക്കുന്നു. ഹലാദികളിൽ ടത്വവും മറ്റും നടേപോലെ. ഷഷ്ആമ എന്നിരിക്കുമ്പോൾ അതകാരാന്തസംഖ്യാഭ്യഃ എന്ന തുടങ്ങിയ ശാസ്ത്രപ്രകാരം നട്ടും പദവൽ ഭാവമുണ്ടാകകൊണ്ടു ടത്വവും നഗരീനാവനാമാം എന്ന തുടങ്ങി നടേ പറഞ്ഞപ്രകാരം നാമിന്റെ നകാരത്തിന്നും വർഗ്ഗപഞ്ചമേ യോഗേ എന്ന തുടങ്ങിയ ശാസ്ത്രപ്രകാരം ടകാരത്തിന്നും ണത്വംവന്നിട്ട ഷണ്ണാം എന്നും സിദ്ധിക്കുന്നു.

അസോദീർഘഃ സ്വവച്ഛസ്യാ ച്ചീരംവസ്തേ സചീരവഃ

അസ്സിന്ന ദീർഘം കൃതമായിരിക്കുംവിഷയത്തിങ്കൽ സ്വവച്ഛാഃ എന്ന ഭവിക്കും. ചീരത്തെ വസിക്കുന്നവൻ ചീരവസ് വസിക്ക ആച്ഛാദിക്ക. സ്വവച്ഛസ് സു എന്നിരിക്കുമ്പോൾ അസംബുദ്ധൌ സാവകാരാഃ എന്ന തുടങ്ങിയ ശാസ്ത്രപ്രകാരം ദീർഘവും സംയോഗാന്തലോപവും വിസർഗ്ഗവും വന്നിട്ട സ്വവച്ഛാഃ എന്നസിദ്ധിക്കുന്നു.

സംബുദ്ധിയിങ്കൽ ദീർഘം വരുന്നില്ല. ഹേസ്വവച്ഛഃ എന്നിരിക്കുന്നു. ഭാദികളിൽ പദാന്തത്വനിമിത്തം സകാരത്തിന്നു വിസർഗ്ഗവും ഒ- ഉകാരന്ധഃ എന്നു തുടങ്ങിയ ശാസ്ത്രപ്രകാരം അകാരവിസർഗ്ഗങ്ങൾക്കു ഒരൂപവും വന്നിട്ടു സ്വവച്ഛോഭിഃ എന്നും മററും സിദ്ധിക്കുന്നു. ശേഷം സുഗമം.

വസ ആച്ഛാദനേ എന്നു ധാതു. ചീര അം വസ് എന്നിരിക്കുമ്പോൾ കിബാദികളും പ്രഥമൈകവചനത്തിങ്കൽ സംയോഗാന്തലോപവും വിസർഗ്ഗവും വന്നിട്ടു ചീരവഃ എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. അധാതോഃ എന്നു നിഷേധിച്ചിരിക്കയാൽ ഇവിടെ ദീർഘം വരുന്നതല്ല. ശേഷം സ്വവച്ഛബ്ദംപോലെ.

വിദജ്ഞാനേലടോവാസ്സുൻ ക്വസ്സുർവ്വിദ്വാൻഭവേദിതി
വിദ്വാംസൌനോപദാന്തസ്യ മ്ശ്ചാനുസ്വാരഊഷ്മസു
വസോർവ്വസ്യശസാദൌവ ച്യുതംസ്യാദിദുഷോഭജേ
പദാന്തസ്യവസ്രംസുധ്വംസാംസസ്യദതാഭവേൽ
വിദ്വദ്ഭ്യാമഥവിദ്വദ്ഭിർവ്വർണ്ണധ്വൽധ്വംസതഃകിപി.

വിദജ്ഞാനത്തിങ്കൽ ഇതിങ്കൽനിന്നു പരമായിരിക്കുന്ന ലട്ടിന്നു ക്വസു വരികയോ ചെയ്യും. വിദ്വാൻ എന്നും വിദ്വാംസൌ എന്നും ഇങ്ങിനെ ഭവിക്കും. ഊഷ്മാക്കൾ പരങ്ങളായിരിക്കും വിഷയത്തിങ്കൽ അപദാന്തമായിരിക്കുന്ന നകാരത്തിന്നും മകാരത്തിന്നും അനുസ്വാരം ഭവിക്കും. ശസാദിയായിരിക്കുന്ന അച്ച പരമായിരിക്കും വിഷയത്തിങ്കൽ വസ്സുവിന്റെ വകാരത്തിന്ന് ഉത്വവും ഭവിക്കും. വിദുഷഃ എന്നുദാഹരണം. പദാന്തമായിരിക്കുന്ന വസ്സു സ്രംസു ധ്വംസ് കളുടെ സകാരത്തിന്നു ദതാ ഭവിക്കും. വിദ്വദ്ഭ്യാം എന്നു തുടങ്ങി ഉദാഹരണം. ധ്വംസതിക്കു ക്വിപ് വിഷയം വർണ്ണധ്വൽ എന്നും ഭവിക്കും.

ജ്ഞാനാർത്ഥകമായിരിക്കുന്ന വിദധാതുവിന്നു വിധിക്കപ്പെടുന്ന ലട്ടിന്നു വികല്പിച്ചു ക്വസു എന്നാദേശം വരും. അപദാന്തത്തിലിരിക്കുന്ന നകാരമകാരങ്ങൾക്ക് ഊഷ്മാക്കൾ പരങ്ങളാകുമ്പോൾ അനുസ്വാരം വരും. ശസാദ്യച്ചുകൾ പരങ്ങളാകുമ്പോൾ വസ്സുവിന്റെ വകാരത്തിന്ന് ഉകാരം വരും. വസുസ്രംസു ധ്വംസ് എന്നിവററി

ന്റെ സകാരത്തിന്ന പദാന്തത്തിൽ ദകാരം വരും. വൎണ്ണുധ്വംസ് എന്നുള്ള ധാതുക്കളെ ക്വിപ് വിധിക്കപ്പെട്ടിട്ടുള്ളവയാകുന്നു. കസു എന്നതിൽ കകാരം ഇത്താകുന്നു. ഉകാരം നിരൎത്ഥവുമാകുന്നു. വിദ് ലട് എന്നേടത്തു മേല്പറഞ്ഞപ്രകാരം ലട്ടിന്ന കസുവന്നിട്ട വിദ്വസ് എന്ന നില്ക്കുമ്പോൾ പ്രഥമൈകവചനത്തിങ്കൽ നമും ദീൎഘസ്യാന്തസ്യസംബുദ്ധൌ സാന്താനാം മഹതോപ്യപി എന്നുള്ള ശാസ്ത്രപ്രകാരം ദീൎഘവും സംയോഗാന്തലോപവും വന്നിട്ട വിദ്വാൻ എന്നും സംബുദ്ധിയിങ്കൽ ദീൎഘം ഇല്ലാത്തതുകൊണ്ടു ഹേ വിദ്വൻ എന്നും സിദ്ധിക്കുന്നു. ദ്വിതീയാദ്വിവചനംവരെ നമാഗമവും ദീൎഘവും നോപധാന്തസ്യമഹതോസസ്യ ഊഷ്മസു എന്ന പറഞ്ഞപ്രകാരം നകാരത്തിന് അനുസ്വാരവും വന്നിട്ട വിദ്വാംസൌ എന്നും മറ്റും സിദ്ധിക്കുന്നു. വിദ്വസ്ശസ് എന്നിരിക്കുമ്പോൾ വസോസ്സ്വന്യശസാദാവപ്യതഃ എന്ന പറഞ്ഞപ്രകാരം വകാരത്തിന് ഉകാരവും സകാരത്തിന്ന ഷത്വവും വിസൎഗ്ഗവും വന്നിട്ട വിദുഷഃ എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. വിദ്വസ്ഭ്യാം എന്നിരിക്കുമ്പോൾ പദവൽഭാവനിമിത്തം പദാന്തമായിരിക്കുന്ന സകാരത്തിന്ന പദാന്തസ്യ വസു എന്ന തുടങ്ങിയ ശാസ്ത്രപ്രകാരം ദകാരവും വന്നിട്ട വിദ്വദ്ഭ്യാം എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. ശേഷിച്ചിരിക്കുന്ന രൂപാദികളിലും ഇങ്ങിനെതന്നെ. വൎണ്ണു അസ് ധ്വംസ് എന്നിരിക്കുമ്പോൾ ക്വിബാദിയും ഹലഘാഗാനാം എന്ന തുടങ്ങിയ ശാസ്ത്രപ്രകാരം അനുനാസികമായിരിക്കുന്ന നകാരത്തിന്ന ലോപവും സംയോഗാന്തലോപവും പദാന്തമായിരിക്കുന്ന സകാരത്തിന്ന ദകാരവും അതിന്ന തകാരവും വന്നിട്ട വൎണ്ണുധ്വൽ എന്നായിത്തീരുന്നു. 'അജാദികളിൽ പ്രക്രിയാ ഭേദമില്ല. ഹലാദികളിൽ ദകാരവും മറ്റും വന്നിട്ട വൎണ്ണുധ്വദ്ഭ്യാം എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു.

സുടിപുംസഃ പുമസ്സ്മൃതാ പുമാൻപുംഭ്യാംപുംസു ച

സുട് പരമായിരിക്കുംവിഷയത്തിങ്കൽ പുംസിന്ന പുമസ്സ്മൃതാ ഭവിക്കും. പുമാൻ എന്ന തുടങ്ങി ഉദാഹരണം. പുമസ്സ്മൃതാ=പുമസ്സ് എന്നതിന്റെ രൂപം. ഉകാരം നിരൎത്ഥമാകുന്നു.

പുംസ എന്നതിന്ന സുട്ടിങ്കൽ പുമസ്സ എന്നാദേശവും നകാ

ഗമവും ദീർഘവും സംയോഗാന്തലോപവും വന്നിട്ടു പുമാൻ എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. ദ്വിതീയാദ്വിവചനംവരെ നടേത്തേപ്പോലെ. സംബുദ്ധിയിങ്കൽ ദീർഘം വരുന്നില്ല. ശസ്മുതൽക്കുള്ള അജാദികളിൽ പുംസ് എന്നതിനോടു പ്രത്യയങ്ങളെ ചേർത്തിട്ടു പുംസഃ എന്നും മറ്റും സിദ്ധിക്കുന്നു. ഹലാദികളിൽ സകാരത്തിനു സംയോഗാന്തലോപവും മകാരത്തിന് അനുസ്വാരവും വന്നിട്ടു പുംഭ്യാം എന്നും മറ്റും സിദ്ധിക്കുന്നു.

പുംസ്ത്രീയോരദസസ്സ്വാദൗ സ്സുതഃ ദ്ദോമോ ദോവദസസ്സൗ
ദസ്യമസ്സ്യാദ്ദ്വ്യാമി മീതഃ ശസ്ബഹുവാചിഷു
അദന്തവജ്ജസ്ശസിടേങസാമ്ഭിസ്സ്വസ്സു ങസി ച
അമൂനമീസ്യാദ്ദ്വഗോ ചാമൂരന്യത്രമയോരപി.

പുംസ്ത്രീകളിൽ അദസ്സിങ്കൽനിന്നു പരമായിരിക്കുന്ന സ്വവിനു ഔകാരവും ദകാരത്തിനു സത്വവും ഭവിക്കും. അസൗ എന്നു ഉദാഹരണം. സ്വാദ്യുകൾ പരങ്ങളാകുമ്പോൾ ദ എന്നതിനു മ എന്നും ദ്വ്യാദ് പരമായിരിക്കുംവിഷയത്തിൽ മൂ എന്നും അശസ് ബഹുവാചികൾ പരങ്ങളായിരിക്കുംവിഷയത്തിൽ മീ എന്നും ആദേശം ഭവിക്കും. ജസ് ശസ്ടങസാമ് ഇവകൾ പരങ്ങളായിരിക്കുംവിഷയത്തിങ്കൽ അദസ് അദന്തംപോലെ ഭവിക്കും. ങസ്പരമായിരിക്കുംവിഷയത്തിങ്കൽ സ്യാഗമവും ഭവിക്കും. അശസ്ബഹുവാചികൾ= ശസ് ഒഴിച്ചുള്ള ബഹുവാചികൾ.

അദസ് സു എന്നിരിക്കുമ്പോൾ അന്ത്യലോപവും പുംസ്ത്രീയോരദസസ്സ്വാദൗ എന്നു നടേ പറഞ്ഞപ്രകാരം സുപ്രത്യയത്തിന് ഔകാരവും ദകാരത്തിനു സകാരവും വന്നിട്ടു സന്ധിയിങ്കൽ അസൗ എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. അദസ് ഔ എന്നിരിക്കുമ്പോൾ അന്ത്യലോപവും ദസ്യമസ്സ്യാദൗ എന്നു പറഞ്ഞപ്രകാരം ദ എന്നതിനു മ എന്നാദേശവും ഉദ്ദ്വ്യാമുതോന്യത്ര ഊദ്ദ്വൗ എന്നുള്ള വചനപ്രകാരം ഔ പ്രത്യയത്തിന് ഊകാരാദേശവും സവർണ്ണദീർഘവും വന്നിട്ട് അമൂ എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. അദസ് ജസ് എന്നിരിക്കുമ്പോൾ അന്ത്യലോപവും മീതഃ ശസ്ബഹുവാചിഷു എന്നു പറഞ്ഞപ്രകാരം മീ എന്നാദേശവും അദന്തവജ്ജസ്ശസി ടേ എന്നു ഇ

ടങ്ങിയുള്ള ശാസ്ത്രപ്രകാരം അദസ്സിന്നു അദന്തവൽ ഭാവമുണ്ടാകയാൽ സർവ്വാദ്യാസ്സർവ്വനാമാഖ്യാഃ എന്നു തുടങ്ങിയ ശാസ്ത്രപ്രകാരം ജസ്സിന്ന് ഈകാരവും സവർണ്ണദീർഘവും വന്നിട്ടു അമീ എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. അദസ് അം എന്നേടത്തു സൃഷ്ടമ എന്നു പറഞ്ഞപ്രകാരം മു എന്നാദേശവും അവർണ്ണാദിത്രയാൽ എന്നു തുടങ്ങിയുള്ള വചനപ്രകാരം അമ് പ്രത്യയത്തിന്റെ അകാരത്തിന്നു ലോപവും വന്നിട്ടു അമും എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. ദ്വിതീയാബഹുവചനത്തിങ്കൽ അദസ് അസ് എന്നിരിക്കുമ്പോൾ അന്ത്യലോപവും മു എന്നാദേശവും ശസോനഃ എന്നു തുടങ്ങിയുള്ള വചനപ്രകാരം ശസ്സിന്റെ അകാരത്തിന്നു ഉകാരവും സവർണ്ണദീർഘവും ശസസ്സോനഃ എന്നുണ്ടായിരിക്കയാൽ സകാരത്തിന്നു നകാരവും വന്നിട്ടു അമൂൻ എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. അദസ് ടാ എന്നിരിക്കുമ്പോൾ മു എന്നാദേശവും ഇദന്ത്യാ മസ്ത്രിയാം ടാനാ എന്നു പറഞ്ഞപ്രകാരം ടാ പ്രത്യയത്തിന്നു നാ എന്നാദേശവും വന്നിട്ട് അമുനാ എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. അദസ് ഭ്യാമ് എന്നിരിക്കുമ്പോൾ മൂഭ്യാമി എന്നു പറഞ്ഞപ്രകാരം മൂ എന്നാദേശം വന്നിട്ട് അമൂഭ്യാം എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. ഭിസ്സുകളിൽ മു എന്നാദേശവും ജസ്ങസി എന്നു തുടങ്ങി പറഞ്ഞപ്രകാരം അദന്തവൽ ഭാവമുണ്ടായിരിക്കയാൽ സർവ്വനാമകാര്യവും സകാരത്തിന്നു ഷത്വവും വന്നിട്ട് അമുഷ്മൈ എന്നും മറ്റും ഷഷ്ഠീബഹുവചനത്തിങ്കൽ മീ എന്നാദേശവും സർവ്വനാമകാര്യവും ഷത്വവും വന്നിട്ട് അമീഷാം എന്നും സിദ്ധിക്കുന്നു. ഓസ്സിങ്കൽ മു എന്നാദേശവും യുഗാഗമവും വന്നിട്ട് അമുയോഃ എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. ശേഷം വിഭക്തികളിൽ മീത്വശസ് ബഹുവാചിഷു എന്നു പറഞ്ഞിരിക്കയാൽ മീ എന്നാദേശിക്കേണ്ടതാകുന്നു.

ദാദേർധാതോഃ പദാന്തേഹഃ കത്വംഗോധുക്ച ഗോദൌഹൌ
കത്വം വികല്പേന ഭവേ ദ്രുഹസ്നുഹ മുഹസ്നിഹാം
മിത്രധ്രുഗപി മിത്രധ്രുൾ പുഷ്പം ലെഢീതി പുഷ്പലിൾ.

ദാദിയായിരിക്കുന്ന ധാതുവിന്റെ ഹകാരത്തിന്നു പദാന്തത്തിങ്കൽ കത്വം ഭവിക്കും. ഗോധുക് ഗോദുഹൌ എന്നുദാഹരണം. ദ്രുഹസ്നുഹ മുഹസ്നിഹ്കളുടെ ഹകാരത്തിന്ന് പദാന്തത്തിങ്ക

ൽ കത്വം വികല്പംകൊണ്ടു ഭവിക്കും. മിത്രധ്രുക്, മിത്രധ്രുട് എന്നു ദാഹരണം. പുഷ്പത്തെ ലേഹിക്കുന്നു എന്നിങ്ങനെ പുഷ്പലിട്. രാജി, ദകാരാദി.

ദുഹ, പൂരണേ. ഗോ-ദുഹ്-ക്വിപ് എന്നിരിക്കുമ്പോൾ ക്വിബ്ലോപാദികൾ വന്നിട്ട് ഗോദുഹ് എന്നായിത്തീരുന്നു. ഗോദുഹ് സ് എന്നിരിക്കുമ്പോൾ സംയോഗാന്തലോപവും ദാദേഃ എന്നതുടങ്ങിയ സൂത്രപ്രകാരം ഹകാരത്തിന്നു ഘകാരവും ഏകാചോ എന്നു തുടങ്ങിയുള്ള വചനപ്രകാരം ദകാരത്തിന്നു ഘകാരവും വന്നിട്ട് ഗോധുക് എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. ഹലാദികളിൽ പദവൽഭാവമുണ്ടാകകൊണ്ട് കകാരവും ഭാദികളിൽ അതിന്നു ഗകാരവും ദകാരത്തിന്നു ഘകാരവും വന്നിട്ട് ഗോധുഗ്ഭ്യാം എന്നും മററും സിദ്ധിക്കുന്നു. ദ്രുഹ ജിഘാംസായാം, മിത്രദ്രുഹ് എന്നിരിക്കുമ്പോൾ ക്വിപ്പും സുപ്രത്യയവും മററും വന്നിട്ട് മിത്രധ്രുക് എന്നായിത്തീരുന്നു. പക്ഷാന്തരത്തിൽ ധകാരത്തിന്നു ചത്വവും ഝശ്ശാദേതിയാ എന്നു തുടങ്ങിയുള്ള വചനപ്രകാരം ഭകാരവും വന്നിട്ട് മിത്രധ്രുക് എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. ഢത്വം വൈകല്പികമാകയാൽ ഹകാരത്തിന്നു ടകാരം വന്നിട്ട് മിത്രധ്രുട് എന്നും സിദ്ധിക്കുന്നു. ഹലാദികളിൽ കത്വപക്ഷത്തിൽ മിത്രധ്രുഗ്ഭ്യാം എന്നും അല്ലാത്തപക്ഷം മിത്രധ്രുഡ്ഭ്യാം എന്നും മററും സിദ്ധിക്കുന്നു. ലിഹ ആസ്വാദനേ. പുഷ്പ-ലിഹ് എന്നിരിക്കുമ്പോൾ ക്വിബാദികൾ വന്നിട്ട് പുഷ്പലിഹ് എന്നായിത്തീരുന്നു. ഇതിന്നു ഹലാദികളിൽ ഹകാരത്തിന്നു ഢത്വം വന്നിട്ട് പുഷ്പലിട് പുഷ്പലിഡ്ഭ്യാം എന്നും മററും സിദ്ധിക്കുന്നു.

സാവനുമ് സ്യാദനഡുഹ സംബുദ്ധൗ വനുമമ് നുടി
ഹസ്യ ദോ ഹല്യനഡുഹൻ സ്യാദനഡുദ്ഭ്യാമിതി ദ്വയം.

അനഡുഹിന്ന് സുപരമായിരിക്കും വിഷയത്തിങ്കൽ ആമും സംബുദ്ധിയിങ്കൽ അമും സ്വാദികൾ ഹല്ലും പരമായിരിക്കും വിഷയത്തിങ്കൽ ഹകാരത്തിന്ന് ദകാരവും ഭവിക്കും. അനഡ്വാൻ അനഡുദ്ഭ്യാം എന്നിപ്രകാരം ഭവിക്കും. അനഡുഹ് സ് എന്നിരിക്കുമ്പോൾ സാവനുമ് എന്നു പറഞ്ഞപ്രകാരം ആമാ

ഗമവും ഉകാരത്തിന്നു വകാരാദേശവും സംയോഗാന്തലോപവും വന്നിട്ട് അനഡ്വാൻ എന്നും അനഡുഹ് ഔ എന്നിരിക്കുമ്പോൾ ആ ഽസുടി എന്നു പറഞ്ഞപ്രകാരം ആമാഗമവും വകാരവും വന്നിട്ടു അനഡ്വാഹൗ എന്നും സംബുദ്ധിയിങ്കൽ സംബുദ്ധൌവനമ് എന്നു പറഞ്ഞിരിക്കയാൽ അനുമാഗമവും വകാരാദേശവും വന്നിട്ടു ഹേ അനഡ്വാൻ എന്നും അനഡുഹ് അസ് എന്നിരിക്കുമ്പോൾ ആമാഗമവും വകാരാദേശവും വിസർഗ്ഗവും വന്നിട്ട് അനഡ്വാഹഃ എന്നും സിദ്ധിക്കുന്നു. ശസാദ്യജാദികളിൽ വിശേഷമില്ല. ഹലാദികളിൽ ഹസ്യദാഹലി എന്നു പറഞ്ഞിരിക്കയാൽ ഹകാരത്തിന്നു ദകാരം വന്നിട്ടു അനഡുദ്ഭ്യാം എന്നും മറ്റും സിദ്ധിക്കുന്നു.

ഇതി ഹലന്തപുല്ലിംഗപ്രകരണം.

ശ്രീരസ്തു.

അഥ ഹലന്തസ്ത്രീലിംഗപ്രകരണം.

സ്ത്രീമാം വാഗാദയോഽനന്യാ സ്സ്വവാഗാദിവദേവഹി
ത്യദാദീനാമന്ത്യലോപേ സത്യാപ് സ്യാദഥ സർവ്വവത്.

സ്ത്രിയിങ്കൽ വാഗാദികൾ സ്വവാഗാദികൾപോലെതന്നെയാകുന്നു. ത്യദാദികൾക്കു അന്ത്യലോപം സത്തായിരിക്കും വിഷയത്തിങ്കൽ ആപ് ഭവിക്കും. അനന്തരം സർവ്വംപോലെ.

സ്ത്രീലിംഗത്തിങ്കൽ വാഗാദിശബ്ദങ്ങളെ സ്വവാദികളെപ്പോലെ പ്രതിപാദിക്കേണ്ടതാകുന്നു. ത്യദാദികൾക്കു അന്ത്യലോപം വന്നാൽ ആപ് വരേണ്ടതാകുന്നു. പിന്നെത്തതിൽ സർവ്വശബ്ദംപോലെ.

ഇദമസ്സൗസ്ത്രിയാംശസ്യ യസ്സ്യാദിയമിദംഗുണഃ

സു പരമായിരിക്കും വിഷയത്തിങ്കൽ ഇദമിന്റെ മകാരത്തിന്നു യകാരം ഭവിക്കും. ഇയം എന്നുദാഹരണം.

ഇദമ് സ് എന്നിരിക്കുമ്പോൾ ദകാരത്തിന്നു യകാരവും സംയോഗാന്തലോപവും വന്നിട്ടു ഇയം എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. ദ്വിവചനാദികളിൽ അന്ത്യലോപവും ആപ്പും സവർണ്ണദീർഘവും ദകാരത്തിന്നു മകാരവും ഔ പ്രത്യയത്തിന്നു ഈകാരവും വന്നിട്ടു ഇമെ എന്നും തൃതീയൈകവചനത്തിങ്കൽ അന്ത്യലോപവും ആപ്പും അനാദേശവും ആപ്പിന്നു എകാരവും അയാദേശവും വന്നിട്ടു അനയാ എന്നും സാധിക്കുന്നു. മറ്റുള്ളേടത്ത് ലുബന്യത്ര എന്നു പറഞ്ഞപ്രകാരം ലോപം വരുത്തിട്ടു സർവ്വശബ്ദംപോലെ പ്രതിപാദിക്കേണം.

ഗ്രഹോസ്യ സംപദാദിഭ്യഃ ക്തിന്നർത്ഥവാക്വിബിഷ്യതേ

ഗ്രഹാദ്യന്തിങ്കൽ സംപദാദികളിൽനിന്നു ക്തിന്നർത്ഥത്തിങ്കൽ ക്വിപ് ഇച്ഛിക്കപ്പെടുകയും ചെയ്യുന്നു.

ധാതോരൄത ഇരാദേശസ്സ്യാദോഷ്ഠ്യപൂർവ്വസ്യ തദ്വദുര്

ധാതുവിന്റെ ൠത്തിന്നു ഇരാദേശവും ഓഷ്ഠ്യപൂർവ്വമായിരിക്കുന്ന ൠത്തിന്നു അതുപോലെ ഉരാദേശവും ഭവിക്കും. ഓഷ്ഠ്യപൂർവ്വം ഓഷ്ഠ്യങ്ങളിൽ സ്ഥിതിചെയ്യുന്നത്.

ദീർഘോഹലിപദാന്തേച ധാത്വന്ത്യരവപൂർവ്വയോഃ
ഇദുതോസ്സ്യാന്നിർഗ്ഗിരൌച പൂർപുരൌഗിർവ്യപൂർവ്വച.

ഹല് പരമായിരിക്കും വിഷയത്തിങ്കലും പദാന്തത്തിങ്കലും ധാത്വന്ത്യരവപൂർവ്വങ്ങളായിരിക്കുന്ന ഇദുത്തുകൾക്കു ദീർഘം ഭവിക്കും. ധാത്വന്ത്യരവപൂർവ്വങ്ങൾ, ധാത്വന്ത്യങ്ങളായിരിക്കുന്ന രവങ്ങളിൽനിന്നു പൂർവ്വങ്ങളായുള്ളവ. രവങ്ങൾ, രേഫവകാരങ്ങൾ.

ഗൄധാതുവിന്നു ക്വിപ്പും ധാതോരൄത ഇര് എന്നു പറഞ്ഞിരിക്കയാൽ ഇരാദേശവും വന്നിട്ടു ഗിര് എന്നായിത്തീരുന്നു. സുപ്രത്യയത്തിങ്കൽ ദീർഘോഹലി എന്നു തുടങ്ങിയ വചനപ്രകാരം ദീർഘവും രേഫത്തിന്നു വിസർഗ്ഗവും വന്നിട്ടു ഗീഃ എന്നും ഹലാദികളിൽ സുപി രോന വിസർഗ്ഗഃ എന്നുണ്ടായിരിക്കയാൽ രേഫത്തിന്നു വിസർഗ്ഗം വരാത്തതുകൊണ്ടു ഗീർഭ്യാം എന്നും മററും സിദ്ധിക്കുന്നു. പ്രഥമാദ്വിവചനാദികളിൽ പദാന്തത്വമില്ലാത്തതുകൊണ്ടു ഇകാരത്തിന്നു ദീർഘം വരുന്നതല്ല. ഗിരൌ എന്നും മററും അറിഞ്ഞുകൊള്ളേണം.

ണം. വൃധാതുവിന്ന ക്വിപ്പും ഉദോഷ്ഠ്യപൂർവസ്യ എന്നു പറഞ്ഞപ്രകാരം ഉത്വാദേശവും ദീർഘവും മററും വന്നിട്ടു പൂഃ എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. മററുള്ള വിഷയങ്ങളിൽ വിശേഷമില്ല.

സുമനസ്സികതാബ്‌വർഷാ സ്വഭാവാൽസ്ത്രീബഹുത്വഗാഃ
ദീർഘോപജസ്ഭേ ചാസ്യ ദസ്സ്യാദപാദ്ഭിരപ്സു ച.

സുമനസ്സികതാബ് വർഷകൾ സ്വഭാവത്തിങ്കൽനിന്നു സ്ത്രീബഹുത്വഗകൾ. ജസ്സിങ്കൽ ആപ്പിന്നു ദീർഘവും ഭകാരത്തിങ്കൽ പകാരത്തിന്നു ദകാരവും ഭവിക്കും. ആപഃ എന്നും മററും ഉദാഹരണങ്ങൾ.

സുമനസ്, സികതാ, അപ്, വർഷം ഈ ശബ്ദങ്ങൾ നിത്യസ്ത്രീലിംഗങ്ങളായി ബഹുവചനത്തിലിരിക്കുന്നവയാകുന്നു. അപ് ജസ് എന്നിരിക്കുമ്പോൾ ദീർഘോപധാ ജസി എന്നിരിക്കയാൽ ദീർഘം വന്നിട്ട് ആപഃ എന്നും ഭകാരാദികളിൽ പകാരത്തിന്നു ദകാരം വന്നിട്ട് അദ്ഭിഃ എന്നും മററും സിദ്ധിക്കുന്നു.

അദസഃ കൃതകാര്യസ്യ ദേരുദ്ദോസ്യാദ്ദകാരതഃ
അമൂരമൂർമയാമാ ഏരീത്വം ബഹുത്വേ ഃ.

കൃതകാര്യമായിരിക്കുന്ന അദസ്സിന്റെ ദേദോ എന്നവററിന്ന് അമു എന്നും ദകാരത്തിന്നു മു എന്നും ഭവിക്കും. അമൂഃ എന്നതുടങ്ങി ഉദാഹരണം.

പ്രഥമൈകവചനത്തിങ്കൽ പുല്ലിംഗംപോലെ. പ്രഥമാദ്വിവചനത്തിങ്കൽ അന്ത്യലോപവും ആത്വവും ഔഡ ഈ എന്നു പറഞ്ഞപ്രകാരം ഈകാരവും സവർണ്ണങ്ങൾക്കു രണ്ടിന്നുംകൂടി ഏകാരവും വന്നിട്ട് അദേ എന്നിരിക്കുമ്പോൾ ദേദാമൂഃ എന്നു പറഞ്ഞപ്രകാരം അമൂ എന്നും ബഹുവചനത്തിങ്കൽ മേൽപ്രകാരം അന്ത്യലോപവും മററും വന്നിട്ടു അദാസ് എന്നിരിക്കുമ്പോൾ മൂഭാവം വന്നിട്ട് അമൂഃ എന്നും സിദ്ധിക്കുന്നു.

ഇങ്ങിനെ അന്ത്യലോപവും മററും ചെയ്തിട്ട് അദെ എന്നോ അദാ എന്നോ ഇരിക്കുമ്പോൾ മൂ എന്നും അദ എന്നിരിക്കുമ്പോൾ മു എന്നും ആദേശിച്ചിട്ടു യഥായഥം മററുള്ളടത്തും രൂപസിദ്ധിയെ കാണേണ്ടതാകുന്നു.

ദീർഘഃ കൃദന്തേഷ്വ നഹി വൃതൃഷിവ്യധിസഹാദിഷു
നഹോ ഹസ്യ പദാന്തേ തഃ സ്യാദുപാനദുപാനഹൌ.

കൃദന്തങ്ങളായിരിക്കുന്ന നഹിവൃതൃഷിവ്യധി സഹാദികൾ പരങ്ങളായിരിക്കും വിഷയത്തിങ്കൽ ദീർഘം ഭവിക്കും. നഹിന്റെ ഹകാരത്തിന്ന പദാന്തത്തിങ്കൽ തകാരം ഭവിക്കും. ഉപാനൽ എന്നതുടങ്ങി ഉദാഹരണം. കൃദന്തങ്ങൾ=ക്വിപ് പ്രത്യയാന്തങ്ങൾ.

ണഹ ബന്ധനേ എന്ന ധാതുവിന്റെ ണകാരത്തിന്ന് നകാരവും മുമ്പിൽ ഉപ എന്നുപസർഗ്ഗവും ക്വിപ്പും സമാസവും ക്വിപ്പിന്ന ലോപവും ഉപ എന്നതിങ്കലെ അകാരത്തിന്ന ദീർഘവും ഹസ്യ പദാന്തേ തഃ എന്നതായിരിക്കയാൽ പ്രഥമൈകവചനത്തിങ്കൽ സംയോഗാന്തലോപവും ഹകാരത്തിന്ന തകാരവും അതിന്ന ദകാരവും വന്നിട്ട് ഉപാനത് എന്ന സിദ്ധിക്കുന്നു. അജാദികളിൽ പ്രക്രിയാഗൌരവമില്ല. ഹലാദികളിൽ പദവൽഭാവം നിമിത്തം പദാന്തത്വം ഉണ്ടാകകൊണ്ട് ഹകാരത്തിന്ന തകാരവും അതിന്ന ദകാരവും വന്നിട്ട് ഉപാനദ്ഭ്യാം എന്നും മറ്റും സിദ്ധിക്കുന്നു.

ഇതി ഹലന്തസ്ത്രീലിംഗപ്രകരണം.

അഥ ഹലന്തനപുംസകലിംഗപ്രകരണം.

സുപാമോർല്ലോപശ്ചൌങ ഈശ്ച ക്ലീബാൽസ്യാദിസ്സു ജശ്ശസോഃ
ഹലന്താൽ പ്രകൃതേർന്നും ച നപാന്താൻ വിനാ ഭവേൽ.
ശസ്യന്തേ വതീതി സ്യാദ്ല്ലോപോ നസ്സു വാ ഭവേൽ
സത്യക് സധ്രീചി സമ്യഞ്ചി ധാമധാമ്നീ ച ധാമനി.

ക്ലീബത്തിങ്കൽനിന്ന പരങ്ങളായിരിക്കുന്ന സ്വമ്കൾക്ക് ലോപവും ഔങിന്ന് ഈകാരവും ഭവിക്കും. ഹലന്തത്തിങ്കൽനിന്ന പരങ്ങളായിരിക്കുന്ന ജശ്ശസ്സുകൾക്കൊക്കെ ഇകാരവും നപാന്തങ്ങളെ ഒഴിച്ച് പ്രകൃതിക്ക് നുമും ഭവിക്കും. ഈത് പരമായിരിക്കും വി

ഷയത്തിങ്കൽ ശസ്സിങ്കൽ ഉകാരമായത്തു തന്നെ ഭവിക്കും. അനിന്നാവട്ടെ അല്ലോപം ഭവിക്കുകയോ ചെയ്യും. സമ്യക് എന്നതുടങ്ങി ഉദാഹരണം.

ഹലന്തനപുംസകത്തിങ്കൽ സു-അം- എന്നീ പ്രത്യയങ്ങൾക്കു ലോപം വരും. ഔകാരവിഭക്തിക്ക് ഈകാരം വരും. ജശ്ശസ്സുകൾക്ക് ഇ എന്നാദേശവും പ്രാതിപദികത്തിന്നു രേഫനകാരവകാരാന്തങ്ങളെ ഒഴിച്ചുനമാഗമവും വരും. ഈകാരം പരമാകുമ്പോൾ ശസ്സിങ്കൽ പറയപ്പെട്ട അല്ലോപാദികാര്യം വന്ന അന്തത്തിന്നു അതു വികല്പിച്ചും വരും മുമ്പിൽ പറഞ്ഞപ്രകാരം അന്നന്തമായ ഇവിന്ന് കിൻപ്രത്യയവും മാഗമം വന്നിട്ട് സിദ്ധിച്ചതായ സമ്യക് എന്ന പ്രഥമൈകവചനത്തിങ്കൽ സ്വമോർല്ലോപഃ എന്നു പറഞ്ഞപ്രകാരം സുപ്രത്യയം ലോപിച്ചിട്ട് സമ്യക് എന്നായിത്തീരുന്നു. ദ്വിവചനത്തിങ്കൽ ഔകാരത്തിന്ന് ഈകാരവും ശസ്യകത മേവതീതി എന്നു പറഞ്ഞിരിക്കയാൽ അകാരലോപവും ദീർഘവും വരുന്നു. നമ് വരുന്നില്ല. സീചീ എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. പ്രഥമാ ദ്വിതീയാ ബഹുവചനങ്ങളിൽ അവയ്ക്കു ഇകാരവും പ്രകൃതിക്ക് നമും വന്നിട്ട് സമ്യഞ്ചി എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. ധാമൻ ശബ്ദം അന്നന്തമായിരിക്കയാൽ അതിന്നു ഔകാരവിഭക്തികളിൽ അല്ലോപോനസ്സ്വാ ഭവേൽ എന്നു പറഞ്ഞിരിക്കയാൽ അകാരലോപം വികല്പിച്ചുവരുന്നതാകകൊണ്ട് ധാമ്നി എന്നും ധാമനി എന്നും രൂപം സിദ്ധിക്കുന്നു.

സുടി യദ്വിഹിതം തൽ സ്യാൽ സർവ്വം ക്ലീബേപി ജിശ്ശസോഃ
ധാമാനി പശ്യ ചത്വാരി മഹാന്തി ച പയാംസി ച.

സുട്ടിങ്കൽ യാതൊന്നു വിഹിതമായി അതു സർവ്വം ക്ലീബത്തിങ്കൽ ജശ്ശസ്സുകൾക്ക് ഭവിക്കും.

നുമാഗമാദിയായിരിക്കുന്ന യാതൊരു കാര്യം മുമ്പിൽ സുട്ടിങ്കൽ വിഹിതമായി അതെല്ലാം നപുംസകത്തിങ്കൽ ജശ്ശസ്സുകൾക്കു മാത്രമേ വരും. ജസ്സിങ്കലും ശസ്സിങ്കലും അവയ്ക്കു ഇകാരവും സുടി

യദ്വിഹിതം എന്നു തുടങ്ങി നടേ പറഞ്ഞപ്രകാരം അതിന്നു ദീൎഘവും വന്നിട്ടു് ധാമാനി എന്നും ചതുശ്ശബ്ദത്തിന്നു് ഇകാരവും ആമാഗമവും വന്നിട്ടു ചത്വാരി എന്നും മഹച്ഛബ്ദത്തിന്നു് ഇകാരവും നമ്മും ദീൎഘവും വന്നിട്ടു മഹാന്തി എന്നും പയശ്ശബ്ദത്തിന്നു് ഇകാരവും നമ്മും നകാരത്തിന്നു് അനുസ്വാരവും ദീൎഘവും വന്നിട്ടു പയാംസി എന്നും സിദ്ധിക്കുന്നു. ഈ സ്ഥലങ്ങളിലെല്ലാം ഔങിന്നു ശസ്സിന്റെ കാൎയ്യം മാത്രം വരുന്നതാകുന്നു.

ജക്ഷാദിഭ്യശ്ശതുൎവ്വാനമ് സ്യാജ്ജക്ഷന്തിച ജക്ഷതി
അവൎണ്ണാച്ഛതുരിതിസ്യാദ്വാനമ് യാന്തീചയാത്യപി
ശപ്ശ്യനാഭ്യാം നമ് ശതുൎന്നിത്യം ഭവന്തീലോചനേ ശ്രുതേ.

ജക്ഷാദികളിൽനിന്നു പരമായിരിക്കുന്ന ശതൃപ്രത്യയത്തിന്നു നമ് ഭവിക്കുകയൊ ചെയ്യും. അവൎണ്ണത്തിങ്കൽനിന്നു പരമായിരിക്കുന്ന ശതൃപ്രത്യയത്തിന്നു് ഈത് പരമായിരിക്കും വിഷയത്തിങ്കൽ നമ് ഭവിക്കുകയൊ ചെയ്യും. ശപ് ശ്യന്കളിൽനിന്നു പരമായിരിക്കുന്ന ശതൃപ്രത്യയത്തിന്നു് നമ് നിത്യമായിട്ടു ഭവിക്കും.

മുമ്പശ്ലോകങ്ങളിൽ വിധിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്ന നമ് ജക്ഷിജാഗൃ തുടങ്ങിയുള്ളവരിന്റെയും ഔങിൽ അവൎണ്ണാന്തധാതുവിന്റെയും ശതൃപ്രത്യയത്തിന്നു വികല്പിച്ചുവരും. ജക്ഷതിജക്ഷതിയാന്തി യാതി എന്നു് അവിടെക്കുദാഹരണം. ശപ് ശ്യൻ എന്നീ വികരണപ്രത്യയങ്ങളിൽനിന്നു പരമായിരിക്കുന്ന ശതൃപ്രത്യയത്തിന്നു നിയമേന നമാഗമം വരും. ഭവന്തി എന്നുദാഹരണം.

അഹ്നഃപദതേചനോരസ്സ്യാദ്വിസൎഗ്ഗോനസ്യവൈസുപി
അഹരത്രാഹനീഅഹ്നീ അഹോഭ്യാം സ്യാഹസ്സുച.

പദത്വത്തിങ്കൽ അഹൻ ശബ്ദത്തിന്റെ നകാരത്തിന്നു രേഫം ഭവിക്കും. സുപ് പരമായിരിക്കും വിഷയത്തിങ്കൽ നകാരത്തിന്നു വിസൎഗ്ഗം ഭവിക്കും. അഹൻസു എന്നിരിക്കുമ്പോൾ പദത്വനിമിത്തം നകാരത്തിന്നു രേഫവും സകാരത്തിന്നു സംയോഗാന്തലോപവും രേഫത്തിന്നു വിസൎഗ്ഗവും വന്നിട്ടു് അഹഃ എന്നും സി

വചനത്തിങ്കൽ അഹൻ ഔ എന്നിരിക്കുമ്പോൾ മുൻപറഞ്ഞപ്രകാരം ശസ്സിങ്കലെ കാര്യം വന്നിട്ട് അഹനീ എന്നും പക്ഷത്തിങ്കൽ അഹ്നീ എന്നും ബഹുവചനത്തിങ്കൽ സുട്ടിങ്കലെ കാര്യം വന്നിട്ട് അഹാനി എന്നും സിദ്ധിക്കുന്നു. ഹലാദികളിൽ നകാരത്തിന്ന വിസർഗ്ഗവും അതിന്ന് ഉത്വവും വന്നിട്ട് അഹോഭ്യാം എന്നുംമറ്റും സിദ്ധിക്കുന്നു.

യദ്യാനിതദ്വിദമിമ സ്യാദദാമൂ അമൂനിച.

യദാദികൾക്ക് പ്രഥമാദ്വിതീയൈകവചനങ്ങളിൽ സ്വമല്ലോപഃ എന്നു പറഞ്ഞപ്രകാരം ലോപം വന്നിട്ട യൽ എന്നും മറ്റും സിദ്ധിക്കുന്നു. യച്ഛബ്ദത്തിന്റെ പ്രഥമാദ്വിതീയാദ്വിവചനങ്ങളിൽ അന്ത്യലോപം വന്നാൽ പത്മശബ്ദംപോലെയും ഇദമ് എന്നതിന്ന് അന്ത്യലോപവും ദകാരത്തിന്നമകാരവും ഔകാരത്തിന്ന് ഈകാരവും വന്നിട്ട് ഇമെ എന്നും അദസ് എന്നതിന്ന് അന്ത്യലോപവും ഔകാരത്തിന്ന് ഊകാരവും സന്ധിയിങ്കൽ ഏകാരവും വന്നിട്ട് അമൂ എന്നും സിദ്ധിക്കുന്നു. യത് എന്നതിന്ന പ്രഥമാദ്വിതീയാ ബഹുവചനങ്ങളിൽ അന്ത്യലോപവും നി എന്നാദേശവും ദീർഘവും വന്നിട്ട യാനി എന്നും ഇദമ് എന്നതിന്ന് അന്ത്യലോപവും നി എന്നാദേശവും ദകാരത്തിന്ന മകാരവും ദീർഘവും വന്നിട്ട് ഇമാനി എന്നും അദസ് എന്നതിന്ന് അന്ത്യലോപവും നി എന്നാദേശവും ദീർഘവും ഉദോമൂഃ എന്നു പറഞ്ഞപ്രകാരം മൂഭാവവും നിന്നിട്ട് അമൂനി എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. ശേഷം പുല്ലിംഗം പോലെ.

ഇതി ഹലന്തനപുംസകലിംഗപ്രകരണം

ശുഭമസ്തു.

കേരള സാഹിത്യ
അക്കാദമി